

Philothea
seu
Introductio ad
vitam devotam.

INT
ADV

Pro
Statib

FRA
Beati
Pri

Nun
D. M
N

Apud
P

PHILOTHEA

Seu

INTRODUCTIO AD VITAM DEVOTAM,

Quam

Pro singulis Hominum Statibus LIBELLO hoc verè AVREO compræhendit Reverendiss. FRANCISCUS de SALES, Beatiss. memor. Episcopus ac Princeps Genevensis gallico ante idiomate,

Nunc in Latinam Linguam transtulit

D. MATTHIAS MARTINEZ Middelburgensis.

VIENNÆ AVSTRIÆ
Apud GEORGIVM LACKNER, prope Aulam Cæsaream.
Anno 1658.

Illus

Dn. C

LEPCH

Ecclesiar

chiepisc

patus Ni

dem sup

Serenissi

gariæ,

Inc

Domi

mumq;

ac devot

bellus In

votam B

cisci de

Geneyen

Illustrissimo ac Reverendiss. Dn.

Dn. GEORGIO SZE-LEPCHENII Colocen, & Bacien, Ecclesiarum canonicè unitarum Archiepiscopo, Administratori Episcopatus Nittriensis, locorumque eorundem supremo & perpetuò Comiti, ac, Serenissimæ Regiæ Majestatis Hungariæ, Consiliario intimo & per Inclytum Regnum Hungariæ Aulæ Cancellario, &c.

Domino meo jugi observantia colendissimo.

ÆPit non ita pridem Illustrissime & Reverendissime Domine in pretio magno haberi, plurimumq; à probis omnibus piisque ac devotis æstimari præsens hic libellus Introductionis ad vitam devotam Beatissimæ memoriæ Francisci de Sales, Episcopi quondam Genevensis, ab eo præsertim tem-

pore quo eum tantopere commendabilem ostendit Sanctissimus Pontifex noster Alexander Septimus publico scripto variis nunc recenter factis editionibus annexo, quo scribens carissimo nepoti suo ANTONIO BICHO nunc Episcopo Osimensi, palam inquit: *Habeas, rogo te, semper & ubiq; in amoribus ac deliciis Franciscum de Sales, ejus esto assiduus Lector, obsequens Filius, sedulus imitator; Philotheam, seu Manuductionem ad vitam piè instituendam, cui à viginti annis post Deum debeo imprimis, si quid in me sit, quod culpæ vacet, quanquam decies lectam centies legam, semper tamen mihi plus dicere videbitur, quam dixerit, Philotheam inquam constituas tibi velim, quasi normam aut amussim, ad quam vitæ suæ rationes singulas exigas diligenter atq; conformes. Non austerum, non solitarium*

sarium, non enoticum vitæ genus suadet, sed civile, sed nobile, sed temperatum, hoc est: parabilem cuique vivendi modum, qui tamen solidam attingat perfectionem atque sanctitatem. Vti latius videre est ea in Epistola libello huic annexa. Atque hinc, postquam vehementer hisce in locis peteretur, tum etiam essent qui conquererentur de incommoditate formæ, in qua libellus hic in latina lingua ante impressus, quem multi optarent, quasi individuum comitem circumferre ut possent, quoties vellent Ejusdem sanctis instructionibus perfrui: Aulici etiam id ipsum Sacræ Cæsareæ Majestatis vehementer optarent; Volui pro meo erga bonum publicum ac præsertim animarum commodum in hanc formam redigere Typisque hisce exscribere. Et quia quicquid in toto est libello ita placet, ut de-

cies lectum centies repetitum magis placeat, ſæpeque ſoleat contingere, ut quod lectum ante, optemꝰ in promptu denuò habere, Indicem quam fieri potuit accuratiſſimum addi curavi. Laborem hunc Reverendiſſ. & Illuſtrisſimæ Celſitudini Tuæ dedicare & inſcribere eo placuit fine, ut libellus hic, qui in Gallia cæpit fieri celeberrimus, poſtmodum in Hiſpania & Italia, nunc etiam in Germania nominatisſimus, Reverendisſimæ & Illuſtriſſ. Dominationis Tuæ auctoritate per totam Hungariam celeberrimus redderetur, ita ut cum tempore ſummorum ac infimorũ, Eccleſiaſticorum ac ſæcularium manibus teratur, & innumeri diſcant ſuavisſimam hanc pie ac devote juxta Dei Tei Optimi Maximi voluntatem (quæ eſt ſanctificatio noſtra) vivendi rationem. Spero Ego illum diem vivere, quo per o-

mnes

mnes Terras plurimi sint conspiraturi cum Paterno amore ad hoc, quod hunc libellum, quô vix scio utiliorem & commodiorem pro sæculari statu, pro Regula vitæ suæ habituri sint, juxta cujus normam aut amussim singulas vitæ suæ rationes semper & ubique ordinent. Spero etiã plurimũ quod Reverendissima & Illustrissima Celsitudo Tua, pro sua erga omnem pietatem ac devotionem affectum, nihil intermissura sit, quod possit intentioni illi deservire, ad Dei Ter optimi Maximi majorem gloriam, ac divini ipsius cordis oblectationem. Quem magis magisque magnificari in terris optare volumus omnes & cum Psalmista Regio, dicere semper, magnificetur Dominus Psalmo 69. Magnificabitur tanto magis, quanto magis cognitio illius propagabitur per instructiones similes sacras: Conari id

ego volui libello hoc edendo, conabitur spero Reverendissima & Illustrissima Celsitudo tua eo propagando, & faciendo, ut in plurimorum veniat manus, assidueque pervolvatur. Et sic simul aliquando in Cœlesti patria comedemus hujus fructum adinventionis. Id quod opto ex intimo corde.

Reverendissimæ & Illustrissimæ Celsitudinis Tuæ.

Humillimus Cliens

Georgius Lackner, Bibliopola Viennensis.

JOANNES MELCHIOR
Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Domitiopolitanus, Suffraganeus Herbipol. Novi Monast. Decanus, SS. Theol. Doctor.

AVream hanc *introductionem* ad vitam devotam Rever. D. Francisci Salesii Episcopi Genevensis, fidei Catholicæ, & bonis moribus maximè conformem, à pluribus Theologis approbatam, & à viris tum summæ dignitatis, tum eximiæ pietatis magno cum animarum fructu usurpatam in lucem denuo prodire concedimus. Herbipoli, 29. Iulii Anno 1654.

JOANNES MELCHIOR
Episc.

IN-

INDEX CAPITVM HVIVS OPVSCVLI.

)(6 Quo

De

De

De

Exami-

CAPITUM,

Re-

CAPITUM.

INSTRUCTIONIS PRO CONFESSARIIS.

FINIS.

Epiſtola, Quam Sanctiſſimus Dominus ALEXANDER VII. Pontifex Maximus, prædilecto ſuo Nepoti ANTONIO BICHO, S. Anaſtaſiæ quondam Abbati nunc Epiſcopo Oſimenſi, transſcripſit, pro commendatione præſentis libri.

ÆGrè à me divelli te paſſus, dilectiſſime Nepos, ut benè ordiar litterarum inter nos mutuam ſcriptionem, quibus verbis abeuntem nuper allocutus ſum iisdem modo abſentem compellabo. Habeas rogo te, ſemper & ubiq; in in amoribus at deliciis *Franciſcum de Sales*, ejus eſto aſſiduus Lector, obſequens filius, ſedulus imitator. Philotheam, ſeu manuductionem ad vitam piè inſtituendam, cui à viginti annis poſt Deum debeo imprimis, ſi quid in me ſit, quod culpâ vacet, quanquam decies lectā centies legam, & ſemper plus mihi dicere videbitur quam dixerit. Philotheam inquam conſtituas tibi ve

lum

lim quasi normã autamussim, ad quam vitæ tuæ rationes singulas exigas diligenter atque conformes. Non austerum, non solitarium, nõ exoticum vitæ genus suadet sed civile, sed nobile, sed temperatum, hoc est, parabilem cuique vivendi modum, qui tamen solidam attingat perfectionem atque sanctitatem.

Virtus si cujus coloribus repræsentari posset, ajebat quispiam futurum, ut omnes in sui amorem potenter alliceret attraheretque. Id meo quidem judicio est assecutus *Salesius*: usque adeo ejus pulchritudinem, majestatẽ, decorem, venustatem suaviter & ad vivum exprimit, atque ob oculos ponit: Et quod æq; laudẽ ac venerationẽ ipsi, nobis verò legentibus affectũ conciliat, ac propensionem, Salvatorem prototypũ secutus, cœpit ipse primũ facere, postea docere, ut ejus vitam legere videantur, qui ejus

con-

conſilia rimantur faciliuſque ejus præceptum ſequantur ii, quibus ſe antea poſuit in exemplum. Nobili ac locuplete natus è familia nobilium ritu in pietate ac litteris eruditus, in Principum, Regumq; aulis, in domibus privatorum, in cætibus amicorum, in negotiis, in pietatis exercitamentis, omnibuſque in laboribus qui Epiſcopum decent, ita honeſtè ſanctèque videmus eum noſtro ævo reſplenduiſſe, ut ſocordiam noſtram erubeſcere cogamur, ac meritò damnatam cenſeamus, quicunque conſuetudines hominum, negotia aut nobilitatis conditionem cauſemur, quò minus vitam in pietate ac ſanctitate tranſigere valeamus. Quod dixi de Philothea de aureo libro divini Amoris, ac de omnibus ac ſingulis tanti viri monumentis dictum velim, quæ dum diurnâ nocturnâque manu revolvo, omittere nequeo, quin dicta ejus præcipua, ac quaſi prin-

principia ejus doctrinæ decerpã ac seponam quæ mecum postea otiosus subinde ruminem, ac rursus deglutiam, ut in succum ac sanguinẽ transferam, quantum possim. Ita sentio, ita suadeo tibi, Nepos optime, si enim inspectorem hunc individuum comitem &, quod Seneca etiam suadebat, Censorem ac Magistrum tibi constituas ac semper præsentem habeas, ad cujus nutum te geras, nec me hujus mei consilii nec te operæ in id impensæ unquam pænitebit. Finiam cum Horatio: Vive vale, si quid novisti rectius istis candidus imperti, si nõ his utere mecum. Coloniæ die prima Aprilis. 1642.

Hanc obſecro benigne Lector, præfationem legas ut tum tibi, tum mihi aliquatenus ſatisfiat.

FLORILEGA, & ſertifica Glycera adeò ſcitè florum, è quibus ſerta ſua conficiebat, ſitum & mixtionem diſtinguere ac variare norat, ut iisdem è floribus diverſiſſima ſertorum genera concinnaret, adeò ut cùm Pauſias pictor ſuo hanc texturæ varietatem & genera ſertorum ad contentionem exprimere geſtiret penicillo, eatenus omni arte ſuâ pertingere nequiverit: neque enim in tot picturas ſuas genera & modos diſtinguere poterat, quot Glycera ſertorum genera iisdem è floribus contexebat. Ad eundem modum Spiritus S. tanta cum varietate devotionis documenta ac præcepta, quæ famulorum ſuorum & linguis & calamis depromit, ſemper diſponit ac digerit, ut cùm ſemper una & eadem ſit doctrina, qui tamen circa eam ſunt diſcurſus, multum diſcrepent, idque pro diverſitate diſpoſitionis ac modorum, juxta quos compoſiti

positi sunt. Certè non possum, non volo, non debeo in hac *Introductione* quidquam adferre, nisi quod à majoribus, & iis qui ante nos fuêre, eadem in materia est pertractatum. Idem sunt flores, amice Lector, quos tibi offero, sed sertum ac fasciculus, quem ex iis concinnavi, ab illorum fasciculo discrepabit, ob diversum quo compositus & distinctus est, modum.

Quotquot de devotione scripserũt, omnes penè sunt circa instructionem eorum qui à mundi commercio prorsus erant sequestrati, versati, aut saltem eam devotionis formam tradiderant, quæ ad totalem hanc solitudinem viam sterneret. Meum verò propositum & scopus est, instruere & edocere eos, qui mediis in urbibus, familiis, & in aula conversantur, quique ob vitæ suæ statum & conditionem, commune quoddam vitæ genus quoad exteriora vivere tenentur: qui sæpè sub falso cujusdam impossibilitatis prætextu, ne quidem de vita devota ineunda & capessenda cogitare volunt: atque ut nullum animal herbæ, cui palma Christi, nomen est, semina aut baccas gustare audet; ita nullum hominem, quamdiu

in mediis rerum & negotiorum temporalium turbis agit, ad pietatis Christianæ palmam aſpirare debere exiſtimant. Ego vero ipſis declaro, ſicuti margaritiferæ conchæ ita in mari vivunt, ut tamen nullam aquæ marinæ guttam admittant: & ſicuti in inſulis in Calidonis fontes ſunt dulcium aquarum etiam in medio mari; & ſicuti pyramidæ ita inter ignes & flammas volitant, ut tamen alas non adurant; pari modo vigoroſum & conſtantem hoc in mundo taliter vivere poſſe, ut nullum ex eo humorem mundanum admittat, dulcis cujusdam pietatis fontes inter amaras ſæculi hujus undas reperiat, & ita inter terreſtrium appetituum flammas volet, ut ſanctorum deſideriorum quibus ad vitam devotam aſpirat, alas non adurat. Perdifficile hoc eſt, fateor: ideò vellem plurimi omni huc curâ incumberent, & quidem majore contentione & ardore, quàm hactenus fecêre. Vnde iis qui generosè & viriliter hoc aggrediẽtur, ego, utcumque debilis & parum ad hoc idoneus, hâc ſcriptione meâ aliquod adferre ſubſidium conor. Verum enim verò non eo animo aut in-

tentione hanc *Introductionem* scripsi, ut in lucem ederetur, aut juris communis fieret: etenim cùm anima quædam & honore & virtute verè conspicua, jam ab hinc aliquo tempore, gratiam à Deo & desiderium accepisset ad vitam devotam aspirandi ac meam singulatim hac in re opem & auxilium efflagitasset; ego, qui pluribus ei eram nominibus obstrictus, & jam dudum magnam ad hoc intentum in ea dispositionem observaram sollicitè admodum eam instruxi, nihil quod huc aliquo modo faceret omittens: cumque eam per quæcunque desiderio & statui ipsius convenirent, exercitia deduxissem, eadem & scripto commissa reliqui, ut, quoties necesse foret, ad illa recurreret etiam me absente. Ipsa verò exinde illa communicavit, & inspicienda dedit celebri, docto æquè ac pio viro (*Rev. scilicet Patri Ioanni Fer[illegible]rio, Theol. Societatis Iesu, tum Collegii Camberiensis Rectori*) qui plurimos hinc juvari & fructum capere posse ratus, vehementer mè est ad hæc [illegible]a pre[illegible] committenda adhortatus. In quo mihi persuadendo non magnam illum oportuit contentionem adhibere, quòd

illius amicitia in voluntatem meam plurimum juris haberet & magnam judicium illius in meam auctoritatem.

Porrò ut omnia & majorem fructum facerent, & legentibus gratiora acciderent, eadem relegi & aliquam connexionem & ordinem iis addidi, simul etiam multa documenta & monita quæ proposito meo quadrare videbantur adjunxi, ita tamen omnia ea feci, ut vix ullum ad eadem facienda otium suppeteret. Quamobrem nihil hic videbis quod exactum, aut elaboratum sit; sed tantùm quandam documentorum & monitorum congeriem bonâ fide propositam, quæ claris & intelligibilibus verbis (saltem ita facere studui & volui) propono. De linguæ verò elegantia & ornatu sermonis ne cogitare quidem volui, utpotè cui per multa alia curanda & agenda sunt.

Cæterum ad *Philotheam* sermonem & verba mea converto: etenim dum ad communem multarum animarum utilitatem tendere cupio id, quod ad unam duntaxat, juvandum primum conscripseram illam nomine, quod omnibus quæ devotæ esse volunt, commune est (nam Philothea tantundem

sonat ac denotat atque Dei amans aut amatrix) visum est compellare.

Itaque quod in his omnibus animam spectem & edoceam, quæ per devotionis desiderium ad amorem Dei aspirat, hinc *Introductionem* hanc in quinque partes sum dispartitus. In illarum prima per quædam monita & exercitia conor simplex nudumque *Philotheæ* desiderium, in perfectam & totalem resolutionem & propositum commutare, quod etiam ipsa tandem post generalem suam confessionem, persolitam vivacemque protestationem (quam dein sanctiss. Eucharistiæ susceptio sequitur) concipit & emittit; in qua Deo suo tradens, eumque vicissim recipiens in sanctum ejus amorem feliciter ingreditur. Hoc jam facto, ut eam ulterius conducam, duos insignes ei ad indies divinæ ejus Majestati sese uniendum, modos declaro. Primo sanctorũ Sacramentorũ usum, per quæ bonus & benignus ille Dominus ad nos venit, deinde sanctam orationẽ, quâ ipse nos ad sese attrahit. Et circa duos hos tota secunda pars versatur. In tertia verò parte illam doceo,

plurimas illi virtutes & quidem quæ ad ejus profectum quam maximè conducunt & spectant, esse exercendas attamen nonnisi particularia quædam consilia quo ad hæc ei trado, ea inquã, quæ nec aliunde, nec à seipso facilè comparare potuisset. In quarta quasdam inimicorum ejus illi detego insidias & technas modumque ei suggero, quo ritè se ab iis expediat, & has non morata, in sancto suo proposito & opere cæpto ulterius progrediatur. Denique in quinta illam nonnihil à seipsa sevoco, quò se aliquantulum reficiat, spiritum resumat, vires reparet, ut postea felicius in vita devota progredi & proficere queat.

Ætas & sæculum præsens admodũ varium est & mirabile; & jam tum video ferè plurimos, qui nonnisi Religiosorum, & aliorum devotionem professorum esse dicent, tam minutim & particulatim præcepta & exercitia, quibus ad pietatem homines informentur, tradere plus enim illa otii & temporis requirere, quàm suppetat Episcopo, cui tam onerosa & lata, ac est mea, dioecesis curanda incumbit. Per hæc namque mentem & intellectum, qui magni.

magni momenti rebus impendi & applicari debet, plus nimio distrahi.

Ego vero, Lector carissime, tibi cum magno Dionysio Areopagita respondeo, propriè & ante omnia ad Episcopos spectare, animas ad perfectionem adducere conari, quod eorum Ordo & gradus inter homines & in terra supremus sit, sicuti ipse Seraphinorum ordo inter choros Angelorum primas fert; adeò ut quod illis suppetit tempus & otium, nulli rei melius, quam huic, queant impendere. Veteres Episcopi, & Sancti Ecclesiæ Patres, saltem tam sedulo erga munus & officium suum Episcopale afficiebantur, ac nos: interea tamen, particulari quodam modo multas, quæ, ipsorum opem efflagitabant, animas curare minimè negligebant, uti ex ipsorum Epistolis videre est; idque ad imitationem & exemplum Apostolorum, qui esto universum orbem terrarum in horreum Dominicum inferre satagerent, nihilominus spicas quasdam excellentiores speciali & particulari quodam studio colligebant. Quis nescit Timotheum, Titum, Philemonem, Theclam, Appiam, carissimos magni Apostoli

Pauli filios & filias fuisse; uti S. Marcum & Petronillam, S. Petri? S. Petronillam, inquam quæ, ut disertè & peregregiè C. Baronius & Galonius ostendunt, non carnalis, at solum spiritualis S. Pet. filia fuit. Et an non S. Ioan. Epistol. suarum Canonicarum unam piæ matronæ Dominæ Electæ mittit ac scribit?

Difficile & laboriosum est, fateor, animas in particulari cōducere: at labor qui simul recreat, & consolatur: unde labori messorum & vindemiatorum persimilis est, nunquam magis gaudentium, quàm dum ab opere obruuntur, & ex eo se vix possunt expedire. Labor est qui hinc quidem defatigat, sed illinc dulcedine quadam cor recreat ac restaurat, quæ in ipsum suscipientes derivatur, uti cinnamomum sui per felicem Arabiam gestatores vigorat & vegetat. Ferunt, tigridem, cùm è raptis catulis unum, quem ei venator in via ad illam remorandam, objicit, interea dum is reliquos secum asportat, reperit, eum, quantumvis gravis sit & ponderosus, in humeros rejectum ad incunabula referre, nec hoc illam onus ullatenus gravare

vare, amor quippe ejus naturalis onus hoc in ea alleviat. Quantò ergò potius ac libentius animus & affectus paternus animam, quam ad sanctam perfectionem aspirare velle comperit, curabit, & velut in sinu suo, uti mater infantem, gestabit, & ita quidem ut è caro & amico hoc onere nullam difficultatem & gravitatem sentiat? sed animus & affectus paternus, is haud dubie sit oportet: unde Apostoli & viri Apostolici discipulos suos, non filiorũ solũ, sed & teneriori etiam infantum nomine cõpellant. Cæterũ mi Lector, de vita scribo devota, non devotus ut verum fatear; attamẽ non planè expers desiderii ad devotionem perveniendi, & hæc sola affectio animum mihi addit & excitat ad te efformandum & instruendum. Nam, & vir quidam cumprimis literatus dicebat, bona addiscendi ratio est, studere, melior, docenti auscultare, optima verò docere. *Sæpe contingit*, ait S. Augustinus, ad filiam suam spiritualem Florentinam scribens. *ut distribuendi & elargiendi officium in causa sit, ut quisquid aliunde recipiat, & ipsum docendi ministerium, addiscendi sit fundamentum.*

Formosam Compatrem, adeoq; sibi dilectam, ab Apelle solo depingi voluit Alexander: Apelles illam curiosius & diutius intueri coactus; quantum pulchritudinis illius lineamenta in tabula efformabat & exprimebat, tantũ cordi suo amorem illius imprimebat & insculpebat, unde tandem adeo profundè hinc penetralibus illius insedit, ut Alexander hoc cognito, & sortem ejus miseratus illam ei in conjugem dederit, se illius causa dilectissimâ suâ amasiâ sponte privans. In quo, teste Plinio, insignem animi sui generositatem, non minus quàm in illustri aliqua victoria, patefecit. Existimo autem, amice Lector, Deum Opt. Max. velle, ut, quoniam Episcopus sum, non communes & vulgares solum virtutes, sed & dilectissimam & charissimam amicam suam devotionem in hominum cordibus depingam atque exprimam. Quod ego munus quam libentissimè in me suscipio, tum ut ei obediam, atque officii partes adimpleam, tum verò quod in spem veniam, me interim dum aliorum animis illam insculpo, sancto ejus amore forsitan accendendũ & inflammandũ. Si ergo

divi-

divina ejus Majeſtas illius amore me magnopere æſtuantem & affectum videat, æterno mihi eam connubio copulabit. Formoſa & caſta Rebecca dum Iſaaci camelos adaquat, tam inde ab eo tempore in futuram illius conjugem fuit deſtinata, & in aures & armillas aureas illius nomine accepit. Pari modo ego, de immenſa Dei mei bonitate confido, me, ut dum caras illius oves ad ſalutares devotionis aquas conduco, animam meam ſimul ſuam fit facturus ſponſam, & aurea ſancti ſui amoris verba auribus meis inſtillaturus, & in brachiis meis quoddam ad illa benè & prout oportet exercenda, robur ſit poſiturus, in quo veræ devotionis eſſentia conſiſtit, quod Majeſtatem ejus rogo, ut tum mihi, tum omnibus Eccleſiæ ſuæ, cui tum ſcripta mea, tum opera, verba, voluntates & cogitationes meas ſubjicere decrevi, filiis concedere dignetur. Vale, Niſſa, ipſo D. Mariæ Magdalenæ feſto die, ann. 1608.

Devota Oratio Auctoris ad Dominum nostrum IESVM CHRISTVM.

ECce me dulcissime Iesu, Domine, Redemptor ac Deus meus, coram Majestate tua prostratum, & scriptum hoc qualecumque nominis tui gloriæ dedicantem & consecrantem. Tuâ, obsecro benedictione, quæ eo continentur verba, anima, ut in quarum id gratiam concinnavi, animæ sacras, quas eis exopto, recipere mereantur inspirationes; & illam inprimis, ut nimirum immensam misericordiam tuam super me implorent, ne dū aliis in hoc mundo viam devotionis ostendo, ipse in alio in æternum reprober ac confun-

fundar, ſed ut una cum ipſis, in ſæculum ſæculi, velut triumphale canticum, cantem verbum illud quod ex toto corde meo, in fidelitatis meæ teſſeram ac ſignum, inter vitæ hujus mortalis pericula, pronuntio, VIVAT IESVS, VIVAT IESVS. Vtique Domine Ieſu, vivas & regnes in cordibus noſtris in ſæcula ſæculorum, Amen.

INT

IN

quæda
nuntur
mam ja
lis ineu
fectur

Ve

gè gratif
in rei al
rores po
nitùm ex
modum
sunt ; hi

INTRODUCTIONIS Pars Prima.

IN QVA MONITA quædam & exercitia proponuntur, ex quorum præscripto, animam jam inde à primo vitæ spiritualis ineundæ desiderio, adusque perfectum illius amplectendæ propositum conduci oporteat.

CAPVT I.

Vera devotio describitur.

D devotionē aspiras haud dubiè charissime Philothea; quod enim Christiana sis, nosti eam virtutem esse, quæ divinæ Majestati longè gratissima. Sed, quoniam parvi, qui in rei alicujus initio admittuntur, errores postea in progressu eiusdem infinitùm excrescunt, & in fine propemodum irreparabiles & incorrigibiles sunt; hinc ante omnia noris oportet,

quidnam sit devotio, nam, quoniam una tantum est vera devotio, & plures falsæ & vanæ, hinc nisi nôris quænam sit vera, decipi & errare posses, & impertinenti & superstitiosæ alicui devotioni sectandæ temetipsam sine fructu impendere. Quascunq; imagines & vultus depingeret pictor Arelius, ad similitudinem atq; effigiem mulierum quas adamabat, efformabat; sic sibi quisq; devotionem pro passione & imaginatione sua depingit. Qui jejunio addictus est, valdè se devotum reputabit, si multum & frequenter jejunet, licet intus natet odio & malevolentia, cumq; non audeat linguam vino, ac nequidem aquæ præ sobrietate intingere, illam sanguini proximorum palam immergere, iis detrahendo & calumniando, non verebitur. Alius se devotũ existimabit, qui plurimas quotidie preces & orationes decurrat, esto exinde lingua illius in verba morosa, querula, arrogantia & injuria in domesticos & vicinos suos tota sese effundat. Alius libenter admodum eleemosynas in egenos & inopes è crumena educit, benignitatem tamen & amorem corde suo elicere ac depromere ne-

nequit, quo inimicis ignoſcat. Erit & alius, qui quidem inimicis ſuis haud difficulter injurias omnes dimittet, ſed ut creditoribus ſuis ſatisfaciat, & cum iis rationes ineat, quàm ægerrimè in animum ſuum inducet; & nonniſi violenter ac Iudice compellente. Omnes hi, vulgo devoti habentur, revera tamen devoti non ſunt. Milites Saulis *Davidem* in domo ſua quærebant, at cum Michol ſtatuam in lecto collocaſſet, eamq; veſtibus Davidis induiſſet, crediderunt illi Davidem ipſum ægrum in lecto decumbere. Sic permulti, actionibus & operibus quibuſdam externis, ad ſanctam devotionem ſpectantibus ſeſe induunt & palliant, & credunt homines, illos verè devotos & ſpirituales eſſe, cum revera & à parte rei, nonniſi ſimulacra quædam, & inania phantaſmata devotionis ſint.

Porrò vera vivâque devotio, Philothea, amorem Dei præſupponit, nec quid aliud eſt, quam verus quidam Dei amor: non tamen qualiſcunque & talis qualis amor: nam in quantum amor divinus animam noſtram cohoneſtat & venuſtat, dicitur gratia,

divinæq; ejus Majestatis acceptos nos reddit in quantum verò vires ad benefaciendum nobis confert, vocatur charitas: verum cùm jam ad eum perfectionis gradum pertingit, ut nos non solùm benefacere, verùm etiam sollicitè, diligenter, frequenter, promptèq; operari faciat, tum demum devotionis appellatur nomine. Struthiones nunquam subvolant, & gallinæ nonnisi admodum graviter, & demissè, & rarissimè; sed aquilæ, columbæ, hirundines, & sæpe, & celeriter, & sublimè evolant. Pari modo, peccatores nunquam ad Deum sursum evolant, sed omnis eorum libratio & studium in terra, circa terram, & propter terram suscipitur. Probi verò homines qui scilicet nondum ad devotionem pervenêre, ad Deum quidem per opera sua bona subvolant, attamen raro admodum, tardè & graviter. At qui verè devoti sunt, frequenter, expeditè & sublimè in Deum evolant. Vt concludam ergò, devotio aliud non est quàm quædam agilitas & vivacitas spiritualis, cujus adminiculo charitas suas in nobis actiones (aut potius nos per illam) promptè affectuoséq; exe-

quitur

quitur & operatur. Et sicuti ad charitatem spectat, ut omnia Dei mandata in genere & universaliter nos adimplere faciat, ita ad devotionem pertinet, nos ad eadem promptè seduloque adimplenda excitare & inducere. Quamobrem, quisquis omnia Dei præcepta non prout oportet observat, nec bonus, nec devotus haberi potest: etenim ut bonus quis sit, charitatem habeat oportet; & verò devotis, præter charitatem, eximia quædam ad opera charitatis exequenda vivacitas & promptitudo necessaria est.

Quoniam verò devotio in certo quodam eminentis charitatis gradu sita est; hinc ipsa, non solùm promptos expeditos, & diligentes in omnium Dei mandatorum observatione nos reddit; verùm etiam præter hoc, ad quam possumus plurima bona opera promptè magnoque cum affectu exequenda nos excitat, esto ea nullatenus de præcepto sint, sed tantùm de consilio aut divinitus nobis inspirata. Nam quemadmodum qui recenter admodum è morbo quodam gravi convaluit, ingreditur quidem tantum quantum necessitas ipsa exigit, sed

lento & gravi passu: eodem modo peccator, qui jam nuperrimè ex iniquitatis suæ morbo convaluit, incedit quidem quantùm Deus eum incedere jubet, usq; dum perfectionem attingat: tunc namq; adinstar optimè valentis & vegeti, in divinorum mandatorum viâ non modò incedit; sed & currit & saltitat; quin & ad ipsas consiliorum & inspirationum cœlestium semitas trāsit in iisq; alacer currit. Itaq; charitas & devotio non plus inter se differunt, quàm ignis & flamma, quod charitas, cum spiritualis quidam ignis sit, quādo vehementer inflammata & accensa est, dicatur devotio, adeò ut devotio ad charitatis ignem aliud non addat, præter flammam, quo charitatem & alacrem, & promptam, & diligentem non modo ad divina mandata observanda, verùm etiam ad consilia & inspirationes cœlestes exercendas, reddat.

CAPUT II.

Devotionis proprietas & excellentia.

QVi Israelitas à terræ promissionis ingres-

ingressu deterrebant, dicebant, terram illam hujusmodi esse, ut suos ipsa habitatores devoraret; id est, cœli ejus clima immite & insalubre esse, nemo ut sub eo diu posset vivere; atq; ex altera parte incolas ejus adeo esse feros & barbaros, ut invicem & locustas devorarent. Ad eundem modum mundus, charissima Philothea, sanctam devotionem pro viribus, & quantum potest, denigrat, sugillat, & traducit; dum eos qui devoti sunt, vultu esse fingit tetrico, lurido, tristi ac nubilo, ipsamque devotionem melancholicos quosdam & intolerabiles humores causare comminiscitur. Sed, quemadmodum Iosue & Caleb tum temporis palam protestabantur, terram promissionis non modo bonam & amœnam esse, sed & possessionem illius jucundam & delectabilem fore: sic & S. Spiritus, per os omnium Sanctorum, & ipse Redemptor suomet ore, nobis declarat vitam devotam, & suavem, & felicem, & jucundam esse.

Videt quidem mundus, devotos jejunare, orare, injurias tolerare, morbidis & ægris ministrare, pauperi-

bus ſtipem conferre, vigilare, iram ſuam compeſcere, paſſiones ſupprimere & ſuffocare, ſenſibilibus voluptatibus ultrò abſtinere, & has aliáſq; id genus actiones obire quæ naturâ & qualitate ſua aſperæ ſunt, & rigorem includunt; at interiorem & cordialem devotionem, omnia hæc opera ſuavia, dulcia & facilia reddentem, minimè videt. Conſidera apiculas in thymo & circa thymum volitantes; vide, ut ex eo ſuccum quendam amariſſimum exſugant, ſed eum mox in mel, quod hæc earum natura ſit, convertant. Multum quidem fateor, ô mundane, devotæ animæ ſuis in mortificationis exercitiis, amaritudinis ſentiunt, ſed eadem obeundo, ipſam paulatim in dulcedinem & ſuavitatem tranſire faciunt, ſic olim ignes, flammæ, rotæ, & enſes Martyribus flores & fragrantiſſima aromata videbantur, quod devoti eſſent. Si ergo atrociſſimis tormentis, quin & ipſimet morti adferre & addere dulcedinem, eaque veluti condire devotio poteſt, quid in ipſis virtutis actionibus nón faciet?

Immaturos fructus dulcorat ſaccharum, maturorum verò cruditatem & ma-

& malignitatem corrigit ac tollit. Devotio porro, rerum spirituale saccharum est, utpote quæ & à mortificationibus amaritiem, & à consolationibus damna aufert; à pauperibus tristem murmurationem, à divitibus arrogantiam, desolationem & mœstitiam ab oppresso, insolentiam à fortunæ filio, tristitiam à solitariis, dissolutionem ab eo qui inter homines conversatur: in hieme, ignis vicem supplet, in æstate roris: novit & abundare, & penuriam pati: facit, ut æquè prosit honor ac contemptus: voluptatem simul ac dolorem pari propè semper vultu excipit, & mirabili nos suavitate & gaudio adimplet.

Considera quæso scalam Iacob (quæ vera vitæ devotæ imago est) duo ejus latera & longurii, inter quæ ascenditur, & quibus gradus scalares annexi sunt, orationem, quæ amorem Dei impetrat, & sacramenta, à quibus is dari solet, repræsentant. Gradus porrò aliud, meâ sententiâ, non sunt, quàm diversi charitatis gradus, per quos de virtute in virtutem proceditur, tam per actionem, ad proximo auxiliandum & opitulandum, descendendo,

quàm per contemplationem, ad amorosam Dei unionem, ascendendo. Vide jam, obsecro, eos qui in hac scala versantur: homines certè sunt, Angelica habentes corda, aut angeli corpora habentes humana: non sunt quidem ætate juvenes, sed esse videntur, quod spirituali vigore & agilitate pleni sunt, alas habent ad volandum, ac per sanctæ orationis libramentum ad Deum sese elibrant, pedes porro habent, ad cum hominibus per sanctam & dulcem conversationem ambulandum, vultus eorum vividi & alacres sunt, quod omnia mira cum lenitate & serenitate animi suscipiant, crura, brachia & capita ipsorum nuda, omnium patent aspectibus, eò quod cogitationes, affectus & opera ipsorum, nullum alium habent scopum & intentionem, quam ut soli Deo placeant, reliqua verò corporis pars tecta & vestita est, sed veste pulchra & levi, quod mundo hoc rebusq; mundanis utantur quidem sed modo quodam prorsus puro & sincero, dum non nisi obiter, & velut per transennam, utuntur eo, quo ratione status & conditionis, prorsus carere nequeunt. Tales omnino

mnino ſunt homines devoti. Devotio ergo, (mihi credas velim, cariſſima Philothea) omnium dulcedinum eſt dulciſſima, & virtutum univerſarum regina. Eſt namq; ipſa charitatis perfectio, ſi enim charitas lac ſit; devotio, ejus eſt cremor: ſi illa, planta ſit; devotio, eius eſt flos; ſi illa gemmæ ac lapis pretioſus, devotio ejus eſt fulgor & jubar: ſi illa, balſamum & aroma, devotio ejus eſt fragrantia, & odor ſuavitatis, homines confortans ac vegetans, Angelos autem lætificans.

CAPVT III.

Devotio omnigenæ hominum vocationi, ſtatui & profeſſioni convenit.

IN ipſa rerum creatione plantis mandavit creator Deus, ut una quæque fructum ferret ſecundum genus ſuum: ita Chriſtianis, qui vivæ Eccleſiæ ſuæ plantæ ſunt, imperavit, ut quiſque devotionis fructum pro qualitate, ſtatu & vocatione ſua proferret. Diverſimodè, inquam, devotio eſt exercenda, à nobili videlicet, & à mechanico, à famulo, & à principe; à vidua & puella innupta, ac conjugata. Imò ne hoc

quidem satis est; sed & ipsa devotionis praxis, viribus, negotiis & officiis cujusq; in particulari, est accommodanda. Dic mihi obsecro, Philothea mea, consentaneumne foret, si Episcopus Carthusianorum instar, solitudinem consectari vellet; si conjugati non magis de peculio suo adaugendo solliciti essent, quàm Capuccini; si Religiosi in morem, mechanicus totos dies in templo ageret; & Religiosus viceversâ, ad omnes casus & eventus qui proximi necessitatem & utilitatem concernerent, Episcopi exemplo, semper esset expositus; an non devotio hæc ridicula, inordinata & intolerabilis foret? Hic tamen error & absurditas sæpissimè occurrit; & hinc mundus, qui devotionem veram ab eorum qui se putant devotos esse, indiscretione non discernit, aut saltem non vult discernere, devotionem carpit & sugillat; quæ tamen harum inordinationum nequit esse causa.

Nequaquam, mea Philothea: etenim devotio, siquidem ea vera & sincera est, nihil omnino destruit, sed cuncta perficit & consummat; & si quando legitimæ alicujus vocationi ac

ac statui contrariatur & adversatur, haud dubiè falsa est. Apis ita suum è floribus mel, teste Aristotele, colligit, ut eos minimè lædat aut destruat, tam eos integros, intaminatos, & recentes relinquens atque eos reperit. Melius verò id præstat vera devotio: nam adeo nullum vocationis aut negotiorum genus destruit, ut ea etiam exornet ac condecoret. Nam ut quælibet gemmæ melli impositæ, pro suo quæq; colore, fulgentiores & rutilantiores fiunt; sic in sua quisq; vocatione acceptior fit & perfectior, si devotioni illam conjungat. Per hanc fit enim, ut familiæ cura longè reddatur quietior, mutuus inter maritum & uxorem amor sincerior, obsequium Principi debitum fidelius, & omnes, quotquot sunt, occupationes suaviores & meliores.

Error proinde est, quin & hæresis, devotionis exercitium à cohortibus militaribus, ab officina opificum, ab aulis principum, à familia conjugatorum velle excludere: fateor quidem, charissima Philothea, devotionem quæ purè contemplativa, monastica & Religiosa est, hisce in officiis & stati-

bus minimè exerceri posse: at præter triplex hoc devotionis genus; sunt & aliæ multæ ad eos qui in statibus sæcularibus vivunt, perficiendos peraccommodæ. Testes rei hujus in veteri quidem Testamento sunt Abraham; Isaac, Iacob, David, Iob, Tobias, Sara, Rebecca, Iudith; in novo verò, S. Iosephus, Lydia, & S. Crispinus, perfectè devoti suis in officinis fuêre; S. Anna, Martha, Monica, Aquila & Priscilla in rei suæ familiaris & domesticæ cura; SS. Cornelius, Sebastianus, Mauritius inter arma & gladios; Constantinus, Helena, S. Ludovicus, B. Amadeus, S. Eduardus suis in soliis regalibus. Imò vero plurimi in media solitudine, quæ tamen perfectioni comparandæ adeò optabilis est, devotionis jacturam fecerunt, & vice versa permulti, in ipso negotiorum strepitu, & medios inter homines, inter quos perfectio, si qua, sit, destruenda & minimè provehenda videtur, eam conservarunt. Sic Loth, inquit S. Gregorius, qui impia in urbe adeò honestè vixerat, in solitudine tàm fædè corruit, seq; incestu polluit. Ybicunq; locorum ergo sumus, ad vitam

tam

tam perfectam aſpirare, & debemus & poſſumus.

CAPVT IV.

Ad devotionem auſpicandam, & aliquem in ea progreſſum faciendum, directore & conductore opus eſt.

TObias filius, juſſus à parente in Rages proficiſci, *Viam*, inquit, *per quam pergatur illuc, non cognoſco*, cui pater: *Perge, & inquire tibi aliquem fidelem virum qui eat tecum.* Idem tibi dico, mea Philothea. Serióne vis ad devotionem tendere? quære tibi virum aliquem honeſtum & fidelem, qui te dirigat & conducat. Hoc omnium monitorum & conſiliorum primum ac præcipuum eſt: & quantumcunque (ajebat pius ille doctor M. Aquila) Dei voluntatem exquiſieris, nunquã tamen eam tam certò indubitatéq; reperies, ac per humilis hujus obedientiæ viam, quam omnes quotquot olim fuêre devoti, & ſervari ab aliis præcepêre, & ipſimet etiam ſervârunt & uſurpârunt. Beata Mater Tereſa, viſo Catharinã Cordubenſem magnas & intenſas quaſdã auſte-

ritates subire, in his eam, dissuadente licet Confessario, qui id fieri vetabat, imitari maximopere cupiebat, utq; illi hac in parte morem minimè gereret, tentabatur. Sed Dominus illi postea in visione ait: Bonâ & tutâ viâ incedis, filia. Viden' pœnitentiam quam illa subit? ego verò pluris tuam facio obedientiam. Vnde etiam ita erga virtutem hanc ipsa afficiebatur, ut, præter obedientiam, quam suis debebat Superioribus, aliam in particulari voveret, viro cuidam perito & prudenti præstandam, illius directionem, consilia & monita in omnibus secuturam se promittens. Vnde etiam magnam in se exinde consolationem sensit. Sic quoque post & ante illam, plurimi virtutum sectatores, quò melius Deo se subjicerent suam servorum ejus voluntati subjicere, quam S. Catharina Senensis praxin suis in Dialogis mirificè dilaudat & commendat. Sic pia illa Regina Elisabetha, insigni cum obedientiæ exemplo, se in omnibus subjecit directioni & arbitrio Doctoris M. Conradi. En tibi quoque unum è monitis, quæ magnus Rex Ludovicus ante mortem filio suo præscripsit: *Sæpiùs pecca-*

peccata tua confitere; Confessarium tibi selige idoneum, qui probus sit & prudens, & qui quæ facienda & cavenda sunt, liberè certoq; tibi possit proponere.

Amicus fidelis, inquit Sapiens, *protectio fortis, qui autem invenit illum, invenit thesaurum. Amicus fidelis medicamentum vitæ & immortalitatis; & qui metuunt Dominum, invenient illum.* Divina hæc verba immortalitatem præcipuè respiciunt, uti vides, ad quam comparandam, amicus hic fidelis, qui suis instructionibus & consiliis actiones nostras dirigat, itaq; à cacodæmonis insidiis & versutiis nos protegat, ante omnia maximéque nobis habendus est. Erit autem hic nobis velut thesaurus quidam sapientiæ, in nostris afflictionibus, pressuris & lapsibus: medicamenti item loco, ad animos nostros in ægritudinibus & morbis spiritualibus sublevandos & consolandos: tuebitur ille quoq; nos à malo, bonum verò nostrum reddet melius, & si qua nobis infirmitas & ægritudo adveniet, efficiet ne illa nobis ad mortem sit; nam remedium eidem adhibendo, ipsam à nobis auferet. At, quis amicum hunc inveniet? Resp. sapiens. *Qui metuun*

tuun

tuunt Dominum, i. humiles, qui sui in spiritu profectus quàm maximè cupidi sunt. Cùm ergo tanti tua, Philothea, referat aliquem in sancta hac devotionis via ductorem & directorem habere & sequi, Deum quàm ferventissime roga, aliquem tibi suppeditet, qui secundum cor tuum sit: & certa esto, aliquem tibi ab eo submittendum, nam esto, etiam Angelum de cœlo submittere deberet, sicuti Tobiæ juniori submisit, bonum aliquem certè tibi & fidelem ducem submittet.

Porro hic tibi semper instar Angeli sit oportet; id est, postquam eum inveneris, noli eum simpliciter & nudè ut hominem considerare; nec tam ipsi ejusq; scientiæ humanæ confide; quàm Deo qui tibi haud dubiè aderit, & per hunc hominem, ut organum & instrumentum suum tibi loquetur, ea illius menti & ori indens, quæ ad salutem, bonum, & incolumitatem tuam erunt necessaria; adeo ut ei, ceu Angelo de cœlo delapso, ut te eòdem deducat, auscultare debeas. Age ergo cum eo apertè, candidè, & in omni sinceritate & fidelitate, ei clarè & sine ulla duplicitate & dissimulatione, quodcumq; bonum

num & malum tuum patefaciendo. Hac quippe ratione bonum tuum explorabitur, & magis affecurabitur; malum verò tuum emendabitur & corrigetur, in afflictionibus quoque tuis allevaberis & corroboraberis, in consolationibus autem moderata eris & ordinata, summam in eo colloca fiduciam, quam tamen sacra quædam comitetur reverentia, adeò ut nec nimia reverentia imminuat fiduciam, nec fiducia impediat reverentiam. Tali cum circumspectione & reverentia illi fide, cum quali, filia fidit patri, & ea cum fiducia illum reverêre, quâ filius matrem. Deniq; amicitia hæc debet esse fortis & suavis, tota sancta, tota sacra, tota quoq; divina & spiritualis.

Quamobrem inter mille tibi selige unum, ut ait M. Avila, ego verò dico, inter decem millia: pauciores enim, qui ad hoc munus idonei sint, reperire est, quam dici queat. Plenus porro is sit oportet charitate, scientiâ & prudentiâ: harum partium una si ei defuerit, res periculo non vacat: sed iterum tibi dico, & repeto, postula illum à Deo & ubi iam eum obtinuisti & invenisti,

divinæ

divinæ ejus Majestati gratias age, constans esto nec alios tibi quære, sed simpliciter & fiducialiter procede, sic enim iter tuum prosperabitur.

CAPUT V.

Ab anima purgatione incipiendum est.

FLores, inquit sponsus, *apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit.* Qui nam sunt animarum nostrarum flores, Philothea, nisi bona desideria? Quæ statim ac apparent, falcula in manus accipienda est, qua omnia opera mortua & superflua à conscientia nostra rescindantur. Puella alienigena Israelitæ nuptura olim, captivitatis suæ vestē exuere debebat, ungues rescindere, & cæsariem radere: sic & anima, filii Dei sponsa esse desiderans, veterem hominem exuat, & novum peccato relicto, induat, exinde omnigena impedimenta, ab amore Dei ipsam avocantia rescindat & abradat, necesse est. Sanitatis nostræ principium est, à malignis & peccaminosis humoribus expurgari. Apostolus Paulus unico momento perfecta quadam purgatione expurgatus est, uti & S. Catharina Senen-

Senensis, Maria Magdalena, S. Pelagia, & aliquot alii; at hocce purgationis genus omnino miraculosum est & extraordinarium in ipsa gratia, sicuti mortuorum resurrectio in natura, adeò ut ad hujusmodi nos aspirare nefas sit. Purgatio verò & sanatio ordinaria tàm corporum quàm animarum non nisi paulatim & gradatim, ex uno profectu scilicet in alium descendendo, idq; cum labore aliquo & per otium, peragitur.

Angeli in scala Iacobi visi, alas quidem habent; attamen non volant, sed ordinatim & gradatim ex uno gradu in alium ascendunt & descendunt. Anima quæ è statu peccati ad devotionem ascendit, amore stimulatur; hæc autem dum exoritur, unico momento noctis tenebras non dispellit, sed paulatim. Sanatio (ut aphorismus medicorum docet) quæ paulatim lentéq; fit, semper multò est certior. Morbi enim animi, uti & corporis, veniunt (ut ita dicam) equites & cursitando, sed nonnisi pedites & lento gradu recedunt. Hac ergò in re animositate, constantia & patientia nostra opus est, mea Philothea. Ah, quàm deploranda res est, quod animæ

nimæ videntes se, postquam iam aliquantisper sese in devotione exercuêre, adhuc permistis imperfectionibus obnoxias & subiectas esse, inquietari, turbari, & omnino deiici incipiant, parùm ut absit quin cœpta omnia simul deserant, & retrò respiciant. Et vice versa, an non extremo in periculo illæ versantur animæ, quæ in oppositam partem tendentes, iam tum primo quo purgari incipiunt die, ab omnibus imperfectionibus suis purgatas se arbitrantur; penè antè planè perfectas se esse ratæ, quàm perficiantur, & volare gestientes antequam habeant alas! quam hæ in præsenti, Philothea, recidivæ ac relapsus periculo versantur, quod sese nimis citò medici manibus subduxerint! Ne surgatis, suadet Propheta, *ante lucem*, sed *surgite postquam sederitis*. Quare & ipse hanc doctrinam practicavit, & iam lotus & emundatus, *amplius* & rursus *lavari* expetit.

Purgationis animæ exercitium nonnisi unà cum vita nostra finiri potest ac debet. Non est ergò, quod ob imperfectiones nostras turbemur; perfectio quippe nostra consistit in eo, ut

ut ipsas oppugnemus: oppugnare autē eas non possemus, nisi videremus; nec exsuperare, nisi ante oculos haberemus; victoria nostra in eo sita non est, ut ipsas non sentiamus, at in eo ut iis non consentiamus.

Porrò iis consentire non est, ab iis subinde impeti & vulnerari: nam ad humilitatem exercendam, convenit nos interdum in spirituali hoc conflictu vulnerari ac succumbere; at non ante sumus victi, quàm aut vitam, aut animum amiserimus. Cæterùm imperfectiones, & peccata venialia spiritualem nobis vitam eripere non possunt; etenim hæc non nisi mortali peccato deperditur. Hoc ergo solum curandum ac videndum, ne animum illa nos despondere faciant.

Libera me Domine, ajebat Psaltes, *à pusillanimitate*, & meticulositate, felices sanè in hoc vitiorum conflictu sumus, dum semper victoriam referimus, dummodo certare & confligere tantùm velimus.

CA-

CAPUT VI.

De primo purgationis genere, quæ est à peccatis mortalibus.

PRima, quæ facienda est purgatio, est à peccatis, ea autem fit per sanctum Sacramentum pœnitentiæ. Proindè Confessarium tibi delige quàm potes dignissimum; deinde accipe unum è libellis illis, qui ad cōscientias, quo ritè confessio instituatur, adjuvandas compositi sunt, uti sunt Ludov. Granatensis, Vinc. Brunus, Fran. Arias, & Edm. Angerius, hos sedulò pervolve, & per peccata & singula puncta discurre examinando in quibus deliqueris & offenderis, scilicet jam inde ab eo tempore quo primum ratione uti cœpisti, usq; in præsens omne vitæ tuæ curriculum percurrendo. Et si memoriæ tuæ diffidas, quasi omnia retinere nequeas, scripto committe in quibus te offendisse Deum deprehendes. Vbi ergo peccaminosos & malignos conscientiæ tuæ humores jam hoc modo præparasti, & in unum collegisti, eosdem seriò detestare, & per quàm ferre cor tuum potest maximam contritionem & displicentiam à te e-

jicere conare, quatuor illa peccati mala considerando, quod videlicet per ipsum Dei gratiam amiseris, quantum est à parte tua, cœlum deserueris, æternos inferni cruciatus in te accersiêris, æterno Dei amori renuntiâris. Vides credo, Philothea, me de generali totius vitæ confessione loqui; quæ (ut verum fateat) non semper absolutè hic necessaria est, tametsi interim nôrim, illam hocce in principio summè tibi utilem fore, unde eam tibi quàm maximè consulo. Sæpe namque contingit, ordinatas eorum qui vitam communem & vulgarem agunt, confessiones magnorum plenas esse defectuum. Etenim sæpè fit, ut homo se ad eam minimè disponat, aut certè admodum parum, vel requisitam debitamque contritionem non habeat: imò verò, non raró ad confessionem accedit cum tacita denuo ad peccatū redeundi, (eò quod peccati occasionem evitare, ac vitæ emendandæ necessaria media usurpare detrectat) voluntate. Porro, in omnibus his casibus generalis confessio necessaria est ac requiritur, quò anima tranquilletur & in tuto collocetur. Ad hæc ipsa gene-

ralis confessio nos ipsos nobis patefacit, & quales sumus ostendit, ad salutarem de vita præterita confusionem & erubescentiam provocat, misericordiam Dei admirari nos facit, utpote qui tàm patienter nos exspectavit; insuper corda nostra tranquillat, spiritum serenat, bona in nobis proposita excitat, Patri quoq; nostro spirituali occasionem dat ad convenientia conditioni nostræ monita & consilia nobis suggerenda, animum deniq; nobis addit, ut in pòst secuturis confessionibus fiducialiter ei nos ipsos declaremus & patefaciamus.

Ergo de generali quadam cordis nostri renovatione, pro universali animæ nostræ ad Deum omnipotentem conversione, idq; per aggressionem & susceptionem vitæ devotæ, loquendo meritò tibi, ô Philothea, hanc confessionem generalem consulere posse videor.

CAPUT VII.

De secunda purgatione, ab affectibus scilicet & inclinationibus erga peccatum.

OMnes quidem Israelitæ reipsa & de-

de facto Ægypto egressi sunt, sed non omnes affectu & voluntate: hinc cum in deserto agerent, plurimi ipsorum murmurabant, & dolebant quod allia & ollas carnium Ægypti non haberent. Sic & plurimi sunt pœnitentes, qui de facto quidem peccatis egrediuntur, affectum tamen erga eadem non exuunt: id est, proponunt quidem, posthac non amplius peccare, attamen quandam intra se amaritudinem & dolorẽ sentiunt quod detestabilib. illis, quas peccatum involuit, delectationibus & voluptatibus carere & abstinere debeant, animus quidem eorũ peccato renuntiat, ab eoq; se subducit, interim tamẽ versus eam partem velut redeundo, sæpè prospectat & affectu vergit, quemadmodum Lothi uxor Sodomam versus despectabat. Sic quippe abstinent peccato, sicuti ægroti melonibus qui his ideo abstinẽt, quod medicus ipsis mortem, si comedant, comminetur; ipsi interim quod abstinere debeant inquieti sunt, de eo loquuntur, inquirunt num aliquo illo modo vesci liceat ipsos saltẽ olfacere volunt, & beatos reputant eos quibus eos cõcedere licet. Ad eundem modum hi

debiles & languidi pœnitentes ad tempus quidem peccato abſtinent; ſed inviti & reluctanter; hinc vellent ſibi liceret peccare, modò poſſent damnationem evadere ; quin & aliquo cum guſtu & ſenſu de peccato loquuntur, eoſq; lætè agere exiſtimant, & beatos reputant , qui ipſum admittunt. Qui vindictam de inimico ſuo capere ſtatuit, confeſſionem inſtituens voluntatem quidem ſuam mutabit, paulo poſt tamen, inter amicos ſuos agenti volupe ei erit de ſua contentione apud eos loqui, dicetque , ni Deum timuiſſet, hæc & illa ſeſe facturum fuiſſe, ac legem divinam quoad hoc offenſas & injurias condonandi punctum, difficilem & arduam eſſe, & optare ſe, fas ut cuivis eſſet de injuriam inferentibus ultionem capere. Quis non videt, miſerum hunc , etiamſi extra peccatum ſit, erga ipſum tamen planè propenſum eſſe, & affectu ferri, & licet neipſa extra Ægyptum ſit , appetitu tamen, affectu & voluntate adhuc in ipſa hærere, ad allia & cepas, quæ ibidem comedere ſolebat identidem ſuſpirando? perinde ac mulier illa facit, quæ licet illicitos jam amores ſit pertæſa, gau-

gaudet nihilominus ab amasiis amari, ambiri, & circumcingi. Hem! quàm qui hujusmodi sunt, in gravissimo periculo versantur!

Quod verò, Philothea, ad vitam devotam aspires, eamq; consectari gestias, non solum tibi ipsum peccatum deserendum, sed & animus ab omnibus à peccato dependentibus affectibus prorsus expurgandus est. Nam præterquam, quod periculum esset, ne in illud aliquando relabereris, infelices hi affectus jugiter spiritum tuum elanguidum redderent, itâq; gravarent & opprimerent, ut bona opera promptè, diligenter & frequenter exequi non posset, in quo tamen vera devotionis essentia & substantia consistit. Porro animæ, quæ quidem è statu peccati egressæ, hos tamen affectus & languidas erga ipsum propensiones habent, persimiles sunt, meo quidem judicio, puellis pallidum vultum habentibus, quæ quidem in se ægrotæ non sunt, at omnes earum actiones sunt morbidæ: etenim comedunt sine sapore, dormiunt sine requie, rident sine animi hilaritate, & proserpunt potius quàm incedunt: sic hæ animæ bonum quod faciunt,

ciunt, eo cum spiritus languore & animi lassitudine peragunt, ut à bonis suis exercitiis (quæ & numero pauca, & effectu exigua sunt) omnem gratiam auferant.

CAPUT VIII.

Qua ratione secunda hæc purgatio institui queat.

PRima & præcipua ad secundam purgationem perveniendi ratio, est viva & vehemens apprehensio mali illius, quod peccatum nobis adfert; per hanc enim apprehensionem ad profundam & insignem quandam contritionem pertingimus. Nam sicuti contritio (dummodo vera sit) quantumlibet parva, accedente præsertim sacramentorum virtute sufficienter nos ab omni peccato expurgat, ita dum eadem intensa & vehemens est, ab omnibus qui peccatum sequuntur, affectibus nos emundat. Exiguum alicujus odium & rancor facit, ut animo quidem aversiore simus ab eo, quem odimus, nosq; illius commercium subterfugere compellit: at si odium mortale & violentum sit, non modò eum quem odio prosequimur, fugimus & detestamur,

mur, sed & omnium consanguineorum & amicorum ejus, conversationem aversamur, & abhorremus, imo nequidem imaginem ejus, aut aliquid ad ipsum spectans ferimus; ita, dum pœnitens peccatum suum non nisi levi, tametsi vera, contritione odit, proponit quidem non amplius peccare; at, cum potenti & animosa contritione ipsum execratur, non tantùm ipsum, sed & omnes ejusdem affectus, dependentias conductus, & tendentias ad peccandum detestatur. Quò circà, quantùm possibile erit, nostra nobis est, Philothea, augenda contritio & pœnitudo, ut etiam ad minimas usq; peccati affinitates & consanguinitates sese extendat. Sic S. Maria Magdalena sua in conversione, ita omnem erga peccata, & delectationes quas ex eis aliquando senserat, sensum gustumque deposuit, ut nunquam exinde amplius de eo cogitarit. Et David ajebat, se non solùm peccatum, sed & omnes ad *iniquitatem vias* & semitas *odio habuisse*. Atq; in hoc vera animæ rejuvenescentia, quam idem Propheta renovationi aquilæ comparat, consistit.

Vt autem ad hanc, quam dixi, apprehensionem & contritionem pertingas, in sequentibus te meditationibus seriò exerceas oportet: quæ si ritè debitéq; exerceantur, non solùm peccatum, sed & primarias quasq; erga ipsum affectiones, concurrente Dei gratiâ, ex animo tuo eradicabunt. Nam ad hunc eas usum & finem præcipuè & expressè concinnavi. Tu verò eas consequenter, unam post aliam, uti eas assignavi, usurpabis, sed unam dũtaxat quâlibet die capiendo; quàm manè, si fieri potest, institues (hoc enim tempus est ad quaslibet Spiritus actiones & exercitia peragenda maximè oportunum) eamq; deinde per reliquum diei tecum ruminabis. Si verò nondum nosti, quâ ratione te meditari oporteat, legito ea quæ in secunda operis hujus parte scribentur.

CAPVT IX.

MEDITATIO PRIMA.

De Creatione.

I. Colloca te in Dei præsentia.
II. Illum ora, ut tibi inspiret cogitanda.

Considerationes & puncta.

Pri-

PRimò considera, non nisi tot annos effluxisse, ex quo in mundo esse cœpisti, & ante quos in eo non eras; & esse tuum, merum fuisse nihil. Vbinam eramus anima mea, ante illud tempus? Tanto jam tempore mundus duraverat & steterat, nulláq; prorsus adhuc nostri erat mentio.

Secundò, Deus ex hoc nihilo prodire te fecit, & eduxit, ut tibi daret id quod es; non quod te opus haberet, sed duntaxat è sola sua misericordia & bonitate.

Tertiò, considera Esse, quod Deus tibi dedit; est enim id primum Esse mundi visibilis, & vitæ sempiternæ, perfectæque cum divina Majestate unionis capax.

Affectus & proposita.

Primò humilia te profundè coram Deo, & dic cum Vate Regio: EGO VELVT NIHILVM ANTE TE DOMINE; & quomodo recordatus es mei, ut me crearis! Eras, ô anima mea, in antiquum illud nihil absorpta, & etiamnum absorpta esses, nisi Deus inde te eduxisset, & quid, quæso, in illo nihilo ageres?

Secundò, age Deo gratias, dicens: ô quantum tibi, ô magne & benefice

Creator, debeo, quod me in nihilo meo quærere dignatus sis, ut me per misericordiam tuam faceres eam quæ modo sum. Quid, quæso, unquam faciam, ut digne & prout oportet nomini tuo magno benedicam; & immensæ bonitati tuæ æquivalentes gratias agam?

Tertiò, confunde te, sed, eheu, Creator mi, adeò me tibi per amorem & obsequium non univi, ut per inordinatos & effrenes appetitus & affectus malos planè me tibi rebellem ostenderim, à te recedens & me subducens, quo peccato adhærerem, non magis bonitatem tuam honorans & reverens, quàm si creator meus non exstitisses.

Quartò, dejice te coram DEO. Noris, ô anima mea, Dominum tuum, esse Deum, ipse fecit te, non tu teipsam, opus manuum tuarum sum Domine.

Quamobrem nolo posthac amplius in memetipsa mihi complacere, utpote quæ à parte mea nihil sum. Quid superbis pulvis & cinis? imò verò merum nihil, quid te exaltas? Vtque me humiliem, hoc & hoc facere volo, tales & tales contumelias, vilipendia, vitupe-

tuperia tolerare, vitam mutare, Creatorem meum posthac sequi & adhærere, meq; ob id Esse quòd mihi dedit, felicem & honoratam reputare ipsum ad voluntati ejus totaliter obsequendum impendens, idq; per media quæ mihi suggerentur, & quæ à Patre meo spirituali sciscitabor.

CONCLVSIO.

Primò, gratias age Deo. Benedic anima mea Dominum, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius: ejus namque bonitas è nihilo me eduxit, & misericordia ejus creavit me.

Secundò, offer. Offero tibi, Deus meus, ex toto corde meo id Esse quod ante mihi dedisti, ipsumq; tibi dedico & consecro.

Tertiò, ora. Corrobora & conforta me, Deus meus, in hisce affectibus & propositis meis, tu eos, ô sanctissima Virgo filii tui misericordiæ commenda, uti & omnes illos pro quibus orare teneor, &c.

Pater noster, Ave Maria.

Oratione absolutâ, paululum obambulando, parvulum devotionis fas-

ciculum è considerationib. quas perpendisti, tibi colligito, quem deinde toto diei tempore olfacias, & naribus velut admoveas.

CAPVT X.

MEDITATIO SECVNDA.

De fine ob quem conditi sumus.

I. In Dei conspectu te constitue.

II. Eum precare, ut tibi cogitanda inspiret.

CONSIDERATIONES & puncta.

PRimò, non ideò te Deus hoc in mundo constituit, quod in aliquo te opus haberet, quæ ei prorsus inutilis es; sed tantùm ut suam in te bonitatem exerceret, suam tibi gratiam & gloriam tribuendo. Idcircò tibi dedit intellectum, ad eum cognoscendum; memoriam, ut per hanc illius recordareris; voluntatem, ad eum amandum; imaginationem, ut hujus ope & adminiculo, illius tibi beneficia repræsentares; oculos, ad operum illius mirabilia contemplanda; linguam, ad eum lau-

laudandum, ac ſic de reliquis faculta-tibus.

Secundò, cùm hac de cauſa creata, & in hoc mundo collocata ſis, omnes quæ huic directè contrariantur, actiones rejiciendæ tibi ſunt & evitandę, quæque ad finem hunc aſſequendum nihil omninò conducunt, ceu vanæ & ſuperfluæ, contemnendæ.

Tertiò, conſidera mundi hujus & mundanorum miſeriam ac cæcitatem, utpote qui de hoc ne cogitant quidem, verùm ita vivunt, perinde ac ſi crederent, non ad aliud ſe conditos eſſe; quàm ad domus conſtruendas, arbores plantandas, divitias coacervandas, & nugas agendas.

Affectus & propoſita.

Primò, confunde te, ſuam animæ tuæ miſeriam & cæcitatem exprobando; utpote quæ tanta antehac fuit, ut de his omnibus raro, aut fortaſsè nũquam cogitârit. Ah, (inquies) quid cogitabam, Deus meus, cum de te non cogitabam? cujus rei recordabar, cum tui obliviſcebar? quid, quæſo amabam, cùm te non amabam? ipſa veritate, e-heu! refici & paſci debebam, & merà me implebam vanitate, mundoq; ſer-

viebam, qui tamen ad mihi serviendum factus est.

Secundò, vitam transactam detestare. Renuntio vobis, ô vanæ & inutiles cogitationes; abrenuntio vobis detestabiles & frivolæ recordationes; repudio vos, amicitiæ infidæ & perfidæ, obsequia amissa & infelicia, gratificationes ingratæ, & complacentiæ displicentes & molestæ.

Tertiò, convertere ad Deum. Tu verò, ô Deus & servator meus, posthac unicum cogitationum mearum objectum eris; & numquam ullis cogitationibus quæ tibi displiceant, animum meum sinam intendere; & memoria mea, quoad vivam, nihil nisi bonitatis tuæ tam benignè erga me exercitæ magnitudinem pervolvet. Tu eris unicæ cordis mei deliciæ, & affectuum meorum dulcedo.

Itaque tales ac tales nugæ, & inaniæ, quibus me applicabam; talia & talia vana exercitia, quibus me integros dies impendebam; tales & tales affectus, qui animum & cor meum prorsus ad se rapiebant, posthac mihi horrori erunt: atq; hunc ad finem his & illis remediis utar.

CON-

CONCLVSIO.

Primò, Deo gratias age, qui ad tam excellentem finem te creavit. Fecisti me Domine propter te, ut gloriæ tuæ immensitate æternùm fruar: quando verò eâdem digna ero, & quando te prout oportet, & officium meum exigit, benedicam?

Secundò, offer. Offero tibi amantissime Creator meus, omnes hosce affectus & proposita, idq; ex tota anima mea, & ex toto corde meo.

Tertiò, roga. Rogo te, Domine, ut suspiria & vota mea tibi placeant, sanctamque benedictionem tuam animæ meæ impertias, ut hæc eadem adimplere possit, idq; per sanguinis filii tui in cruce effusi meritum, &c.

Pater noster, Ave Maria.

Concinna fasciculum devotionis, ut suprà.

CA-

CAPVT XI.

MEDITATIO TERTIA.

De divinis beneficiis.

Præludia.

I. Deo te præsententem siste.

II. Eum roga, ut tibi cogitanda inspiret.

CONSIDERATIONES & puncta.

PRimò, considera dona & beneficia corporalia, quæ Deus tibi dedit, quale nimirum corpus, qualia ad ipsum sustentandum media & commoditates, qualem sanitatem, quales consolationes ei licitas, quales amicos, qualia subsidia. Sed dum hæc consideras, considera simul tam multos alios, qui plures & digniores quàm tu sunt, & tamen hisce beneficiis destituuntur; horum namq; alii corpus habent mancum, alii valetudinem infirmam, alii membra luxata & fracta; alii opprobriis, contemptui hominum & ignominiæ expositi sunt; alii paupertate premantur, te autem Deus adeo miserum & abiectum esse noluit.

Secun-

Secundò, perpende dona animi tui, & quam multi in mundo sint stupidi, furiosi & insani: cur autem tu de horum numero non es? quia Deus tibi benefacere voluit. Quàm multi item sunt, qui inter agrestes & summa in rerum inscitia sunt educati; divina autem benignitas & providentia dispo-suit, ut tu civiliter & honestè educareris.

Tertiò, perpende tecum Philothea, beneficia spiritualia. Es namq; de numero filiarum Ecclesiæ, iam inde à pueritia sui notitiam Deus tibi tradidit, quoties te Sacramentorum suorum fecit participem? quoties tibi inspirationes bonas & illustrationes internas dedit? quoties quò vitam emendares te coarguit ac reprehendit? quoties tua peccata tibi condonavit? quoties è præsentissimo pereundi, in quod te conjeceras, periculo te eduxit? & omnibus illis annis transactis, an non vel aliquod otium & commoditatem habuisti, ad in animæ tuæ bonis proficiendum? Vide ergò singilatim & enucleatè, quàm tibi Deus benignus, & beneficus fuerit.

Affectus & proposita.

Primò, Dei bonitatem admirare, quàm Deus erga me bonus est, quàm munificus! quàm cor tuum, Domine, dives est in misericordia, & in benignitate liberale! Narremus in æternum, anima mea, quanta is nobis beneficia contulerit & fecerit.

Secundò, tuam admirare ingratitudinem. At quid ego sum, Domine, ut tu mei memoriam habeas? Ah, quanta mea indignitas! Beneficia tua pedibus quodammodo proculcavi, gratias tuas inhonoravi, iis ad supremæ tuæ bonitatis abusum & contemptum usa sum; & ingratitudinis meæ abyssum, abysso gratiæ & favoris tui ex adverso objeci.

Tertiò, excita te ad gratitudinem. Eja ergo, cor meum, magno huic benefactori tuo noli esse infidele, ingratum, & perfidum? Quid? nonne ex hoc momento Deo subiecta erit anima mea, qui in me tot mirabilia & beneficia est operatus?

Quartò, corpus itaq; tuum, Philothea, ab his & illis voluptatibus sequestra, & Dei è contra obsequio illud

mancipa, utpote qui tanta illius causa præstitit: animam verò tuam ad illum cognoscendum & agnoscendum applica, idq; per talia & talia exercitia, quæ ad hoc requiruntur. Et quæ sunt in Ecclesia ad tui salvationem, & Deum amandum media instituta, studiosè & diligenter usurpa, hinc orationem frequentabo, & sancta Sacramenta, sanctum Dei verbum audiam, inspirationes & consilia divina usurpabo.

CONCLVSIO.

Primò, gratias age Deo, quod tibi iam eorum quæ illi præstare teneris, nec non omnium beneficiorum ante receptorum, notitiam dederit.

Secundò, offer illi cor cum omnibus propositis tuis.

Tertiò, precare ut robur tibi det, ad eadem fideliter practicanda, idq; per meritum mortis filii eius; præterea B. Virginis, & omnium Sanctorum patrocinium implora.

Pater noster, Ave Maria.

Collige fasciculum spiritualem, ut suprà.

CA-

CAPUT XII.

MEDITATIO IV.

De Peccatis.

Præludia.

I. Constitue te coram Deo.
II. Illum roga, ut tibi cogitanda inspiret.

CONSIDERATIONES & puncta.

PRimò, considera, à quanto jam tempore peccare incœperis, & quantùm iam inde à primo illo principio peccata in corde tuo multiplicata sint, & quomodo singulis diebus illa contra Deum, temetipsum, & proximum, opere, verbo, desiderio, & cogitationibus adauxeris.

Secundò, revolve pravas tuas inclinationes, & quomodo eas sis secuta. Et ex hisce duobus punctis notabis, peccata tua & culpas super capillos capitis tui, quin & super arenam quæ est in littore maris, esse multiplicata.

Tertiò, peccatum ingratitudinis erga Deum separatim considera; quod nimirum est peccatum generale, se per omnia

omnia alia peccata diffundens, eaque infinities enormiora & graviora reddens. Vide ergo, quotnam tibi Deus beneficia præstiterit, te verò omnibus contra donatorem & collatorem tuum abusum esse, atq; inprimis, quot sanctas inspirationes neglexeris, quot sanctos Dei instinctus inutiles & frustraneos reddideris. Et (quod maius est) quoties Sacramenta tanta suscepisti, & ubinam sunt eorum fructus? ubinam pretiosa illa monilia, quibus dilectissimus sponsus tuus te condecorârat? omnia hæc sub iniquitatibus tuis tecta delituerunt. Quâ etiam præparatione animi eadem recepisti? Perpende tecum hanc ingratitudinem, quod cum Deus tam impensè te consectatus sit, ad te salvandam, tu semper ab illo aufugeris, in interitum tuum properans.

Affectus & proposita.

Primò, ob miseriam & indignitatem tuam erubesce & confundere. Quomodo, ô Deus meus, in conspectu tuo comparere audebo? eheu, non sum nisi mundi apostema, & ingratitudinis & iniquitatis sentina, fieri ne potest, adeò me perfidam fuisse, ut ne unus quidem-

dem sensus meus, unaquoq; animæ meæ potentiarum fuerit, quàm non inquinârim, violârim, corruperim; ac ne unus quidem vitæ meæ dies effluxerit, quo non pravos affectus produxerim? Itáne me Creatoris mei beneficia remunerari, & effuso Redemptoris mei sanguini respondere & par pari referre oportebat?

Secundò, Veniam roga, & ad Domini pedes te, perinde ac filius quidam prodigus, Maria quædam Magdalena, & tanquam mulier illa plurimis adulteriis infamis, abjiciens dic: Miserere Domine indignissimæ huius peccatricis, ah, vive compassionis fons, misereat te misellæ huius prævaricatricis.

Tertiò, vitæ emendationem propone. Non amplius, Domine, non amplius, mediante gratia tuâ, non amplius posthac me peccato tradam & explicabo. Eheu, nimis quàm multum ipsum hactenus amavi; jam verò ipsum detestor, teque amplector, Tibi, O pater misericordiæ, volo vivere, & in te mori.

Quartò, quò præterita peccata deleam, ultroneè & animosè me accusabo; & ne unum quidem relinquam, quod

quod non expellam & effugem.

Quintò, faciam quidquid possum ad fibras eius è corde meo penitùs evellendas, ac præsertim talium ac taliũ, quæ mihi plus molestiarum inferunt & max mè infestant.

Sextò, quò autem melius id faciam, amplectar constanter omnia quæ mihi suggerentur consilia & monita, & nunquam satis me fecisse putabo, ad tam ingentes & graves defectus reparandos.

CONCLVSIO.

Primò, gratias age Deo, qui te usque in hanc horam tam patienter exspectavit, & bonos hos affectus tibi suggessit.

Secundò, cor tuum illi offer, ad eos opere exequendos.

Tertiò, eum precare, ut tibi ad eosdem fideliter practicandos vires det, idque per meritum filii eius: invoca quoque B. V. & sanctorum patrocinium.

Pater noster, Ave Maria.

Collige fasciculum spiritualem, ut supra.

CA-

CAPVT XIII.

MEDITATIO V.

De Morte.

Præludia.

I. *Constitue te in præsentia Dei.*
II. *Illius gratiam exposce.*
III. *Imaginare te præ morbi gravitate ad extrema redactam in lecto mortali decumbere, adeò ut nulla tibi spes evadendi effulgeat.*

CONSIDERATIONES & puncta.

PRimò, considera incertitudinem diei mortis tuæ. Semel te, ô anima mea, ex hoc corpore emigrare oportebit. At quando hoc continget? in hieme, an in æstate? in urbene, an rure? noctu? an interdiu? improvisione, an exspectato & advertenter? an hoc morbo an morte casuali? otiumne ac tempus peccatorum confessionis instituendæ tibi erit, an non? Confessarium aut Patrem tuum spiritualem apud te habebis an non? Horum omnium,

'um, eheu! nihil certò scimus. Hoc duntaxat certum est, nos morituros, & semper opinato celeriùs & citiùs,

Secundò, considera, mundum hunc, quòd ad te spectat, tùm finiendum, & illius tibi quidem nihil tunc amplius reliquum fore; illum ante oculos tuos invertendum, & tamen in se permansurum. Et verè: etenim voluptates, vanitates, mundana gaudia, & vani affectus; tunc tibi ceu inania phantasmata, & evanidæ nubeculæ videbuntur Ah misera, quasnam ob nugas & chimæras Deum meum offendi! nam videbis tunc nos Deum propter nihilum direliquisse. Devotio & bona opera è contra, tunc tibi valdè desiderabilia & dulcia videbuntur. Cur autem amœnam & jucundam hanc vitam non sum secuta? Tunc quoq; peccata, quæ exigua ante videbantur, montium instar vasta & gravia videbuntur, & devotio verò tua nimis quàm exigua.

Tertiò, perpende tecum magnum illud & triste supremum vale, quod anima tua mundo huic inferiori dabit: Valedicet siquidem divitiis, vanitatibus & inanibus sodalitiis, voluptatibus, lusibus, recreationibus, amicis i-

tem & vicinis, consanguineis, filiis, marito, uxori, deniq; omnibus omnino creaturis: summa, etiam corpori suo, quod pallidum, horridum, luridum, deforme & puridum relinquet.

Quartò, quam omnes satagent & seriò se accingent, ad exsangue illud corpus inde amovendum, & in terræ visceribus abscondendum; &, illo jam sepulto, vix ullum ampliùs de te cogitaturum, nec amplius ullam tui memoriam fore, perinde atq; tu vix unquam de aliis mortuis, dum viveres, cogitâsti. Dicent quidem de te, *Requiescat in pace*, dein' nihil amplius. Quàm, ô mors, digna es quæ perpendaris! quàm verò ipsa immitis & implacabilis es!

Quintò, cogita animam corpore jam egredientem, viam suam ingredi, sive ad dextram, sive ad sinistram. Ah, quò nam abibit tua? quàmnam inibit viam? non aliam certè!, quàm illam quam in hoc mundo inire cœpit.

Affectus & proposita.

Primò, Ora Deum, teq; intra brachia ejus conjice. Tu me, quæso, Domine, pro die il'a tremenda, in tuam protectionem & tutelam recipe, fac obsecro, mihi

mihi horam illam felicem & favorabilem; reliquæ verò omnes vitæ horæ potiùs mihi tristes sint & amaræ.

Secundò, mundum despice. Cum horam nesciam, quâ tu mihi, ô munde, relinquendus sis, nolo posthac ampliùs tibi adhærere. Sinite me, quæso, carissimi amici, affines & contubernales mei, vos posthac non alio affectu & amicitiâ prosequi, quàm sancto, qui in æternum durare queat, ad quid enim, tali amicitia vobis uniar & conjungar, ut vinculum & unionem ejus postea cogamur abrumpere?

Ad hanc horam ergo me præparare volo, & eam solicitudinem & diligentiam adhibere, quæ ad transitum illum feliciter faciendum requiritur. Conscientiæ meæ statum, quantum mihi possibile erit, in tuto collocare, & tales defectus emendare mihi propositum est.

CONCLVSIO.

Deo Opt. Max. ob hæc proposita, quæ tibi suggessit, gratias agito; Majestatique ejus eadem offerto: eum quoque roga, ut mortem tuam felicem reddat.

Beatæ Virginis, & sanctorum opem ad hoc implora.

Pater noster, Ave Maria.

Fasciculum myrrhæ hic tibi colligito.

CAPVT XIV.

MEDITATIO VI.

De Iudicio.

Præludia.

I. *Imaginare te coram Deo consistere.*

II. *Eum roga, ut cogitanda tibi inspirare dignetur.*

CONSIDERATIONES & puncta.

PRimò, tandem post tempus, quòd Deus mundi hujus durationi præfinivit, evolutum, postq; plurima signa & horrenda præsagia & prænuntia quibus visis homines arescēt præ horrore & pavore; ignis instar diluvii super adveniens, universam terræ superficiem ita comburet, atq; in cinere redi-

rediget, ut nihil eorum quæ jam in illa videmus ab eo futurum sit immune & excipiendum.

Secundò, post hoc flammarum & fulminum diluvium, homines omnes (præter eos qui jam resurrexere) è terra redivivi resurgent, & ad vocẽ Archangeli in valle Iosaphat comparebunt, sed quò eheu cum discrimine? nam hi quidem in gloriosis & fulgidis ibi apparebunt corporibus, alii in fœdis & horrendis.

Tertiò, perpende Majestatem, in qua summus ipse Iudex adveniet, omnibus enim Angelis & Sanctis erit circumdatus & ante se habebit crucem suam sole ipso rutilantiorem, quæ gratiæ signum erit bonis, indignationis & rigoris improbis.

Quartò, supremus hic Iudex terribili jussu suo qui quamprimùm etiam executioni mandabitur, bonos sequestrabit à malis, illos quidem ad dextrã suam, hos ad sinistram collocaturus. Æterna hæc separatio erit, & pòst illam nunquam ampliùs utraque hæc pars invicem videbunt, aut unum in locum convenient.

Quintò, sequestratione hâc peractâ,

& libris conſcientiarum apertis, liquidò patebit hinc improborum malitia, & quò Deum contempsêre, neglectus; illinc verò proborum pœnitentia, gratiæ à Deo acceptæ effectus: adeo ut nihil illic abſconditum futurum ſit. Quantam illi quidem, Deus bone, ibi ſentient confuſionem, hi verò conſolationem!

Sextò, perpende tecum ſupremam Iudicis adverſus reprobos ſentētiam, *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & Angelis ejus.* Quæ verba adeò gravia maturè & exactè tecum velim examines. *Ite*, inquit, eſt id verbum perpetuæ rejectionis, qua Deus hujuſmodi ſceleratos à ſe rejicit, æternùm eos à facie ſua ablegans & offugans. Dein', vocat eos *maledictos*: quàm gravis, ô anima mea, hæc eſt maledictio! maledictio eſt generalis, quæ omnia quotquot ſunt, in ſeſe mala complectitur: maledictio irrevocabilis, quę omnia tempora, quin & ipſam æternitatem involuit. Addit, *in ignem æternum* conſidera & intuêre, ô anima mea, longam hanc æternitatem. Quàm, ô æterna pœnarum æternitas, terribilis tu es & horrenda!

Septimò, contrariam quæ in bonos feretur, sententiam considera. *Venite*, inquit Iudex, (est hoc suave verbum salutis, quò Deus nos ad se trahit, atq; intra bonitatis suæ sinum recipit) *benedicti Patris mei.* O cara & optabilis benedictio, quæ omnem benedictionem complectitur! *Possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.* Hem, quantùm hoc, Deus bone, beneficium est! nam regnum hoc nunquam habebit finem.

Affectus & proposita.

Primò, contremiscas & paveas ô anima mea, dum hâc recordaris. Quis, ô Deus meus, pro die illa securam me reddat, in qua columnæ cœli præ pavore contremiscent?

Secundò, peccata tua detestare, quæ sola te in horrenda illa die perdere & damnare possunt. Iam me hîc dijudicare volo, ut ibi non judicer: iam conscientiam meam examinare, meq; cõdemnare, accusare, & emendare, ne me Iudex in terribili illo die condemnet, quocirca jam confitebor, & salutaria necessariaq; consilia amplectar, &c.

CONCLVSIO.

Deo gratias age, qui tibi modum & occasionem suggessit salutis tuæ in diem illum assecurandæ, necnon tempus pœnitentiæ faciendæ concessit.

Cor tuum, ad illam faciendam illi offer.

Illum ora, gratiam tibi debitè officio tuo fungendi concedat.

Pater noster, Ave Maria.

Collige fasciculum.

CAPVT XV.

MEDITATIO VII.

De Inferno.

Præludia.

I. *Finge te coram divina Majestate constitutam esse.*

II. *Humilia te, ejusq; opem implora.*

III. *In imaginatione tibi depinge urbem quandam tenebrosam, sulphure & pice graveo-*

veolenti undiq; ardentem, & civibus egredi ex illa non valentibus plenissimam.

CONSIDERATIONES & puncta.

PRimò, damnati in infernali abysso perinde sunt constituti, atq; in urbe illa infortunata, quam nobis depinximus, in qua ineffabilia in omnibus sensibus & membris suis tormenta patiuntur, nam sicuti omnes sensus suos & membra peccato impenderunt, ita & in omnibus membris & sensibus pœnas peccato debitas sustinebunt? oculi quidem, propter lascivos & vetitos aspectus, horribili cacodæmonum intuitu, & inferni visione torquebuntur: aures verò, quòd è rerum vetitarum & improbarum auditione voluptatem ceperint, aliud quàm comploratus, lamenta desperantium, indignationes non audient, & sic de ceteris.

Secundò, præter omnia illa tormenta sensuum esse aliud longè graviùs; ipsa inquam gloriæ cœlestis carentia & amissio, à qua in æternum exclusi

sunt, quamq; nunquam videre dabitur: si enim Absalon amabilis & gratiosi vultus patris sui David carentiam exilio suo graviorem & amariorem duxit; quàm Deus bone, amarum & triste erit, suavi & amabili vultu ac conspectu tuo æternùm privari.

Tertiò, perpende inprimis & quàm maximè tormentorum tuorum æternitatem, quæ sola infernum reddit intolerabilem, si enim vel pulex, qui in aurem irrepsit, si modicæ febriculæ æstus brevem noctem, longam adeò & molestam tibi videri facit, quàm sanè ex terribilis illa æternitatis nox, tot tormentis comitata! Ex hac autem æternitate nascitur æterna desperatio, blasphemiæ, & infinita rabies.

Affectus & proposita.

Animam tuam perterrefac verbis illis Iob: Poterisne, ô anima mea, habitare in æternum cum ardoribus illis sempiternis, & cum igne illo devorante? quid? Deumne tuum in æternum deserere & amittere cupis?

Confitere, id te aliquando promeritam esse, & quidem toties, porro posthac aliam viam inire volo, cur enim in abyssum illam descendam?

Ergo,

Ergo, hoc & illo modo peccatum, quòd solùm mihi mortem hanc æternam adferre potest, evitare conabor.

Gratias age, teipsam offer, & precare, ut suprà.

CAPVT XVI.

MEDITATIO VIII.

De Cœlo.

Præludia.

I. Constitue te in Dei præsentia.
II Opem divinam implora.

CONSIDERATIONES & puncta.

PRimò, considera noctem quandam serenam & stellis toto cœlo collucentibus claram; & cogita, quàm jucũdum sit videre cœlum tantâ siderum multitudine & varietate distinctum. Conjunge jam hujus noctis pulchritudinem cum pulchritudine fudi [illegible] sereni cujusdam diei, adeò ut ipsa Solis claritas apertum stellarum & Lunæ visum non impediat; ac deinde apud temet-

ipsam audacter dicito, omnem hanc pulchritudinem simul conjunctam nihil esse, si cum pulchritudine & excellentia cœli comparetur. Ah, quàm locus ille desiderabilis & optabilis est! quàm civitas illa pretiosa!

Secundò, considera civium & beatæ illius civitatis incolarum nobilitatem, pulchritudinem, ac multitudinem, milliones illos millionum Angelorũ, Cherubinorum & Seraphinorum; copiam illam Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, ac sanctarum mulierum, quorum omnium numerus est innumerabilis. O quàm societas illa beata & felix est! quorum minimum videre delectabilius est, quàm universum simul mundum, quid ergo erit, videre omnes simul? sed, ô Deus bone, quàm illi felices sunt! semper quippe canunt suave amoris æterni canticum, semper inconstanti lætitiæ, & non interrupto gaudio agunt, inexplicabilem sibi mutuò adferunt lætitiam, & beatæ & indissolubilis cujusdam societatis cõsolatione fruuntur.

Tertiò, cogita denique, quantùm eorum omnium sit bonum, quòd Deo

fruantur, qui jucundiſſimo ſuo conſpectu eos æternùm beat & recreat, atq; inde quandam in animos eorum deliciarum & gaudiorum abyſſum instillat. Ecquod enim eſt bonum, ſuo ſemper Principi adeſſe? ſunt ibi quoq;, ſicut beatiſſimæ quædam aves in aere cœlóq; divinitatis (à quo undequaq; incredibilibus deliciis perfunduntur & circumcinguntur) perpetuò volitantes & cantillantes. Ibi quiſq; certatim, & ſine ulla æmulatione, quàm poteſt optimè Creatoris ſui laudes decantat, dicens: Eſto in æternum benedictus, dulciſſime & ſupreme Creator & Salvator noſter, qui adeo nobis bonus es, tuamq; gloriam nobis tam liberaliter communicas. Ipſe quoque Deus viciſſim reciproceq; ſanctos ſuos omnes perpetuâ quadam benedictione benedicit. Benedictæ vos in æternum, cariſſimæ creaturæ meæ, quæ mihi in vita ſerviviſtis, meq; in perpetuum tam magno cum amore & animo laudabitis.

Affectus & propoſita.

Primò, admirare & lauda patriam hanc cœleſtem, dicendo: quam pul-

chraes, cariſſima mea civitas Ieruſalem, & quàm beati omnes qui habitant in te!

Secundò, animo tuo puſillanimitatem & inertiam exprobra, quàm hactenus prætulit, à glorioſæ hujus habitationis via uſq; adeo deflectendo. Ah, cur à ſumma felicitate & beatitudine mea tam procul declinavi! Ah miſeram me! propter voluptates ita inſipidas & leves, millies & millies æternas & infinitas illas delicias dereliqui. Quis mihi tunc animus fuit, ut bona illa adeo deſiderabilia contemnerem, quò adeo vanos & contemptibiles appetitus ac deſideria exequerer?

Tertiò, anhela nihilominus, magna cum animi intenſione, ad requiem illam uſq; adeo delicioſam. At quoniam tibi, clementiſſime & ſupreme Domine, greſſus meos in viis tuis reſtituere jam & collocare placuit, nunquam amplius retrocedam, aut poſt tergum reſpiciam. Introeamus ergò, anima mea, introeamus in requiem illam infinitam; tendamus ad terram illam benedictam, quæ nobis promiſſa eſt, quid enim in Ægypto hac facimus? Ab illis ergo me rebus ſequeſtrabo,

quæ

quæ me ab hac via vel ſevocant, aut ab ea ineunda retardant.

Faciam item hæc & hæc, quæ me ad eandem conducant.

Gratias age, offer, precare.

CAPVT XVII.

MEDITATIO IX.

Per modum electionis & optionis cœleſtis gloriæ.

Præludia.

I. Imaginare te Deo præſentem eſſe.

II. Humilia te coram illo, rogaq; ut tibi cogitanda inſpiret.

Conſiderationes & puncta.

COnſidera, & imaginare, te in aperto campo ſolam cum Angelo tuo cuſtode, uti olim junior Tobias in Rages Medorum proficiſcens, agere ac verſari: cumq; tibi è terra ſurſum cœlum apertum, cum omnibus voluptatibus & deliciis, in meditatione de cœlo, quàm jam inſtituiſti, delineatis oſtendere. Infernè verò, cum tibi infernum patentem, cum omnib. iis tormen-

mentis, quæ in meditatione de inferno descriptæ sunt, demonstrare. Vbi ergo sic te coram Angelo tuo custode constitutam & flectentem imaginata fueris:

Primò, cogita verè te mediam inter cœlum & infernum constitutam esse, & tam illud, quàm hunc, ad te admittendam patêre, pro electione quam ipsa facies.

Secundò, considera, electionem alterutrius, quàm quis hoc in mundo fecerit, æternùm in altero duraturam.

Tertiò, tametsi utrumq; ad te admittendam pateat, prout quidem tu optionem factura es; Deum tamen, qui paratus est aut hunc tibi dare ex justitia, aut illud è misericordia sua desiderio quodam incredibili desiderare, ut cœlum eligas, quin & Angelum tuum custodem omnimodè huc te propellere, mille tibi à Dei parte gratias, mille subsidia, quorum ope in cœlum ascendere possis, offerendo.

Quartò, Dominus noster Iesus Christus è summo, cœlorum eâ quâ est benignitate te aspicit, & quàm blandissimè invitat dicens: Intra dilecta anima mea, in requiem æternam, conjice te

intra

intra bonitatis meæ brachia, quæ immortales illas delicias ex amoris sui abundantia tibi præparavit. Contemplare quoq; internis oculis tuis beatissimam Virginem Deiparam, maternè te invitantem ac dicentem: Eja, dilecta mea, noli filii mei delicias aspernari, & tot suspiria mea, quæ tui causa, æternam salutem tuam unà cum ipso cupidissimè desiderans emitto, parùm morari. Vide etiam sanctos te studiosè exhortantes, & tot sanctarum animarum milliones, te blandè amiceque invitantes, adeo nihil videre desiderantes quàm ut cor tuum cum suo aliquando conjunctum sit, quo junctis animis Deum in omne ævum dilaudetis, tibiq; certò asseverantes, viam cœli non tam esse arduam ac difficilem quàm eam mundus delineat ac comminiscitur. Eja age, inquiunt, dilectissima: quisquis viâ devotionis (quâ nos huc ascendimus) intimè perspexerit, certè per delicias mundanis deliciis imcomparabiliter suaviores, ad hasce nos delicias pervenisse comperiet.

Quinto, ex hoc jam & in æternum, te detestor, inferne, tua detestor tor-

menta

menta & supplicia, infortunatam & infelicem tuam detestor æternitatem, atq; inprimis æternas illas blasphemias, & execrandas maledictiones, quas perpetim in Deum meum evomis: &, cor atq; animam meam versus te, ô pulchrum cœlum, æterna gloria, felicitas duratura, convertens, æternùm & irrevocabiliter domicilium & habitaculum meum in pulchris ac sacris domibus tuis, atq; in sanctis & desiderabilibus tabernaculis tuis seligo. Laudo & benedico, Deus meus, misericordiam tuam; & oblationem, quam mihi facere dignaris, admitto. Admitto, ô Iesu, Salvator meus, æternum amorem tuum, & acquisitionem loci & domicilii alicujus, quam mihi in cœlesti illa Ierusalem comparâsti, ratam habeo, & certè non propter aliud quid, quàm ut te æternùm amem & jugiter benedicam.

Sextò, admitte favores, obsequia & benevolentiam, quam Deipara Virgo & sancti tibi offerunt: promitte illis, contento cursu & rectâ ad eos te properaturam. Manum quoq; tuam ad Angelum Custodem, ut te eodem côducat, extende, & animam tuam ad e-

lectionem hanc faciendam, excita.

CAPUT XVIII.

MEDITATIO X.

Per modum electionis & optionis, quà anima vită devotam sibi deligit.

Præludia.

I. *Constitue te in Dei conspectu.*

II. *Humilia te coram ipso ejusque opem postula.*

CONSIDERATIONES & puncta.

PRimò, finge te rursus cum Angelo tuo custode solam aperto in campo agere, & ad latus sinistrum videre te dæmonem, in magno quodam throno sublimè elevato sedentem, plurimis spiritibus infernalibus stipatum, in circuitu autem ejus permagnam mundanorum hominum multitudinem, qui omnes capite denudato illum ut Dominum agnoscant, eique velut vasalli homagium præstent, hi quidem hoc, illi illo peccato. Vide omnium ho-

rum infelicium abominabilis hujus Regis clientium & aulicorum agendi modum. Vide, ut alii quidem odio, invidiâ, iracundiâ rabiant & efferascant; alii se invicem occidant; alii, quò opes coacervent, sordidi, luridi, cogitabundi sint & efflictim satagentes; alii in vanitatem toti intendant, & semper recreationem & voluptatem consectentur, sed quæ inutilis ac vana sit; alii deniq; in brutalibus suis affectibus & appetitibus sordescant, perdantur, & velut computrescant. Vide, ut omnes hi requiem nullam habeant, nullo ferantur ordine, sed gestu modoq; incondito. Vide ut se mutuo contemnant, & nonnisi ficto simulatóq; se invicem amore diligant. Videbis ergo hic calamitosam & infelicem quandem rem publicam cui maledictus hic Rex tyrannice præsit, ut non possis ejus commiseratione non tangi.

Secundò, ad dextrum vero latus conspice Iesum Christum crucifixum, Patrem suum intimo & cordiali cum amore pro misellis illis cacodæmonis clientibus deprecantem, ut tyrannico hoc egredi possint imperio, & eos è contra ad se vocantem & invitantem.

Con-

Conspice præterea ingentem piorum & devotorum hominum multitudinem, unà cum suis Angelis custodibus ipsum circumstantium. Considera quoq; regni hujus devotionis pulchritudinem, quàm enim jucundum & volupe est, videre turbam illam virginum, virorum æquè ac fœminarum liliis candidiorem, ac societatem illam viduarum, sacrâ quadam mortificatione & humilitate plenarum! Vide item illam multorum conjugatorum, tam amicè & jucundè, & tamen mutuo cum honore, inter sese viventium, (quod certè sine magna quadam dilectione fieri non potest) classem. Vide, ut devotæ illæ animæ domus suæ exterioris curam cum interioris conjungant, & amorem mariti cum amore sponsi cœlestis copulent. Oculos tuos per omnia circumfer & in omnibus sanctum, suavem, & amabilem quendam agendi modum & schema notabis, & eos omnes Domini verbis quàm attentissimè auscultantes, universos porro ita affectos, ut eum in cordis sui meditullio infixum habere vellent.

Gaudent illi quidem, sed gaudio gratioso, charitativo & optimè ordinato. Mu-

to. Mutuò sese diligunt, sed amore sacro & purissimo. Quotquot autem, in devota hac turba, angustiantur, & affliguntur, non multùm propterea contristantur, aut à debito mentis statu aut modestia dimoventur. Vide denique oculos Domini, ut ipse eos consoletur, utq; vicissim illi omnes simul ad ipsum aspirent.

Tertiò, jam inde ex hoc quidem die Satanam & execrabilem & detestandam ejus catervam per bonos affectus & proposita, quos jam concepisti, deseruisti; nondum tamen ad Regem Iesum pervenisti, nec beatæ & sanctæ ejus devotorum societati te adjunxisti, sed semper inter utrumq; ducem, & in medio te, continuisti.

Quartò, Deipara Mater unà cum S. Ioseph, S. Ludovicus Rex, S. Monica, & alii plurimi eorum qui in mundo vixêre, te invitant & animum addunt.

Quintò, Rex ipse crucifixus proprio te nomine compellans, *Veni*, inquit, *dilecta mea, veni ut coronem te.*

ELECTIO.

Primò, nunquam exinde amplius me, ô munde & caterva abominabilis, sub

sub tuis signis videbis. In perpetuum, simul & semel, vanitates & insanias tuas falsas deserui. Abrenuntio tibi, ô Rex superbiæ, Rex infelicitatis, spiritus infernalis, cum omnibus pompis tuis vanis, & cum omnibus operibus te detestor.

Secundò, ad te autem, ô dulcissime Iesu, æternæ felicitatis & gloriæ Rex, convertens me, ex totis animæ meæ viribus te amplector, ex toto corde meo te adoro, amodò & in perpetuum te in Regem meum eligo, & inviolabili fide mea irrevocabile tibi homagium & obsequium præsto, meq; sanctarum legum & præceptorum tuorum observantiæ obedientiæq; subjicio.

Tertiò, te quoq; ô sanctissima Virgo, dilecta Domina mea, hodie in ducem eligo, sub signa tua concedo, tibiq; me specialem quandam veneratione cultum, & honorem delaturam spondeo.

Tu autem, ô sanctissime Angele custos, sacræ huic societati & catervæ me præsenta, neq; me deseras usq; dum ad beatum illud contubernium perveniam, cum quo in electionis meæ signum, dico, & semper dicam, *Vivat Iesus, vivat Iesus.*

CA-

CAPUT XIX.

Quomodo Confessio generalis instituenda sit?

HÆ sunt igitur, charissima Philothea, meditationes, proposito & intentioni nostræ necessariæ: quas ubi absolveris & meditata fueris; intrepidè in spiritu humilitatis, generalem tuam confessionem instituere incipe, hoc unum porro, hic te rogo ne ullo inani timore turberis aut anxieris. Scorpio qui nos feriet, dum ferit, venenatus est; at in oleum liquatus, præstans est adversus proprium morsum & aculeum antidotum ac remedium. Peccatum non aliter probrosum & infame est, nisi dum admittitur, at in cõfessionem & pœnitentiam jam conversum, honorabile & salutare est. Contritio quippe & Confessio tam sunt salutares, tamq; bene redolentes, ut peccati turpitudinem eradant, & illius fœtorem tollant. Simon Leprosus Mariam Magdalenam dicebat esse peccatricem, at non sic Salvator, nec iam de commissis peccatis, sed tantum de unguento quod effundit deq; magnitudine charitatis eius loquitur.

Si verè humiles ſimus, Philothea, infinitè, nobis peccatum noſtrum diſplicebit, quòd Deus per ipſum offendatur; at ejuſdem accuſatio ſuavis nobis erit & jucunda, quòd per ipſam Deus honoretur. Alleviamentum quoddam in morbo eſt malum quo premeris, medico minutim detegere & aperire. Cùm ergo ante Patrem tuum ſpiritualem veneris, in monte te Calvariæ agere, & ſub Ieſu Chriſti Crucifixi pedibus conſiſtere fingito, cujus pretioſus ſanguis undequaq; effluit & exuberat, ut te ab iniquitatibus tuis emundet ac lavet. Nam tametſi ipſiſſimus Salvatoris Ieſu ſanguis non ſit, eſt tamen ſanguinis ejus effuſi meritum, qui pœnitentes circum confeſſionalia abundantiſſimè irrigat, lavat & reſpergit. Bene igitur ac ſincerè cor tuum adaperi, ut ſic peccata per confeſſionem eodem egredi facias: nam quantùm illa egrediuntur, tantùm pretioſum paſſionis divinæ meritum illuc ſubingredietur, quò benedictione id repleat.

Verùm ſimpliciter, candidè & ſincerè animi tui ſtatum declara & detege; & ubi ſemel ritè confeſſa fueris, conſcientiam tuam quieta & tranquilla.

Hoc facto, attende sedulò ad monita & præscripta servi & vicarii Dei, & dic in corde tuo, *Loquere Domine, audit ancilla tua.* Et sanè, ô Philotheâ, Deum in eo loquentem audis & auscultas, cum ipse vicariis suis dicat: *Qui vos audit, me audit* Accipe deinde in manus sequentem protestationem, quâ contritionem tuam terminabis & concludes; quàm prius perpenderis & consideràris oportet, attentè porro, & quàm poteris affectuosissimè & cordialissimè eam legito.

CAPVT XX.

Authentica protestatio, ad propositum Deo serviendi in anima sculpendum, & pœnitentia actus concludendos.

EGo subscripta, & coram Deo æterno, atq; universa curia cœlesti constituta, postquam immensam divinæ bonitatis misericordiam, quam in me indignissimam & miserrimam creaturam exhibuit, dum me è nihilo creavit, hactenus conservavit, sustinuit, à tot periculis liberavit, totq; beneficiis cumulavit, consideravi atquè inprimis postquam incomprehensibilem illam beni-

benignitatem & clementiam perpendi, quâ suavissimus ille Deus tam benignè me hactenus in meis iniquitatibus sustinuit, toties tamq; amicè bona mihi inspiravit, me invitans, ut vitam meam emendarem, ac tam patienter me ad pœnitentiam & resipiscentiam exspectavit, idq; usq; ad hunc N. ætatis meæ annum, etsi ego me ex opposito tam ingratam, perfidam & infidam ei exhibuerim, ut & conversionem meam differendo, & ejus gratias negligendo, eum tam imprudenter, stolidè inconsultéq; offenderim: postquam deniq; consideravi, me tametsi in die quo sacrum baptisma recepi, tam feliciter ac sanctè Deo meo oblata & dedicata fuerim, quò ejus filia fierem, toties & toties contra professionē tunc nomine meo factā, tā perfidè & indignè spiritū meum profanâsse & violâsse, eū contra divinam Majestatem usurpando & impendendo; jam tandem intra meipsam reversa, & corde ac spiritu coram justitiæ divinæ throno prostrata, me legitimè ritéq; criminis lęsę Majestatis divinæ accusatam & convictam & mortis ac passionis Iesu Christi ream, fateor, agnosco & assero, idque

ob peccata quæ commisi, propter quæ illum mori, & crucis tormentum subire oportuit, adeo ut propterea digna sim quæ in æternum peream & damner.

Sed ad infinitæ Dei hujus æterni misericordiæ thronum me denuo cõvertens, postquam scilicet jam ex toto corde, & omnibus viribus meis, præteritæ vitæ scelera sum detestata, supplex eorum veniam, remissionem & indulgentiã, cum integra & totali criminis mei abolitione, rogo & deposco; idque in virtute mortis & passionis ejusdem Domini & Redemptoris animæ meæ: quâ, tanquam unico spei meę fundamento nixa, sacram fidelitatis professionem & sacramentum, Deo meo olim in baptismo nomine meo factam, rursus redintegro ac renovo, diabolo, mundo & carni renuntians, & pravas illorum suggestiones, vanitates & concupiscentias, pro toto hujus vitæ, & totius æternitatis tempore detestans; meque ad benignum & clementem Deum meum convertens, desidero, propono, decerno, & irrevocabiliter statuo, & modo, & in æternum ei servire, & diligere; & hunc ad

finem

finem ei ſpiritum meum cum omnibus ſuis facultatibus, animam cum omnibus potentiis, cor cum omnibus affectibus, corpus denique meum cum omnibus ſenſibus ſuis do, offero, & dedico; promitto quoque & ſpondeo, nullâ me poſthac amplius Eſſe mei portione, adverſus divinam ejus voluntatem, & ſupremam Majeſtatem, (cui me in ſpiritu ſacrifico & immolo) abuſuram; ut ſic illi in perpetuum, fida, obediens, & fidelis creatura ſim, nunquam ut hoc meum propoſitum revocare, ac dictorum pœnitere velim. Sed, eheu! ſi fortè, vel inimici ſuggeſtione, vel ex aliqua infirmitate humana, aliquapiam in re huic meo propoſito & oblationi me contingeret contrarium facere & cotravenire; jam inde ab hoc tempore proteſtor & propono, mediante Spiritus ſancti gratia, quamprimùm ac percepero lapſum reſurgere, denuo me ad divinam miſericordiam, ſine ulla mora ac dilatione convertendo. Hæc mea eſt voluntas, mea intentio, & inviolabile & irrevocabile propoſitum meum, quòd ſine ulla reſtrictione aut exceptione, coram Deo meo, & in conſpectu Eccle-

fiæ triumphantis, atq; in facie Ecclesiæ militantis matris meæ, quæ hanc meam declarationem & professionem audit & excipit, in persona ejus qui, velut illius minister, in hac actione me audit & auscultat, profiteor & confirmo. Tu autem, ô æterne, omnipotens & optime Deus meus, Pater, Fili, & Spiritus sancte, hoc in me propositum confirmare, & cordiale hoc & interius officium atq; obsequium meum in odorem suavitatis admittere dignare. Et sicuti ejus faciendi animum ac voluntatem mihi dignatus es inspirare, ita quoque, ut mihi robur & gratiam ad ipsum perficiendum & adimplendum concedere digneris, supplex te rogo. Tu, ô Deus, es Deus meus, Deus cordis mei, Deus animæ meæ, Deus spiritus mei: & ut talem te agnosco & adoro, jam & in omnem æternitatem. *Vivat Iesus.*

CAPUT XXI.

Conclusio prima hujus purgationis.

HAc protestatione jam facta, attende, & cordis tui aures aperi, ut absolutionis tuæ, quam ipsemet animæ

tuæ Salvator, in misericordiæ suæ throno confidens, in cœlo, coram omnibus Angelis & Sanctis, eo ipso tempore, quo illius nomine Sacerdos hîc in terra te absolvit, pronuntiabit, sententiam ac verbum in spiritu excipias & audias. Adeo ut omnis hæc Beatorum turba, de tua felicitate congaudens & exultans, spirituale incomparabilis cujusdam lætitiæ canticum cantatura sit, atq; universi pacis & societatis osculum cordi tuo, jam gratię restituto & sanctificato daturi sint.

En, carissima Philothea, mirabile quoddam pactum, quò nimirum felicem cum divina ejus Majestate conventionem & contractum inis: nam teipsam ei dando, illam tibi acquiris, uti & teipsam, in vitam æternam. Aliud ergo jam non restat, quàm ut calamum in manus accipiens, protestationis tuæ actum libenter gratanterq; obsignes; ac deinde altare adeas, ubi Deus vicissim tuam absolutionem, & promissionem quâ tibi cœlum suum promittet, obsignabit & sigillabit, semet ipsum per Sacramentum suum, ut signaculum sacrum super cor tuum jam renovatum ponendo. Hoc pacto anima tua,

fiæ triumphantis, atq; in facie Ecclesiæ militantis matris meæ, quæ hanc meam declarationem & professionem audit & excipit, in persona ejus qui, velut illius minister, in hac actione me audit & auscultat, profiteor & confirmo. Tu autem, ô æterne, omnipotens & optime Deus meus, Pater, Fili, & Spiritus sancte, hoc in me propositum confirmare, & cordiale hoc & interius officium atq; obsequium meum in odorem suavitatis admittere dignare. Et sicuti ejus faciendi animum ac voluntatem mihi dignatus es inspirare, ita quoque, ut mihi robur & gratiam ad ipsum perficiendum & adimplendum concedere digneris, supplex te rogo. Tu, ô Deus, es Deus meus, Deus cordis mei, Deus animæ meæ, Deus spiritus mei: & ut talem te agnosco & adoro, jam & in omnem æternitatem. *Vivat Iesus.*

CAPVT XXI.

Conclusio prima hujus purgationis.

Hac protestatione jam facta, attende, & cordis tui aures aperi, ut absolutionis tuæ, quam ipsemet animæ

tuæ Salvator, in misericordiæ suæ throno confidens, in cœlo, coram omnibus Angelis & Sanctis, eo ipso tempore, quo illius nomine Sacerdos hîc in terra te absolvit, pronuntiabit, sententiam ac verbum in spiritu excipias & audias. Adeo ut omnis hæc Beatorum turba, de tua felicitate congaudens & exultans, spirituale incomparabilis cujusdam lætitiæ canticum cantatura sit, atq; universi pacis & societatis osculum cordi tuo, jam gratię restituto & sanctificato daturi sint.

En, carissima Philothea, mirabile quoddam pactum, quo nimirum felicem cum divina ejus Majestate conventionem & contractum inis: nam teipsam ei dando, illam tibi acquiris, uti & teipsam, in vitam æternam. Aliud ergo jam non restat, quàm ut calamum in manus accipiens, protestationis tuæ actum libenter gratanterq; obsignes; ac deinde altare adeas, ubi Deus vicissim tuam absolutionem, & promissionem quâ tibi cœlum suum promittet, obsignabit & sigillabit, semetipsum per Sacramentum suum, ut signaculum sacrum super cor tuum jam renovatum ponendo. Hoc pacto anima tua,

Philothea, (ut mihi quidem videtur) & à peccato, & ab omnibus peccati affectibus expurgabitur. At, quoniam hi affectus tùm propter infirmitatem, tùm propter concupiscentiam nostrã, quæ mortificari quidem potest, at non mori, quamdiu hic in terra vivimus, in anima facilè repullulant & renascuntur; consilia quædam & documenta tibi dabo, quæ ubi ritè observâris, & â peccato mortali, & ab omnibus ejusdem affectibus in posterum te præservabunt, ne quem id deinde unquam in corde tuo locum habeat. Et, quoniam hæc ipsa documenta etiam in perfectiore quadam purificatione locum habent; hinc prius quàm illa tibi proponam, aliquid tibi de perfectiore hac puritate, & perfectione ad quam te cupio conducere, volo proponere.

CAPVT XXII.

Affectus erga peccata venialia expurgandi & eliminandi sunt.

QVantò dies fit clarior, & altiùs ascendit, tanto in speculo vultus nostri maculas & nævos clariùs conspicimus: sic, quo internum Spiritus sancti lumen conscientias nostras magis

gis illustrat & illuminat, eò distinctius & clariùs peccata, inclinationes, & imperfectiones, quæ impedire nos possunt quò minùs ad veram devotionem pertingamus, inibi perspicimus. Et idem lumen, quod nos maculas has & nævos videre facit, simul in nobis desiderium quoddam eosdem tollendi, nosque ab iis expurgandi excitat.

Ergo ejus adminiculo, carissima Philothea, habere te videbis in anima præter peccata mortalia, & affectus erga eadem (à quibus jam per exercitia superius assignata expurgata es) multas etiam inclinationes & affectus erga peccata venialia. Non dico, te peccata venialia detecturam & perspecturam; sed, affectus & propensiones erga eadem. Porro magna est inter utrumque differentia: nam nunquam ex toto à venialibus puri & mundi esse possumus, saltem ut diu in hac puritate vivamus & maneamus; at possumus nullam erga venialia peccata propensionem habere. Etenim aliud est, semel aut iterum è quadam animi hilaritate ac levitate, in parvi momenti re mentiri; aliud, in mendacio sibi cōplacere, & erga hoc peccati genus affectum esse.

Dico ergo jam animam expurgandam eſſe ab omnibus quos erga peccata venialia habet affectibus, id eſt, voluntatē in aliquo peccati venialis genere ſpontè permanendi & perſeverandi, voluntariè fovendam non eſſe. Et certè nimis quàm magna negligentia foret & ſocordia, ſpontè noſtra rem adeò Deo diſplicentem, (uti eſt continua ei diſplicere volendi voluntas) in conſcientia noſtra conſervare velle. Quoniam omne peccatum veniale, quantumvis parvum diſplicet Deo, tametſi uſq; adeo ei non diſpliceat, ut ob ipſum nos damnare aut perdere velit, ſi verò veniale peccatum ei diſpliceat, voluntas certè & affectus erga ipſum aliud non eſt, quàm quoddam divinæ ejus Maieſtati diſplicere volēdi propoſitum, fierine porro poteſt, ut anima timorata & bona velit non modo Deo ſuo diſplicere, verùm etiam diſplicere ei gaudeat?

Affectus hi, Philothea, devotioni directè contrarii ſunt, uti affectus erga lethale caritati: etenim ſpiritus vires evigorant & elanguidas reddunt, conſolationes divinas impediunt, tentationibus oſtium patefaciunt, & quamquam

quam animam non occidant, eam tamen valde debilitant & ægrotam reddunt. *Muscæ morientes*, ait Sapiens, *corrumpunt & perdunt suavitatem unguenti.* Dicere vult, muscas, dum unguento vix insident, sed ipsum nonnisi obiter & volitanter delibant, aliud non corrũpere quàm quod inde sumunt, adeo ut quod reliquum est, integrum maneat: at, cum in unguento consident & manent, ipsum destruere, depravare & insipidum reddere. Ad eundem modũ peccata venialia cum in animam devotam incidunt; siquidẽ diu in ea non remaneant, non multùm ei damni inferunt; at, si in illa per affectum, quem erga eadem concipit, diu remanent, unguenti, id est, sanctæ devotionis, suavitatem haud dubiè ipsam amittere faciunt.

Araneæ apes non enecant, ipsarum tamen mel corrumpunt & destruunt, ipsarumq; favos telis suis prætextis irretiunt, ut suum illæ opus prosequi, & perficere nequeant, tùm vero id obtinet maximè, cùm in alveariis & circa favos illæ commorantur, sic peccatum veniale animam quidem nostram non occidit; devotionem tamen cor-

rumpit, pravisque habitibus & propensionibus usque adeo animæ potentias intricat, ut charitatem illam promptam, in qua tamen ipsa sita devotio est, amplius exercere non possit. Intelligendum verò hoc est, quando veniale peccatum stabilem in conscientia nostra per affectum, quo erga ipsum afficimur, sedem figit. Nihil est, Philothea, parvum aliquod mendaciũ dicere; nihil est in verbis, actibus, aspectibus, vestibus, ornamentis, lusibus, tripudiis aliquantulum decori ac debiti metas excedere; dummodo statim atque araneæ illæ spirituales in conscientiam nostram irrepsere, eas expellamus, & eliminemus, uti apes araneas corporales, at, si eas in cordibus nostris sedem figere permittamus, quin etiam libenter eas retinere, & ut multiplicentur gaudeamus, statim & mel nostrum deperditum, & conscientiæ nostræ alveare virulentia infectum videbimus & destructum. Sed iterum dico & repeto, impar & dissentaneum rationi est, animam generosam gaudere Deo suo displicere, & pro voluptate ducere illius inimicam & adversariam constitui, desiderare deni-

denique velle id quod illi novit mole-
stum & inimicum esse.

CAPUT XXIII.

Affectus erga res inutiles & periculosas effugandus & pellendus est.

LVsus, tripudia, convivia, comœdiæ, ex se & in sua substantia minimè mala, sed indifferentia sunt; cùm & bene & male exerceri queant: tamen semper sunt in se periculosa, atque erga eadem affici, etiam periculosiùs. Dico ergo, Philothea, esto, licitum sit ludere, tripudiare, ornare se, honestis interesse comœdiis, convivari; tamen nimiopere erga eadem propendere & affici, devotioni contrarium est, summopere noxium, ac periculo evidenti expositum. Non est malum & illicitum, eadem usurpare; sed malum, erga ipsa affici. Damnosum siquidem est, in cordis nostri agro tam vanos & stolidos affectus serere; cùm illi bonarum affectionum locum occupent, atque impediant, quo minus animæ nostræ succus in bonas inclinationes impendatur.

Sic olim Nazaræi abstinebant non

solùm omni eo quod inebriare poterat, sed & uvis passis & omphacio: non quod uvæ & omphacium inebrient, sed quod periculum esset ne comedendo omphacium, uvarum comedendarum appetitus excitaretur, & uvas comedendo, musti ac deinde vini bibendi cupido sese insinuaret. Non dico autem, rebus his periculosis nos uti non posse, sed nunquam erga easdem sine magno devotionis dispendio posse affici. Cervi cum nimium pingue fiunt, secedunt, & intra spelæa sua sese abdunt, probè gnari suam sibi pinguedinem obesse & oneri esse; adeo ut, si fortè impeterentur & deprehenderentur, cursui inepti sint. Cor hominis inutilibus, superfluis & periculosis hisce affectibus sese onerans, haud dubiè promptè, facilè, & expeditè ad Deum currere non potest, qui verus devotionis scopus est. Pueri impensè afficiuntur & insaniunt in papiliones; & vix ullus id in ipsis improbat, eò quod pueri sunt, at ridiculum non est, sed deplorandum, viros jam formatos & plenos ætate enixim & perditè in nugas adeo indignas ferri videre, uti sunt ea quæ jam nominavi; quæ præter-

terquam quod inutilia sunt, periculũ creant, ne in ipsorum cõsectatione extra præscriptos limites feramur. Hos ergo affectus purges oportet, carissima Philothea: & licet illorum actus non semper devotioni adversẽtur, affectus tamẽ semper ei perniciosi & noxii sunt.

CAPVT XXIV.

A malis inclinationibus animus est expurgandus.

HAbemus præterea, Philothea, naturales quasdam inclinationes, quæ quia suam à peccatis nostris particularibus originẽ non habuêre, hinc propriè peccata non sunt, nec mortale, nec veniale, sed imperfectiones appellantur, & ipsarum actus dicuntur defectus. Verbi gratia, sancta Paula Romana, teste sancto Hieronymo, magnã erga tristitiam & dolores inclinationem habebat, adeo ut in prolium & conjugis sui morte animo ita dejiceretur, ut, ne præ dolore exspiraret, periculum foret. Erat hoc quædam imperfectio, non vero peccatum; cum invita & nolens ita animo contraheretur. Sunt, qui naturâ leves sunt, sunt qui præfracti & asperi, alii in aliorum sententia

tentia & opinione admittenda perdifficiles, alii in indignationem, alii in choleram, alii in amorem propendent. Summa, quàm paucissimos reperire est, in quibus non istiusmodi imperfectionum aliqua notetur. Etsi vero hæ unicuique velut propriæ & naturales sint, contrario tamen affectu & cura corrigi & moderari possunt, imo verè se planè quis ab iis liberare & expurgare potest: & dico tibi, Philothea, debet. Inventa ratio est amygdalas amaras in dulces commutandi, si videlicet eæ in pede trunci perforentur, ut succus corticis illinc exstillet; cur ergo facere ipsi non poterimus, ut inclinationes nostræ perversæ egrediantur, quo meliores succedant. Nulla adeò bona indoles & natura est, quæ non per habitus vitiosos reddi queat mala: & vice versa, nulla adeo austera & pervicax est, quæ primò per Dei gratiam, deinde per industriam & diligentiam propriam donari & exsuperari non valeat. Vnde jam monita & exercitia quædam tibi proponere incipiam, quorum adminiculo & usu animam ab effectibus periculosis, imperfectionibus, & omnibus erga peccata venialia propensioni-

sionibus expurgare, & conscientiam tuam magis & magis adversus omne peccatum mortale communire, & securam reddere poteris. Gratiam tibi det Deus ad eadem ritè usurpanda.

SECUNDA INTRODVCTIONIS PARS.

Varia continens monita & consilia, ut anima ad Deum per orationem & Sacramentorum usum, elevetur.

CAPVT I.

De Orationis necessitate.

Nihil est quod magis intellectum à suis ignorantiis & voluntatem ab affectibus depravatis expurget, quàm oratio, utpote quæ mentem & intellectum divinâ claritate ac lumine illustrat, atque amoris cœlestis calore voluntatem incendit. Est namq; ipsa velut aqua benedictionis, quæ irrigatione sua bonorum desideriorum nostrorum

rum plantas reviſcere & florere facit, animas à ſuis purgat imperfectionibus, corda verò à ſuis liberat paſſionibus.

Secundò, imprimis verò tibi conſulo orationem mentalem ac cordialem, & eam maximè quæ circa vitam & paſſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti verſatur: ſi enim ſæpè cum meditatione conſideres, tota anima tua illo replebitur, illius modũ agendi addiſces, & ad exemplar & normã illius omnes actiones tuas conformabis. Ipſe eſt lux mundi, in ipſo ergo, per ipſum, & ob ipſum illuſtrari & illuminari debemus: eſt item arbor deſiderii, ſub cujus umbra requieſcere & refrigerari nos oportet: eſt vivus fons Iacob, in quo omnes noſtræ maculæ & nævi ablui debent. Pueri, loquentes matres ſuas frequenter audiendo, & unà cum ipſis balbutiendo, illarum linguam & loquelam diſcunt. Sic nos apud Salvatorem noſtrum per meditationem frequenter agentes, ac verba, actiones, & affectus ejus obſervantes, illius gratiâ juvante, diſcemus loqui, facere & velle uti ipſe. Hic pedem figamus oportet, Philothea; nec enim per aliam, quàm

per

per hanc, ad Deum Patrem ire portam possemus. Nam sicuti speculi æquor vultum & oculos nostros non referret, nec in se detineret, nisi retrorsum stanno & plumbo inductum foret: ita nec divinitas in mundo hoc inferiore commodè à nobis considerari posset, nisi sacræ Salvatoris nostri humanitati eadem foret conjuncta & unita; hujus verò vita & mors tale objectum & materia sunt, ut nullum magis proportionatum, suaviùs, deliciosius & utilius eo in ordinariam nostram meditationem eligere possemus. Vnde non frustra Redemptor noster, panis qui de cœlo descendit, appellatur: nam sicuti panis cum quolibet cibo comedi debet; sic & Salvator in omnibus orationibus & actionibus nostris meditari, considerari & requiri. Vita & mors ejus fuit in diversa puncta, ut meditationi accommodaretur, à variis auctoribus divisa, distributa & distincta: inter quos tibi inprimis suadeo legas, S. Bonaventurã, Bellintanum, Brunum, Capilliam, Granatensem, & Lud. de Ponte.

Tertiò, quotidiè horam unam ante prandium ei impende, & si fieri potest, manè tunc enim Spiritus tuus minus

erit

erit turbatus, & post nocturnam quietem vigorosior. Neq; etiam plusquam horæ spatium, ei impendito; nisi Pater tuus spiritualis expressim id tibi præcipiat aut suadeat.

Quartò, si exercitium hoc in templo facere possis, & satis ibi tranquillitatis invenias, percommodum certè id tibi erit & facilè; quòd tibi nec pater, nec mater, nec uxor, nec maritus, nec alius quislibet impedimento esse poterit, quò minus una hora in templo agas; cum, si alicubi subjecta sis, horam tam liberam in domo tua tibi forsan promittere non posses.

Quintò, omnem orationem, tam mentalem, quàm vocalem à Dei præsentia inchoa, & hanc regulam semper sine ulla exceptione observa, & brevi videbis, quantum tibi ea imaginatio boni sit allatura.

Sextò, (mihi credas velim) Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Apostolorum Symbolum recitabis Latinè; sed quid eorum verba in lingua vernacula significent, benè ut intelligas, elabora: ut etsi ea communi Ecclesiæ lingua recites, nihilominus admirabilem & sapidum sanctarum

ctarum harum orationum sensum gustare possis, quas ita percurres, ut simul cogitatione sensum illarum profundè rimeris, & affectum tuum circa eundem excites: neque etiam festines ut multa dicas, sed elabores potius, ut, quidquid dices ex corde & affectuose dicas. Nam vel una oratio Dominicalis cum sensu & attentè recitata pluris valet, quàm centum festinanter & celeriter decursæ.

Septimo, rosarium utilissimus & commodissimus orandi modus & ratio est, dummodo id sicut oportet & convenit, legere noris: quod ut facias, fac habeas è libellis illis aliquem, qui ejus recitandi modum tradunt. Perutile quoque est, Litanias de Redemptore Iesu, B. Virgine, & Sanctis legere; nec non eas omnes orationes vocales, quæ Manualibus & Officiis approbatis continentur. Eâ tamen conditione, ut, si orationis mentalis donum habeas, ei semper primarium locum assignes. Adeò ut, si post hanc absolutam, commodè orationem vocalem facere nequeas, aut negotiorum multitudine obruta, aut alia qualibet de causa, non multum propterea cru-

cis-

cieris aut contristeris; sed satis tibi sit ante vel pòst meditationem solam Orationem Dominicam, salutationem Angelicam, & Symbolum Apostolorum recitare.

Octavò, si orationem vocalem facis, cor tuum ad interiorem ac mentalem trahi & allici senties, ne relucteris, neque invita illi te applices, sed spiritum tuum suaviter illam in partem ferri & delabi sinas; neq; ideo anxia sis, quod fortè orationes vocales, quas facere proposueras, non persolveris: mentalis enim, quam illarum loco fecisti, & Deo est gratior, & animæ tuæ utilior, excipio verò officium & Horas Canonicas, si ad easdem recitandas obligeris. Tunc quippe debiti partes explendæ sunt, & officio satisfaciendum.

Nonò, si totum tempus antemeridianum ita tibi effluere contingat, ut hoc orationis mētalis exercitium peragere commodè non possis, aut ob varia & multiplicia negotia, vel ob aliam quamlibet causam (quod, quantùm tibi possibile est, videre debes ne unquã contingat) defectum hunc post prandium reparare satage, idque eâ horâ quæ à ciborum sumptione maximè

distet: nam si immediatè à sumpto cibo, & antequam ejus digestio longiùs provecta sit, eas instituas, & multo sopore opprimeris, & valetudo tua non parùm detrimenti accipiet.

Si verò totâ die nulla ad eam faciendam tibi suppetat opportunitas, jactura illa resarcienda est, aut jaculatorias orationes per diem multiplicando, aut aliquem librum spiritualem legendo, aut quandam adjungendo pœnitentiam, quæ, ne hic defectus sæpius occurrat & multiplicetur, impediat, & firmum facito propositum postridiè melius officio tuo fungendi.

CAPUT II.

Brevis meditandi methodus: & primò de Dei præsentia, quæ est primum Præludiorum punctum.

AT nescis forsan, Philothea, quò sit mentalis oratio modo instituenda, est enim res quam nescio quo infortunio, pauci nostra hac ætate noverunt, atque hac de causa facilem & brevem ad hoc methodum tibi hic propono; exspectans fore, ut multorũ insignium, qui hac de re compositi sunt, librorũ lectione, & super omnia usu,

usu, uberius & magis instruaris. Primum tibi hic propono præparationem aut præludia, quæ in duobus punctis consistunt: quorum primum est, collocare se in Dei conspectu & præsentia; alterum, ejus auxilium invocare. Vt autem te in Dei præsentia constituas, quatuor principalia tibi media propono, quibus hoc ceu in principio uti poteris.

Primum in viva & attenta quadam omnipræsentiæ Dei apprehensione situm est; ut cogites nimirum, Deum esse in omnibus & ubique, & nullum in hoc universo locum aut rem esse, in quo non adsit verissimâ quadam præsentiâ præsens: adeo ut, sicuti aves, quocunque volitant, semper aërem inveniunt; sic quocunq; ambulamus, & ubicunque sumus, semper Deum præsentem inveniamus. Vnusquisque quidem veritatem hanc novit, at non omnes attenti sunt, ut eam apprehendãt. Cæci tametsi non videant, Principem qui ipsis præsens est, tamen non minùs se reverenter gerunt, dummodo eum præsentem esse admoniti sint. Sed quoniam eum non vident, hinc facilè obliviscuntur illum præsentem esse,

esse, & hoc obliti, adhuc facilius respectum illius & reverentiam amittunt. Non videmus, eheu! Philothea, Deum qui nobis præsens adest: & esto, fides nos doceat, eum semper nobis præsentem esse, tamen, quod eum oculis nostris non cernamus, hinc sæpè ejusdem obliviscimur, & ita nos gerimus, ac si procul à nobis abesset: nam tametsi eum omnibus rebus præsentem esse noverimus, cum tamen de eo non cogitamus, perinde id est ac si id non sciremus. Hac de causa semper ante orationem anima ad attentam quandam hujus præsentiæ Dei cogitationem considerationemq; excitanda est. Hanc apprehendebat David, cum exclamaret; *Si ascendero in cœlum, Deus meus, tu illic es; si descendero in infernum, ades.* Vnde verbis illis Patriarchæ Iacob uti debemus, qui, visâ scalâ illâ sacrâ, *quàm terribilis*, inquit, *est locus iste! verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam*, dicere vult, se ad hoc non respexisse: nam ignorare non poterat, Deum in omnibus & ubique præsentem esse. Ergo ad orationem accedens, ex toto corde tuo, & cordi tuo dicas, *Verè, ô cor meum, Deus est hic.*

Alterum ſeſe in hac ſacra Dei præſentia conſtituendi, medium eſt, cogitare, Deum non ſolùm in loco in quo tu agis ſed etiam particulariſſimè in corde tuo, & in ſpiritus tui fundo intimo adeſſe, utpote, quod ipſe divinâ ſuâ præſentiâ vivificat & animat, ibi perinde ac cor cordis tui, & ſpiritꝰ ſpiritûs tui exiſtẽs: nã uti anima, per totũ corpus diffuſa, in omnibus ejus partibus præſens exiſtit, tametſi ſpeciali quadam reſidentia in corde ſedem habeat: eodem modo Deus, licet omnibus rebus præſentiſſimus ſit, ſpeciali tamen modo ſpiritui & cordi noſtro præſens aſſiſtit, hinc eum David vocat *Deum cordis* ſui, & S. Paulus ajebat, *In Deo vivimus, movemur & ſumus.* Itaq; in veritatis hujus conſideratione, magnam in corde tuo erga Deum, qui ei adeo intimè præſens eſt, reverentiam excitabis.

Tertium medium eſt, ipſum Redemptorem noſtrum Ieſum intueri & conſiderare, utpote qui ſua in humanitate jam inde è cœlis, omnes qui in mundo ſunt homines contemplatur; ſed inprimis Chriſtianos, qui ejus ſunt filii, & eos quàm maximè qui orationi inſi-

insistunt, quorum actiones gestus, & agendi modum considerat atq; intuetur. Non est autem hoc nuda quædam fictio & imaginatio, sed ipsissima veritas: nam, quamvis eum non videamus, è summo tamen cœlorum nos considerat. Sic Stephanus eum vidit, cùm pro nomine illius mortem oppeteret: adeo ut cum sponsa dicere non immeritò possimus: *En ipse stat post parietem, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.*

Quartum medium in eo consistit, ut nuda simpliciq; imaginatione utamur, Salvatorem nos nostrum in sacra sua humanitate coram videre imaginantes, tãquam si apud nos versaretur perinde atq; amicos ipsi nostros nobis repræsentamus, & dicimus, fingo mihi me videre talem, qui faciat hoc aut illud; videor mihi illũ videre, aut simile quid. At, si sanctissimum Altaris Sacramentum in meditationis loco adesset, tunc præsentia illa realis esset, & non purè imaginaria. Etenim species & accidentia panis essent velut tapetum, retrò quod Dominus realiter præsens nos conspicit & considerat, ergo eũ in propria forma non videamus. Aliquo

ergo ex hisce quatuor mediis utêris, ad animam tuam in Dei præsentia ante orationem constituendam, nec verò omnia hæc media uno tempore simul sunt usurpanda, sed tantum sigillatim unum, idq; breviter & simpliciter.

CAPUT III.

De invocatione, altero preparationis puncto.

INvocatio porro fit hoc modo: anima tua in Dei præsentia se agere sentiens, summa quadam cum reverentia sese prosternit, indignissimam sese reputans quæ coram adeo sublimi & suprema Majestate versetur; sciens tamen hanc ipsam bonitatem id velle, gratiam ab ipsa postulat ad illi bene serviendum, & in hac meditatione illam adorandum. Si velis, brevibus & ardentibus quibusdam verbis ad hoc uti poteris, uti sunt illa Davidis: *Ne projicias me, Deus meus, à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Illumina faciem tuam super ancillam tuam, & considerabo mirabilia tua, da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam ex toto corde meo. Ego ancilla tua, da mihi spiritum,* & alia id genus verba. Vtile quoque

que fuerit præterea, Angeli tui Custodis, & personarum quæ in ministerio quod meditaris, occurrent, opem invocare; verbi gratia, in mysterio mortis Dominicæ invocare poteris B. Virginem Matrem, S. Ioannem, Mariam Magdalenam, bonum Latronem, ut sensus & motus interiores, quos ipsi ibi accepêre, tibi communicentur. In meditatione verò de morte propriâ, Angelum tuum Custodem, qui haud dubiè in ea præsens aderit, invocare poteris, ut tibi hîc convenientes inspiret considerationes, & sic de aliis mysteriis.

CAPVT IV.

De mysterii propositione, tertio præparationis puncto.

POst duo hæc propositionis ordinaria puncta, est & tertium quoddam, quod omnibus meditationibus commune non est, nec convenit; estque, quàm nonnulli fabricationem & imaginationem loci, alii lectionem interiorem vocant. Nihil porro hoc est aliud, quàm ipsum meditandi mysterii corpus imaginationi suæ proponere, perinde ac si realiter & de facto coram

nobis perageretur. Exempli causa, Dominum Iesum in cruce fixum meditari vis, finges te in monte Calvariæ præsentem adesse, & quidquid in die passionis factum & dictum est, coram oculis tuis spectare. Aut si velis (idem enim est) imaginaberis, eo ipso in loco, in quo tu es, Domini crucifixionem fieri, eo prorsus modo quo eam Evangelistæ describunt. Idem faciendum, quando de morte meditaberis, uti in meditatione de eadem indicavi; item in ea quæ de inferno, & in omnibus id genus mysteriis, in quibus de visibilibus & sensibilibus rebus fit meditatio: nam in aliis mysteriis, uti de Dei magnitudine, de virtutum præstantia, de fine ob quem conditi sumus, (quæ certè invisibilia sunt) non est quod hâc imaginatione uti velimus. Possumus quidem aliqua similitudine aut comparatione, per quàm cõsideratio nonnihil juvetur, ad hoc uti: sed hæc non ita facilè passim occurrit, & ego nonnisi valde simpliciter tecum agere volo, & ita ut spiritus tuus non multum talib[illegible]veniendis fatigetur.

Porrò, imaginationis hujus adminiculo, spiritum nostrum intra mysterii

me-

meditandi limites coarctamus & restringimus, ne huc & illuc liberè divagetur, perinde atq; avis caveæ includitur, vel accipiter perticæ alligatur, aut aucupis pugno insideat. Dicent tibi fortassis nonnulli, satius esse, simplici cogitatione fidei, & nudâ apprehensione, planè mentali & spirituali, in horum mysteriorum repræsentatione uti, aut considerare, rem ipsam in tuo spiritu peragi. Benè quidem, sed est hoc sub principium nimis subtile, & quoadusque Deus altius te sustollat, consulo tibi, Philothea, ut in humili, quàm tibi commonstro, valde te detineas.

CAPVT V.

De considerationibus, secundâ meditationis parte.

POst imaginationis actionem sequitur actio intellectus, quam meditationem appellamus, quæ nihil aliud est, quàm una aut plures considerationes, eo fine factę, ut motus nostri in Deum & res divinas emoveantur. In quo meditatio à studio, & a iis cogitationibus & considerationibus differt, quòd hæ non ad virtutem & amo-

rem divinum acquirendum, sed alia quadam de causa & intentione, uti ad scientiam consequendam, adscribendum & disputandum, instituantur. Postquam ergo jam spiritum tuum materiæ, quàm meditari voles, septis (uti dictum est) inclusisti, vel per imaginationem (si quidem materia sensibilis est,) vel per simplicem propositionem (si sensibilis est;) considerationes circa illam facere incipies, quarum exempla planè efformata in meditationibus, quas tibi ante proposui, invenies. Quod si spiritus tuus sat gustûs, luminis & fructûs in una consideratione inveniat, in ea sistes, neque ulterius progredieris, apes scilicet imitando, quæ florem non deserunt, quãdiu mel quod ex eo colligant, inveniunt. At si in aliquo puncto quid quod arrideat, non invenias, postquam aliquantisper in eo hæseris, & velut experimentum feceris, ad aliud transibis, in quo non principaliter & temerè, sed leviter & simpliciter procedas oportet.

CAPUT VI.

De affectibus & propositis, tertiâ meditationis parte.

Medi-

MEditatio in voluntate, aut affectiva animæ nostræ parte bonos motus ciet & diffundit, uti sunt amor Dei & proximi, cœli & gloriæ æternæ desiderium, Zelus salutis animarum, imitatio vitæ Domini nostri Iesu Christi, compassio, admiratio, gaudium, Deo displicendi, judicii & inferni timor, peccati odium, fiducia de Dei bonitate & misericordia, confusio denique ob vitæ præteritæ flagitia. Hos in affectus spiritus noster, quantum ei possibile erit, se diffundat & extendat oportet. Si aliquod hic habere adminiculum & subsidium velis, primùm Andreæ Capilliæ meditationum tomum in manus sume, ejusq; præfationem legito, in qua ostendit, quomodo hos affectus dilatare nos oporteat; & multò uberius Pater Arias in tractatu de oratione mentali.

Non adeo tamen, Philothea, affectibus generalibus hisce insistas oportet, ut non eos in specialia & particularia ad correctionem & emendationẽ tuam tendentia proposita convertas. Exempli gratia. Primùm, quod Dominus in cruce protulit, verbum, bonum haud dubiè in anima tua affectum, i-

mitationis, nimirum quoddam tuis ignoscendi inimicis, eosq; diligendi desiderium excitabit. Dico porro, parum admodum id esse, nisi insuper speciale quoddam propositum concipias hoc modo: Age dum ergo, non offendas posthac amplius verbis illis amarulentis & contumeliosis quibus hic aut illa, vicinus aut vicina, domesticus aut domestica mea me nonnunquam præscindunt; neq; illo aut illo vilipendio, quò ille aut illa me contempsit; imò è contra talia & talia dicam aut faciam ad eum mihi lucrandum & emolliendum, & sic de aliis. Hac ratione fiet, Philothea, ut brevi in tempore defectus tuos corrigas; cùm per solos affectus id nonnisi lentè admodum & difficillimè factura sis.

CAPVT VII.
De Conclusione, & fasciculo spirituali.

Concludenda deniq; meditatio per tres actiones est, quæ quàm potest maximâ fi[illegible]ri humilitate debēt. Prima est, act[illegible]o gratiarum, quâ Deo gratiæ pro affectibus & propositis quos tibi dedit, nec non pro bonitate & miseri-

cordia

cordia ejusdem, quam in meditationis mysterio vidimus, agantur. Altera est, actio oblationis, quâ suam Deo bonitatem & misericordiam, nec non mortem, sanguinem, & virtutes filii & unà cum ipsis affectus & proposita nostra offerimus. Tertia deniq; est supplicationis, per quam Deam rogamus, & enixè obsecramus, ut nobis filii sui gratias & virtutes communicet, suamq; affectibus & propositis nostris benedictionem impertiat, ut eadem fideliter exequi valeamus. Oramus præterea pro Ecclesia, pastoribus nostris, parentibus, amicis, & aliis, Beatissimæ Virginis Mariæ, Angelorum, Sanctorumq; intercessionem ad hoc implorantes. Deniq; notavi, orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, quæ generalis & necessaria fidelium omnium oratio est, in fine subnecti debere.

His omnibus adjunxi, fasciculum quendam devotionis nobis ex omnibus illis colligendum esse. Quēadmodum enim qui per hortum floribus variis distinctum aliquantulum ambulârunt, non libenter illo egrediuntur, nisi quatuor aut quinq; hinc inde ex eo florib, decerptis, quos olfaciant, & to-

to deinde die manibus versent & teneant : ita postquam spiritus noster jam meditatione aliquod mysterium percurrit, punctum unum atque alterum, aut fortasse etiam tria, nobis eligendum est, quod nimirum maximè nobis in ea arrisit, quodq; profectui nostro potissimè conducere comperimus, ut illius per reliquum diei recordemur, & spiritualiter ipsum odoremur. Hoc autem fiat in ipsomet meditationis loco, aliquantisper post eam, illic in solitudine agendo aut obambulando.

CAPVT VIII.

Vtilissima quædam circa meditationem ipsam documenta.

HOc inprimis requiritur, Philothea ut, cum jam à meditando surrexisti, proposita & deliberationes, quæ fecisti, memoriâ teneas, quò eadem toto die studiosè executioni mandes. Hic est magnus meditationis fructus, qui si non sequatur, ipsa sæpenumerò non modò inutilis, verùm & noxia est: virtutes enim meditatæ, & non practicatæ, subinde spiritum & mentē inflant, dùm tales non esse opinamur, quales esse

esse proposuimus & statuimus, quòd tum demum procul dubio verum est, cùm proposita viva sunt & solida: at viva revera non sunt, sed vana & periculosa, si executioni minimè mandentur. Omnimodis ergò procurandum, ut illa opere ipso exequamur, quin & occasiones ad hoc, parvæ, vel magnæ, quæritandæ. Exempli gratiâ, si mane inter meditandum decrevi, & statui, benignitate eos mihi devincire & lucrari, qui me offendunt, per diem occasiones illis occurrendi, captabo, ut sic eos amicè benevoléq; salutem; si verò illis occurrere nequeam, benè saltem de illis loquar, Deumq; pro ipsis rogabo.

Mentali hâc oratione egressâ, seriò videbis & cavebis, ne cor tuum uspiã durè impingat, sic enim quod in oratione collegisti, balsamum effunderes: id est, si fieri potest, silentium aliquãtisper servabis, & suaviter sensimq; animum ab oratione ad negotiorum tractationem conduces, quàm poteris diutissime sensum & affectus, quos orando collegisti, conserva[illegible]ns. Qui vasculo porcellano pret[illegible]sum aliquem liquorem domum deferendum

excepiſſet, haud dubiè lentè modeſtéq; incederet, nec huc illucq; reſpiceret, ſed modò ante ſe, ne fortè in ſaxum aliquod impingat, aut incautè greſſum figat, modò ad vaſculum ſuum, oculos converteret, viſurus an non id obliquè teneat. Idem omninò te facere oportet à meditatione ſurgentem; vide, inquam, ne hinc tota ſimul diſtraharis, ſed modeſtè cautéq; te geras: verbi gratia, ſi obvium aliquẽ habeas, quem neceſſariò te aut convenire, aut audire oporteat, nõ eſt quod ab eo ſcrupuloſè te ſubducas, ſed neceſſitati te accommoda, ſed ita, ut etiam ſuper cor tuum vigiles, ejuſq; rationem habeas, ne videlicet ſanctus orationis liquor effluat, niſi quàm poteſt minimum.

Addiſcas etiam paulatim uſu oportet, ab oratione ad quaslibet actiones, quas vocatio & profeſſio tua juſtè legitiméq; à te exigit, eſto eæ ab affectibus quos in oratione accepimus, nimiſquam remotæ eſſe videantur, trãſire. Nâ[illegible]quam, Advocatus ab oratione ad tribunal & lites ſuas, mercator ad negotia; mulier conjugata ad matrimonii ſui munia & familiæ ſuæ impe-

impedimenta transire, idq; tanta cum animi suavitate & tranquillitate, ut spiritus ejus propterea minimè turbetur: cùm enim tam hoc, quàm illud juxta divinæ voluntatis præscriptum fiat, ipse ex uno ad aliud transitus in spiritu humilitatis & devotionis tibi faciendus est.

Continget interdum mea, Philothea, statim post factam præparationē & præludia, affectum tuum prorsus in Deum moveri & abripi: quod cum continget, illi habenæ laxandæ sunt, nec tum ea, quam tibi tradidi, methodus sequenda. Nam tametsi, ut plurimùm consideratio affectus & proposita præcedere debeat; tamen si tibi spiritus sanctus affectus unà cum consideratione donet; non est quod usq; adeò de consideratione labores, cum hæc non nisi ad affectum concitandum soleat adhiberi. Quandocunquè ergo affectus se tibi insinuabunt, admittendi erunt, locusq; iis dandus, tam ante quàm post considerationes advenientibus. Vnde licet superius affectus post omnes considerationes posuerim, non alio id fine feci, quàm ut ipsas orationis partes melius ab invicem distinguerem. Cæterum, generalis

ralis quædam regula esto, nunquam esse affectus comprimendos aut compescendos; sed semper, quotiescunq; occurrunt, egredi & prorumpere sinendos. Quod, meo judicio, non solùm in illis aliis affectibus, sed etiam in gratiarum actione, oblatione & supplicatione (quæ etiam medias inter considerationes institui possunt) locum habet: nam tam parum hæc, quàm alii affectus, reprimenda & retinenda sunt; esto hæc postea, in ipsa videlicet meditationis conclusione, rursum repetenda & resumenda sint. Porro posita immediatè post ipsos affectus elicitos, & in fine totius meditationis, ante ejusdem conclusionem sunt elicienda: nã cum particularia & familiaria objecta nobis in iis repræsentare debeamus, certè si illa inter affectus ipsos miscceremus, forsan aliquod nobis distractionum periculum adferre possent.

Affectibus & propositis his aliquod subinde colloquium intermiscere consultum est, & modo Redemptorem nostrum Iesum Christum, modò Angelo[illegible] [illegible] personas, quarum in mysteris fit [illegible]ientio, modò Sanctos, modò nos ip[illegible]os, modò cor nostrum, modò pecca-

peccatores, imò etiam creaturas sensus expertes alloqui & compellare, sicuti Davidem suis in Psalmis & alios sanctos in suis meditationibus & orationibus facere videmus.

CAPVT IX.

De ariditatibus quæ in meditatione contingunt.

SI fortè, ô Philothea, nullum te in meditatione gustum aut consolationem sentire contingat, ne propterea, obsecro te, turberis; sed verbaliter interdum loquere, sortem tuam apud Dominum deplora, indignitatem tuam confitere & agnosce, eum roga ut is te aduvet, atque imaginem illius, (si quidem habes) exosculare, & dic illi cum Iacobo Patriarcha, *Non dimittam te Domine, nisi benedixeris mihi* : aut cum muliere Chananæa. *Etiam Domine, Canis sum, sed & catelli comedunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum.*

Aliquando & librum aliquem pium in manus sume, eumque attentè lege, usq; dum spiritus tuus ster[...]ns velut, excitetur, & intra te redeat. I[...]erdum quoque per aliquem devotion[...] exterioris gestum motumq; cor tuum in-

citã,

cita, in terram videlicet te prosternendo, manus ante pectus crucis in modū committendo, crucifixi imaginem amplectendo: si nimirum in loco separato privatóq; agas, si post hæc omnia nondum redire consolationem sentias, noli, quantumvis magna ariditas tua sit, ullatenus propterea turbari, sed in devoto quodam gestu corā Deo tuo continere te pergas. Quàm multi sunt aulici, qui plus centies anno durante, Principis sui conclave ingrediuntur, sine ulla tamen illius alloquendi spe, sed tantùm ut ab ipso eminus videantur suiq; muneris partes expleant. Eo prorsus modo, carissima Philothea, ad sanctam nos orationem accedere oportet, videlicet non aliâ intentione, quàm ut officio nostro fungamur, nostramque Deo fidelitatem testemur & exhibeamus. Si ergò divina Majestas nos in ea alloqui, & sanctis suis inspirationibus, & consolationib. interioribus nobiscum agere dignetur; summo sanè nobis id honori ac voluptati erit, at si hanc nobis gratiam facere noluerit, non magis nos alloquendo, quàm si nos minimè videret, & in ejus conspectu non ageremus: non idcir-

idcirco nos ab eo subducere, aut inde recedere, sed coram summa illa bonitate devoto quietoq; gestu manêre & exspectare debemus. Et certè nostram patientiam tunc dignanter respiciet, nostramq; assiduitatem & perseverantiam benignè intuebitur; adeò ut, cum postea rursum ante conspectum ejus comparebimus, benevolè nos respecturus, suisq; nos consolationibus & colloquiis dignaturus sit, sanctæ orationis amœnitatem & pulchritudinem nos videre faciens. Imò etiamsi id non prestaret, sufficiat nobis, Philothea, quod nimis quàm honorificum nobis sit, apud ipsum, & in conspectu illius agere.

CAPVT X.

Exercitium matutinum.

PRæter orationem illam mentalem integram & formatam, ac præter alias orationes vocales, quas semel in die te facere oportet, sunt & alii quinque orationũ modi, quæ quidem in se breviores sunt, alterius tamen majoris orationis sunt præparatio q[illegible], præludium & origo. Inter has illa prima est quæ mane fit, quæ omnium di-

ei totius operum velut fundamentum & præparatio est, hanc porro hoc modo facies.

Primò, profunda quadam cum reverentia gratias Deo ages, eumq; adorabis, quod te superiore nocte pro sua bonitate incolumem conservârit: si quod verò eâ durante peccatum commiseris, de eo eum veniam rogabis.

Secundò considera, præsentem diem tibi datum esse, ut in eo futurum æternitatis diem lucreris, firmumq; propositum facito, ad hanc intentionem diem præsentem impendendi.

Tertiò, præexamina & provide quænam negotia, commercia, & quales occasiones Dei serviendi, quales item ejus offendendi tentationes, tam per choleram, & vanitatem, quàm aliam quamlibet inordinationem tibi eâ die possint occurrere: & sanctâ quadam animositate & resolutione te præpara, ut quæcunque Deo serviendi, devotionisque tuæ promovendæ occurrere possunt media, exequaris beneq; impendas. & contra verò debitè effugias, oppugnes & superes quodcunq; contra salutem tuam ac divinam gloriam tendens occurrere potest impedimentum.

tum. Neq; verò satis est nudè hoc propositum facere, sed & media ejusdem ritè executioni mandandi præparanda & disponenda sunt. Exempli gratiâ, si me cum homine iracundo & ad choleram propenso aliquod negotium tractare debere prævideam, non solùm proponam eum verbo non offendere, verùm etiam benignè & suavia ad eum præveniendum verba disponam, vel aliquem adhibebo, qui me in illo placando adjuvet, si prævideam, occasionem mihi fore ægroti alicujus visitandi, tempus, verba consolatoria, & subsidia, quæ illi adhibere debeo, disponam, &c.

Quartò, hoc facto, humilia te coram Deo, agnoscens quod eorum quæ deliberasti & statuisti, tum ad malum fugiendum, tum ad bonum exequendum, nihil omninò per teipsam, & ex teipsa facere possis. Et tanquam si cor tuum in manibus habeas, ipsum divinæ Majestati cum omnibus tuis bonis propositis offeras, ipsam rogans ut in suam id protectionem admittere, & corroborare dignetur, quò in ejus obsequio & famulatu feliciter progrediaris, idque per hæc aut hujusmodi

verba

verba interiora: En Domine, hoc miserum & inops cor, quod bonitate tua plures quidem bonos affectus & proposita concepit: sed, ah! nimis quàm debile & imbecillum est, ad bonum quod desiderat, exequendum & opere complendum, nisi cœlestem tuam ipse benedictionem illi communices, quam hac de causa te, ô clementissime Pater, rogo, idq; per meritum passionis filii tui dilectissimi, cujus honori diem hunc, & reliquum vitæ meæ tempus offero & consecro. Invoca etiam Beatissimæ Virginis, Angeli tui custodis & Sanctorum, ut hac in re tibi opitulentur, auxilium.

Sed, omnes spirituales actiones breviter & vivaciter fiant oportet, & quidem antequam cubiculo egrediaris, si fieri potest; ut exercitii hujus adminiculo, quidquid die tota facturus es, divinâ benedictione velut irroretur. Rogo autem te, Philothea, ne ipsum tanquam omittas aut obliviscaris.

CAPUT XI.

De exercitio vespertino, deq; examine conscientiæ.

Quemadmodum ante prandium tuum

tuum temporale, facies prandium ſpirituale, idq; per meditationem; ita te & ante cœnam tuam, cœnulam quandam, aut ſaltem collationem devotam & ſpiritualem facere oportet. Ergo paulò ante cœnam nonnihil tibi temporis & otii ſuffurare, & coram Deo proſtrata, & ſpiritu tuo ante Ieſum Chriſtum crucifixum, (quem nudâ quadam conſideratione, & interiori oculo tibi præſentem finges) collecto, ſopitum meditationis matutinæ ignẽ, per vivas & ardentes aliquot aſpirationes, humiliationes, & amoroſas, quas ad divinum hunc animæ tuæ Salvatorem evibrabis, elibrationes in corde tuo rurſus exſuſcita; vel illa puncta breviter repetendo, & velut ruminando, quæ in matutina meditatione plus tibi guſtûs attulére, vel alio quodam novo modo te excitando, prout tibi magis placebit.

Quod ad conſcientiæ examen, quod ſemper antequam cubitum concedas, inſtituendum, ſpectat, nemo non novit, quonam id modo ſit faciendum.

Primò, gratiæ aguntur Deo, quod nos die illa ſoſpites & incolumes conſervârit.

Secun-

Secundò, examinetur quomodo per omnes diei horas nos gesserimus: utque hoc commodius & facilius fiat, considerandum, ubinam, quibuscum, & quibus in negotiis fuerimus.

Tertiò, si quid benè actum esse comperiatur, gratiæ aguntur Deo; è contra, si quod sit aut in cogitationibus, aut in verbis, aut in operibus delictum, venia à divina Majestate petitur, cum proposito & intentione prima id opportunitate confitendi, & serio vitam emendandi.

Quartò, divinæ providentiæ corpus, animam, Ecclesiam, parentes & notos commendamus; B. Virginem, Angelum Custodem, & sanctos cœli cives rogamus, ut super nos & pro nobis excubent; & benedictione Dei præmissâ, ad quietem, quam nobis necessariam esse voluit, nos componimus.

Hoc porro exercitium non minùs omittendum est, quàm matutinum; per matutinum quippe animæ tuæ fenestras aperis, quo Sol justitiæ per easdem radios suos immittat: per vespertinum porro tenebris infernalibus easdem occludis.

CAPVT XII.

De recollectione & quiete spirituali.

HIc te, charissima Philothea, velim in consilio meo sequendo imprimis studiosam & sedulam: hoc namq; in articulo unum è certissimis profectûs tui spiritualis mediis consistit.

Quàm facere potes sæpissimè, spiritum tuum per diem Deo præsentem siste, idq; uno è quatuor illis modis, quos tibi superius consignavi. Considera quid faciat Deus, & quid tu facias, & videbis, oculos ejus in te conversos, & perpetuò super te incomparabili quodam amore defixos. Dices ergo, cur, ô Deus meus, ita te semper non intueor, sicut tu me intueris? cur tam sæpe de me, Domine, cogitas? & cur ego tam raro de te? Vbinam sumus, anima mea? verus locus noster Deus est, & ubi nam nos agimus?

Sicut aves nidos in arboribus habent, in quos sese recipiunt cum opus est, & cervi dumos & cunabula, sub quibus sese abdunt & occulunt, dum umbram in æstivis caloribus captant: sic, ô Philothea, corda nostra aliquem

ſibi locum quotidie capiant & ſeligant oportet, vel in monte Calvariæ, vel in vulneribus Salvatoris noſtri, vel in alio quopiam loco ei vicino, in quem ſe in omnigenis occaſionibus recipiant, & ubi inter negotia exteriora ſeſe oblectent & recreent, ubiq; velut in propugnaculo quodam agant, quo ſe ab ingruentibus tentationibus tueantur. Beata illa erit anima, quæ Domino in veritate dicere poterit. Tu es mihi domus refugii, tutum meum propugnaculum, tectum in pluvia, & in æſtu umbraculum.

Memineris ergo, Philothea, ſemper aliquot in cordis tui ſolitudine & deſerto conſtruere receptacula, interea dum corporaliter medias inter converſationes & negotia mundana verſaris. Et mentalem hanc ſolitudinem nullo modo impedire poſſunt, tametſi plurimi circum, & apud te verſentur; non enim circum cor, ſed corpus tuum duntaxat verſantur, adeò ut cor ſolum apud Deum ſolum maneat. Atq; hoc eſt exercitium, quod David Rex inter tot, quibus opprimebatur, regni negotia, uſurpabat, uti ſexcenties ſuis ipſe in Pſalmis de ſe teſtatur; ut, dum ait: *Ego*

Ego Domine semper apud te, providebā Dominum in conspectu meo semper: Ad te levavi oculos meos Deus meus, qui habitas in cœlis. Oculi mei semper ad Dominum.

Ad hæc, conversationes ordinariè ita seriæ non sunt & prægnantes, ut non possimus subinde mentem recolligere, quò illam in divinam illam solitudinem recludamus.

Parentes Sanctæ Catharinæ Senensis, cùm ei omnem & loci & temporis opportunitatem ad orandum & meditandum abstulissent; Dominus ei inspiravit, ut oratoriolum quoddam internum suo sibi in corde construeret, intra quod se mentaliter recipiens, medios inter occupationum exteriorum strepitus sanctæ huic solitudini mentali vacare posset. Vnde fiebat, ut, cum postea eam mundus oppugnabat & vexabat, nullum inde damnum aut noxā reciperet; eò quod, inquiebat illa, intra conclave suum interius sese abderet, in quo cum sponso suo cœlesti se oblectabat. Hinc etiam exinde filiis suis spiritualibus consulebat, ut intra cor conclave quoddam secretum construerent, & intra illud subinde se reciperent.

Subinde igitur mentem tuam intra cor recollige, in quo ab omnibus hominibus sequestrata, corde animæ tuę ad cor, cum Deo tuo agere possis, ut cum Davide dicas: *Vigilavi, similis factus sum pelicano solitudinis : factus sum sicut nycticorax in domicilio, & sicut passer solitarius in tecto.* Quæ verba, præter sensum litteralem (qui ostendit, magnum hunc Regem aliquot sibi horas seligere solitum, quibus in solitudine rerum spiritualium contemplationi vacaret) in sensu suo mystico tria egregia recollectionis genera, & velut tria eremitoria nobis exhibent, in quibus, ad imitationem & exemplum Salvatoris, solitudinem nostram possumus exercere. Ipse quippe in monte Calvariæ similis fuit pelicano solitudinis, suo pullos suos mortuos sanguine ad vitam resuscitanti. In nativitate verò sua, in stabulo illo deserto fuit, quasi nycticorax in domicilio, delicta & peccata nostra deplorans & deflens. In die deniq; ascensionis suæ, fuit ad instar passeris, in cœlum, (quod est mundi quodammodo tectum) se recipientis & evo̅ātis. Et in tribus his locis, medias inter negotiorum turbas & strepitum, nos recol-

recolligere & recipere possumus. Beatus Elzearius Comes Arrianensis in Provincia, cùm diutius à casta & pia sua Delphina abfuisset, & ipsa per nuntium expressum, quem ad eum misit de ejus valetudine quæsivisset, hoc modo ei respondit: *Rectè valeo carissima conjux, si videre me cupis, quære me in vulnere lateris dulcissimi Iesu nostri, ibi namq; habito, & ibi me invenies, alibi me frustra quæsieris.* O equitem verè Christianum!

CAPVT XIII.

De aspirationibus, orationibus jaculatoriis, & bonis cogitationibus.

INtra Deum quis se recolligit, dum ad eum aspirat; & ad eum aspirat, ut intra eum in se recolligat; adeo ut ipsa aspiratio ad Deum, & recollectio spiritualis sese mutuo producant, utraque autem à bonis nascantur cogitationibus. Sæpè ergo ad Deum aspira Philothea, idque per breves quasdam, sed ardentes cordis evibrationes, illius ergò pulchritudinem admirare, opemq; implora: in spiritu ad crucis pedem te abjice; bonitatem ejus adora: sæpè eum de salute tua interroga, millies pendi-

em animam tuam illi offer, interiores oculos tuos in benignitatem illius defige: manum tuam versus illum uti parvulus ad patrem, extende, ut ipſe te conducat, pone quoque eum ſuper pectus & cor tuum veluti ſuaviſſimum florum faſciculum, ac velut vexillum & ſignum quoddam, in anima tua eum defige: & alia ſexcenta diverſorum cordis tui motuum genera facito, quo amorem Dei in te excites, & ad divinum hunc ſponſum diligendum affectuosè & tenerè diligendum temetipſam extimules.

Hoc modo fiunt orationes iaculatoriæ, quas magnus Auguſtinus tam ſeriò & impensè piæ mulieri Probæ commendat, ſic fiet, ut ſpiritus noſter, Philothea, continuò Dei ſui commercio, colloquio, & familiaritati intimæ ſeſe applicans, omnes ejus perfectiones paulatim imbibat & hauriat. Hoc porro exercitium in ſe difficile non eſt: etenim omnibus negotiis noſtris, operibus & occupationibus, ſine ullo eorum diſpendio, commodè intermiſceri & intertexi poteſt: quòd tam in recollectione ſpirituali, quàm in hiſce ejaculationibus interioribus, nonniſi

breves

breves & parvæ quędam diversiones fiant, à quibus ea quæ agimus, nullo modo impediuntur, quin imò mirificè etiam promoventur. Viator, pauxillum vini ad cor suum recreandum & os refocillandum sumens, tametsi paululũ subsistat, viam suam tamen propterea non interrumpit, imò verò novas ad celerius & facilius eandem perficiendam, vires colligit, non aliter subsistens, quàm ut expeditius ambulet.

Multi scriptores multas aspirationes vocales collegêre, quæ certè cumprimis bonæ & utiles sunt; sed, me consulente, ad nulla certa verba te adstringes; verùm aut corde, aut ore, illa proferes, quæ tibi amor ex tempore suggeret: is enim tot, quot voles, tibi suggeret. Tametsi non ignorem, quædam esse verba, quæ peculiarem quandam ad cordi hac in re satisfaciendum vim habent; uti sunt ejaculationes illæ in Psalmis Davidicis adeo frequentes & crebræ, diversæ quoq; nominis Iesu invocationes, & amoris illæ significationes & indicia, quas Canticum Canticorum passim præfert & spirat. Huic quoque intento deserviunt cantiones spirituales, dummodo aliqua cum attentione canantur.

Denique, ſicut illi qui amore quodam humano & naturali aliquid amant, cogitatione pene ſemper in rem amatam feruntur, ac toto cordis affectu in eandem rapiuntur, & nunquam non in laudes ejuſdem prorumpunt; & eſto ab eadem corpore abſint, nunquam tamen occaſionem amorem & paſſionem ſuam per literas quas ſcribunt, teſtandi omittunt, imò nullam eſſe patiuntur arborem cuius cortici nomen rei amatæ non inſcribant. Ita quicunque Deum diligunt, nunquam de illo cogitare deſinunt, ſemper illum reſpirant, & ad illum aſpirant, continuò de illo loquuntur, & ſi fieri poſſet, omnium hominum qui in mundo ſunt pectoribus, ſacrum & ſanctum Ieſu nomen vellent inſculpere.

Atque ad hoc ipſum etiam omnia creata eos invitant, cùm nulla ſit creatura, quæ non dilecti ſui laudes ipſis annuntiet; & (uti poſt S. Antonium magnus Auguſtinus ait) quidquid in mundo eſt, mutâ quadam linguâ, ſed admodum intelligibili, de amore ipſorum bene loquatur; deniq; quidquid in orbe eſt, bonas in ipſis cogitationes cauſatur, è quibus deinde permultæ in

Deum

Deum evibrationes & piæ mentis aſpirationes enaſcuntur. En tibi aliquot harum exempla. Sanct. Gregorius Nazianzenus, uti de ſe ipſo ad populum ſuum ait, in littore maris obambulans, conſiderabat quomodo marini, fluctus in littus ſeſe exonerantes, conchylia, conchas, caules herbarum, oſtreola, & alias id genus minutias, quas mare eiiciebat, &, ut ita dicam, in littus exſpuebat, poſt ſe relinquerent; & quomodo mare ipſum deinde, per alios fluctus ſupervenientes, partem illorum reſorberet, & rurſus ad ſe attraheret, ſcopulis interim vicinis firmis & immobilibus conſiſtentibus, eſto violenter & aſſiduè ab undis tunderētur & ferirentur. Quo viſo, cogitare ſecum cœpit, debiles adinſtar conchyliorum, cochlearum, & caulium herbarum, modò ad afflictionem, modò ad conſolationem, prout fortunæ fluctus & undæ impellunt, ferri rapique: ſed generoſos & viriles animos ad omnes fortunæ inſultus & fluctus fixos & immobiles permanere; & ab hac cogitatione in illa Davidis ſuſpiria & aſpirationes prorumpebat: *Salva me Domine; quia intraverunt aquæ uſq; ad*

animam meam, libera me Domine de profundis aquarum. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Tunc quippe ipse in afflictione agebat, eò quod Maximus iniquâ invasione Episcopatum suum usurpâsset.

S. Fulgentius Ruspensis Episcopus, cùm nobilitatis Romanæ quem Theodoricus Gothorum Rex indixerat, cōventui interesset, videretq; tot procerum, qui ordine quiq; suo consederant, splendorem & decorem. *Quam,* inquit, *Deus bone, pulchra sit oportet cœlestis Ierusalem, cum Roma terrestris tanta pompa & fulgore resplendeat? Et si hoc in mundo tantum splendoris detur amatoribus vanitatis ec quæ gloria reservetur oportet in altero contemplatoribus veritatis?*

Dicitur autem S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis (à cujus incunabulis & natalibus permultùm decoris & gloriæ montibus nostris accessit) in hac bonarum cogitationum praxi cum primis excelluisse. Contigit aliquando, lepusculum quendam, à canibus insequentibus pressum, sub sancti hujus Præsulis, (qui tum quendam in locum fortè proficiscebatur) equū sese, velut in asylum, quod imminens mor-

mortis periculum ei suggerebat, recipere; canes autem circumsecus allatrantes, immunitatem loci ad quem præda sua confugerat, minimè ausos fuisse violare. Extraordinarium certè & novum hoc spectaculum, omnibus viæ comitibus risum movit; quousq; magnus Anselmus, lacrymans & ingemiscens, Vos, inquit, ridetis; sed misella bestia non ridet. Pari modo animæ exagitatæ, & per varios anfractus in omni flagitiorum genere malè habitæ, inimici eam in mortis angustiis potissimè exspectant, quo eam ibi rapiant & devorent. Vnde ipsa planè consternata & expallescens, undequaque! auxilium, solatium, & refugium aliquod conquirit: quod si invenire nequeat, inimici ei insultant & exsibilant & hoc ille dicto abiit suspirans & gemens.

Cùm Constantinus Magnus honorificas litteras ad Sanctum Antonium misisset, Religiosi qui aderant, hoc cognito maximoperè mirabantur. Quibus ille: *Miramini, Regem homini scribere? miremini potius, quod Deus immortalis & æternus suam mortalibus legem scripserit, imò verò, quod in personæ filii sui ore ad os iis sit locutus.*

S. Franciscus quodam tempore unicam & solam ovem multos inter hircos conspicatus, *Vide*, inquit socio suo, *obsecro quomodo misella illa ovicula placidè & mansuetè inter illos hircos agat, sic Redemptor noster Iesus mansuetus & humilis inter Pharisæos agebat.* Aliàs agnellum quendam à porco devoratum cernens, *Ah miselle agne*, ajebat plorans, *quàm tu ad vivum Salvatoris mei mortem repræsentas.*

Illustris ille ætatis nostræ vir, Franciscus de Borgia, cum adhuc Gandiæ Dux esset, ad venandum exiens sexcentos pios devotosq; conceptus inter venandum efformabat. *Mirabar*, ait ipse postea, *quomodo & quàm promptè falcones ad venatoris manum redeant, atq; oculos sibi velari, perticaq; se realligari patiantur, homines verò voci divinæ adeo rebelles sint & contumaces.*

S. Basilius ait, rosam è spinis enascẽtem, hanc hominibus lectionem prælegere: *Quod hoc in mundo, ô homines, suavissimum & jucundissimum est, tristitiâ quadam mistum & perfusum est: nam nihil ibi omnis doloris est expers, ipsaq; amaritudo atq; tristitia lætitiæ semper agnata est: sic matrimonio viduitas, fœcunditati cura, gloriæ ignominia, honoribus impensæ, deliciis fastidium,* sani-

ſanitati morbus. Pulcher quidem, inquit pius hic vir, *flos roſa eſt, at magnam ille mihi triſtitiam cauſatur, dum peccati mihi me i memoriam refricat, ob quod terra ad ſpinas & tribulos proferendos damnata eſt.*

Pia quædam anima, amnem quendam ſerena in nocte contemplans, cœlumq; in eo cum ſtellis ſuis effigiatum cernens, aiebat, *Hæ ipſæ ſtellæ, Domine ſub pedibus meis erunt tum cùm me intra ſancta tabernacula tua receperis: & ſicuti ſtellæ cœli in terra expreſſæ repræſentantur, ſic homines terræ in cœlis in vivo divinæ charitatis fonte exprimuntur.*

Alius quis videns fluvium rapi volvique, exclamabat. *Non prius anima mea requiem habebit, quàm in divinitatis mare, quæ ejus origo eſt, abſorpta ſit.* Et S. Franciſca, placidum quendam rivulum, in cujus ripa ad orandum genua flexerat, conſiderans, in mentis exceſſum rapta fuit, identidem verba illa ſubmiſſâ voce apud ſemetipſam repetens; *Sic Dei mei gratia dulciter placideq; rivuli hujus in morem, in animam influit.*

Alius qui arbores floribus coopertas undique cernens, [illegible]iſcens aiebat, *Cur ego ſolus in Dei Eccleſia horto florum expers ſum?* Alius pullos gallinaceos ſub

os ſub matris alis collectos conſpiciens, *ſub umbra alarum tuarum*, ajebat, *Domine protege me*. Alius Heliotropium florem videns, *Quandònam*, exclamabat, *Deus meus, anima mea bonitatis tuæ ductum attractionemq́ ſequetur*? Et alius violas flammeas hortenſes (vulgò flãmulas, vocant) cernens, oculis quidem gratas, ſed odoris expertes: *Tales*, inquit, *ſunt cogitationes meæ, quæ bona quidẽ dicunt, ſed nullum agunt aut operantur*.

Vide ergò, Philothea, quomodò ex omni illa rerum varietate, quæ in hac vita mortali nobis occurrit, quæcunq; demum ea ſit, bonas elicere cogitationes ſanctasque ejaculationes mentis poſſimus. Miſeri profectò illi, qui creaturas à ſuo creatore divellunt, quo eas in peccatum convertant: beati autem illi, qui eaſdem in creatoris ſui gloriã convertunt, earumque vanitatem ad veritatis honorem impendunt. *Soleo*, inquit S. Gregorius Nazianz. *omnia in commodum meum ſpirituale referre*. Legito pium illud Epitaphium, quod S. Paulæ S. Hieronymus conſcripſit; & ipſum plurimis ſanctis aſpirationibus, & piis conceptibus, quos omni propè in occaſione

caſione ipſa efformabat, undiquaque conſperſum videbis.

Porro in hoc recollectionis ſpiritualis, & orationum jaculatoriarum exercitio magna devotionis pars conſiſtit, ipſumq; omnium aliarum orationum defectum ſupplere poteſt, illius verò defectus & omiſſio nullâ propè alia ratione poteſt reparari. Sine illo quippe, vitæ contemplativæ non bene quis ſe dare & activæ, nonniſi ægrè admodum poteſt; & ſine illo, quies omnis nonniſi otioſitas eſt, labor verò tantùm impedimentum & intricatio. Quapropter te adhortor, ut ſeriò, & ex toto corde id complectaris, neq; unquam ipſum deſeras.

CAPVT XIV.

De ſanctiſſimo Miſſæ ſacrificio, & quomodo ipſum audiendum ſit.

NOndum tibi de exercitiorum ſpiritualium ſole & principe locutus ſum, de ſanctiſſimo, ſacratiſſimo, & diviniſſimo inquam Miſſæ ſacrificio & ſacramẽto: hoc quippe religionis Chriſtianæ centrũ eſt, dev[illegible]tor, pietatis anima, myſterium ineffabile, quodque divinæ charitatis abyſſum in ſe com-

se comprehendit, ac per quod se Deus ipse realiter nobis applicans, gratias & dona sua nobis magnificè communicat.

Secundò, oratio in divini hujus sacrificii unione facta, incredibilem certè vim habet: adeo ut anima, illius adminiculo, cœlestibus donis & beneficiis quàm abundantissimè compleatur, veluti super dilectum suum innixa; qui spiritualibus odoramentis & suavitatibus usque adeo eam adimplet, ut virgulæ cuidam fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris, & universi pulveris pigmentarii concinnatæ (uti in Canticis dicitur) similis esse videatur.

Tertiò, omni ergo studio operam da, ut sacrificio Missæ quotidie intersis, ut unà cum sacerdote Redemptoris tui sacrificium Deo Patri, pro te, & pro universa Ecclesia, offeras. Semper, ut scribit S. Ioannes Chrysostomus, infiniti Angeli ei præsentes adstant, ut sanctum hoc mysterium honorent, cumque [illegible]à cum ipsis, & eâdem intentione, præsentes ei adsumus, è tali societate & contubernio non possumus nisi maximam benignorum gra-

gratiarum influxuum copiam recipere. Ecclesiæ tam triumphantis, quàm militantis, chori, Domino in divina hac actione sese conjungunt, eumq; stipant, ut unà cum ipso, in ipso & per ipsum cor Dei Patris rapiant, ejusque misericordiam totam ad nos commiscere faciant. Ecquæ animæ est felicitas quod affectus suos pro adeo pretioso & desiderabili bono devotè contribuat!

Quartò, si fortè necessitate aliquâ prægnāte impedita, celebrationi summi hujus & divini sacrificii realiter præsens adesse nequeas, animum tamen & cor tuum huc referas oportet, ut spiritualiter intersis. Aliqua ergo hora matutina, confer te in spiritu, (si aliter facere non possis) ad templum intentionem tuam cum omnium Christianorum intentionibus conjūge, & eosdem actus interiores elice in loco in quo versaris, quos eliceres si realiter sancto Missæ officio aliquo in templo interesses.

Quintò, porro & prout oportet, sanctum sacrificium Missæ audias, vel realiter, vel mentaliter. Primò, jam inde ab initio Introitus, usque dum sa-

cerdos ad altare accesserit, unà cum ipso te præpara: facies hoc, si in Dei præsentia te sistas, indignitatem tuam agnoscas, & peccatorum tuorum veniam roges.

Secundò, ab eo tempore quo sacerdos ad altare accessit, usq; ad Evangelium, considera Redemptoris nostri adventum & vitam in hoc mundo, idque simplici & generali quadam consideratione.

Tertiò, ab Evangelio usq; ad offertorium, considera Domini prædicationem, & protestare te in fide & obedientia sancti verbi, & in sanctæ Ecclesiæ Catholicæ unione vivere & mori velle.

Quartò, ab initio Offertorii usq; ad recitationem *Pater noster*, mysteriis & passionis Dominicæ, quæ actualiter & essentialiter in hoc sacrosancto sacrificio repræsentantur, recogitandis cor tuum applica; quod unà cum sacerdote & reliquo populo, Deo Patri, ad ejus honorem & gloriam, & ad utilitatem & salutem tuam offeres.

Quintò, jam inde à *Pater noster*, usque ad finém communionis, sexcenta cordialiter desideria excitare conare,

ardentissimè amore æterno Salvatori nostro in æternum conjungi & uniri desiderans.

Sextò, jam inde à communione usq; ad finem sacri, gratias divinæ ejus Majestati, ob ipsius incarnationem, vitã, mortem, passionem, nec non amorem, quem nobis in sancto hoc sacrificio testatur, age, eumq; per illud obtestare, ut semper tibi, parentibus, amicis tuis, & universæ Ecclesiæ propitius sit, teq; ex toto corde humilians, divinam benedictionem, quam tibi Dominus per ministrum suum impertitur, devotè recipe.

At si tempore Sacri meditationem iis de mysteriis, quæ quotidie ordine dierum meditaris, instituere vis, opus non erit ut particularibus his actibus practicandis te ipsam distrahas & divertas: sed satis erit, quod intentionem tuam initio ad hoc dirigas, ut sanctum hoc sacrificium per meditationis & orationis tuæ exercitium adorare & offerre cupias: cum in qualibet meditatione prædicti actus aut expressè, aut tacitè & virtualiter co[illegible]cantur.

CA-

CAPUT XV.

De aliis exercitiis publicis & communibus.

PRæter hæc, diebus festis & Dominicis, Horarum Canonicarum & Vesperarum officio interesse te oportet, Philothea, quantum quidem per otium & commoditatem tuam licebit, hi namq; dies specialiter Deo dedicati & sacri sunt, & in iis plures ad ejus honorem & gloriam actus usurpandi sunt, quàm in aliis. Hoc pacto quoq; sexcentas devotionis dulcedines & delicias senties, uti olim S. Augustinus sensit: etenim hic in Confessionibus suis scribit, se sub initium conversionis, cùm divina officia audiret, tantâ introrsum animi dulcedine perfundi solitum, ut cor ei quodammodo colliquesceret, & oculi lacrymis devotionis innatarent. Tum verò, quod (ut semel id dicam, & non sit opus repetere) semper plus boni & consolationis homo è publicis Ecclesiæ officiis, quàm ex aliis particularibus actibus soleat percipere, cum Deus ipse jusserit, ut semper publica privatis, & peculiaribus communia præferrentur.

Libenter Sodalitatibus loci in quo agis, aſcribi velis, iis præſertim, quarum exercitia & inſtituta plus fructûs & boni exempli adferunt: hoc namq; pacto obedientiæ actum Deo gratiſſimum exercebis: nam licet ſodalitates ſpeciali ab eo præcepto præſcriptæ & mandatæ non ſint, ab Eccleſia tamen commendantur: quæ declarare cupiens, quàm ſibi gratum ſit, plures in eaſdem nomina dare, Sodalibus earum & membris indulgentias varias & alia quædam privilegia impertiri ſolet. Ad hæc ſemper maximam charitatem redolet, cum multis ſimul concurrere, & aliis ad bona ſua deſideria executioni mandanda cooperari, & auxiliari. Et quanquam fieri poſſit, ut tam bona quis exercitia ſeparatim faciat atq; in Sodalitatibus ſimul junctimque peraguntur, imò eſto, fortaſſis longè illi gratius & ſuavius ſit eadem privatim & ſibi ſoli facere, per hanc tamen operum noſtrorum bonorum, quam una cum fratribus & proximis noſtris facimus, unionem & collationem Deus Opt. Max. magis glorificatur.

Idem de omnibus precibus & devotionibus publicis cenſeo, in quibus, quan-

quantùm quidem nobis possibile est, bono nostro exemplo proximum ædificare, & affectum nostrum in unicam Dei gloriam, & communem ac publicam intentionem debemus dirigere.

CAPVT XVI.

Sanctos honorandos & invocandos esse.

CVm Deus Opt. Max. per Angelos suos sæpè suas inspirationes nobis immittat, nostrum est vicissim etiam nostras aspirationes ad illum sæpè horum nuntiorum opera remittere, Sanctæ defunctorum animæ, quæ in cœlis cum Angelis versantur, & sicuti Dominus in Evangelio ait, sunt sicut Angeli Dei, idem quoq; nobis inspirandi, & per sanctas suas orationes pro nobis aspirandi officium subeunt.

Iungamus, mea Philothea, nostra cum cœlestibus illis spiritibus, & beatis animabus corda: & uti parvæ Philomelæ junctæ matribus cantare discût; ita per sacrum illud quod cum sanctis inibimus commercium, melius & orare, & divinas laudes cantare addiscemus. *Cantabo & psallam*, inquit Psalmista, *in conspectu Angelorum.*

Spe-

Speciali quodam amore & honore sacram & gloriosam Virginem Mariam honora, reverere & cole; ipsa quippe supremi Patris nostri Mater est, ac proinde avia nostra. Ad illam ergo confugiamus, & velut parvuli ejus, perfecta quadam cum fiducia, omni momento & omnibus in casib. illius nos in gremium recipiamus: benignissimam hāc Matrem invocemus, amorem ejus maternum imploremus, & virtutes illius imitari satagentes, verè filiali quodam affectu & corde erga ipsam feramur.

Angelis quoq; valde familiaris esto, & eos frequenter vitæ tuæ, & actionibus tametsi invisibiliter, præsentes considera: ante omnes verò præcipuè dilige & reverere Angelum Diœceseos, in qua habitas præsidem, uti & Angelos eorum, inter quos & quibus cum agis, & præcipuè tuum Angelum custodem & tutelarem, eos ergo sæpè invoca, lauda & honora, atq; in omnibus negotiis tuis, tam spiritualibus quàm temporalibus, illorum opem & auxilium implora, ut tuis illi intentionibus cooperentur.

Magnus ille Pater Petrus Faber, primus in sancta Iesu Societate Sacerdos,

dos, primus Concionator, primus Theologiæ Doctor, & primus S. Ignatii fundatoris ejusdem socius, quodam tempore è Germania, in qua multa ad divinam gloriam spectantia obsequia præstiterat, veniens, & hanc diœcesin in qua natus fuerat, pertransiens, narrabat, se multis hæreticorum provinciis peragratis, plurimas inde sensisse consolationes, quod singularum parœciarum, quas ingrediebatur, Angelos protectores & tutores, in ingressu illarum salutasset; quos sibi notabiliter & perceptibiliter faventes & propitios fuisse est expertus, tum in ipso à variis hæreticorum insidiis protegendo, tum in plurimis animabus illi emolliendis, & facilibus ad doctrinam salutarem recipiendam reddendis. Id autem tanta cum efficacia & energia aliis commendabat, ut matrona quædam, tum quidem adhuc juvenis, cùm id illum dicentem audisset, id ipsum jam quadriennio, id est, post sexaginta ex quo id audisset, annos, insigni cum sensu nobis referret. Incredibili certè cum gaudio, quoddam anno superiore, eo in loco, in quo beatum hunc virum Dominus nasci fecit, in

parvo,

parvo, inquam pago Vilareto, in asperrimis agri nostri montibus sito, altare consecravi.

Porro tibi selige aliquos Sanctos particulares, quorum vitam sequi melius & imitari possis, & quorum intercessione melius & particularius te adjuvari posse confidis. Ille autem, cujus nomen geris, particulatim tibi jam inde à baptismo ad cultum assignatus est.

CAPVT XVII.

Quomodo verbum Dei audire & legere oporteat.

SIngularem habere affectum erga verbum Dei debes; sive ipsum in familiari cum amicis tuis spiritualibus colloquio, sive in concionibus pro suggestu audias, semper ipsum attentè & reverenter audi, & aliquam ex illo utilitatem & fructum elice, nec ipsum in terram cadere & effundi sinas, & velut pretiosum quoddam balsamum in cor tuum recipe: exemplo nimirum Deiparæ Virginis, quæ quæcunq; ad filii sui laudem & præconium verba dicebantur, sedulo in corde suo conservabat. Et nôris, Dominum ita omnia

verba, quæ illi in precibus nostris proferimus, observare & colligere, prout vicissim ipsi colligimus illa, quæ nobis ipse per os concionatoris eloquitur.

Habe semper penes te librum aliquem spiritualem, uti sunt libelli S. Bonaventuræ, Ioan. Gersonis, Dionysii Carthusiani, Lud. Blosii Granatensis, Did. Stellæ, Ariæ, Pinelli, Lud. de Ponte, Ioan. Avilæ, Lucta spiritualis, Confessiones S. Augustini, Epistolæ S. Hieronymi, & similes, & quotidie aliquid in iis magna cum devotione lege, perinde ac si litteras legeres, è sanctis tibi de cœlo missas, quibus tibi viam cœlum versus ostenderent, teq; ad eòdem pergendum animarent. Lege præterea historias & vitas Sanctorum, in quibus, velut in speculo, ipsam vitæ Christianæ imaginem videbis, ex eorumq; operibus & actionibus, pro statu & vocatione tua, rem tuam facere stude: nam esto multæ sanctorum actiones imitari nequeant, & inimitabiles sint ab iis qui in mundo vivunt; omnes tamen imitari queunt aut de prope & omnino, aut de longè & ex parte. Solitudinem quippe Pauli primi Eremitæ imitari aliquatenus potes in

recollectionibus tuis spiritualibus, quin & personalibus, de quibus & postea agemus, & supra jam egimus, S. Francisci paupertatem, per eas praxes & exercitia paupertatis, quas suo loco præscribemus, & sic de aliis.

Inter ipsas autem historias quædam majus ad vitæ nostræ directionem gubernationemque, lumen suppeditant, quàm aliæ, tales sunt vitæ S. Matris Teresæ de Iesu, quæ in hoc singularis cumprimis & admirabilis est, vitæ primorum Patrum Societate Iesu, S. Caroli Borromæi Archiepiscopi Mediolanensis, S. Ludovici, S. Bernardi, Chronica fratrum Minorum, & aliæ id genus, aliæ verò admirandę magis quam imitandæ sunt, uti S. Mariæ Ægyptiæ, S. Simeonis Stilitis, SS. Catharinarum Senensis & Genuensis, S. Angelæ, & aliæ hujusmodi; quæ tamen nihilominus magnum quendam in genere, sancti amoris divini gustum legentibus dare solent.

CAPVT XVIII.

Quomodo inspirationes divinæ admittendæ sint.

INspirationes voco, omnes internas

attractiones, motus, coargutiones, & remorsus, lumina quoq; & cognitiones, quas Deus, suis in benedictionibus paternâ quadam curâ & amore cor nostrum præveniens in nobis incitat, quo nos ad sanctas virtutes, amorem cœlestem, bona proposita, deniq; ad omnia quæ nos ad bonum æternum aliquo modo conducunt, excitet, expergefaciat, alliciat & impellat. Atq; hoc est, quòd sponsus in Canticis vocat ad ostium stare & pulsare, loqui ad cor sponsæ, eam dormientem excitare, vocare, & absentem conquirere, hoc item intelligit, dum eam ad mel suum, atq; ad poma & fructus in horto suo colligenda, & ad cantandum, ut vox ejus dulcis in auribus suis sonet, invitat.

Ad plenum & absolutum matrimonii contractum, tres ex parte puellæ, quam parentes elocare volunt, actiones interveniant oportet. Primò namq; futurus conjux ei proponitur, deinde ipsa eum sibi placere dicere debet, tertiò consensum in eundem dat, sic Deus opt. max. aliquem magnæ veritatis actum in nobis, per nos, & nobiscum facere volens, primò suâ nobis inspiratione

ratione eum proponit, secundò nos cum ratum habemus, tertiò assensum præbemus. Nam sicuti tres sunt gradus, quibus ad peccatum descenditur, tentatio nimirum, delectatio, & consensus: sic & tres sunt, quibus ad virtutem ascenditur, inspiratio scilicet, quæ tentationi opponitur, in inspirata re delectatio, quæ delectationi in malum objecta est; & in inspirationem consensus, qui consensui in tentationem contrarius est.

Tametsi inspiratio toto vitæ nostræ duraret tempore, non propterea tamē Deo vel hilum placeremus, si eâ minimè delectemur; imò verò divina ejus Majestas gravissimè indignaretur & offenderetur, uti indignatus est olim adversus Israelitas quibus quadraginta ipsis annis inspiratione suâ proximus fuit, (uti ipsemet testatur) identidem eos, ut se converterent, incitans & urgens; ipsi verò nunquam ei bene monenti auscultare voluêre: quibus proinde juravit in ira sua, quod non introirent in requiem suam. Quemadmodum nobilis aliquis procus qui longo tempore per omne obsequiorum, & meritorum genus, puellæ alicujus fa-

vorem & amorem sibi comparare studuisset, plenè planeq; officio suo defunctus dici posset, esto ipsa, post hæc omnia, nullatenus assensum in matrimonium quod is spectat, dare velit.

Ipsa quæ ex divinis inspirationibus capitur, delectatione insignem ad divinam gloriam progressum facimus, & jam tum per illam divinæ ejus Majestati placere incipimus, nam tametsi illa delectatio nondum plenus sit consensus, aliqua tamen ad eundem via & dispositio est! Ad hæc, bonum signum, & cumprimis utile est, verbi Dei auditione delectari; hoc namq; velut inspiratio quædam externa est: ut & bonum Deoq; cumprimis gratum est, internâ inspiratione delectari. De hac namq; delectatione loquitur sponsa sacra, dum ait: *Anima mea liquefacta est, dum dilectus meus locutus est.* Nobili quoque illi tum satis superq; puella quam procatur, satisfacit, & placet, dum quæcunq; ei præstat officia & obsequia, grata illi esse & placere conspicit.

At consensus actum bonum tandem in se perficit: si enim & inspirationem sentiamus, & ex eadem quoq; voluptatem capiamus; nihilominus postea

con-

consensum præstare Deo nolimus, certè quàm ingratissimi sumus, & divinam ejus Majestatem quàm maximè offendimus; nam majorem tunc contemptum præferre videmur. Sic namque in Canticis sponsæ contigit: licet enim dilecti sui vox sanctâ quadam voluptate cor ejus affecisset; ostium tamen ei non adaperiebat, sed satis frivolâ se excusatione purgabat: unde sponsus, meritò indignatus pertransit, eamq; deserit, sic nobilis ille procus, si postquam diu puellam ambiisset, & obsequiis quoq; suis illi placuisset, tandem adhuc ab ea repudiaretur & vilipenderetur, longè majorē indignandi & stomachandi occasionem haberet, quàm si petitio & procatio sua rata habita non fuisset, suaque obsequia minimè placuissent.

Quapropter, Philothea, firmiter proponas oportet omnes, quas Deus tibi facere dignabitur inspirationes, dignanter & bono corde acceptare, easque dum tibi fient, ceu Regis cœlestis, tecum matrimonium inire & cōtrahere desiderantis, legatos seu nuntios admitte. Propositiones & postulata earum benignè ausculta, amorem ex

quo tibi inspiratio fit perpende, sanctamque inspirationem amanter amplectere.

Consensu itaque, sed pleno, amoroso & constanti, sanctæ inspirationi cõsentias: hoc enim pacto fiet, ut Deus cui nunquam satisfacere potes, satis sibi factum, ob affectum tuum putet. At priusquam inspirationibus de magni momenti & extraordinariis rebus consensum & assensum præstes, ne decipiaris, directorem & patrem tuum spiritualem semper consule; ut examinet nimirum, utrum inspiratio vera sit, an falsa. Etenim inimicus animam ad inspirationibus consentiendum facilem & promptam videns; sæpè ei falsas, ad eam decipiendam proponit: nunquam verò eam decipiet quamdiu in spiritu humilitatis Directori suo obtemperabit, ejusque ductum sequetur.

Consensu jam præstito, summa cum promptitudine & diligentia rem propositam effectui mandare, & inspirationem opere ipso exequi necesse est: hoc namq; veræ virtutis summa est & complementum, consensum namq; in animo habere, & ad effectum & rem ejusdem non venire, perinde foret,

atq;

atq; vineam aliquam plantare, ac nolle ut ea uvas proferat.

Porro ad hæc omnia incredibiliter conducit, ritè & prout oportet matutinum exercitium, nec non recollectionem spiritualem de quibus jam ante locutus sum, practicare: hoc namque modo præparamus nos, ad præparationis non generalis solum, sed & particularis, bonum faciendum.

CAPVT XIX.

De sancta Confessione.

POenitentiæ & Confessionis Sacramentum ad hoc Dominus Ecclesiæ suæ reliquit, ut quoties nos iniquitates commaculabunt & deturpabunt, illas in eo eluamus. Noli ergo, mea Philothea pati, ut cor tuum peccato diu infectum maneat, cum remedium tam præsens & facile ad manum habeas. Leæna, cum à Leopardo oppressa fuit, quam citissimè sese in profluente ablutum it, quò fœtorem qui sibi ex illa copula adhæsit, hac ratione tollat, ne veniens Leo, ipsumq; olfaciens, offendatur & irritetur. Sic anima, quæ peccato consensit, sui ipsius concipere horrorem, & se quàm promptissimè

debet emundare, idq; ob respectum & reverentiam, quam divinæ Majestatis oculis debet. Sed cur obsecro, morte spirituali mori velimus, cùm tã singulare & præsens remediũ habeamus?

Humiliter ergò & devotè quot hebdomadis confitêre, & si fieri potest, quoties ad sacram communionem accedis, tametsi nullum peccati alicujus mortalis in conscientia tua remorsum sentias: etenim per confessionem quam institues, non solùm venialium peccatorum quæ confiteberis absolutionem, sed & incredibile ad eadem in posterum evitanda robur recipies, uti & ingens ad eadem bene discernenda lumen, nec non abundantem gratiam, ad omnem jacturam ac dispendium quam tibi attulerant, reparandam. Ad hęc humilitatis, obedientię, candoris, & charitatis virtutem exercebis; & plures in solo hoc confessionis actu virtutes quam in alio quocunq; usurpabis.

Semper tibi ea quæ confiteberis peccata; quantumcunq; parva sint, verè displiceant, firmumq; concipe propositum eadem in posterum seriò corrigendi. Multi è consuetudine quadam & velut

& velut pro forma, nullo módo de emendatione vitæ suæ cogitantes, peccata sua venialia confitentur: & hi, quoad vivunt, iisdem infecti & inquinati manent: itaq; fit, ut bonorum, & fructuum spiritualium multorum jacturam faciant. Si ergò mentitam te esse confitearis, tametsi nullum proximo è mendacio tuo secutum sit damnum; aut aliquod verbum inordinatum locutam, aut nimium lusisse; pœniteat te, firmumq; te emendandi propositum concipe. Etenim abusus & error est, peccatum aliquod, sive mortale, sive veniale, confiteri, & nolle se ab eo expedire, cum non ob alium quam hunc finem confessio sit instituta.

Nec satis est, accusationes illas superfluas & generales facere, quas multi ordinatim & seriatim faciunt, dicentes, non dilexi Deum tantum quantũ debebam, non oravi eâ devotione quâ orare oportuit, non dilexi aut complexus sum proximũ prout debebam; non recepi sacramenta eâ reverentiâ qua debebam; & alias hujusmodi. Ratio est, quod hæc dicendo, nihil dictura sis particulare, è quo Confes-

sarius conscientiæ tuæ statum perspectum & exploratum habeat: idem quippe dicere possent omnes qui in cœlo sunt sancti, & qui in terra homines, si confessionem instituerent. Vide ergo quæ te privatim causa moveat, ut has accusationes tui facias; quam ubi detexeris & videris, te defectûs commissi accusa, idq; planè, simpliciter & nudè. Exempli causa, accusas te, quod proximum non eo quo oportuit amore sis prosecuta; id ideo forsan factum est, quod alicujus pauperis in summa necessitate constituti, quem facili negotio juvare & consolari poteras, miserta non sis, nec ullam ejus curam habueris. Sed immisericordiæ hujus particularis te accusa dicens: Videns pauperem aliquem inopiâ summâ oppressum, eum non juvi, prout quidem poteram, vel è negligentia, vel ex inclementia, vel è contemptu, prout defectûs hujus causam & occasionem fuisse deprehendes. Pari modo, ne te accuses quod Deum eâ devotione non oraris, ut quidem debes: at dic simpliciter & apertè, si voluntarias in oratione distractiones habueris, aut commodum locum, tempus, & corporis situm,

situm, ad attentionem in oratione habendam, necessarium captare neglexeris, prout te hic deliquisse comperies, generalem illam accusationem non afferendo, quæ in confessione ad nihil omnino prodest & frustra est.

Nec satis tibi sit, peccata venialia quoad factum ipsum confiteri, sed & causam motivumque, quâ ad eadem committenda fuisti inducta, expone. Exempli gratiâ, satis tibi non sit, dicere esse te, etsi sine ullius dispendio, mentitam; sed adde, an id è vana gloria, ut te scilicet laudares & excusares; an verò è vano gaudio, vel pertinacia feceris. Si in lusu deliqueris, explica an id feceris præ lucri cupidine, an quod voluptatem è conversatione captaris, &c.

Adjunge præterea an diu in malo tuo hæseris, etenim temporis diuturnitas adauget plerunq; peccatum non mediocriter, cum magnum sit inter vanitatem quandam transitoriam, quæ nonnisi ad quadrantis horæ spatium in animo nostro manserit, & eam quæ integrum per diem aut biduum, aut triduum cor nostrum occuparit, discrimen ergo & factum, & moti-

vum, & diuturnitas peccatorum nostrorum aperienda est. Nam esto, communiter in peccatorum venialium explicatione usq; adeo axactos & scrupulosos nos non esse oporteat, imò verò absolute non teneamur eadem confiteri; qui tamen animas suas benè expurgare volunt, quò melius ad sanctã devotionem pertingãt, seduli & accurati sint oportet, ad malum suum quãtumlibet parvum id sit, à quo curari & sanari cupiunt, medico suo spirituali integrè & sincerè patefaciendum.

Ne vereare dicere id quod necessario dicendum est, quò peccati tui qualitas benè perfectèq; intelligatur: uti est verbi gratia, occasio & causa, quâ ad alicui irascendum mota fuisti, aut cur alicujus peccatum toleraris, aut ipsum reprehendere neglexeris. Exempli causâ, aliquis mihi usq; adeo non placens, leve aliquod mihi verbum per jocum dicet; ego verò id in malam partem accipiam & ob id illi indignabor. Si quis alius, qui mihi placuisset, aliud multò asperius dixisset, bonam id in partem accepissem. Itaq; inter confitendum non verebor dicere: protuli verba indignationis in aliquem,

quem, in malam partem accipiens aliquid quod mihi dixerat, non quod revera verba ejus essent talia, sed quod dicens mihi displiceret. Et si etiam, quo bene conscientiæ tuæ statum declares, ipsamet necesse sit verba particulatim referre, credo bonum fore ipsa dicere. Nam dum quis sic apertè se accusat, non modò peccata, quæ commisit, sed & malas inclinationes, mores, habitus, atq; alias peccati radices patefacit: itaq; spiritualis Pater plenam perfectamq; animi & conscientiæ quã tractat, necnon remediorum quæ ei propria sunt & conveniunt, cognitionem accipit. Semper tamen studiosè cavendum est, ne tertia persona, quæ peccato tuo aliquo modo est cooperata, quantum quidem fieri potest, patefcat & detegatur.

Diligenter quoque animadverte ad multa peccata, quæ sæpè insensibiliter in conscientia vivunt & dominantur, ut ipsa confitearis, teq; ab iisdem expurgare valeas. Legas ad hoc diligenter Caput VI. XXVII. XXVIII. XXIX. XXXV. & XXXVI. Partis tertiæ, & Caput VII. Partis quartæ.

Ad hæc non facilè Confessarius tibi mutan-

mutandus est; at postquam aliquem jam tibi delegeris, huic exinde conscientiæ tuæ rationem perge reddere, diebus ad hoc faciendum præstitutis, candidè & apertè omnia quæ admisisti peccata, necnon tempus ab ultima confessione elapsum, declarando, verbi gratia, esse jam mensem aut duos ab ea elapsos. Aperi prætereainclinationum tuarum statum, esto per has ipsas minimè deliqueris; si nimirum in tristitiam propendeas, aut naturâ sis morosior, si in lætitiam, aut opum comparandarum cupiditatem sis inclinatior; & sic de aliis affectibus & inclinationibus.

CAPVT XX.

De frequenti Communione.

FErtur Mithridates Ponti Rex, cum mithridaticum medicamentum invenisset, ita suum per hoc ipsum corpus corroborasse & armasse, ut cum postea, quo Romana vincula & captivitatem evitaret, veneno sibi vitam vellet abrumpere, nequaquam potuerit. Redemptor noster Christus augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, quod carnem ejus & sanguinem reali-

ter

ter continet, instituit, ut qui ipsum comedit, in æternum vivat. Vnde qui ipsum crebro cum devotione suscipit, ita animæ suæ vitam & sanitatem confirmat, ut ipsum propemodum impossibile sit, ab aliquo sinistro affectu vitiosaq; inclinatione intoxicari, nemo carnem hanc vitæ potest comedere, eáq; nutiri & mortis affectibus exinde vivere. Adeo ut, quemadmodum homines in Paradyso terrestri agentes, secundùm corpus mori non poterant, idque vi & efficacia ligni illius vitæ, quod in ejus medio Dominus plantarat; sic spiritualiter, & secundum spiritum iidem mori non possint, virtute sacramenti hujus vitæ. Si enim fructus molliores & corruptioni præ aliis obnoxii, (puta cerasa, poma annenia, & fraga) facili negotio per totum annum integri conservantur, si quando saccharo aut melle condiuntur; mirum sanè non est, corda nostra, tametsi fragilia & imbecilla, à peccati corruptione integra conservari, quando ab incorruptibili carne & sanguine filii Dei saccharata & mellita sunt. Quicunque Christiani, Philothea, damnationi addicentur, nihil habebunt certè quod in suam

in ſuam defenſionem & excuſationem adferant tum, cùm Iudex juſtiſſimus illis oſtendet, quàm immeritò ſpiritualiter mori voluerint, cum tam facilè, & vitam, & ſanitatem, corporis ſui, quod hac de cauſa illis relictum & datum erat, manducatione conſervare potuerint. Ah miſeri, dicet, cur, quæſo, mortui eſtis, cum fructum & cibum vitæ in manibus veſtris habueritis & poteſtate?

Quotidie porro ſacram Euchariſtiæ communionem percipere, nec laudo nec vitupero; at ſingulis Dominicis diebus communicare & ſuadeo, & quiſq; ut communicet exhortor, dummodo ſpiritus ab omni erga omne peccatum affectu liber ſit & immunis. Sunt hæc ipſa S. Auguſtini verba, qui cum nec probo, nec improbo abſolutè quotidianam communionem; ſed Patris ſpiritualis hominis illius qui huc propendet, & ſic communicare volet, diſcretioni eam relinquo. Nam cum diſpoſitio, quæ ad tam frequentem communionem requiritur, valdè exacta & eximia eſſe debeat, hinc eam generaliter cuilibet conſulere conſultum non eſt. Verùm quoniam hæc ipſa diſpo-

dispositio, tametsi singularis, in multis sanctis animabus haberi potest & inveniri, hinc etiam non consultum est, generaliter unumquemq; à tali communione divertere & abstrahère, at juxta cujusque conscientiæ statum in particulari, ea aut suadenda, aut dissuadenda. Etenim imprudentiç specimen foret, tam frequentem Eucharistiæ usum omnib. sine ulla distinctione consulere; uti & imprudentia foret, aliquem propter eum reprehendere: maximè si boni prudentisq; alicujus directoris consilium in hoc sequeretur. Scitè sanè S. Catharina Senensis, suam adeo frequentem communionem reprehendentibus, eo quod S. Augustinus eam nec laudabat, nec vituperabat, respondit. Cum, inquit, S. Augustinus eam non vituperet, rogo ne & vos eam vituperetis, & hoc mihi sufficiet.

At vides, Philo hea, Augustinum consulere quam maximè, & neminem non exhortari, ut singulis diebus Dominicis communionem sacram adeat, hoc ergo consilium sequere, & exequi pro viribus stude. Etenim cum nullū erga peccatum mortale affectum & propensionem (uti præsuppono) habeas,

beas, nec etiam erga aliquod veniale inclinata sis, veram illam dispositionem habes, quam S. Augustinus requirit, quin & adhuc multo excellentiorem, nam non modo non habes affectum peccandi, sed ne quidem erga peccatum, adeo ut, si Pater tuus spiritualis consuleret, & expedire censeret, etiam sæpius quam unaquaque Dominica cum animæ tuæ fructu communicare posses.

Nihilominus multa legitima occurrere possunt impedimenta non quidem à parte tua, sed ab iis quibuscum agis, quæ prudenti conductori occasionem forsan darent, tam frequentem tibi communionem inhibendi. Si verbi gratia, alicujus in subjectione agas, & si ii, quibus aut obedientiam aut reverentiam debes, ita malè edocti & stupidi essent, ut, toties te sacram communionem adire videntes, scandalizentur aut se turbent. Quare, rebus omnibus consideratis, consultum forsan erit, illorum infirmitati aliquo modo in hoc acquiescere, & nonnisi decimoquinto quoque die sacram communionem adire, at hoc intelligitur ita, si difficultatem nimirum aliter

ter exsuperare nequeas. Sed nihil certi hac in re generaliter definiri & consuli potest: at faciendum, quod tibi Pater spiritualis faciendum consulet. Quãquam hoc certò & audacter dicere queam, eos qui devote servire Deo volunt, non posse minus quam singulis mensibus communicare, nec diutius differre communionem posse.

Si satis prudens sis, tibi nec mater, nec uxor, nec maritus, nec pater impedimento erunt, quò minus sæpè sacram communionem adeas, cùm enim ipsa communionis die officii tui partes pro statu tuo convenienter expleas, & erga illos tum benignior & affabilior sis, nullumq; genus obsequii eis deneges, verisimile certè non est, illos hoc in exercitio ullatenus impedire te velle, cum nullum ex hoc ipsis secuturum sit incommodum, nisi forsan admodum impertinentes, morosi, & rationi dissentanei forent. Hoc in casu, (uti dixi) si directortuus ita faciendum suaserit, illorum voluntati forsan condescendendum erit.

Pro conjugatis aliquid hic addam oportet. In veteri lege vetuerat Deus, ne creditores diebus festis debitum à

debi-

debitoribus ſuis expoſcerent, at non damnabat, ſi debitores eis diebus ea quæ debebant, exigentibus ſolverent. Indecens eſt, quamquam non magnum peccatum, matrimoniale debitum ea die exigere quâ ſacram quis adiit communionem, at indecens non eſt, imo verò meritorium, ipſum reddere, non ergo ob debiti illius redditionem communione quis privandus eſt, ſi alioquin devotio ad ipſam adeundam feratur. Certè in primitiva Eccleſia Chriſtiani quotidie communicabant, eſto eſſent conjugati, & prolibus operam darent. Atq; ideo dixi, frequentem communionem nullum omnino incommodum aut parentibus, aut uxoribus, aut maritis dare conſueviſſe, dummodo is qui eam adit, prudens ſit & diſcretus. Morbi verò corporales nullum penitus ſanctæ huic participationi impedimentum adferunt, niſi talis forſan is eſſet, qui frequentes vomitus provocaret.

Ad ſingulis octonis diebus communicandum, requiritur ut quis ſit ab omni peccato mortali, & erga peccatum veniale affectu deſiderióq; liber, ardensq; communicandi deſiderium habeat

habeat, verùm, ut quotidie quis facras epulas accedat, potissimam prætereà malarum suarum inclinationum partem superarit necesse est, & nonnisi Patris sui spiritualis cum consensu consil.oq; id aggredi debet.

CAPVT XXI.

Quomodo communicandum sit.

IAm inde à præcedente vespera, ad sanctam communionem te præparare incipe, idq; per multas aspirationes, & amatorias animi elibrationes, paulò citius dormitum concedens, ut etiam citius & tempestivius possis surgere, si forte ea nocte expergisceris statim spiritum & os tuum verbis quibusdā devotis ac odoriferis adimple, quibus anima tua ceu odoramentis quibusdam perfundatur, ad sponsum suum admittendum; qui te dormiente vigilans, sexcentas tibi gratias & charismata dare paratus est, dummodo tu à parte tua ad easdem recipiendas disposita sis. Manè summa cū animi hilaritate & gaudio, surgito, quod maximum bonum & beneficium hodie sis acceptura; & factâ cōfessione præmissâ, magnâ quadam fiduciâ, simul & magnâ

gnâ cum animi humilitate ad cœle-
ſtem hunc cibum, qui ad immortalita-
tem te nutrit, ſumendum accede. *Et*
poſtquam, jam ſacra illa verba *Domine
non ſum dignus*, dixeris, caput aut labia,
vel ad orandum, vel ad ſuſpiria du-
cenda, ampliùs non movebis; ſed ore
modeſtè ac modicè diducto & capite
tantum quantum neceſſe eſt elevato,
ut ſacerdos commode videat quid a-
gat, plenâ fide, ſpe & charitate, recipe
illum, quem, in quem, per quem & pro-
pter quem credis, ſperas, & diligis.
Conſidera, Philothea, ſicut apis, poſt-
quam rorem cœleſtem, & præſtantiſ-
ſimum terræ ſuccum, jam è floribus
collegit, & in mel redegit, ipſum in al-
veare ſuum invehit, ita ſacerdotem
poſtquam mundi Salvatorem, verum
Dei filium, qui inſtar roris cœlo de-
ſcendit, & verum Virginis filium, qui
floris in morem ex humanitatis noſtræ
terra prodiit, ex altari accepit, illum
velut cibum ſuaviſſimum in os & in-
tra corpus tuum inducere. Poſtquam
illum jam recepiſti, cor tuum ad Regi
huic ſalutari obſequium deferendum
excita, & cum illo de rebus ad animam
tuam ſpectantibus tracta, eumq; intra
teipſam

teipsam considera, quò, ut tibi benefaceret, sese recepit. Deniq; quam poteris intimè & amicissimè eum excipe & tracta, itaq; te gere, ut ex omnibus actionibus tuis evidenter appareat & cognoscatur, Deum cœli in te commorari.

Verùm cum realiter in Missa non poteris communicare, saltem spiritualiter & affectu communica ardenti quodam desiderio vivificæ huic Salvatoris carni te uniens & conjungens.

Non alia autem tua in communicando intentio esse debet, quam ut te in amore Dei promoveas, corrobores, & consoleris, ex amore, & ut amorem, quippe recipias oportet, quod solus amor fecit ut haberes. Neq; enim considerari Salvator in amorosiore & teneriore actu potest, quam est hic, in quo se (ut ita dicam) annihilat & in cibum convertit, quo in animas nostras penitus se insinuet & penetret, & cordibus corporibusq; fidelium suorum intimè uniat.

Si quis mundanorum te roget, cur toties sacram communionem adeas, responde te idcirco facere, ut Deum amare discas, te ab imperfectionibus

tuis expurges, à miseriis liberes, in afflictionibus consolationem invenias, in debilitatibus & fragilitatibus fulcimentum. Dicito, duo hominum genera sæpiùs sacras has epulas adire debere. Primò perfectos, cùm enim hi bene dispositi sint, certè malè agerent, si ad perfectionis fontem & originem minimè accederent: deinde imperfectos, ut sic cum ratione ad perfectionem aspirent & pertingant. Fortes quidem, ne debiles reddantur; debiles verò, ut fortes evadant; ægros, ut sanentur; sanos, ne in ægritudinem aliquam incidant: te verò, ut imperfectam, debilem & ægram, sæpiùs cum perfectione, robore, & medico tuo communicare oportere. Responde quoque, illos, qui pauca à mundanis negotiis impedimenta habent, sæpius certe communionem sacram debere frequentare, quod magna ad hoc illis suppetat cômoditas, eos verò qui plurib. negotiis implicantur, quod eâ maximè opus habeant, & quod illum qui multũ laborat, & variis dolorib. opprimitur, cibos solidos, & quidem frequenter, comedere oporteat. Dic, ideo te sacrosanctũ sacramentum recipere, ut benè recipere

pere discas & assuescas, neq; enim bene & prout oportet opus aliquod fieri potest, nisi quis illud sæpiùs exerceat.

Sæpè ergò, mea Philothea, communica, & quam potes sæpissimè, idq; suasu & consilio Confessarii tui, & mihi crede, sicuti lepores in montibus nostris hyberno tempore albescũt, quod præter nivem nihil videant aut comedant, ita te, pulchritudinem, bonitatem & puritatem ipsam in divino hoc Sacramento sæpius adorando & comedendo, totam pulchram, bonam & puram evasuram.

TERTIA INTRODVCTIONIS PARS.

Plurima continens documenta circa virtutum exercitium.

CAPVT I.

De electione in virtutum exercitio necessaria.

APum Rex nunquam foras provolat, nisi omni populo & subditis suis

ſtipatus : ſic nunquam charitas animam alicujus ingreditur, quin ſimul reliquarum virtutum ſatellitium & chorum ſecum trahat, eas exercens & occupatas habens, perinde ac dux milites ſuos : quanquam eas non ſimul, nec æqualiter nec omni tempore & loco exerceat & operi applicet. Iuſtus quippè iſtar arboris eſt, ſecus decurſus aquarum plantatæ, quę fructum ſuum dat in tempore ſuo; quod charitas, animam quandam irrigans, varia virtutum opera, ſuo ſingula tempore, in ea producat. Muſica, ut dicitur in proverbiis quæ per ſe adeo recreat & grata eſt, in luctu tamen importuna eſt. Inſignis certè nonnullorum error eſt, qui, dum virtutem aliquam particularem exercere ſtudent, ubiq; & quibuſvis in occaſionibus actus producere pervicaciter volunt, & uti priſci illi duo Philoſophi, aut ſemper flere, aut ſemper ridere cupiunt : & quod pejus eſt, ſugillant & carpunt eos, qui, ſicut ipſi, eaſdem has non ſemper virtutes exercent. Gaudendum eſt cum gaudentibus, & flendum cum flentibus, ut ſuadet Apoſtolus ; charitas item patiens eſt, benigna, liberalis, diſcreta, & omnibus ſe accommodat.

Aliquæ

Aliquæ tamen sunt virtutes, quarum usus & exercitium propè universalis est, & quæ actus suos non solùm separatim & privatim exercere, sed & per aliarum omnium virtutum actus qualitates suas diffundere debent. Neq; enim fortitudinis, magnanimitatis, & magnificentiæ exercendæ sæpe occasio offertur: at benignitas, temperantia, honestas & humilitas virtutes hujusmodi sunt, ut ab iis omnes & quælibet vitæ nostræ actiones tingi & decorari debeant: Sunt quidē, fateor, virtutes quædam his multò excellentiores, usus tamen illarum priorum magis necessarius est. Saccarum sale quidem excellentius & præstantius est, usum tamen sal frequentiorem & generaliorem habet. Quamobrem semper à virtutibus his generalibus optimè quis instructus sit oportet, quod nullo propè non loco & tempore earum usus necessarius sit.

Porro illarum virtutum exercitium præferendum est, quæ officio nostro & debito sunt conformiores, non [illegible]ò quæ sensualitati & affectui privato magis arrident. S. Paulæ cum primis sapiebat, corporalium mortificationum

asperitati sese dare, quo dulcedine & consolationibus spiritualibus perfunderetur; sed, superioribus eam suis obedire necesse magis erat. Vnde fatetur S. Hieronymus, eam in hoc reprehensibilem fuisse, quod contra voluntatem & consilium Episcopi sui immoderatis sese abstinentiis attereret. Apostoli vice versâ ad Evangelium prædicandum & cœlestem animabus panem impertiendum constituti, meritò & consultò minimè impedire judicarunt, sanctum hoc exercitium se relinquere quò virtutem, quæ circa pauperes curandos versatur, (esto excellentissimam) exercerent. Vnaquæque vocatio & munus specialis alicujus virtutis exercitio opus habet: aliæ quippe virtutes sunt Prælati, aliæ Principis, aliæ militis, aliæ mulieris conjugatæ, aliæ viduæ, ut, licet omnes, universas habere virtutes debeant, non tamen omnes æqualiter eas practicare, sed quemq; particulariter iis se virtutibus dare necesse sit, quæ ad vitæ genus, ad quod vocatus est, cumprimis sunt necessariæ.

Intèr virtutes autem quæ ad officium & munus nostrum particulariter

non

non ſpectant, eæ ſunt præferendæ quæ aliis ſunt majores & excellentiores, non autem quæ præ aliis velut digniores eminent. Cometæ, ut plurimum aliis ſtellis majores apparent, & plus loci oculis noſtris continere videntur, cum aliis tamen ſtellis, nec quoad magnitudinem, nec quoad qualitatem & naturam ſunt comparandi; & non alia de cauſa videntur magni, quam quod præ aliis ſtellis nobis ſunt viciniores, & in materia & ſubjecto craſſiori conſtituti. Sic etiam quædam virtutes ſũt, quæ quia nobis vicinæ, ſenſibiles, & (ſi dicere fas ſit) materiales ſunt, hinc ſemper à populo magni fiunt, & aliis digniores cenſentur. Hinc eſt quod vulgus communiter eleemoſynam temporalem ſpirituali prefert; cilicium jejunium, nuditatem, flagellationem, & mortificationes corporis benignitati, manſuetudini, modeſtiæ, & aliis animi mortificationibus, quæ tamen longè ſunt excellentiores & præſtantiores. Meliores itaq; virtutes tibi ſelige, Philothea, non vero eas quæ pluris ab aliis fiunt; excellentiores aliàs, atq; non eminentiores; meliores, & non celebriores.

Expediens est, ut quisq; particularem aliquam virtutem sibi exercendam proponat, non quidem ut propterea reliquarum exercitium omittat, sed ut spiritum suum melius directum & occupatum habeat. Formosa quædam juvencula, sole fulgentior, reginæ in morem adornata & oleagino serto redimita, Ioanni Archiepiscopo Alexandrino spectandam sese obtulit, & ait: Ego sum filia primogeniti Regis; si me tibi amicam eligere & habere velis, illius in conspectum te introducam intellexit ipse, hanc esse piam in pauperes misericordiam, quam Deus illum commendatam & amicam habere volebat, cujus is proinde exercitio ita se post applicuit, ut propter eam passim S. Ioannes Eleemosynarius cognominetur. Eulogius Alexandrinus speciale aliquod Deo obsequium præstare cupiens nec satis virium habens, vel ad vitam solitariam sectandam, vel ad ulterius se imperio nutuiq; subjiciendum, pauperem quendam leprâ turpissimâ & fœdissimâ coopertum in domum suam recepit, erga quem charitatem & mortificationem exerceret; quod ut dignius & melius etiam præstaret,

ftaret, votum concepit, ita fe eum honoraturum, habiturum, & miniftraturum, ut famulus domino famulatur & colit. Cùm verò & leprofus ad Eulogium, & Eulogius viciffim ad leprofum deferendum tentaretur, ambo magnum Antonium notæ fanctitatis Anachoretam adière: qui ad utrumq; , Cavete, inquit, cariffimi, ne alter ab altero recedatis; cùm enim ambo non procul à fine & exitu veftro diffiti fitis, fi vos Angelus Domini fimul & coniunctos non inveniat, in præfentiffimo ambo coronarum veftrarum amittendarum difcrimine verfamini.

S. Ludovicus Rex tam ftudiosè valetudinaria obibat, fuifq; ipfe manibus ægrotis inferviebat, ac fi mercede ad hoc effet conductus. S Francifcus paupertatem præ aliis virtutibus unicè complectebatur, eamq; dominam fuam appellabat: uti Dominicus verbi divini prædicationem, atq; ab hoc officio Ordo ipfius nomen accepit. S. Gregorius Papa peregrinis excipiendis, adinftar magni Patriarchæ Abrahæ, mirè capiebatur, & ad exe... etiam illius, ipfum Regem gloriæ peregrini in fchemate & habitu excepit.

Tobias mortuis sepeliendis totus insistebat. S. Elisabetha, quantumvis illustris foret Princeps, sui ipsius abjectionem in omnibus & ubiq; consectabatur, S. Catharina Genuensis, jam vidua xenodochii famulatui totam sese adjecit. Sancta quædã mulier, aliquã patientiæ virtutis exercendæ occasionem habere cupiens, teste Cassiano, ad S. Athanasium venit; qui votis ejus satisfacturus, ipsam pauperculæ cujusdam viduæ, sed morosæ, quærulæ, molestæ, iracundæ & intolerabilis curam habere jussit: quæ cum piam illam virginem assiduò objurgaret, insignem illi benignitatis & mansuetudinis dignè exercendæ materiam præbuit. Sic inter servos Dei, aliqui quidem ægris servire, alii egenis succurrere, alii pupillis & viduis opitulari, alii doctrinæ Christianæ inter parvulos incrementum procurare, alii animabus perditis, pessum euntibus, & errantibus in viam rectam reducendis toti incumbere; alii templa & altaria ornare; alii pacem & concordiam inter dissidentes conciliare satagunt. In quo acupictores & phrygiones imitantur; nam sicut hi vario subjecto fundoq; insigni

cum

cum varietate, byssum, aurum & argentum superinstruunt, quo omnia florum genera exprimant & æmulentur: sic piæ animæ, particulare aliquod devotionis exercitium usurpantes, ipsum in acupictura sua spirituali velut fundum & subjectum habent, super quod deinde omnium aliarum virtutum variegationem inducunt & practicant. Vnde fit, ut actiones suas melius ordinatas & compositas habeant, dum eas ad exercitium suum principale referunt, itaq; spiritum suum patefaciunt, & quandam virtutum variegaturam phrygionicam, bysso auroque velut intertexto, repræsentant.

Si quando à vitio aliquo tentamur, contrariam illi virtutem, quantũ quidem possibile nobis erit, exerceamus oportet, reliquas omnes ad unam referendo: hâc quippe ratione inimicum nostrum superabimus, & in nulla non virtute profectum insignem faciemus. Si superbia & ira me oppugnet, in omnibus in humilitatis & benignitatis partes propendeam & inclinem, & ad hanc reliqua omnia orationis, sacramentorum, prudentiæ, constantiæ, sobrietatis exercitia referam oportet.

Nam quemadmodum apri, quò dentes suos prostantes, acutos reddant; aliis dentibus eos confricant & poliunt, qui vicissim inde quoq; exacuuntur & secationi apti redduntur: pari modo vir pius, cum se in ea virtute, qua ad sui defensionem maximè opus habet, perficere constituit, ipsam aliarum virtutum exercitio limare quodammodò & exacuere debet, quæ, dum hæc expolitur, omnes pariter excellentiores & politiores evadunt: sic factum est sancto Iob, qui cum se in patientia, adversus tot tentationes, quibus exagitatus fuit, ante omnia maximeq; exerceret, planè sanctus, & perfectum omnium virtutum exemplar factus est. Imò verò, teste S. Gregorio Nazianzeno, contigit aliquando, ut uno solo virtutis alicujus benè & perfectè exercitæ actu, quis ad virtutum omnium culmen pervenerit: quod probat exemplo Rahab, quæ cùm officium hospitalitatis debitè & exactè implesset, ad summam quandam gloriam evecta est, at hoc intelligendum est, & tum demum locum occupat, quando actus hic excellēter, & in gratiarum fervore & charitate perficitur.

CA-

CAPVT II.

Eadem materia tractatur, de ipso inquam virtutum delectu.

PRæclarè ſanè quodam in loco D. Auguſtinus ſcripſit, eos videlicet qui devotioni ſeſe dare incipiunt, quoſdam in principio errores committere: qui quidem ſi ad rigorem legum de perfectione exigantur, reprehendi certè merentur; laudandi tamen ſunt, ob inſigne, quod edunt eximiæ cujuſdam pietatis futuræ præſagium, ad quam hi ipſi velut viam ſternunt, & hominem diſponunt, ſic ſervilis & craſſus ille timor, qui ſuperfluos quoſdam in animabus eorum qui recenter è peccati ſtatu egrediuntur, generat ſcrupulos, hocce in principio egregia quidem & laudabilis quædam eſt virtus, & certum futuræ puritatis conſcientiæ præſagium; at hic ipſe reprehenſibilis & culpandus foret in jam longiùs provectis, quorum in cordibus dominari & habitare debet amor filialis, qui ſervilem hunc timorem paulatim expellit.

S. Bernardus in ſuis principiis rigidè & aſperè tractabat eos qui illius in

disciplinam sese tradebant, quos jam tum in principio docebat, corpus ipsum relinquendum esse & exuendũ, & solo spiritu ad ipsum accedendum. Illorum confessiones excipiens, extraordinariâ quadam severitate omnia in iis defectuum, quantumlibet exiguorum, genera sugillabat, & miseros hos tirones tam enixè & impensè ad perfectionem exstimulabat, ut, dum illos æquo vehementiùs huc incitat, ab eadem illos deterreret & abstraheret: etenim & animo & viribus concidebant, dum tam instanter se in tam acclivem, præcipitem & altum ascensum viderent propelli. Ardentissimus scilicet perfectæ puritatis zelus, Philothea, illustrem hunc Sanctum movebat, ut hanc ad perfectionem pertingendi viam inire vellet, & hic in eo zelus, præstans quædam erat virtus; at virtus, quæ nihilominus reprehendi merebatur. Vnde & Dominus ipse ei apparens, hanc in eo vehementiam correxit, & ejus loco spiritum lenem, suavem, dulcem & tenerem in animum ejus infudit, cujus adminiculo totus alius factus, ipse deinde se prioris illius nimiæ severitatis & rigoris maximè accusa-

cusabat, & ita placidus ac cujusq; sese accommodans naturæ & genio evasit, ut omnibus omnia factus sit, quò omnes lucrifaceret. S. Hieronymus postquam narrâsset, carissimam discipulam suam Paulam in corporalium mortificationum exercitio non solùm modum excessisse, & nimiam fuisse, verùm & obstinatam fuisse, adeò ut ne quidem S. Epiphanii Episcopi sui, rigores hosce planè dissuadentis, consilio vellet acquiescere; & præterea, ita se ob suorum mortem dolore solitam conficere & contristari, ut propè semper in moriendi periculo versaretur: tandem hisce verbis narrationem suam concludit: *Dicent me, non tam laudes sanctæ hujus & encomium, quàm imperfectiones & vituperia scribere, testor autem Iesum, cui & ipsa servivit, & ipse servire desidero, me nec in hu, nec in illu mentiri: sed simpliciter & candidè, quidquid de ipsa occurrit dicendum, adferre, ut Christianum de Christiana, id est, historiam tenere me, non panegyricum, illiusq; vitia in aliu esse posse virtutes.* Dicere vult, quod, quæ in Paula imperfectiones & defectus fuère, in aliis minus perfecta virtutum nomen habere potuissent. Sicuti de facto quædam

dam ſunt opera, quæ in perfectis habentur ut imperfectiones, quæ in imperfectis tamen pro inſignibus haberentur imperfectionibus. Bonum recuperatæ valetudinis ſignum eſt, quãdo jam ſub morbi finem ægro tibiæ intumeſcunt, hic quippe tumor indicat, naturam jam nonnihil corroboratam humores ſuperfluos foras emittere, at in non ægrotante malum id ſignũ eſſet; indicaret enim naturam ad humores diſſipandos & reſolvendos ſatis potentem non eſſe. Bonam, Philothea mea, opinionem habeamus oportet de iis, à quibus virtutes practicari & exerceri cernimus, tametſi eæ imperfectionibus quibuſdam permixtæ ſint, cum & ſancti ipſi tali cum inquinatione eas non raró practicârint. At noſtrum eſt, in illarum exercitio non fideliter ſolùm, ſed & prudenter nos gerere, & illud Sapientis conſilium ſequi, propriæ inquam prudentiæ non nimium inniti, ſed eorum quos Deus nobis directores & duces dedit.

Quædam ſunt, quæ vulgus imperitum virtutes eſſe exiſtimat, nullatenus tamen virtutes ſunt, de quibus aliquid hic me loqui oportet: talia ſunt ecſta-

ſes

ses aut raptus, insensibilitates, impassibilitates, uniones Deificæ, corporis sursum elevationes, transformationes & alia id genus perfectiones, de quibus libri nonnulli docentes, quomodo anima ad contemplationem purè intellectualem, ad essentialem spiritûs applicationem, & vitam supereminentem ascendere possit, ex professo tractant.

Vides, Philothea, perfectiones has virtutes non esse, cùm potius prœmia & compensationes quædam sint, quæ pro virtutum exercitio Deus hoc in mundo rependit; vel potiùs quædam felicitatis vitæ futuræ indicia & specimina, quæ sæpè non alia de causa homini dantur quàm ut ad totum, quod in cœlo datur & reservatum est, aspiret & affectu rapiatur. Hinc hujusmodi gratiæ nulli omnino desiderandæ sunt aut optandæ, cùm ad benè Deo serviendum & eum diligendum (quod unum spectare & quærere debemus) nullatenus necessariæ sint: imò sæpè tales gratiæ non sunt, ut ullo hominum labore & industria valeant comparari, cùm passiones potius sint, quàm actiones, quas ipsi quidem in

nobis recipere possumus & admittere, at non causari & producere. Addo, alium nobis scopum hic non esse, quàm ut in homines bonos & devotos, viros pios, & fæminas pias evadamus; quocirca totos in hoc unum intendere & collineare nos oportet. Si præterea nos ad perfectiones illas Angelicas Deus sustollere & elevare dignetur, boni etiam Angeli erimus; sed interim dum hanc gratiam exspectamus, in parvis nos virtutib. (quarum acquisitionem à cura & labore nostro Dominus dependere voluit) uti sunt patientia, mansuetudo, corporis mortificatio, humilitas, obedientia, paupertas, castitas, commiseratio erga proximum, imperfectionum ejus tolerantia, diligentia, & sanctus quidam fervor) simpliciter, humiliter & devotè exerceamus. Supereminentias illas animabus supereminentibus libenter cedamus: tam sublimem enim ipsi in Dei servitio gradum non promeremur, imò, nimis quàm felices etiam erimus, si vel in culina ac pistrino illi operam præstare, & illius pedissequi, bajuli, famuli cubiculares esse mereamur: illius est, si ita ei placuerit, nos postea intra con-

conclave suum & concilium privatum recipere. Etiam Philothea: etenim Rex ille gloriæ famulis suis non secundum dignitatem officiorum quibus fungũtur, sed pro amore & humilitate ex qua illis funguntur, mercedem persolvit & compensat. Saul asinas patris sui quærens, regnum invenit Israel. Rebecca potans camelos Abrahami, filii illius uxor facta est: Ruth post messores Booz spicas legens, & ad pedes ejus dormiens, ad latus ejus protracta est, ejusque uxor facta. Certè quicunque ad extraordinaria hæc & tam sublimia adspirant, diabolicis illusionibus, fraudibus, & imposturis quàm maximè subjecti sunt; & sæpè fit, ut qui Angelos se esse putant, ne quidem boni homines sint, ac plus magnitudinis & splendoris in verbis & modo suo loquendi, quàm in sensu & opere suo præferant. Nihil tamen temere carpendum, aut sugillandum est, sed DEUM pro aliorum prærogativa & supereminentia laudando, ipsi nos in via nostra humiliore, sed tutiore, minus excellente quidem, sed insufficientiæ & parvitati nostræ convenientiore, humiliter

liter contineamus: in qua si humiliter & fideliter conversemur, ad eminentes quasdam magnitudines Deus dein nos sustollet.

CAPVT III.
De Patientia.

Patientia vobis necessaria est, ut facientes voluntatem Dei, reportetis repromissionem, ait Apostolus. Et verè: nam quemadmodum Redemptor Iesus dixerat, *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Ingens certè, Philothea hominis felicitas est, suam possidere animam; & quò patientia nostra perfectior erit, eò animas nostras possidebimus perfectius. Sæpius ad mentem revoca, Dominum patiendo & tolerando nos salvasse, nos quoq; laborum tolerantiâ, afflictionibus, nec non injurias, contradictiones & adversa quàm possumus patientissimè & æquanimissimè ferendo, salutem nostram procurare & asserere debere.

Noli patientiam tuam ad hoc illud- ve injuriarum atq; afflictionum genus ferendum restringere, sed eam universaliter ad omnes quas tibi Deus immittet, aut ut eveniant permittet, ex-

tende.

tende. Sunt enim qui non alias ferre tribulationes volunt, quàm quæ sunt cum honore conjunctæ; qualis verbi gratia est, in bello vulnerari, in bello capi, religionis causa malè haberi, per litem, in qua tamen superiores evaserint, ad paupertatem redactum esse, & hi non tam tribulationem, quàm honorem ex illa pullulantem amant. Verus patiens, & Dei servus eâdem tribulationes, tam cum ignominia, quàm cum honore conjunctas, æquanimitate perfert & vultu eodē. Ab improbis & scelestis hominibus contemni, reprehendi, accusari, & indignis modis haberi, magnanimo & generoso quidē jucundum & volupe est, at à bonis amicis, & consanguineis reprehendi, accusari, & malè haberi, & patienter nihilominus ferre, viri boni est. Pluris illam facio mansuetudinem & lenitatem, quâ B. Carolus Borromæus longo tempore publicas, quas celebris quidam ex Ordine summè reformato concionator pro concione & in suggestu in eum depromebat, suggillationes æquanimiter tulit, quàm omnes quas ab aliis unquam excepit contradictiones. Nam quemadmodum apum punctura

cturę plus doloris inferunt, quàm muscarum; sic malum quod à viris bonis infertur, & contradictiones quibus hi nos exagitant, longè sunt intolerabiliores quàm aliæ. Sæpè enim contingit, ut duo boni viri, bonâ uterq; intentione in diversa sua opinione & sententia nitentes, alter alterum maximè persequantur, & invicem contradicāt. Patiens esto, non solùm quoad principalem & primariam earum quæ tibi evenient, adversitatum partem, verum etiam quoad accessoria earundem & aliunde incidentia. Multi quidem pati, & mala subire vellent, dummodo nullum commoda sua paterentur dispendium. Vnde est qui dicat: Non est mihi grave ad paupertatem redactum esse, sed hoc me male habet, quod hæc impedimento sit, quo minus amicis gratificer, liberos meos promoveam, & honorificè magnificeq; prout vellem, vivam. Alius dicet: Minimè curarem, sed putabor ipse in culpa fuisse, cur ad paupertatem devenerim. Alius gaudebit, quod alii de se malè loquantur, ipsosq; maledicos æquanimiter feret, dummodò nemo hæc maledicta credat. Alii sunt, qui aliquam quidem

à malo

à malo incommoditatem ferre volũt, ſed non omnem: quòd ægrotent, impatienter, inquiunt, non ferunt, ſed quod pecuniam non habeant, ad medicos advocandos; & medicamenta comparanda, aut quod ii qui ipſos circumſtant, importuni ſint. Dico porro, Philothea, patienter nos ferre debere, non ſolum quod ægrotemus, verùm etiam quod eo ægrotemus morbo, quo Deus nos viſitare cupit; necnon eo in loco quo ipſe vult, & inter & apud eos quos ipſe vult, & iis denique cum incommoditatibus, quibus ipſe nos inveniri vult: & ſic de aliis omnib. tribulationibus. Si quod tibi malum accidet, quæcunq; potes, & ſecundum Deum ſunt, ei pellendo remedia adhibe. (Aliter enim qui vellet facere, divinam Majeſtatem tentaret.) Et hæc ubi adhibueris, plena cum animi reſignatione effectum, quem Deus facere voluerit, exſpecta, ſi illi placeat, ut remedia malo prævaleant, magna cum humilitate illi gratias ages; ſi, ut malũ remediis, cum patientia ei benedicito.

Quare S. Gregorium ſecutus tibi ſuadeo, ut cum meritò ob delictum aliquod revera admiſſum accuſaris & reprehen-

prehenderis, maximopere te humilies, & insimulationem illam te promereri ingenuè confitearis ; si verò falsò & immeritò accuseris, placidè te excuses, minimè id te commisisse asserens: hāc quippe reverentiam veritati, & proximi ædificationi debes. at, si post veram & legitimam tuam excusationem, nihilominus alii te accusare pergant, nullatenus turberis, nec multum ut excusationem tuam admittant instes: postquam enim veritati dedisti quod suum est, suum & humilitati dare debes. Sic namq; nec curæ, quæ famæ & nomini tuo debes; nec affectui, quo erga tranquillitatem, benignitatem & humilitatem ferri debes, damnum inferes.

Quàm potes minimè, de injuriis tibi irrogatis conquerere: certum namque est, ut plurimùm peccare eum qui de illis conqueritur; quod amor proprius semper nobis injurias depingat majores, quàm revera sint, & ut tales eas sentire nos faciat. Ante omnia autem cave, ne apud eos de illis conquerare, qui ad indignandum & mala cogitandum proni & faciles sunt. Si verò apud aliquem conqueri de injuria expediat,

tum

tum ut is malo medeatur, & remedium aliquod suggerat, tum ut spiritum tuum serenet & componat, id nonnisi apud homines quietos, pacificos, Deique cumprimis amantes fiat: aliter enim, adeò non animum tuum allevia-bunt, ut etiam magis eum sint turbaturi & majorem ei inquietudinem allaturi, & adeò non spinam, quæ te pungit, auferent, ut etiam profundiùs pedi eam tuo sint infixuri.

Multi dum vel ægrotant, vel affliguntur, vel injuriam quampiam passi sunt, cavent quidem ne de ea conquerantur, & animi sui mollitiem testentur; hoc quippe evidens (uti revera est) pusillanimitatis, & defectus generositatis signum esse putant: summopere tamen gaudent, & nullo non artificio alios omnes inducere allaborant, ut eorum sortem miserentur & deplorent, ipsosq; non modò afflictos, sed & patientes & generosos existiment. Est quidem hæc, verè patientia, sed patientia falsa: quæ à parte rei aliud non est, quàm subtilissima quædam ambitio & vanitas. *Gloriam habent*, inquit Apostolus, *sed non secundum Deum*. Verus autem patiens de malo suo non conqueritur,

nec ut aliquis ipsum deploret, desiderat; simpliciter, verè & candidè de eo loquitur, non conquerendo, nec expostulando, neq; ipsum exaggerando, si quis sortem ac vices ejus doleat, audit patienter & tacite; nisi dum malum aliquod habere & pati dicitur, quod revera non habet; tunc quippe modestè significat, id se malum non habere, itaq; inter veritatem & patientiam medius, quiescit, & malum suum confitendo, & tamen de eo non cōquerēdo.

In contradictionibus autem, quas in devotionis exercitio patieris (hæ enim minimè deerunt) memineris verborum Domini dicentis: *Mulier dum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus, cùm autem pepererit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Concepisti enim in anima, omnium quos mundus habet, puerum dignissimum, Iesum Christum inquam; qui antequam producatur, & penitus pariatur, fieri non potest, quin angustias & dolorem summum sentias. Sed age, bono esto animo; nam post dolores illos æternum te manebit gaudium, eò quod talem in mundo hominem peperisti. Tum verò eum

rò eum totum & penitus tibi pepereris, cum eum totum & in corde & in operibus tuis, per vitæ imitationem efformaris & expresseris.

Cùm ægrotabis, omnes dolores, pœnas & languores tuos, ad Dei amorem & obsequium offer: cumq; roga, ut eos tormentis, quæ tui causa ipse subiit, unire & conjungere dignetur. Obedi quoq; medico, ipsaq; medicamenta, cibos, & alia remedia, ex amore Dei, sumito, memor fellis, quod nostri causa ipse bibit, sanitatem non aliter recuperare velis, quàm quo illi obsequium præstes; ne recuses etiam ægrotare & pati, quò ei obedias, teque, si ita ei videatur, ad mortem dispone, quò in cœlis eum laudes, eoq; fruaris. Memento, apes quo tempore mellificant, comedere cibum quendam amarum; sic non posse nos unquam majoris suavitatis & patientiæ actus facere, aut melius excellentium virtutum mel componere, quàm quamdiu panem amaritudinis comedimus, & inter angustias & passiones vivimus. Et sicuti mel, quod è thymi herbæ parvæ quidem, sed amarulentæ floribus confectum est, omnium est præstantissi-

mum;ita virtus, quæ in vilissimarum abjectissimarum & contemptibilissimarum tribulationum amaritudine exercetur, omnium est excellentissima.

Oculis tuis interioribus sæpè contemplare Iesum Christum crucifixum, nudatum, blasphemiis saturatum, calumniis oneratum, ab omnibus derelictum, deniq; omni molestiarum, dolorum, tristitiarum, laborum genere oppressum, & considera, omnia tua tormenta, nec in qualitate, nec in quantitate ipsius tormentis posse cōparari, nec unquam aliquid pro ipso te toleraturam, quin longè is plura pro te passus sit.

Considera quoque tormenta, quæ Martyres olim pertulêre, nec non ea, quæ tam multi homines hodie patiuntur, multò sine ulla proportione graviora, quàm illa quæ tute fateris:& dicito, Labores mei, meræ consolationes sunt, & pœnæ meæ, flores, si illas conferam cum pœnis eorum, qui sive ullo prorsus solamine, subsidio, alleviamēto, in continua quadam morte vivunt, & afflictionibus infinitè majoribus oppressi.

CA

CAPVT IV.

De humilitate, quo ad exteriora.

VAde, inquit Eliseus ad pauperculam quandam viduam. *Pete mutuò ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca, & mitte ex oleo in omnia vasa hac.* Ad gratiam Dei in animis nostris recipiendam, à varia illos gloria vacuos habeamus oportet. Tinnunculus avis, dum rapaces aves conspicit, vocem edit, itaque occultâ quadam vi & proprietate naturali eas perterrefacit: hinc eum columbæ præ omnibus aliis avibus diligunt, tutasq; se arbitrantur, dum apud eum agunt: sic humilitas Satanam repellit, gratiasq; & dona Spiritus sancti in nobis conservat: hac de causa omnes Sancti, atq; inprimis ipse sanctorum Rex & caput Christus, quin & Mater ipsius, illustrem hanc virtutem, inter omnes alias virtutes morales quàm maximè semper honorârunt & coluerunt.

Vanam gloriam voco eam, quam ipsi nobis, tum ob id quod in nobis nō est, tum verò & ob id quod quidem nobis inest, tamen nostrum non est; tum etiam ob id quod & in nobis & no-

ſtrum eſt, at dignum non eſt, ut ſe quis propterea extollat aut magnificet, attribimus Proſapiæ namq; & generis nobilitas, magnatum favor, honor popularis, in nobis non ſunt, ſed aut in prædeceſſoribus, aut in aliena æſtimatione. Sunt qui ſuperbiant ſeq; magnifaciant, quod generoſo equo inſideāt, quod criſtam in pileo geſtent, quod ſplēdidè veſtiantur: at quis non videt, quanta hæc ſit fatuitas? Si quæ enim in hac re ſit gloria, ea aut equo, aut avi pennatæ, aut ſartori attribuenda. Et, quàm vile & abjectum eſt, famam ac gloriam ſuam equo, criſtæ, aut veſti eleganti acceptam referre debere? Alii gloriantur, & ſe circumſpiciunt ob proſtantes alas & muſtaces barbæ, ob barbam accuratè depexam, capillos criſpos, manus mollicellas, quod ſcitè tripudient, ludant, cantent, ſed an non hi inepti & abjecti, quod celebrari & aliquod reputationis ſuæ ac famæ incrementum à rebus adeò inanibus & ſtolidis emendicare conentur? Alii ob unciam unam ſcientiæ honorari & coli ab omnib. volunt, tanquam ſi omnes eos ceu oraculum conſulere, ſemper ab iis diſcere, & ipſos ceu magiſtros habere

habere deberent: hinc non immeritò Pedani vocitantur. Alii se jactant ac venditant, dum suam considerant pulchritudinem, putantque, se ab omnibus propter eam coli & amari. Omnia hæc valde sunt vana, stolida, impertinentia; & quæ à rebus adeò inanibus mutuatur gloria, vana, stulta & frivola appellatur.

Verum bonum eodem agnoscitur modo, quò verum balsamum; balsami namq; sinceritas cognoscitur & probatur, cùm id aquæ instillatur: si enim fundum petat, & ad imum tendat, ipsum purissimum & pretiosissimum reputatur: sic ut sciatur, num verè quis sapiens, doctus, generosus, nobilis, sit, dispiciendum num ejus opera humilitatem, modestiam, & submissionem spirent, tunc namque vera futura sunt bona, at, si supernatent, & eminere velint, bona sunt eò minus vera, quò magis apparere volunt. Margaritæ, quæ ad ventum & tonitrui strepitum conceptæ & nutritæ sunt, nudum tantùm margaritarum corticem habent, nullam verò intus substantiam: sic virtutes & præstantes hominum qualitates naturæque dona, quæ in superbia,

ventositate & vanitate concepta & enutrita sunt, nonnisi nudam boni apparentiam habent, introrsum succo, medullâ & soliditate sunt destitutæ.

Honores, tituli, nomina, gradus & dignitates adinstar croci sunt, tunc melius crescentis & lætius provenientis, cum pedibus conculcatur. Pulchrū esse, honorificum & gloriosum non est, tunc cùm se quis ob formam circumspicit & ostentat: pulchritudo enim, ut gratiosa sit, & gratiam inveniat, negligi nec curari debet: sic quoque scientia tunc nos dedecorat & deturpat, cùm nos inflat, & in pedanismum sciolorum degenerat. Cùm de gradu, sessione, titulo, & nomine nobis debito anxiè laboramus & tricamur, prxterquam quod qualitates & merita nostra aliorum examini, inquisitioni & contradictioni exponamus, viles & abjectos nos reddimus. Honor quippe, dum ultro offertur & donatur, pulchrescit; sordescit verò & turpis est, dum studio exigitur, ambitur, & quæritur. Pavo dum oculatum pennarum suarum orbem explicat, ut se circumspiciat, illas quidem spectandas exhibet, cæterum reliqua corporis parte exhor-

exhorrescit, & quicquid turpe & deforme visu in eo habet, aliis spectandū ostendit. Flores pulchri sunt dum in terra manent; at dum manibus contrectantur, marcescunt. Qui mādragoram eminus in transitu olfaciunt, permultum ex ea fragrantiæ percipere dicuntur; qui cominus & diu, præ stupore consopiuntur, & morbum contrahunt: ita & honores suaves & consolationi sunt eos eminus & leviter olfacientibus, nec efflictim & impensè illos consectantibus, at iis sese maximopere oblectantibus in maximam infamiam & dedecus cedunt. Virtutis studium & amor nos reddere incipit bonos; at honorum consectatio & ambitus, contemptibiles & probrosos. Hinc animi generosi & bene nati, illas debitorum graduum, honoris, ac salutationum ineptias & nugas parvi faciunt & negligunt, hoc quippe nugacium & abjectorum hominum proprium est. Margaritas habere qui potest, non se onerat conchyliis; sic qui solam virtutem spectant, de honoribus nequaquam laborant, aut soliciti sunt. Quisque certè debito sibi in gradu ac loco pocedere, sedere, & manere potest, nec

tamen propterea humilitatem viola-
re, dummodo hoc non studio & affe-
ctatè, sed negligenter, & sine ulla cō-
tentione fiat. Nam sicut qui è terra
Pervana in Europam redeunt, præter
aurum & argentum, quod inde expor-
tant, etiam simios & psittacos, (quòd
parvo hi comparentur, nec magno na-
vi sint oneri) secum ferunt: sic qui ad
virtutem aspirant, non propterea ve-
tantur, aut desinunt gradus & honores
sibi debitos capere, dummodo hi ipsis
magnâ curâ, impensâ, & contentione
non constent, & sine aliqua turbatio-
ne, inquietudine, concertatione, &
contentione res commodè fieri possit,
ut ipsi inde non graventur. Non tamen
de illis hic loquor, quorum dignitas
ad publicum refertur & spectat; uti
nec de particularibus quibusdam oc-
casionibus, è quibus alia majoris mo-
menti mala aut bona consequerentur.
In his enim quisq; quod suum est, &
sibi debetur, tueatur oportet, cum
prudentia tamen & discretione, quæ
simul cum charitate & urbanita-
te sit conjuncta.

CA-

CAPVT V.

De humilitate quoad interiora.

DEsideras ſcio, Philothea, ut ulterius te in humilitatis via deducam: etenim ea quæ dixi facere, ſapientia appellanda potius quàm humilitas eſt, quare jam ulterius progredior. Multi acceptas privatim à Deo gratias recogitare & conſiderare nec volunt, nec audent, metuentes ne vanam ex iis ſentiant gloriam, aut vanè ſibi ob eas complaceant. In quo certè graviter errant. Nam quoniam, ut docet magnus ille Doctor D. Thomas, vera ad amorem divinum pertingendi ratio, eſt penitior beneficiorum divinorum cõſideratio; hinc quò eadem magis cognoſcemus & conſiderabimus, eò illum magis amabimus: & quia particularia beneficia longè potentius movent, quàm publica & communia; hinc illa etiam attentius cõſideranda & perpendenda ſunt. Nihil certè ſic nos corã divina miſericordia humiliare poteſt atq; beneficiorum ab ea acceptorum multitudo; nihil quoq;, vice versâ magis ante illius juſtitiam nos confundere, quàm flagitiorum & malefa-

ctorum nostrorum multitudo. Consideremus ergo, quidnam ipse nostri causa fecerit, & quid nos in ipsum deliquerimus; & dum nostra singillatim consideramus peccata, consideremus pariter omnes & singulas ab ipso acceptas gratias. Metuendum porrò non est, ne eorum quæ nobis contulit, cognitio ullatenus nos inflet, & superbiores faciat, dummodo hanc semper veritatem præ oculis habeamus, nimirum, quidquid in nobis est boni, id nos à nobis ipsis non habere. An ideo muli stupidæ & fœtidæ desinunt esse bestiæ, quod pretiosam & odoratam Principis supellectilem tergo gestent? *Quid autem boni habemus*, inquit Apostolus, *quod non acceperimus? Si autem accepimus, quid gloriamur quasi non acceperimus?* E contra viva & sincera gratiarum acceptarum, consideratio nos reddit humiles: cognitio namq; procreat recognitionem. Si verò, dum acceptas à Deo gratias consideramus, aliqua nos fortè vanitas titillet, præsentissimum adversus hanc inanitatem & gloriolam remedium erit, ingratitudines, imperfectiones & miserias nostras ante oculos ponere: si nimirum consideremus, quid-

quidnam Deo à nobis absente fecerimus, facilè agnoscemus, ea quæ illo nobis præsente facimus, à nobis non provenire nec nostra esse. Verè quidem illis fruemur, & gaudebimus quod ea habeamus: Deum tamen solum, quia ipse illorum est autor, glorificabimus, laudabimus. Sic B. Virgo Deipara ingenuè quidem confitetur, Deum illi magna fecisse, sed in nonnisi ad sese humiliandam, Deumq; magnificandum. *Magnificat*, inquit, *anima mea Dominum, quia fecit mihi magna qui potens est.*

Sæpè quidem dicimus, nos esse nihil & ipsam miseriam ac mundi putredinem & vomicam; doleremus verò, si quis in verbo nos caperet, & tales nos esse passim diceret, quales nos esse jactamus. Imò, velut fugam simulamus, & fictè nos abscondimus, ut alii deinde nos insequantur, & quæritent: ita nos gerimus, quasi ultimi esse, & in novissimo mensæ loco considere velimus; sed non alio scopo, quàm ut majore cum laude & compendio ad honoratissimum locum transire cogamur. Vera humilitas non fingit se humilem esse, aut ostendit; quin & pauca

humilitatem spirantia verba prolo-
quitur, etenim non alias solùm virtu-
tes tegere & abscondere gestit, sed et-
iam & præcipuè seipsam. Imò si menti-
ri, fingere, vel proximo scandalum ali-
quod dare sibi liceret, quosdam arro-
gantiæ & præsumptionis actus ederet,
ut sub iis se celaret, & sic planè inco-
gnita & occulta esset. Hoc ergo tibi
hac in re consulo, Philothea, aut nul-
la humilitatis verba proferamus, aut
vero internoq; cum sensu, qui cum
verbis eatenus prolatis conveniat &
respondeat, illa proferantur; neq; ocu-
los in terram dejiciamus, nisi simul
corda nostra humiliemus, non deniq;
simulemus, ostendamusque, ultimos
nos esse velle, quin ex animo ultimi
esse velimus. Hanc porrò regulam ad-
eò generalem duco, ut nullam eam pa-
ti exceptionem existimem: hoc dunta-
xat addo ipsam urbanitatem exigere,
ut potiores partes subinde deferamus
eis, qui aperte eas accepturi non sunt,
neq; est id idcircò aut duplicitas, aut
falsa humilitas: nam tūc vel sola potio-
ris loci oblatio, aliquod est honoris i-
nitium; cumq; totum honorem iis ce-
dere non possimus, non male certè fa-

citis

citis, qui illius principium dabit. Idem de verbis quibusdam honorificis ac reverentialibus, alteri dictis sentio; quæ etsi in vigore, & à parte rei non videantur esse vera, satis tamen vera sunt, si ea proferentis animus veram eum in cujus gratiam illa dicit, honorandi & colendi intentionẽ habeat. Licet enim ipsa verba quodam cum excessu & exaggeratione, id quod dicimus significent; malè tamen non facimus, dum ea usurpamus, cùm cõmunis usus à nobis exigit: tametsi, ut verũ fatear, vellẽ, verba cum affectibus nostris & sensu, quàm fieri potest proximè, coinciderent, quò ubiq; & in omnibus, cordialem quandam simplicitatem & candorem præferremus. Qui verè humilis est, mallet, alius quis illum miserabilem, nihili ac nullius pretii hominem esse diceret, quàm ut ipse talia de se dicat: saltem si ab aliis talia de se dici nôrit, minimè iis contradicit aut negat, sed libenter iis acquiescit; cùm enim firmiter de se ea ipse credat, suæ opinionis & alios esse, & idem de se sentire gaudet. Multi dicunt, mentalem orationem se perfectis relinquere, se enim minimè

dignos

dignos esse qui illam faciant. Alii idcircò se sæpius communicare non audere, quòd se ad hoc satis puros non esse deprehendant, alii verò, ideo se à frequenti cõmunione abstinere, quod vereantur ne quam devotioni infamiam & probrum, ob magnam suam miseriam & fragilitatem creent. Alii, ideo talentum suum, Dei & proximi servitio impendere recusant, quod, non (ut dicunt) frugalitatem perspectam habeant, & quod metuant, ne, si boni alicujus causa sint & instrumentum, superbiâ ideò inflentur, & alios illuminando, ipsimet interim peccent, & consumantur. Omnia hæc ficta sunt & simulata, & humilitas non affectata tantùm, sed & maligna, quâ quis tacitè & subtiliter sagillare præsumit quæ Dei sunt, aut saltem proprium suæ opinionis, humoris & acediæ suæ amorem specioso quodam humilitatis velamine tegere conatur.

Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, sive in abyssum superi, ait Propheta scelesto Regi Achab, cui hic respondet; *Non petam, & non tentabo Dominum.* Scelestus & impius, ecce, præfert quidem eatenus magnâ se erga

Deum

Deum reverentiâ ferri, & sub specioso quodam humilitatis prætextu excusat se quò minus ad gratiam ad quam divina ejus bonitas illum invitat, aspiret. At non videt, quod, dum Deus nobis gratificari vult, superbiæ sit, ejus dona & oblata recusare, & vice versâ signum humilitatis, obedire, ac voluntatem ac desiderium ejus quàm possumus proximè sequi. Porro, Dei voluntas ac desiderium est; ut simus perfecti, ei quàm possumus proximè nos uniendo, & imitando. Superbus qui in seipso tantùm spem ac fiduciam collocat, magnam sanè nihil aggrediendi occasionem habet; at humilis eo est generosior, quò se impotentiorem agnoscit; & qui se miseriorem existimat, eo fit audacior & fortior, quod omnem suam fiduciam in Deo habeat, qui suam in nostra infirmitate omnipotentiam magnificare, & suam super nostram miseriam misericordiam extollere gaudet. Humiliter ergò & sanctè aggrediendum est, quidquid ad profectum nostrum spectare & expedire, animarum nostrarum directores judicabunt.

Cogitare te scire, id quod nescis, aperta

perta fatuitas est; fingere quoq; te scire, quòd apertè nosti te nescire, intolerabilis quędam vanitas est: equidem vellem, nec quidem simulare me scire id quod revera scio, uti nec contra me ignorare quod de facto ignoro. Cùm ergo charitas exigit, primò candidè & amicè communicandum est, non id solum quod ad ejus instructionē absolutè necessarium est, sed & quidquid ad ejus consolationem utile est & expediens. Humilitas namq; quæ virtutes abscondit & occultat, quò easdem conservet, simul etiam eas exerit & ostendit, (cum id charitas requirit) quò easdem adaugeat, amplificet, perficiat. Qua in re arbori illi, quæ in insulis Tylienascitur, per noctem rubicundos flores suos occludenti & occulenti, & nonnisi sole exoriente eos recludenti (quos propterea insulani noctu dormitare dicunt) similis esse videtur, sic namq; humilitas omnes nostras virtutes & perfectiones humanas tegit & operit, & nonnisi charitate exigente eas exerit & prodit; quæ cùm cœlestis sit virtus, non humana, non moralis, sed divina, verus virtutum Sol est, in quas ipsa semper debet dominari, ad-

eo ut humilitates, quæ charitati præjudicant, haud dubiè falsæ sint.

Vellem me nec stolidum nec sapientem ostentare: si enim humilitas me impedit, quò minus sapientem fingam, simplicitas certè & candor me impedient stoliditatem fingere, & cùm vanitas humilitati contraria sit; artificium certè affectatio & simulatio, candori & simplicitati adversantur. Nam tametsi illustres quidam sancti stultitiam aliquando simularint, quò in mundi oculis abjectiores & viliores apparerent, hi tamen admirãdi potius sunt quàm imitandi. Quasdam namq; ipsi rationes ad hunc excessum faciendum habuêre quæ ipsis adeò peculiares & extraordinariæ fuêre, ut nullus ex illis pro se argumentari queat. Sic David Rex liberius & effusius paulò coram arca fœderis saltabat & tripudiebat, quàm ordinarium & commune decorum permitteret: non quod hîc agere morionem vellet; sed simpliciter nativè, & sine ulla affectatione pro extraordinaria & excessiva, quàm in corde suo sentiebat alacritate motus hos exteriores edebat. Vnde cùm uxor ejus Michol videri, sed in nativa, since-

ra &

ra & vera gaudii sui expressione pergens & perseverans, non parum se gaudere ostendit, quod pro nomine Dei sui aliquo modo vilipenderetur & exsibilaretur. Quamobrem, si propter aliquos veræ & sinceræ devotionis actus ab aliis vilis, abjecta aut fatua æstimeris, humilitas certè te ob beatum hoc opprobrium, cujus causa non tu, sed ipsimet exprobrantes & irridentes sunt, gaudere & exultare faciet.

CAPUT VI.

Humilitas nostri ipsorum abjectionem & vilipendentiam amare nos facit.

Ulterius progredior, Philothea, & dico tibi, propriam te tuiipsius abjectionem, in omnibus, & per omnia debere diligere. At quid sibi vult, inquies, tuiipsius dilige abjectionem? Abjectio idem apud Latinos sonat, quod humilitas, & humilitas idem, quod abjectio: adeò ut, cum B. Virgo in sacro suo Cantico dicit, ideò se ab omnibus generationibus beatam dicendam, quod *ancilla sua humilitatem* Dominus *respexisset*, dicere & significare velit, Dominum ideo abjectionem, vili-

vilitatem & parvitatem suam benignè & gratanter considerasse, quò eam gratiis & favoribus cumularet.

Aliqua tamen est inter virtutem humilitatis, & abjectionem differentia: abjectio namq; est ipsamet parvitas & vilitas, quæ etiam non cogitantibus nobis in nobis est, at virtus humilitatis vera abjectionis nostræ cognitio & voluntaria agnitio est. Porro humilitatis hujus apex & pars dignissima in eo sita est, ut non solùm ultrò, libenter, & voluntariè abjectionē nostram agnoscamus, sed eam quoq; diligamus, in eaq; nobis complaceamus: idque non ex aliquo animi excelsi aut generositatis defectu, aut inertia, sed ut divinam Majestatem eò magis exaltemus, & proximum nostri ipsorum respectu pluris faciamus. Atq; hoc est, ad quod te exhortor, quod ut meliùs intelligas, nôris oportet, inter ea quæ patimur mala, alia esse abjecta, alia aliquo cum honore conjuncta, multi quidem malis honorabilibus se accommodant, sed vix ullus abjectis. Occurrat pius aliquis anachoreta, pannosa & detrita in veste, & præ frigore rigescens: omnes vestem ejus detritam hono-

honorant, & tolerantiæ ejus compatiuntur, at si pauper aliquis operarius, vir nobilis pauper, aut domicella pauper tali in schemate appareant, vilipenduntur, irridentur; itaq; paupertas eorum abjecta est. Religiosus aliquis à suo superiore, aut filius quispiam à patre, durioribus verbis corripietur; omnes hoc mortificationem, obedientiam, & sapientiam esse dicent, vir nobilis; & domicella quæpiam, idem cõtumeliæ & amariorum verborum genus ab alio datum patientur; &, quãvis ex amore Dei id æquanimiter tolerent, omnes tamen id inertiam & ignaviam esse dicent. Ecce & aliud abjectum malum. Laborabit fœdo quispiam cancro in brachio, alius verò in vultu, ille nonnisi malum & morbum suum habet, hic verò præter malum, etiam contemptum, aversionem & abjectionem aliorum patietur. Dico ergo jam, non solùm malum ipsum esse diligendum (quod per virtutem fit patientiæ;) sed & ab ectionem amandam quod per humilitatis virtutem fiet.

c Ad hæc, virtutum aliæ abiectæ, aliæ honorificæ & cum aliquo honore con-
iunctæ

iunctæ sunt, sic patientiam mansuetudinem, simplicitatem, & hanc ipsam humilitatem, mundani ut viles & abiectas reputant, è contra prudentiam, generositatem, fortitudinem & liberalitatem permagni faciunt. Præterea unius & eiusdem virtutis actiones, alię sunt contemptibiles, aliæ honorabiles, sic eleemosynam dare, & iniurias remittere, duo sunt charitatis actus. Primus ab omnibus honoratur & magnificatur, alius in oculis hominum contemptibilis apparet. Adolescens quoq; aut puella ingenua, qui in sodalitio aliquo dissoluto, reliquorum dissolutionem & effrenem in loquendo, ludendo, tripudiando, potando, vestiendo effusionē non sequentur ab aliis exsibilabuntur & notabuntur, eorumq; modestia aut hypocritica pietas aut affectatio vocabitur, hoc porro diligere & sequi, suam est diligere abiectionem. En tibi & aliud exemplum, si, dum plures ad ægros & morbidos invisendos mittimur, ego putiscentissimum & pessimè affectum visitare iubear, abiectio quædam id mihi secundum sæculi iudicium erit; quamobrem illam amabo: si verò ad maioris

nominis & digniores ægros mittat, quædam id est secundum spiritum abjectio, quoniam tantum virtutis ac meriti in eo non latet: quare aliam illam abjectionem quæram. Si in plateis quis prolabatur, præter dolorem, etiam aliquam subit infamiam; quarè illam abiectionem diligere oportet.

Imò vero, etiam imperfectiones quædam sunt, in quibus præter ipsam abiectionem nullum omnino continetur malum. Cæterùm non exigit humilitas, ut expresse & dato studio committantur, requirit tamē ne quis, dum eas fortè commisit, propterea multum turbetur, aut sese inquietet, huiusmodi sunt leviculæ quædam ineptiæ, incivilitates, & inadvertentiæ; quæ sicuti vitandæ & cavendæ sunt, antequā committantur, quò civilitati & prudentiæ mos geratur, ita dum iam admissæ sunt, ferenda abiectio est, quæ inde nobis provenit, eâq; ultro, quò sanctam humilitatem sequamur, acceptanda. Addo ulterius, si fortè ex iracundia, aut dissolutione quadam, in indecentia verba proruperim, quibus & Deus & proximus offendatur, illorum summopere me mox pœnitebit, & ob

& ob offensam illam extremè dolebo, daboq; operam, ut quàm possum optimè, eam resarciam; abiectionem nihilominus & contemptum, qui inde me consequitur, æquo animo subibo & sustinebo, &, siquidem unum ab altero disiungi posset, peccatum ferventer à me abdicarem, & abiectionem humiliter retinerem.

Verùm esto, abiectionem, quæ nobis è malo ipso sequitur, diligamus, nihilominus malo, quod eam causavit, per omnia, quę ad hoc propria, convenientia, & legitima sunt media medẽdum est. Si abiectum aliquod in vultu ulcus aut malum habeam, operam quidem dabo ut ipsum à medico curetur, ita tamen, ut abiectionem quam inde recepi, oblivioni non tradam. Si quid facto admisi, quod neminem læsit aut offendit, meipsum propterea non excusabo: nam esto defectus quidam & imperfectio sit, non est tamen permanens, poteram ergo me excusare, nisi esset propter abiectionem inde mihi provenientem: verùm humilitas id non permittit. At si inadvertenter, aut è levitate quadam aliquem offendi aut scandalizavi, verâ aliquâ excusa-

tione offensam reparabo, eò quod malum permanens sit, & charitas ad illud delendum & eluendum me obliget. Cæterùm requirit interdum charitas, ut ad proximi, cui reputatio & bonum nostrum nomen necessarium est, bonum, ipsam etiam abjectionem impedire & tollere procuremus: sed hoc in casu abjectio nostra ab oculis proximi est submovenda & tollenda, ad ejus scandalum impediendum; at proprio cordi includenda & intra illud abscondenda, ut sic ipse ædificetur.

At nosse forsan cupis, Philothea quænam optimæ sint abjectiones: dico ergo tibi apertè, eas inter omnes & animæ utilissimas, & Deo gratissimas esse, quæ nobis fortuitò & casu, aut à vitæ nostræ statu & conditione accidunt; quòd ipsi eas non elegerimus aut quæsierimus, sed eas tales admiserimus, quales eas Deus nobis immisit, cujus electio melior est, quàm nostra, si enim facienda sit electio, majores haud dubiè meliores sunt, eæ autē majores reputantur, quæ inclinationibus & propensionibus nostris magis adversantur ac repugnant, dummodo statui ac professioni nostræ conformes sint.

ſint. Nam, ut ſemel in genere loquar, noſtra electio & optio omnes prope virtutes deſtruit, & imminuit. Quis porro nobis det, ut cum magno illo Rege dicere poſſimus: *Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum?* Nullus alius id nobis dare poteſt, cariſſima Philothea, quàm qui, quò nos exaltaret, ita vixit & mortuus eſt, ut fuerit *opprobrium hominum, & abjectio plebis.* Multa tibi dixi, quæ dum animo tantùm pervolves & conſiderabis, dura tibi & gravia videbuntur, at, ubi ad praxim ea rediges, & opere exequêris, ſaccaro & melle, mihi credas velim, dulciora tibi videbũtur.

CAPVT VII.

Quomodo humilitatem exercendo, famam tamen & bonum nomen tueri oporteat.

NOn ob ſimplicem aliquam virtutem homines vulgò laudantur, extolluntur, honorantur, ac gloriâ afficiuntur, ſed ob excellentem & egregiam. Etenim per laudẽ, aliis perſuadere & inducere volumus, ut aliquorum excellentiam magni faciant, per honorem oſtendimus & ſignificamus, nos

etiam illam magno in pretio habere. Gloria porro aliud meo quidem judicio, non est, quàm quidam reputationis fulgor & splendor, è pluribus laudibus & honoribus conjunctis resultans. Adeò, ut honores & laudes velut gemmæ sint, è quarum copia & abundantia gloria velut vermiculatio quædam procedit. Porro sicut humilitas ferre nequit, ut aliquo modo nobis ipsi persuadeamus, nos aliis hominibus excellere aut præferri debere, ita quoque permittere nequit, ut aliquam laudem, honorem & gloriam, quæ soli excellentiæ debentur, ambiamus: esto consilium Sapientis, suadentis ut famę nostræ curam & rationem habeamus, non improbet, sed sequatur. Bona namque fama & nomen, æstimatio quædam est, non alicujus excellentiæ, sed tantùm simplicis & communis cujusdam probitatis & integræ vitæ, quã ut in nobis ipsis agnoscamus humilitas non impedit, uti nec consequenter quò minus reputationem nostram quæramus. Humilitas quidem, fateor, famam non curaret, sed contemneret, si charitas eâ opus non haberet: sed quia hæc è societatis humanæ funda-

mentis unum est, & sine ea publico non inutiles solùm, sed & noxii sumus, propter scandalum videlicet quod inde communitati consequitur, hinc charitas requirit, & humilitas non improbat, ut eam & quæramus, & quàm diligentissime conservemus.

Præterea quemadmodum frondes arborum, quæ ex seipsis satis viles & parvi pretii sunt, ad multa tamen utiles sunt, non solùm videlicet ad eas condecorandas, sed etiam ad earum fructus, quamdiu teneriores sunt, adversus exteriores injurias conservandos: sic bonum nomen & fama, esto per se non magni pretii & valoris sit, nihilominus maximam adferre utilitatem solet, quia non solùm ad vitæ nostræ ornatum, verùm etiam ad virtutum nostrarum, præsertim dum eæ adhuc teneræ & fragiles sunt, conservationem defensionemque mirè faciat. Nominis & famæ nostræ conservandę, ut nimirùm tales simus, quales vulgò esse credimur, obligatio animum generosum potenti simul & suavi violentiâ cogit. Conservemus, carissima Philothea, virtutes nostras, quòd Deo, qui summum & supremum

omnium operum nostrorum objectā est, sint acceptæ: sed quemadmodum fructus æstivales in hiemem conservare studentibus satis non est, eos saccato condire, sed præterea thecis & vasculis quibusdam, iisdem conservandis accommodis, eos includunt: pari modo, esto primarius virtutum nostrarum conservator & custos sit amor divinus nihilominus bonum nomen & famam, tanquàm ad hoc cumprimis utile & conveniens, huc etiam impendere & adhibere possumus.

Videndum tamen, ne in hujus conservatione nimis ferventes, exacti & scrupulosi simus: qui enim in fama & nomine suo conservando adeo studiosi & attenti sunt, similes haud dubiè sunt iis, qui etiam in minima indispositione & incommodo corporis medicamenta sumunt, hi namq; dum valetudinem suam conservare & tueri se putant, eam potius de facto destruunt, sic illi dum famam suam tam accuratè & delicatè tueri gestiunt, eam prorsus amittunt: etenim per nimiam hanc famæ curationem litigiosi, tetrici, & aliis intolerabiles fiunt, & detrahentium malignitatem provocant.

Ipsa

Ipsâ injuriæ calumniæq; dissimulatio & contemptus, ut plurimùm magis ad eas obtegendas & curandas juvat, quàm earundem sensus, pervicax in contrarium contentio, & earum vindicta: contemptus quippe facit, ut mox evanescant; & si quis propter illas indignetur, se illas approbare & veras esse fateri ostendit.

Crocodili non nocent, nisi metuentibus, sic nec detractio & maledicentia aliis, quàm ob eam indignantibus, ac sese torquentibus.

Immoderatus famæ perdendæ timor magnam de fundamento ejusdẽ (quod est, bonæ vitæ veritas) diffidentiam ostendit. Civitates, quæ super latissima flumina nonnisi ligneos pontes habent, timent, ne ad eorundem inundationem vorticibus aquarum absipiantur; at quæ lapideos, nonnisi extraordinarias inundationes timent, sic qui animam solidè Christianam, & benè fundatam habẽt, ut plurimùm nullos linguarum virulentorum excessus & inundationes metuunt: at qui se fragiles sentiunt, ad quodlibet verbũ tribulantur & inquietantur. Sanè quisquis bonum apud omnes nomen

habere & reputationem satagit, ipsam apud omnes è contra amittit, & ille honorem perdere dignus est, qui ipsũ mutuari vult ab iis, quos vitia verè infames & probrosos reddunt.

Fama & reputatio nonnisi velut intersignium est, è quo agnoscatur & colligatur, ubinam virtus habitet: unde virtus in omnibus, & per omniá, præferenda est. Quapropter, si eò quod te devotioni applices, homines te, ut hypocritam reputent: si, quod offensam offendenti remiseris, ignavum & pusillanimem, omnia hæc flocci pende. Nam ut taceam, hæc judicia ab hominibus stolidis & stultis fieri, etiamsi famæ jactura facienda esset, non tamẽ idcirco deserenda esset virtus, nec ab illius semita declinandum, quod fructum frondibus, id est, interius & spirituale bonum bonis omnibus exterioribus præferri par sit, famæ nostræ nos oportet zelatores esse, non idololatras, & sicut oculum bonorum non debemus offendere, ita nec velle placere improborum. Barba decus & honestamentum formæ virilis est, capillitium & coma faciei mulierum. Si quis ergo à mento pilos, & comam à

capite

capite eis revellat, ægerrimè repullulabunt, at si duntaxat detondeantur, facilimè postea, & spissiores quidem & fortiores recrescent. Pari modo, esto fama præscindatur, imò etiam de facto radatur à lingua ledici (quæ ut Propheta loquitur, adinstar acutæ novaculæ est) non est quod inde ullo modo turbemur, etenim ipsa non multo post repullulabit non solùm tam illustris quàm erat prius, verùm etiam solidior & potentior, at, si à vitiis, inertia, & improba vita nostra, fama & bonum nomen nobis evellatur, & auferatur, vix unquam renasci & reparari poterit, radice nimirum ejus evulsâ. Famæ autem radix, est bonitas & probitas, quæ quamdiu in nobis vivet, semper honorem qui ei debetur, reproducere potest.

4 Vana illa conversatio, inutile illud contubernium, nugacula illa amicitia, stulta illa familiaritas relinquenda sūt, quod famæ detrimentum adferant. Pluris quippe valet fama, quàm quælibet inanis recreatio & voluptas. At si ob pietatis studium, progressum in devotione, & boni æterni curam & consectationem nobis homines de-

trahant, murmurent & calumnientur, sinamus molossos illos ringentes adversus Lunam latrare. Etenim licet sinistram aliquam contra reputationem & nomen nostrum opinionem excitent, itaq; famæ nostræ barbam & capillos velut proscindant, imò & nudent, non est tamen quod turbemur: brevi quippe eâdem renascetur, & maledicentiæ detractionisq; novacula honori nostro præstabit id quod falcula vineæ, quam feraciorem & botris onustiorem reddit.

In Iesum Christum crucifixum oculos nostros identidem conjiciamus: cum fiducia & simplicitate, sapienter & discretè tamen, in eius obsequio ambulemus: ipse famæ nostræ protector & custos erit, & si quidem eam nobis eripi permittat, non id aliter permittet, quàm ut nobis eam meliorē reddat, vel in sancta nos humilitate, cuius vel una uncia pluris valet, quam mille honorum libræ, proficere & progredi faciat. Si iniustè & immeritò sugillamur, calumniæ veritatem placidè velut clypeum obiiciamus, si nihilominus illa perseveret, nec dissipetur, nos quoq; in nobis humiliandis perseve-

perſeveremus, famam noſtram ſimul & animam in Dei manus reſignantes: neq; enim tutiori eam aſylo & templo concredere poſſemus. Serviamus Deo, *per infamiam & bonam famam*, ad imitationem Apoſtoli, ut cum Pſalmiſta dicere poſſimus: *Propter te, Deus meus, ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam.*

Quædam tamen hic excipio flagitia & crimina, adeò certè atrocia & infamia, ut, dum quis ea iuſtè à ſe amoliri poteſt, calumniam eorum ſuſtinere ac ferre æquanimiter non debeat: nec non certas quaſdam perſonas, à quarum bona fama & nomine plurimum pendet ædificatio. Hoc quippe in caſu fama eſt pacificè ac tranquillè ab iniuria, iuxta Theologorum ſententiam, vindicanda.

CAPVT VIII.

De manſuetudine & benignitate erga proximum, & optimo adverſus iracundiam remedio.

SAnctum Chriſma, cuius ex Apoſtolica traditione, in Eccleſia Dei, quo ad confirmationes & benedictiones uſus eſt, ex oleo olivarum balſamo in-

termixto compositum est: quod inter alia multa duas illas dilectissimas & carissimas, quæ in sacra Iesu Christi humanitate resplendebant, quasq; ipse peculiari quodam modo nobis commendavit, perinde ac si per easdem specialiter cor nostrum servitio ejus consecrari, & imitationi ejus addici deberet, virtutes repræsentat: humilitatem, inquam, & mansuetudinem, unde, *Discite*, inquit ipse, *à me, quia mitis sum, & humilis corde*. Humilitas quippe nos perficit quoad Deum, mititas & mansuetudo quoad proximum. Balsamum, quod (sicuti jam supra ostendi) inter omnes liquores semper imum petit, typus est humilitatis, & oleum olivarum, quod semper supernatat, benignitatis & mansuetudinis, utpotè quæ omnia superat, & inter virtutes omnes principatum tenet, cùm charitatis (quæ juxta D Bernardi sententiam, tum demum perfecta & absoluta est, quando non solummodo patiens est, sed & benigna & mansueta) flos & nucleus sit.

Sed vide, mea Philothea, ut mysticum hoc chrisma, ex mansuetudine simul & humilitate compositum in corde tuo

de tuo habitet. Etenim in hoc versutus cacodæmon quàm maxime intendit, ut multi duas has virtutes nonnisi ore & verbis tenus, & exteriori quadã specie, & superficie consectentur: qui cum affectus suos interiores non benè examinent, sese & humiles, & mansuetos esse credunt, cùm revera & de facto nec sint humiles, nec mansueti. Quod & ad oculum cernere est, nam non obstante exteriore & umbraticâ ac fucatâ illâ mansuetudine, si vel minimum verbum displicens audiant, & vel minimam injuriam recipiant, ilicò eos arrogantiâ & fastu incredibili effervescere & intumescere videbis. Ferunt, eos qui antidoton illud, quod vulgo *unguentum S. Pauli* vocatur, sumpsêre, à vipera morsos & punctos, non intumescere & inflari, dummodo unguen illud bonum & sincerum sit: pari modo, cum humilitas & mansuetudo sincera sunt, nec fucata, à tumore & ardore, quem injuriæ in animis nostris provocare plerumq; solent, nos tuentur, at, si à madicis & inimicis læsi ac morsi, excandescimus, turgescimus, & indignamur, signum est humilitates & mansuetudines nostras non veras &

ſinceras, ſed fucatas duntaxat & hypocriticas eſſe.

Sanctus & illuſtris ille Patriarcha Ioſeph, fratres ſuos ex Ægypto ad patrios lares remittens, hoc ſolum præceptum iis dedit: *Ne iraſcamini in via.* Idem tibi dico & moneo, Philothea: ærumnoſa hæc & miſera vita nonniſi via eſt ad beatam & ſempiternam; in via ergo alter alteri non iraſcamur, & in turba fratrum & ſociorum noſtrorum manſuetè, pacificè & amicè ſemper incedamus. Imò planè, & ſine ulla exceptione tibi dico, Ne iraſcaris omninò, ſi fieri poteſt; nec ſub quocunq; demum prætextu cordis tui ianuam iræ aperias. Diſertè namq; S. Iacobus & ſine ulla reſtrictione ait, *iram viri juſtitiam Dei non operari.* Non nego tamen, quin conſtanter & fortiter malo reſiſtendum ſit, vitia quoq; eorũ qui noſtræ curę concrediti ſunt, acriter coarguenda, ſuaviter & blande tamẽ id fiat oportet. Nihil elephantum iratum ita evincit, quam agni conſpectus, & nihil ita facile tormentorum bellicorum vim & impetum elidit, atq; lana conſtipatoș. Correctio quæ è paſſione provenit, eſto cum ratione coincidat & cõſonet,

sonet, non adeò solet probari, atq; illa quæ nonnisi à ratione nascitur. Anima namque rationalis cum naturaliter rationi subiecta sit, passioni nonnisi per tyrannidem subiecta est: hinc cùm rationem comitatur passio, exosa est, quod iustum eius imperium ipsa passionis tyrannis minoris auctoritatis reddat. Tunc Principes subditos suos maximopere honorant & consolantur, quando cum pacifico comitatu eos visitant & adeunt, at, cum exercitus armatos secum ducunt, esto ad bonũ publicum ii referantur, illorum adventus displicet, nam, tametsi disciplinam militarem exactè inter milites servari iubeant; tamen non ita cavere suorum indemnitati queunt, quin semper aliqua committatur insolentia, quæ in innocentis alicuius damnum tendat. Pari modo quamdiu leniter regnat ratio, castigationes, & reprehensiones suas benigne depromit, esto eę rigidæ sint, nemo non eam amat & approbat, at, cum iram choleram & bilem, quæ (ut ait S. Augustinus) eius sunt milites, secum trahit, terribilem se reddit potius ac metuendam, quàm amabilem, quin imò etiam pro-

prium

prium cor ejus semper inde opprimitur, & malè habetur. Satius est, ait idem Augustinus epistolâ ad Profuturum, omnem iræ etiam justæ & rationi consentaneę aditum occludere, quàm eam quantumvis parvam intromittere. Semel enim admissa, quam difficillime potest expelli, ingreditur surculus, sed in momento in trabem excrescit & magnescit, si vel unâ apud nos stabulari nocte queat, & *Sol super iracundiam* nostram *occidat*, (quòd ne fiat, Apostolus monet & vetat) ita ut in odium convertatur, nulla propè ejus expellendæ superit ratio: alitur quippè mox sexcentis falsis persuasionibus & opinionibus, nunquam enim ullus iratus iram suam putavit injustam esse.

Satius ergo est, conari prorsus sine ira vivere, quàm sapienter & moderatè eandem regere nosse velle; cumq; aliqua ex imperfectione aut fragilitate nos ab eadem occupatos videbimus, meliùs est eam quantocyùs à nobis rejicere, quàm cum illa negotiari & paciſci velle, nam quantumvis parum otii ei concedamus & moræ, plenum loci mox illa dominium occupat, & serpentem colubrum imitatur, illuc facilè

facilè totum corpus insinuantem, quo caput potuit immittere. At petes, quomodo eam expellam? Quamprimùm eam senties & percipies, Philothea, vires tuas omnes promptè recolligas oportet, non quidem violenter & impetuosè, sed suaviter, seriò tamen. Nam sicuti in multorum Senatuum ac Parlamentorum audientiis fieri videmus, ut apparitores & accensi clamantes. *Silentium* plus clamoris & vocis cieant, quàm quos tacere jubent: sic & sæpe contingit, ut, dum impetuosè & violenter iram nostram cohibere volumus, majorem in animo turbationem & motum excitemus, quam is forsan in ira habuisset: unde ipse ita turbatus & concitatus, exinde sui dominium recuperare nequit.

Post suavem hanc violentiam adhibitam, practica consilium illud quod S. Augustinus jam senex Auxilio Episcopo, sed juniori, olim suggessit: *Fac*, inquit, *omne quod homini faciendum est. Si deinde forte tibi accidat, quod vir secundum cor Dei de se ipso in Psalmis fatetur. Turbatus est à furore oculus meus; ad Deum confuge, & dic, Miserere mei Deus: ut suam ille ad iram tuam reprimendam dexteram extendat.*

dat. Dicere volo, opem Dei nobis implorandam esse tum, cùm ab ira nos occupatos videmus, ut Apostoli, tempestate & ventis in mari medio jactati, auxilium Domini invocarunt: ipse namq; passionibus nostris imperabit, ut se remittant, moxq; in animo nostro fiet tranquillitas magna. Sed hoc nihilominus te moneo, orationem quæ adversus iram præsentem & jam nos opprimentem adhibetur, suaviter & tranquille, non autem violentè adhibendam esse, quòd & in omnibus aliis quæ adversus hoc malum usurpantur, remediis observandum est.

Ad hæc, statim ac aliquem actum adverteris te commisisse, aliquo mansuetudinis ac mititatis erga illum contra quem indignaris, quàm promptissime exercito actu, errorem illum reparare stude. Nam sicuti præsentissimum contra mendacium remedium est, statim, & adhuc ipso in loco quamprimum atq; advertimus nos esse mẽtitos, dictum revocare; ita etiam optimum contra choleram remedium est, eam contrario mansuetudinis ac benignitatis actu quantocyùs resarcire, nam, ut dici vulgò solet, facilius curan-

curantur vulnera recentia, quàm inveterata.

Præterea, cum jam tranquilla es, nullamque irascendi occasionem habes, egregiè tibi tunc de mansuetudine & benignitate prospice; fiet id, si omnia verba tua quàm poteris mansuetissimè & suavissimè proferas, & opera tua omnia, parva juxta ac magna, placidissimè exequaris.

Memento, sponsam in Canticis non solùm habere mel in labiis & in linguæ extremitate, verùm etiam sub lingua sua, id est, in pectore: nec mel tantùm, sed etiam lac habere: nam non solùm verba & os erga proximum dulce, sed & universum pectus, & animum interiorem mansuetum habere nos oportet; nec mellis tantùm, quod & aromaticum est & odoriferum, dulcedinem, id est civilis conversationis cum externis suavitatem, sed & lactis: ut videlicet inter domesticos, & proximiores vicinos, benignos nos ostendamus. In quò graviter sanè peccant illi, qui foris & in platea Angelis similes videntur, & domi atq; intra privatos parietes cacodæmones sunt.

CA-

CAPVT IX.

De mansuetudine erga nos ipsos.

INter bonas mansuetudinis, quas exercere possimus, praxes & actus non postrema est illa, cuius materia in nobis ipsis consistit, ne scilicet unquam contra nos ipsos, aut imperfectiones proprias indignemur. Tametsi enim æquum sit, & ratio requirat, ut, dùm delictum aliquod committimus, illud nobis displiceat, & illius causâ contristemur; videre tamen debemus, ne nimiam, indignabundam, amarulentiam ac stomachabundam displicentiam habeamus. In quo permulti graviter errant; qui cùm ab ira occupati fuêre, irascuntur sibi quod irati fuerint, adversum se stomachantur, quod stomachati sint, & succenſent quod succensuerint hac quippe ratione, animus illorum in ira quodammodo coquitur, & velut ab ea imbibitur, &, esto secunda ira primam tollere & exstinguere videatur, hæc tamen januam & aditum patefacit, per quam nova, primâ datâ occasione, ira in animum ingrediatur & penetret. Vt taceam cho-

choleras, indignationes, & amarulentias has, quibus nobis ipsi indignamur, superbiam quandam spirare, & nonnisi à philautia, & nostri ipsorum amore, turbante & inquietãte se quod imperfectos nos videat, ortum habere. Talem ergò errorum & imperfectionum propriarum displicentiam habere nos oportet, quæ pacifica sit, serena & solida. Nam sicuti iudex tunc melius maleficos castigat, cùm sententiam ex ratione & in spiritu tranquillitatis profert, quàm dum eam impetuosè & è passione depromit, quia dum è passione sententiam pronunciat, scelera & delicta non pro ipsorum quidem qualitate, sed prout ipsemet in animo cõstitutus est, castigat: ita meliùs nos ipsi per tranquillas & constantes, quàm per amarulentas & indignabundas, contritiones & dolores castigamus, quod impetuosæ illæ non pro peccatorum nostrorum gravitate, sed prout inclinati sumus, plerumq; fiant, v.g. qui benè erga castitatem afficitur, incredibili quâdam animi amaritudine adversus minimum contra illam admissum delictum ac defectum indignabitur, & ob gravem quandam quâ alteri

alteri detraxerit, detractionem in risum dissolvetur. Et vice versâ, qui detractionem omnem detestatur, mirè se torquebit & affliget, quod vel parum alterius honori detraxerit; & grave quoddam contra castitatem flagitium admissum pro levi & nihilo reputabit: atq; ita de reliquis, quod non alia de causa fit, quàm quod de conscientia sua, non è rationis præscripto & dictamine, sed è passione sententiam ferant.

Mihi crede, Philothea, sicuti correptiones patris alicujus leniter & affectuose factæ, longe sunt ad filium corrigendum potentiores, quàm amaræ illæ & iracundæ: ita si postquam cor nostrum aliquod peccatum admisit, id correptionibus suavibus & tranquillis, ac plus compassionis in illud, quàm passionis & indignationis includentibus, reprehendamus, ipsum ad ejus emendationem exstimulando, dolor sanequem inde concipiet, longe profundius ingredietur, ac melius penetrabit, quàm indignabundus, iracundus & impetuosus.

Ego certe, si (verbi gratia) summopere afficerer, ne in aliquod vanitatis vitium inciderem, & nihilominus turpi quo-

pi quodam lapſu in ipſum incidiſſem, hoc certe modo cor meum reprehendere & objurgare nollem. Næ tu miſerum & abominabile es, quod nimirum poſt tot propoſita facta à vanitate te abripi ſiveris: morere præ confuſione; morere: noli poſthac oculos in cœlum ſuſtollere; ah cœcum, impudens, perfidum, & alia id genus. Sed vellem id rationabiliter velut ei compatiendo corrigere: Itane, ah infelix cor meum, in foſſam, quam toties evitare propoſueramus, jam præcipitavimus! Eja ergo ſurgamus, ipſamque in æternum deſeramus, & miſericordiam Domini imploremus, inque illo ſperemus, fore videlicet, ut ille nos adjuvet, quò in poſterum in propoſito conſtantiores ſimus, & in humilitatis viam jam redeamus. Age dum igitur, jam ex hoc die nobis caveamus & advigilemus. Deus nobis aderit. Melius ergò ſic faciamus; & ſuper hanc reprehenſionem ſolidum & firmum quoddam propoſitum non amplius in id delictum incidendi, inædificare vellem, convenientia ad hoc media, nec non directoris mei conſilium, admittere parata.

Quod

Quod si fortè quis per lenem hanc & placidam correptionem non satis emoveri cor suum videat, addere poterit & exprobrationem ac reprehensionem quandam acrem & vehementem, quò ipsum ad profundiorem confusionem excitet, dummodo, postquam id obiurgavit ac sugillavit acerbius, lenius finiat, omnem suum dolorem & iram suam in sancta quadam in Deum fiducia terminando, in imitationem videlicet illustris illius pœnitentis, qui animam suam afflictam & dolore prostratam videns hoc eam alloquio sublevabat: *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo: quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultûs mei & Deus meus.*

Suaviter ergò & leniter cor tuum, jam lapsum, subleva, insigniter te coram Deo, eò quod miseriam tuam ad oculum videas, humiliando, nec ob lapsum tuum adeò te consternando: quid enim adeò mirum & mirandum, infirmitatem infirmam esse, fragilitatem fragilem, & miseriam miseram? Ex toto tamen corde & viribus tuis offensam & iniuriam, quam Deus opt. max. à te recepit, detestare, & magna qua-

quadam cum generositate, deq; misericordia ejusdem fiducia, in virtutis, quam dereliqueras, viam redi.

CAPVT X.

Negotia diligenter quidem, non tamen anxiè & solicitè nimium gerenda sunt.

CVra & diligentia, quam in rebus ac negotiis nostris gerendis adhibere debemus, longè certè differūt à sollicitudine, anxietate & turbatione. Angeli salutis nostræ curam gerunt, eamq; diligenter procurant, at non propterea sollicit i, anxii, & impediti sunt: cura namq; & diligentia ad ipsorum pertinent charitatem, sollicitudo verò, anxietas & turbatio, illorum beatitud ni adversarentur: cùm cura & diligentia queant cum tranquillitate & quiete spiritûs consistere, non autem sollicitudo & anxietas, & multò minus impedita turbatio.

Id omnibus ergò rebus ac negotiis, curæ tuæ concreditis, esto, Philothea mea, diligens & sedula; cùm enim tibi Deus illa crediderit & fisus sit, vult illa te diligenter curare, sed si quidem fieri potest, noli propter illa nimis esse an-

xia aut sollicita, id est, cum inquietudine, anxietate, & ardore ea non aggrediaris, nec in iis exequendis multùm turberis aut satagas: omnis namq; turbatio rationem & judicium perturbat, imò verò impedimento nobis est, ne rem quam agere volumus, benè & prout oportet exequamur.

Quando Dominus Martham reprehendebat, dicebat: *Martha, Martha, sollicita es, & turbaris circa frequens ministerium.* Viden', si tantùm diligens & sedula fuisset, minimè se turbasset, sed quia sollicita erat & inquieta, hinc turbatur & anxiatur. Et in hoc Dominus reprehendit eam, flumina quæ leniter per planitiem æquam feruntur, ingentes & vastas ferunt naves & pretiosas merces: pluviæ, quæ leniter & guttatim in agrum cadunt, herbis & granis eum abundare faciunt: at torrentes & flumina quæ impetuosè aquarum vorticibus per terram abripiuntur, vicina loca destruunt, & mercibus vehendis incommoda sunt, uti & nimbi velut ruentes ac præcipites, agros & prata devastant. Nunquam aliquod negotium cum impetu & turbatione quadam peractum, bene factum fuit. Lentè (ut

tè (ut vetus ait proverbium) festinandum est: *qui*, ut Salomon asserit, *pedibus est festinus*, in periculo est, ne pedem offendat. Semper satis citò facimus, si satis benè, fuci majorem quidem strepitum cient, & turbatiores sunt quàm apes, at ceram duntaxat, non autem mel conficiunt, sic qui sollicitudine nimiâ & ardenti, & streperâ anxietate negotia sua agere allaborant, vix quidquam agunt, & quod agunt, non benè.

Muscæ, non vi suâ & vehementiâ, sed confusâ multitudine suâ nobis admodum sunt molestæ: sic magna negotia non adeò nos perturbant atque parva, cùm nimirum ea frequentia & multa sunt. Quæ ergò curanda & expedienda tibi advenient negotia, quietè ac tranquillè suscipe & ordinatim ea unũ post aliud exequere. Si enim simul omnia sine ullo ordine perficere & aggredi velis, connisus quosdam facies qui te opprimení, & spiritum tuum evigorabunt, tuquè ut plurimùm sub onere fatisces confecta, & vix quidquam effeceris.

In omnibus porro negotiis tuis, divinæ providentiæ, à qua sola omnia tua molimina & opera ortum habere de-

bent, totaliter nitere: ex parte tamen tua graviter labora, & possibilia age, quò ei cooupereris, ac deinde certa esto, siquidem in Deo benè confisa fueris, successum qui inde tibi sequatur, semper tibi & utilissimum & optimum fore, esto is tibi pro particulari tuo judicio, bonus aut malus videatur.

Imitare pueros, qui manu unâ parentis manum tenent, & alterâ fraga & baccas è sepibus & dumetis colligunt. Pari modo tu, manu unâ bona mundi hujus colligito & tracta, alterâ semper panis cœlestis manum tene, ad eum subinde revertens & recurrens, ut videas, num tua agendi ratio & occupationes tuæ ei placeant. Inprimis verò cave, ne manum & protectionem ejus unquam deseras, te solâ plura colligere & efficere posse credens: si enim ipse te deserat, ne unum quidem gressum figes, quin corruas & turpiter impingas. Quando ergò, Philothea, in communibus tuis negotiis & occupationibus, quæ tam vehementem ac internam attentionem non requirent, versaberis, semper magis ad Deum, quàm negotia respicias. Cùm verò negotia tanti sint momenti ac difficulta-

tis,

tis, ut ritè peragantur, omnem tuam attentionem & annisum requirant, subinde ad Deum animum attolles, ad exemplum eorum qui mare navigant, qui quò ad terram, ad quam anhelant, appellant, sæpius sublime, cœlum versus, respiciunt, quàm æquor quod navigant: sic fiet, ut Deus tecum, in te, & pro te laboraturus sit, & labor tuus aliquâ consolatione dulcorandus.

CAPVT XI.

De Obedientia.

SOla charitas nos in perfectione ponit, sed obedientia, castitas & paupertas tua ejus acquirendæ media sunt, obedientia quippe cor, castitas corpus, & paupertas facultates nostras amori & obsequio Dei dedicat, sunt hæ, tres crucis spiritualis rami, qui tamen omnes quarto, id est humilitati, innituntur. Nihil autem de tribus illis præstantissimis virtutibus dicam, in quantùm solenni voto promittuntur, hoc quippe ad solos Religiosos spectat, nec etiam, in quantùm simplici voto voventur, quia licet votum semper multum gratiæ & meriti virtu-

tibus omnibus addat, ut tamen ad veram perfectionem pertingamus, ad eas necesse non est hominem voto sese astringere, dummodo eas exactè servet. Etenim, esto ipsæ voto promissæ, & præsertim sollenni, hominem in perfectionis statu collocent: tamen, ut eum in perfectione constituant, satis est, eas benè observari, cùm magna inter perfectionis statum, & ipsam perfectionem differentia ac discrimen sit, cùm quilibet Episcopi & Religiosi in statu quidem sint perfectionis, non tamen omnes in perfectione: quemadmodum indies plus nimiò videmus. Demus ergò operam, Philothea, ut tres hasce virtutes, quisq; juxta suam vocationem & statum, rite exerceamus. Siquidem esto nos ad perfectionis statum non perducant, ipsam tamen perfectionem nobis dabunt. Adhæc, omnes quotquot sumus, ad harum trium virtutum exercitium tenemur, esto omnes ad eas uno eodemq; modo exercendas minimè obligemur.

Duo sunt obedientiæ genera, unum necessarium, & alterum voluntarium. Per necessariam obedientiam humiliter obedire debes Superioribus tuis Eccle-

Ecclesiasticis, puta Pontifici, Episcopo, Curioni, & ipsorum Vicariis & substitutis, item Superioribus Politicis, id est Principi tuo ac Magistratibus, quos is super provinciam tuam constituit; Superioribus deniq; domesticis, id est, patri, matri, hero & heræ. Hæc porro obedientia dicitur necessaria, quod nullus ab his Superioribus obediendi officio se eximere potest, cùm Deus iis auctoritatem regendi & gubernandi dederit, unicuiq; pro munere quod in nos acceperunt. Illorum ergo præceptis & jussis morem gere, & hoc necessitatis est: sed, ut perfecta sis, illorum insuper consiliis, desideriis, & propensionibus acquiesce, in quantùm id charitas & prudentia permittet. Iis ergo obedi, cùm aliquid sensualitati gratum tibi iniungent, uti est, comedere, recreationem capere, &c. nam tametsi non magnæ videatur esse virtutis hoc in casu obedire, magnum tamen vitium foret hic non obedire. Obedi quoque in rebus indifferentibus, uti sunt tale vestis genus gestare, hac viâ aut aliâ incedere, cantare aut tacere, & erit obediẽtia valde commendabilis. Obedi item in rebus difficilibus, asperis

& duris, & erit obedientia perfecta. Obedi deniq; suaviter sine murmuratione, promptè sine dilatione, hilariter sine morositate, & ante omnia obedi amorosè, ex amore scilicet ejus qui amore nostri factus est obediens usque ad mortem crucis, & qui, ut ait S. Bernardus, vitam amittere maluit, quàm obedientiam.

Vt autem Superioribus tuis facilè obedire discas, æqualium tuorum voluntati facile, & non invita acquiescas, illorum opinioni in eo quòd apertè malum non est libenter cedendo, ut nec contentiosum cum iis finem trahas, nec pertinaciter illis oblucteris. Libenter quoq; inferiorum tuorum desideriis te, quantum ratio permittet, accommoda, nullam in eos auctoritatem violentam aut imperativam, quamdiu boni sunt, exercendo.

Errant, qui credunt se, si Religiosi aut Religiosę forent, facile obedituros; cùm interim illis, quos Deus iis Superiores constituit ac dedit, obedire detrectent, & arduum ducant,

Voluntariam obedientiam dico illam ad quam propriâ electione & sponte nos astringimus, & quam nos nobis,

non quis alius, imponimus. Plerumq;, Principem, Episcopum, patrem, matrem & sæpe etiam maritum, nobis non eligimus; at seligimus confessarium, & directorem. Porrò, sive in eo deligendo, expresse votum ei obediendi concipiamus, (sicut S. Mater Teresa, præter obedientiam Superioris Ordinis sui solenni voto promissam, simplici quodam voto Deo se ad Patri Hier. Gratiano obediendum ac parendum obstrinxisse fertur, sive sine ullo voto nos alterius cujuspiam imperio obedientiæque devoveamus, obedientia hæc semper voluntaria dicitur, idque ratione fundamenti ejus, quod à nostra voluntate & electione dependet.

Omnibus in genere Superioribus obediendum est, unicuiq; tamen in ea re, in qua nobis præsidet & præpositus est. Nam in rebus ad politicum & publicum regimen spectantibus, obediendum est Principibus, in iis quæ ad Ecclesiasticam gubernationem attinent, Prælatis, in domesticis verò, patri, hero, marito, in particulari deniq; animæ directione, peculiari directori ejusdem aut Confessario.

Cura, ut tibi quidam pietatis actus

& exercitia à Patre tuo spirituali præscribantur & ordinentur, ut eos deinde executioni mandes: sic namq; illi & meliores erunt, & duplicem gratiam ac bonitatem habebunt; unam quidem ex seipsis, eò quod pii sunt, alteram verò ab obedientia, quæ ipsos fieri præcepit, & in cujus virtute fient. Beati obedientes, non permittet enim Deus ut errent & impingant.

CAPUT XII.

De necessitate castitatis.

CAstitas virtutum omnium est Lilium, hæc homines Angelis prope similes & æquales reddit, nihil pulchrum, nisi per puritatem, hominum porrò puritas, castitas est. Castitas, honestas appellatur; & ejusdem professio, honor: nominatur item, integritas, & illius contrarium corruptio. Denique hanc singularem & particularem gloriam habet, quòd pulchra & candida animæ simul & corporis virtus sit.

Nullam quis unquam è corpore suo impudicam haurire voluptatem potest, quocunq; demum modo fiat, nisi in legitimo matrimonio; utpote cujus sanctitas, justâ quâdam compensatione,

ne, eum qui in delectatione committitur, defectum potest reparare. Quin & in ipso matrimonio, intentionis honestas curanda est, ut si qua fortè in voluptatis qui exercetur actu sit indecentia, nihil nisi honestum in eum exercente voluntate reperiatur.

Cor mundum & castum ad instar conchæ margaritiferæ est, nullam nisi quæ de cœlo venit, aquæ guttam recipientis: nullam quippe illud admittere voluptatem potest, quàm quæ è matrimonio, quod à cœlo est institutum, provenit; & præter hanc ne cogitare quidem de ea, impudica, voluntariâ & deliberatâ quadam cogitatione, ei licitum est.

Quod ad primum hujus virtutis gradum attinet, cave, Philothea, ne ullam illicitam, aut prohibitam voluptatem admittas, uti sunt omnes quæ extra matrimonium capiuntur, vel etiam in eo, quando eæ contra ejusdem præscriptum & ordinem exercentur.

Quod ad secundum, quantum possibile tibi erit, omnes inutiles & superfluas, esto licitas & permissas, delectationes à te rescinde.

Quod ad tertium, delectationibus

& voluptatibus, quæ & præceptæ sunt, & ordinatæ, affectum non applices. Licet enim necessariæ delectationes & voluptates usurpari debeant, eæ (inquam) quæ ad Sancti matrimonii finem & institutionem referuntur, nunquam tamen animum aut spiritum iis oportet affigere.

Cæterùm, nemo non virtute hâc opus habet. Qui in viduitate sunt, animosam & utilem castitatem habeant oportet, quæ non solùm tum præsentia, tum futura objecta repudiet & à se excludat, verùm etiam imaginationibus, quas voluptates licitè in matrimonio alias habitæ in mentibus eorum producere queunt, (quæ idcircò impudicis illiciis sentiendis magis obnoxiæ sunt) viriliter resistat. Atque hinc est, quod S. Augustinus carissimi sui Alixii puritatem usq; adeò obstupescat, & deprædicet, quod nimirùm voluptatum carnalium, quas tamen in juventute sua aliquãdo expertus erat, jam conversus penitus oblitus esset, & sensum earum amisisset. Et sanè, sicuti fructus, quamdiu integri sunt facilè possunt conservari, alii in straminibus, alii in arena, alii in suismet frondibus;

dibus; at semel morsi & delibati si sint, vix ulla eos conservandi suppetit ratio, nisi saccaro & melle condiantur. Si castitas nondum læsa aut violata, diversimodè servari potest, at semel prælibata & violari cœpta, nullâ re aliâ, nisi per excellentem quandam devotionem (quę, sicuti sępè dixi, verum mentium mel & saccarum est) potest conservari.

Virgines verò castitate simplicissimâ opus habent, ut videlicet omnes cogitationes curiosas à corde suo excludant, & absoluto quodam contemptu & repudio quaslibet immundas delectationes contemnant; quòd hæ ab hominibus desiderari & optari omninò non mereantur, cum asinis & porcis illæ conveniant magis & propriæ magis sint, quàm ipsis. Caveant ergò hæ puræ animæ, ne unquam dubitent, quin castitas incomparabiliter melior sit, quàm quidquid illi directè oppositum est, & cum ea incompatibile. Nam, ut magnus Hieronymus scribit, diabolus virgines violenter tentat & incitat, ut voluptates semel experiri velint, eas infinito suaviores & deliciosiores quàm in se revera sint,

ipsis depingendo & repræsentando: quod eas sæpè valde perturbat, dum, ut ait sanctus ille vir, suavius reputant id quod nesciunt. Nam veluti papilio flammam videns, eam identidem & curiosè circumvolitat, experturus num tam illa suavis sit, quàm pulchra; & ab hac imaginatione impulsus, non ante ad eam volare cessat, quàm ad primum experimentum ipse sibi ruinam & mortem accersat: sic adolescentiores sæpè se ita à falsa & stulta persuasione & repræsentatione, quâ voluptatum carnalium flammas dulces ac deliciosas esse sibi fingunt, abripi patiuntur, ut post multas curiosas cogitationes in iisdem tandem pereant, sibiq; interitum accersant, in quo certè fatuis papilionibus stultiores sunt, quod illi aliquam quidem occasionem & causam habeant, cogitandi, ignem, cùm adeò pulcher sit & splendidus, etiam suavem & deliciosum esse: hi verò esto sciant, id quod ambiunt & consectantur, cumprimis inhonestum esse, nihilominus fatuam & brutalem illam delectationem pluris faciunt quàm honestatem. Quod autem ad conjugatos attinet, certum est (quod tamen

vix quisquam credat) castitatem iis cumprimis necessariam esse : illorum namque castitas non tam consistit in hoc, ut absolute ab omnibus carnalibus voluptatibus abstineant, quàm ut remediis in voluptatibus sese contineant. Porrò sicuti præceptum illud; *Irascimini & nolite peccare*, longè meo judicio difficilius est illo, prorsus non irascimini; quia facilius longè est iram penitus vitare & fugere, quam moderari: sic multò facilius reputo, à carnalibus voluptatibus prorsus abstinere, quā aliquod in illis moderamen & regulā servare. Sancta matrimonii licentia & voluptas peculiarem, fateor, vim habet, ad ignē concupiscentiæ exstinguendū, at eâ fruentium infirmitas facilè à licito ad illicitum, & ab usu ad abusum dilabitur. Et sicuti multos divites furari videmus, non quidē præ egestate, sed ex avaritia, sic multos conjugatos utroq; in sexu, per solam intēperantiam, libidinem & lubricitatem videmus delinquere, tametsi legitimum domi objectum habeant, in quo & deberent, & possent consistere: cùm concupiscentia illorum adinstar ignis volatici sit, hic & illic obvia quæq; ustulan-

stulantis, & nullo certo in loco hærentis. Semper magno cum periculo conjunctum est, violenta medicamenta sumere, si enim ex illis plus nimio sumatur, aut illa minimè prout oportet præparata sint, plurimùm sumentibus damni adferunt. Matrimonium benedictum, & institutum ex parte fuit, in concupiscentiæ carnalis remedium: & certè optimum remedium est, violentum tamen, perinde periculosissimum, nisi cum discretione quis eo utatur.

Addo, ob varios rerum & negotiorum humanorum casus, (ut taceam quoque longos & diuturnos morbos) sæpè maritos ab uxoribus suis abesse debere, undè conjugati duplici castitate opus habent; unâ videlicet ut absolutè à carnali commercio abstineant, quando nimirum ab invicem, ob illas, quas jam dixi, causas, disjuncti sunt: alterâ, ut voluptatem suam moderentur, quando jam simul agunt & cohabitant.

Hinc S. Catharina Senensis plurimos damnatorum idcircò gravissimè cruciari conspexit, quod matrimonii sui sanctitatem violassent, quod non tam ob peccati ipsius gravitatem fieri ațe-

ajebat (quia homicidia & blaſphemiæ longè enormiora ſcelera ſunt) quàm quod qui illud admittunt nullum inde remorſum aut ſcrupulum ſibi moveant, ac proinde diu in illo hæreant & velut computreſcant.

Vides ergò, caſtitatem omni hominum generi neceſſariam eſſe. *Pacem ſequimini*, inquit Apoſtolus, *cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.* Per ſanctimoniam autem, intelligit caſtitatem, ut quidem S. Hieronymus & Chryſoſtomus illum locum exponunt. Nemo ergò, mea Philothea, ſine caſtitate videbit Deum; nemo in ſancto ejus habitaculo habitabit, qui non ſit mundo corde. Et ſicut Redemptor ipſe apertè pronunciat, *canes & impudici* ex eo ejicientur foras, & *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.*

CAPVT XIII.

Caſtitatis conſervandæ præcepta & monita præſcribuntur.

REmis veliſq; fuge, quidquid ad lubricitatem & immunditiem quoquo modo ducit, aut eam adeſcat & nutrit. Hoc quippè malum agit inſenſibiliter & à parvis initiis in immenſum

ſum ſenſim excreſcit, & ulterius progreditur, ſemper quippè facilius id fugitur, quàm ſanatur.

Corpora humana vitreis vaſis ſimilia ſunt: hæc enim ſimul lata, ita ut ſe invicem tangant & collidantur, in ſummo periculo ſunt, ne frangantur. Item fructibus, qui licet integri & benè conſtituti ſint, vitium tamen & rubiginem contrahunt, ſi adinvicem confricentur. Ipſa aqua quantumvis recens in vaſe ſit, ſi ab aliquo terreno animali delibetur & tangatur, ſuam integritatē & frigiditatem diu conſervare nequit. Nunquam te patiare, Philothea, ab aliquo inciviliter, aut per jocum ſive è benevolentia contingi. Eſto enim caſtitas inter haſce actiones, leves potius quàm malas, queat integra conſervari, viror tamen & flos illius aliquod ſemper inde capit detrimentum & jacturam, totalis autem caſtitatis ruina & interitus eſt, ſi quis ſe inhoneſtè à quopiam tangi ſinat.

Caſtitas quidem à corde, velut ab origine ſua, ortum ſumit, corpus tamen velut materiā ſuam circa quā, reſpicit: hinc etiam per omnes exterio-

res

res corporis sensus, per cogitationes & desideria cordis amittitur. Impudicitia est, intueri, audire, loqui, olfacere, tangere inhonesta, cùm animus iisdem afficitur & voluptatem inde haurit, quare Apostolus absolutè ait, & suadet, *Fornicatio nec nominetur quidem in vobis.* Apes non solùm cadavera tangere recusant, sed & omnem, quæ ex iisdem provenit putrescentiam & fœtorem penitus fugiunt ac detestantur. Sponsa in Canticis manus habet stillantes myrrham, qui liquor est corpora quælibet ab omni corruptione defendens. Labia verò ejus vittâ coccineâ constricta sunt, quæ honestatis & pudoris verborum index est: oculi ejus sunt oculi columbarum, ob munditiem & integritatem, aures illius inaures habent aureas, quod puritatis indicium & nota est: nasus deniq; ejus confertur cedris Libani, quod ligni genus æternum & incorruptibile est. Talis, anima devota sit oportet casta inquam, nitida, honesta, tam manibus, labiis, auribus, oculis, quàm reliquo toto corpore.

Huic proposito mirè mihi quadrare vide-

videtur sententia illa, quam vetus ille Ioannes Cassianus, tanquam S. Basilii ore olim prolatam adducit, qui deseipso loquens quâdam die, *Fœminam nescio, attamen virgo non sum.* Tot certè amitti modis castitas potest, quot sunt impudicitiarum & lasciviarum genera: quæ prout magnę aut parvæ sunt, eam vel luxant & debilitant, vel lædunt, vel planè exstingũnt. Etenim sunt quędam commercia & familiaritates, & indiscretæ, petulantes, vanæ, & sensuales quædam passiones, quæ si propriè loquendum sit, castitatem quidem non violant, eam tamen debilem & langui-dam reddunt, ejusq; fulgidum nitorem nonnihil obscurant. Aliæ sunt familiaritates & passiones non indiscretæ solùm, sed & vitiosæ, non solùm vanæ ac ineptæ, sed & inhonestæ; non sensuales solùm, sed & carnales; & per has ad minimum castitas valdè læditur & incommodatur. Dico, ad minimum, quia tunc illa moritur & planè petit, quando lasciviæ & lubricitates illæ ultimum carnalis voluptatis effectum in carne causant, imò verò tunc multo perit indignius ac sceleſtius, quàm dum per fornicationem & incestum perit:

perit: nam postremæ illæ libidinis species nonnisi peccata sunt, at prior illa lubricitas & impudicitia, ut Tertullianus libro de Pudicitia palam & apertè asserit, iniquitatis & peccati abominanda & horrenda monstra sunt. Porrò, nec Ioannes Cassianus, nec ego credimus, Sanctum Basilium, dum se virginem esse negat, ad tale impudicitiæ & lasciviæ genus respexisse: puto namque, eum non aliud hîc intellexisse, quàm voluptuarias & carnales cogitationes, quæ tametsi propriè corpus ejus non inquinassent, cor tamen ac animum aliquo modo commaculârant, de cujus etiam castitate & integritate animæ generosæ quàm maximè sollicitæ sunt, eamq; sartam tectam conservare gestiunt.

Impudicorum commercium quàm potes maximè, detestare, præsertim si præterea impudentes sint, ut propè semper sunt. Vt enim hirci linguâ amygdalas dulces tangentes, eas quã primum amarescere faciunt: sic homines fœtidi, & cor infectum habentes, rarò aliquem aut sui, aut diversi sexûs, alloquuntur, quin illius castitatem & pudicitiam aliquo modo inquinent ac debi-

debilitent:habent quippè venenum in oculis, & in halitu, quemadmodum basilisci.

E contra cum hominibus pudicis & virtutum sectatoribus commercium habe: sæpè quoq; de rebus piis aut cogita, aut libros de iisdem tractantes lege: verbum enim Domini castum est, & illos qui eodem delectantur & capiuntur, castos reddit: unde David ipsum topazio & lapidi pretioso comparat, cujus illa est proprietas & natura, ut ardorem concupiscentiæ restinguat & consopiat.

Semper te apud Iesum Christum crucifixum tene, cùm spiritualiter per sanctam meditationem, tum realiter per sanctam Communionem: nam sicuti illi qui super herbam cui nomen Agnus castus & immaculatus est, requiescit, ipsum uti & animam tuam, non multò post ab omni spurcitiæ & lubricitatis genere liberum & purificatum percipies.

CAPUT XIV.

De paupertate spiritûs inter divitias observanda.

BEati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est re-

regnum cælorum : infelices ergò divites ſpiritu, quoniam ipſorum eſt miſeria infernorum. Is dives eſt ſpiritu, qui divitias ſuas in ſpiritu habet, vel ſpiritum ac mentem in divitiis. Is verò pauper ſpiritu eſt, qui nullas in ſpiritu divitias, nec ſpiritum in divitiis habet. Alcyones nidos ſuos conſtruunt adinſtar palmæ, eoſq; ita excludunt, ut in ſiis nonniſi parvum aditum supernè patentem relinquant, adhæc in maris littore eos collocant, & quidem adeò ſolidos & impenetrabiles, ut undæ licet ingruant & pre[illegible]ant, nunquã ab aqua tamen penetrari poſſint, ſed ſemper eis ſuperinnatantes, in medio mari, ſupra mare & mari prævalentes, & ſuperiores maneant. Hos cor tuum nidos imitari debet, cariſſima Philothea, ut nimirum ſoli cœlo id pateat: divitiis autem & rebus caducis omnino penetrari nequeat, ſi verò eæ tibi obtigerint, vide, ne illis cor tuum affectu adhæreſcat, ſed ſemper ſupernatet, & medias inter divitias ſine divitiis ſit, & divitiarum dominus. Noli, quæſo, ſpiritum hunc cœleſtem bonis terrenis affigere; vide, ut is ſemper iis ſuperior ſit, ſupra eas, non autem in illis.

Multùm intereſt inter habere venenum, & venenum ſumpſiſſe. Pharmacopolæ ut plurimum venena in officinis habent, ut illa in tempore & variis in eventibus adhibeant; at non propterea intoxicati ſunt, quod venenum non in corpore, ſed in officinis ſuis habeant; pari modo, habere divitias potes, non tamen ab iiſdem intoxicatus eſſe: id fiet, ſi eas domi & in crumena tua habeas, non autem in corde. Divitem eſſe re & effectu, at pauperem affectu, ingens Chriſtiani hominis felicitas eſt, hâc namq; ratione, hoc in mundo divitiarum commoda percipit, & in altero meritum paupertatis.

Nullus unquam, Philothea, avarum ſe eſſe fatebitur; quilibet hoc probrum & ſordidi animi ſignum à ſe amolitur ſi quis forſan opes coacervet, ideò ſe eas colligere aſſeret, quod multâ prole gravetur; ſapientiam quoq; exigere, ut facultatibus & opibus multis colligendis rem familiarem quis ſtabiliat, nemo unquam habet ſatis: & ſemper aliquæ neceſſitates ad ampliùs habendum prætexuntur & inveniuntur: imò & avariſſimi quiquè, non ſolùm ſe avaros non eſſe aſſerunt, ſed ne quidem in con-

conſcientia tales ſeſe eſſe cogitant: avaritia ſiquidem prodigioſa quædam febris eſt, quæ eò fit inſenſibilior, quò violentior eſt & ardentior. *Moyſes* vidit ignem divinum, qui quidem rubum adurebat, ipſum tamen non exurebat aut conſumebat: è contra profanus avaritiæ ignis avarum quidem conſumit ac devorat, non tamen adurit; ſaltem, in maximis ſuis ardoribus & æſtibus, frigidiſſimum ſe eſſe jactat, atq; inſatiabilem cupiditatem & orexin ſuam, nonniſi naturalem & ſuavem quandam ſitim eſſe ait. Si ergò diutius magno animi cum ardore & inquietudine bona ac facultates, quæ nondum habes concupiſcas, falsò te illa nolle habere iactitas: neq; enim ideò deſinis verè avarus eſſe, nam quiſquis ardenter, diu & cum animi inquiete bibere deſiderat, eſto nonniſi aquam bibere velit, ſatis oſtendit ſeſe febricitare.

Neſcio ſane, Philothea, iuſtumne ſit deſiderium, deſiderare habere juſte quę alius quis juſte poſſidet: hoc quippe deſiderio alienum per incommodum, nobis commodare velle videmur. Qui enim rem aliquam juſte & æ-

què possidet, an non majorem, ad ipsam justè servandam rationem habet, quàm nos ad ipsam justè desiderandam? Cur ergò desiderium nostrum in illius commodum, quò illum eo privemus, extendimus? saltem, esto desiderium hoc justum esse concedamus, non tamen est cum charitate conjunctum: neq; enim ullo modo vellemus, alius quis desideraret, (esto justè) quod ipsi justè servare cupimus.

Hoc fuit peccatum Achab, qui Nabuthæ vineam justè habere voluit, cùm is eam adhuc justiùs servare sibi & retinere vellet: & quia desiderabat eam ardenter, diu, & quadam cum animi turbatione, hinc Deum offendit.

Vide, Philothea, ut tunc proximi bona desideres, cùm is illa à se abdicare velle incipiet: tunc quippe desiderium ipsius, tuum non justum modò, sed & cum charitate conjunctum faciet. Etenim per me licet, ut facultates & possessiones tuas adaugeas, dummodo id non solùm juste, sed & charitative fiat.

Si erga facultates quas possides, affectu nimio feraris, & propter easdem anxia sis & solicita, omnium & cogitatio-

tiones tuas penitus iis affigens, quin etiam nimio quodam & anxio timore eisdem metuas excidere, aliquá mihi credas velim, adhuc febri laboras: febrientes namq; aquam aliqua cum aviditate, cupiditate, intentione, ac recreatione bibunt, quam habere non solent, illi qui rectâ valetudine sunt. Vix fieri potest, ut quis in re aliqua multùm sibi placeat, & non multùm affectu erga eam feratur. Si quam rerum tuarum jacturam te facere contingat, & in animo propterea te contristari & affligi sentias, crede mihi, Philothea, magno erga easdem affectu raperis: nihil enim adeò affectum erga rem perditã prodit & patefacit, atq; ob ejusdem jacturã dolor & animi tristitia.

Noli ergo, desiderio quodam integro & formato, rem quam non habes, desiderare; iis autem facultatib. quas jam habes, noli cor firmiter apponere, noli quoq; ob jacturam & damna rerum, quæ tibi evenient, magnopere, contristari: & tunc aliquo tibi modo persuadere poteris ac credere, te tametsi dives reipsa & effectu sis, affectu tamen divitem non esse, sed pauperem spiritu, & proinde beatam, tuum est enim regnum coelorum.

CAPVT XV.

Quomodo reipsa paupertatem exercere quis possit, esto de facto & realiter maneat dives.

PArræsius pictor ingeniosissimo quodam commento populum Atheniensem expressit, cum diversæ eum indolis & varium una & eadem in tabula, repræsentavit, iracundum videlicet, injustum, inconstantem, humanum, clementem, misericordem, arrogantem, gloriosum, humilem, jactabundum, fugitivum. Ego verò, charissima Philothea, opulentiam simul & paupertatem, insignem rerum temporalium curam simul & contemptum pariter tibi vellem imponere, & cordi tuo infigere.

Majore ergò contentione ac studio aliquem ex opibus tuis fructum & utilitatem elicere satage, quàm soleant mundani è suis. An non hortulani Principum in hortis curæ suæ concreditis colendis & condecorandis diligentiores & accuratiores sunt, quàm si hi ad ipsos pertinerent, & ipsorum proprii forent? Cur autem hanc illis diligentiam impendunt? quòd illos, ut hortos

hortos Regum ac Principum conſiderent, quibus per impenſum hortis obſequium placere & gratificari ſtudent. Poſſeſſiones & facultates quas habemus, Philothea, noſtræ non ſunt, quia Deus nobis eas colendas dedit, vultq; nos eas fructuoſas & utiles reddere, ideoq; gratiſſimum illi obſequium præſtamus, dum eas curamus.

Vnde majore has & ſolidiore nos cura curare oportet, quàm mundani ſuas: hi namq; nonniſi ex amore proprio, & quod ſeipſos diligant ſua curant; nos verò ex amore Dei laborare oportet. Porrò, ſicut amor proprius violentus, turbulentus, & anxius eſt, ita ut cura, quam illius cauſa quis habet, turbatione, anxietate, & inquietudine plena eſt: & vice versâ, ſicut amor Dei ſuavis, placidus & tranquillus eſt, ita & cura, quæ ex eo promanat, eſto circa res ac bona mundi hujus occupetur, dulcis, placida & tranquilla eſt. Hanc ergò ſuavem rerum noſtrarum temporalium conſervandarum, quin & adaugendarum, curam habeamus, ſi, quando juſta ad hoc nobis offeretur occaſio, & in quantum conditio noſtra & ſtatus requirit; ſic namq; Domi-

nus nos propter amorem suum vult facere.

At vide, ne ab amore proprio decipiaris: hic namq; subinde amoris Dei formam & personam, adeò se te induit, ut ipsum esse quis diceret. Porrò ad præcavendum ne iste decipiat, & ne hæc rerum temporalium cura in avaritiam & cupiditatem transeat, præter ea quæ superiori capite dicta sunt, realis & effectualis paupertas, subinde nobis erit inter facultates & divitias quas Deus nobis est elargitus, exercenda.

Semper ergò aliquam facultatum tuarum portionem tibi defalca, & præcide, eam ex animo pauperibus elargiendo; quantùm autem ex eo quod habes das, tantùm te depauperas, & quò plura dabis, eo fies pauperior. At Deus id tibi centuplicatum reddet, & nō in altero sæculo tantùm, sed & in præsenti: nihil quippe hominem ita temporalibus abundare facit, atq; eleemosyna; at quamdiu exspectas, ut Deus id tibi reddat & compenset, tamdiu interea inde manebis pauperior. Sed ô beata & opulenta illa depauperatio quæ ex eleemosyna sequitur!

Adhæc

Adhæc pauperes & paupertatem ama;per hunc quippe amorẽ verè pauper fies, cum, teste Scripturâ, similes fiamus rebus quas diligimus. Amor quippe amantes invicem pares & similes reddit. *Quis infirmatur*, ait S. Paulus, *& ego non infirmor?* Dicere poterat, quis pauper est, cum quo ipse non sim pauper? Quia amor faciebat eum talem, quales erant ii quos amabat, si ergò pauperes ames, illorum paupertatis & inopiæ verè particeps eris, & ad instar illorum pauper.

Porrò, si pauperes ames, sæpè inter & cum iis versare, ac volupe tibi sit illos apud te videre, illosq; etiam domi suæ invisere; libenter quoq; cum illis conversare, & gaude cum illi in templis, plateis, & alibi te eleemosynæ causa compellant. Esto apud illos, & cum illis pauper lingua, ita nimirum eos alloquens tanquam si eorum esses socius, sed estò dives manu, de facultatibus tuis in illos erogando quasi illis abundantior & opulentior.

Vlterius etiam progredi vis, Philothea satis tibi non sit, pauperem esse sicut illi pauperes sunt, sed esto illis etiam pauperior, hoc autem quomodo

fiet? Famulus minor est Domino suo: pauperum ergò te famulam constitue, & illis, dum lecto ægri decumbunt, domi famulatum abi, idque propriis manibus tuis; cibum illis coque & præpara, idq; ære tuo & dispendio, pannos deniq; illorum ablue, & soli expone exsiccandos. Hoc, Philothea famulitium regno omni gloriosius & illustrius est. Satis autem hîc mirari nequeo fervorem, quo S. Ludovicus, in maximis, quos unquam mundus habuit, Regibus non postremus, consilium istud exercuerit: magnus inquam Rex, ut qui omni magnitudinis genere magnus fuit. Etenim sæpe pauperibus, quos de opibus suis alebat, in mensa ipse famulabatur, & pene quotidie tres pauperes in mensa sua habebat convivas; quin & non rarò amore & ardore quodam singulari, quod illi jusculum in scutella reliquerant, ipse comedere non detrectabat. Cùm nosocomia visitabat, (faciebat id autem sæpissime) illis plerumq; serviebat, qui teterrimis & fœdissimis morbis putiscebant, puta leprâ, cancro, aliisque id genus morbis laborantibus: & omne hoc obsequium modò peragebat capi-

te, &

te, & genu flexo, Salvatorem Iesum in illis considerans, eosq; non minus amanter fovens & complectens, quàm amantissima mater dilectissimum cōplecteretur filiolum. S. Elisabetha Hūgariæ Regis filia plerumq; inter pauperes & mendicos versabatur, &, quo se nonnunquam oblectaret, subinde apud domicellas ad instar paupercula induebatur, dicens: si essem pauper hoc me modo induerem. Quàm, ô charissima Philothea, Rex ille, & hæc Regina suis in divitiis & opibus erant pauperes, & quàm in sua paupertate opulenti!

Beati illi, qui hâc ratione pauperes sunt, illorum siquidem est regnum cœlorum. *Esurivi, & dedistis mihi manducare, nudus fui, & vos me cooperuistis; possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi,* dicet pauperum & Regum omnium Rex, in magno & supremo suo judicio.

Nullus omnino est, cui non aliquando aliquid in commodis habendis desit & deficiat. Quandoq; enim fiet, convivam aliquem inexspectato prorsus nobis supervenire, quem lautius excipere & vellemus & deberemus,

mus, sed illo in casu ac temporis circumstantia, nulla prorsus rei alicujus habendæ suppetit ratio. Vestes suas splendidiores quopiam in loco quis habet, & alio in loco, in quo eum eleganteus vestitum comparere par esset, opus iis habet. Continget subindè omnia cellæ vina repente saporem immutare & alterari, & nonnisi vappas & crudiora vina naturam suam retinuisse. In tugurio rustico aliquando te hospitari oportebit, ubi omnia hospitii commoda lectus, cubiculum, mensa, obsequium tibi deerunt. Itaq; facilè fit, hominem, quantumvis dives sit, aliquâ sæpè re opus habere, atq; hoc est, reipsa & de facto pauperem esse, quoad ea nimirum quæ nobis desunt. Gaude mea Philothea, si quando tale quid tibi continget, ipsum gratanter atq; æquanimiter excipe & hilari vultu tolera.

Si quando tibi casus superveniet qui te ad paupertatem, sive magnam, sive parvam redigat, uti sunt tempestates, incendia, inundationes, sterilitas, furta, lites, tunc tibi optima paupertatis exercēdæ suppetit opportunitas, tunc scilicet hanc facultatum diminutionem

nem & detrimentum æqui boniquè cõsule, huicq; depauperationi patienter & constanter acquiesce. Esau cum manibus suis pilosis & hirsutis patri se stitit, stitit & Iacob, sed hoc cum discrimine: quia enim pili qui erant in manibus Iacob, non manibus illius, sed chirothecis duntaxat adhærebant, hinc pili sine ulla manuum læsione & excoriatione de manibus ejus tolli poterant? E contra, quia pili pelli Esau adhærebant, quam is natura hirtam & hirsutam habebat: hinc si quis illos avellere esset conatus, magnum ei haud dubiè cruciatum intulisset, ipse quoque clamasset, moxq; in sui defensionem prosiliisset. Quando divitiis cor apponimus, si tempestate, furto, lite, aliquam earum nobis partem eripi cõtingat, quas querelas, quas turbas ciemus, quàm impatienter nos gerimus! At cùm facultates nostræ nonnisi à cura quâ Deus nos illas curare vult, non autem à corde & affectu nostro dependent, etiamsi illæ nobis eripiantur, & quodammodo avellantur, non propterea mente aut tranquillitate excidemus. Hoc interest inter bestiarum & hominum indumenta, quod illarũ ve-

ſtes carni inhæreſcant, horum verò ei tantummodò ſuperinduantur & applicentur, ut hi eas & induere & exuere, quoties allubebit, poſſint.

CAPVT XVI.

Quomodo ſpiritualem opulentiam media in paupertate reali exercere poſſimus.

AT realiter, & de facto, pauper ſis, cariſſima Philothea, eſto, obſecro, & ſpiritu, fac de neceſſitate virtutem, & precioſum hunc paupertatis lapidem juxta pretium ſuum æſtima. Illius fulgor & rutilantia mundo quidem incognitus eſt; tamen in ſe & ſummè ſplendidus eſt, & ingentis valoris.

Patientiam habe; bonos ſocios habes. Redemptor noſter, & Beata Virgo, Apoſtoli, tot utriuſq; ſexûs ſancti homines, Pauperes fuêre, cumq; divites eſſe poſſent, eſſe noluêre. Quàm multi in mundo illuſtres & opulenti, magna cum ſuorum contradictione & obloquio, incredibili quodam cum ardore & ſtudio ſanctam Paupertatem in monaſteriis & xenodochiis ambivêre? Magno certè quò eam invenirent, labore

bore & sudore contenderunt. Testes S. Alexius, Paula, Paulinus, Angelus & innumeri alii. Porrò, multò illa erga te, Philothea, benignior & amicior est, ultrò sese tibi offert: invenisti eam non quæsitam, & quidem citra ullum laborem aut sudorem tuum, ipsam ergò, vel ut dilectissimam Iesu Christi amicam, complectere, ut qui in paupertate natus vixit & mortuus est: ipsa namque tota vita, illius fuit comes ac mater.

Tua, ô Philothea, paupertas, duas insignes habet prærogativas, quarum adminiculo multorum tibi illa esse meritorum potest occasio. Prima est, quod illa tibi obvenit, non ambienti, sed eligenti, sed è sola Dei voluntate; qui pauperem te fecit, tamen ut voluntate tuâ nullatenus huc ipsa concurreris, nec eam quæsieris. Quod ergò purè à voluntate Dei nobis immittitur, & tale à nobis recipitur, illi semper longè gratissimum est, dummodò nos ipsum ex animo libenter, & ad sanctæ ejus voluntati satisfaciendum admittamus. Vbi minus nostrum admistum est, ibi plus est Dei, simplex & pura voluntatis Dei acceptio, & sui re-

signatio tolerantiam maximè puram efficit.

Altera paupertatis hujus prærogativa est, quod sit paupertas verè pauper & inops. Paupertas laudata, amata, æstimata, adjuta, & subsidiata, habet opulentiam; unde planè & totaliter pauper non est, sed paupertas contempta, neglecta, vituperata, & deserta, verè pauper est. Talis est ut plurimùm paupertas sæcularium, quia enim hi non electione, sed necessitate & sorte pauperes sunt, hinc vilipenduntur, & quia vix ullo in pretio habentur, hinc paupertas eorum pauperior est quàm Religiosorum; esto hæc aliundè magnam quandam habeat excellentiam, longéq; sit illustrior, videlicet ratione voti & intentionis, propter quam assumpta est.

Noli ergò ob paupertatem tuam conqueri, charissima Philothea mea: non enim querimur nisi de eo quod nobis displicet, unde si paupertas tua tibi displicet, non jam amplius spiritu pauperes, sed affectu & desiderio dives.

Ne contristeris, si minora æquo & debito tibi subsidia præbeātur; in hoc namq;

namq; paupertatis excellentia & dignitas consistit. Velle esse pauperem, & nullum, velle incommodum habere nimis quàm magna ambitio est, idem namq; est, ac velle simul honorē paupertatis, & commoditatem divitiarum ac opum habere.

Ne sit tibi pudori quod pauper sis, & eleemosynam ex charitate ab aliis petas, eam verò, quæ tibi dabitur, cum humilitate admitte, & quando negabitur, benignè responde; sæpè tibi in mentem veniat profectionis Beatæ Deiparæ Virginis in Ægyptum, quò filium suum castissimum illuc asportaret, quot eam ibi vilipendia, quantùm paupertatis & ærumnarum subire oportuerit, si ita vitam institueris, itáq; te gesseris, in paupertate tua eris ditissima.

CAPVT XVII.

De amicitia, ac primò de mala & falsa.

INter animæ passiones amor primum locum occupat, ipseq; omnium animæ motuum princeps est, & omnes illos in se commutat, & reddit nos tales quale est id quod amat. Vide ergò, Philothea

lothea mea, ne malum amorem habeas; nam statim mala & perversa fies. Inter omnes autem amores amicitia periculosissima est, quod alii amores sine ulla haberi possint communicatione; sed cum amicitia planè sine communicatione esse nequeat, hinc ea cum ullo haberi vix potest, quin morum & qualitatum ejus quamprimùm fiamus participes.

Amor omnis, amicitia non est, amare quippe possumus, & tamen non amari, & tunc amor est, at non amicitia, quod amicitia mutuus quidam & reciprocus sit amor, & si is reciprocus non sit, amicitia non est.

Secundò, satis non est eum esse reciprocum, sed necesse est præterea partes & amicos se invicem amantes, reciprocum & mutuum suum affectum nosse. Si enim hunc ignorent, amorem quidem habebunt, non verò amicitiam.

Tertiò, requiritur præterea, ut inter eos aliqua sit communicatio, quæ amicitiæ basis sit & fundamentum.

Pro communicationum diversitate diversa etiam est amicitia: communicationes porrò in tantùm inter se differunt,

ferunt, in quantum bona quæ invicem cõmunicantur, inter se distinguuntur; si enim bona falsa & vana sint, falsa & vana est amicitia; si vera bona, vera etiam amicitia: & quò bona illa erunt excellentiora, eò etiam excellentior amicitia futura: nam sicuti mel tunc præstantius est, cùm ex odoratiorum florum corculo colligitur, ita amor solet esse præstantior & excellentior, dũ super meliore communicatione fundatus est. Et quemadmodum Heracleæ Ponti civitate mel reperitur, quod virulentum est, & comedentes in rabiem convertit, quod ipsum ex aconito (cuius regio illa mirè ferax est,) colligatur, sic amicitia super falsorum & pravorum bonorum communicatione fundata, falsa, vana, & prorsus perniciosa est.

Communicatio voluptatum carnalium, mutua quidem est propensio & brutale lenocinium, sed non magis hæc inter homines nomen amicitiæ meretur, quàm asinorum & equorum, quoad similes effectus, communicatio, & si nulla alia præter hanc in matrimonio communicatio foret, nulla etiam in eo foret amicitia: sed quoniam præ-

am præter communicationem carnalem est in eo & communicatio vitæ, industriæ, bonorum affectuum, & indissolubilis cujusdam fidelitatis, hinc matrimonii amicitia, vera & sancta quædam est amicitia.

Amicitia super sensualium voluptatum communicatione fundata: prorsus crassa est, & amicitiæ nomine indigna, uti & illa, quæ vanis & frivolis quibusdam virtutibus innititur, quod virtutes à sensibus etiam pendeant. Sensuales autem voluptates voco illas, quæ immediatè & præcipuè circa sensus exteriores versantur, uti est voluptas illa quæ è conspectu pulchritudinis alicujus corporalis, suavis vocis auditu, tactu molli oritur, & aliæ id genus. Virtutes autem frivolas appello vanos quosdam naturæ habitus & qualitates, quos imperiti & futiles virtutum & perfectionum nomine vocant. Vnde potissima mulierum, puellarum, adolescentium pars sic palam loquitur, & dicere non verentur? Nobilis ille magnâ est virtute præditus, multis donatus est perfectionibus; nam scitè tripudiat, in omni lusûs genere versatissimus est, scitè se vestit, scitè canit, scite

scite jocatur & confabulatur, elegantes habet gestus. Sic ludiones histrionesq; illum inter actores omnes primas ferre putant, qui optimè morionem agit. Porrò quoniam hæc omnia ad sensus referuntur, hinc etiam amicitiæ, quæ hinc ortum habent, sensuales, vanæ, frivolæ dicuntur, quæ tamen ineptiarum & nugacitatis potius, quàm amicitiæ nomen promerentur. Tales ut plurimùm sunt adolescentium amicitiæ, quæ nonnisi in mustacibus & alis barbarum, cirrhis crinium, oculorum nutibus, vestibus, gesticulationibus, inani verborum strepitu & garritu continentur; dignæ certè amātium & amasiorum ætate, nullam adhuc virtutem nisi in flore & progeminatione, nullum iudicium nisi in gemmascentia habentium: unde etiam tales amicitiæ transitoriæ sunt, & adinstar nivis ad solis radios funduntur & diffluunt.

CAPVT XVIII.

De amorculis amasiorum.

QVando autem ineptæ hæ amicitiæ inter diversi sexûs homines, & sine ulla matrimonii intentione exercē-

tur

tur vocari solent amorculi: cùm enim hi nonnisi abortus quidam amicitiæ, aut phantasmata larvata sint, nec amicitiæ, nec amoris nomen ferre merentur, ob nimiam eorum vanitatem & imperfectionem. Per illos autem, virorum juxta ac mulierum mentes vanis & inanibus quibusdam affectibus, qui in frivolis illis familiaritatibus & communicationibus, & damnosis cõplacentiis, de quibus antè paulò egi, duntaxat fundantur, invicem capiuntur, illaqueantur, & constringuntur. Et licet stulti hi amores plerumq; in fœdas carnalitates & probrosas impudicitias desinant, is tamen eos colentium primarius non est scopus & intentio, alioquin non jam ampliùs amorculi, sed apertæ forent impudicitiæ. Subindè etiam plures elabentur anni, ut tamen quos hæc stultitia & fatuitas dementavit, nihil committant quòd castitati corporali directè & expressè contrarium sit; utpote cum iis solum propositum sit, animos variis utrimq; votis, optationibus, suspiriis, desideriis, procationibus, amatoriis dictis, & aliis id genus ineptiis atque inaniis

inaniis, idq; varios ob fines, pascere & oblectare.

Alii hic alium scopum non habent, quàm ut animum suum, amorem partim dando, partim recipiendo pascant & reficiant, amorosam suam inclinationem in hoc sequentes: & hi in amorum suorum electione præter proprium judicium & instinctum aliud non spectant, adeò ut, si in gratum quoddam & placens subjectum incidant, statim, etiam interiora & mores illius minimè explorando mutuam hanc amorculorum communicationem cum eo practicare incipiant, & in infelicia retia sese induant, è quibus se postea nonnisi quàm ægerrimè expediant.

Alii è vanitate quadam huc se ferri sinunt, rati id valdè gloriosum esse, si & animos cujusdam amore illigent ac constringant: & hi electionem suam propter solam gloriam facientes, pedicas & laqueos suos in locis speciosis, sublimibus, raris & illustribus collocare gestiunt. Alii autem, tum ex amorosa sua inclinatione, tum simul è vanitate aliqua huc feruntur; etsi enim cor eorum in amorem feratur, non tamen

men huc, nisi aliqua gloria hinc secutura speretur, se rapi sinent.

Omnes hæ amicitiæ malæ sunt, fatuæ & vanæ; malæ quidem, quod tandem in peccatum carnale desinant, quodq; amorem, & proinde cor, Deo, uxori & marito, quibus tamen ea debentur, surripiant: fatuæ verò, quod nullo neq; fundamento, neq; ratione nitantur: vanæ denique: quod nullum ex illis commodum, honor aut delectatio sequatur. E contra insignem temporis jacturam causantur, honori notam & maculam affricant, nullam quoque delectationem afferunt, nisi fortè eam quam solicita & anxia illa prætensio & spes causatur, ut tamen interea nesciant quid velint aut prætendant. Semper quippe miseri hi & debiles animi imaginantur, in hisce amoris reciproci testimoniis & significationibus, quas invicem dant & accipiunt, aliquid, nescio tamen quid, quod desideretur, subesse: & interim dicere non possent, quidnam illud sit: unde fit, ut desiderium ipsorum nunquam terminari ac finiri queat, sed perpetuis diffidentiis, zelotypiis, & inquietudinibus cor eorum lancinet & torqueat.

San-

Sanctus Georgius Nazianzenus, in vanas mulieres calamum stringens, mira quoad hanc materiam scribit; parvam hic eorum partem adscribam, quæ etsi ille in solas fœminas torqueat, viris tamen usu venire possunt. *Naturalis*, inquit, *pulchritudo tua sufficit uni viro tuo, at si adinstar retis ad multas aves capiendas extensi, pluribus per eam viris placere appetas, quid inde fiet? is tibi placebit, qui sibi in venustate tua complacebit*, respicies, quia respecta ab eo es, *& oculum conjicies, quia ab illo prius oculata, mox subsequentur subrisiones, & amorosa quadã verba, initio quidem furtim & occultè prolata, at non multò post, quædam contrahetur familiaritas, & ad apertas nugacitates & fabulationes transitus fiet. Cave tibi, ô lingua mea loquax proferre & prodere ea quæ ab illis postea fient. Hanc nihilominus veritatem adhuc dicam: Nihil eorum quæ adolescentes & mulieres simul loquuntur*, aut in fatuis illis cõplacentiis pariter agunt, *à magnis ad peccandum stimulis exemptum esse. Omnes amorculorum inaniæ invicem cohærent, ac se mutuo consequuntur, non secus ac ferrum aliquod à magnete tractum alia multa consequenter post se attrahit.*

Egregia sanè sunt, hæc magni illius

Episco-

Episcopi verba. Quid hîc cogitas aut vis facere? an amorem in alio provocare? non sed audi: nemo in alio eum voluntariè provocat, qui non mox etiam necessariò inamoretur & amore capiatur. Hoc in ludo, qui capit, capitur. Aproxis herba ignem mox ut videt, concipit & admittit; sic & animi nostri statim atq; aliquem amore sui æstuantem & captum vident, quamprimum vicissim amore illius capiuntur. Dicet mihi quispiam, capere quidem volo, sed nonnisi parum, & superficialiter. Ah erras, siquidem hic amoris ignis activior & penetrantior longe est quàm tute existimes: nonnisi scintillam, admissuram te putabis, & postea mirabêris, videns illum momento citius totum cor tuum occupâsse, & omnia proposita tua in cineres, ac famam tuam in fumum redegisse. En clamat Sapiens: *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso?* Et ego post illum: fatui & insensati, vos ne amorem incantare posse putatis, ut eum prout allubuerit tractetis? cum illo ludere & jocari vultis, sed malitiose vos pungetis & mordebit, nostis quid de vobis alii dictuti sint: omnes vobis illudent, & ridebunt

quod

quod amorem incantare stolidè volueritis, & è falsa quadam vestri ipsorum fiducia virulentum intra sinum vestrum colubrum fovere & abscondere volueritis, qui quoad animam simul & honorem, vos perdiderit & intoxicarit.

Prô quanta, Deus bone, hæc cæcitas est, ut primariam animæ nostræ partem pro tam fortuitis & incertis sponsionibus tam evidenti amissionis periculo exponamus, & velut aleam de ea jaciamus? Verè Philothea: neque enim hominem habere Deus cupit, quàm propter animam, & animam nonnisi propter voluntatem, & voluntatem tantum propter amorem. Eheu! amorem talem, qualem habere debemus, ut habeamus, multùm adhuc distat, id est, infinitis partibus absumus, ut satis amoris habeamus ad Deum amandum: & interea, quæ nostra dementia & miseria est, illum adhuc in res stolidas, evanidas & frivolas prodigimus & effundimus, tanquam si multum illius nobis adhuc reliquum foret. Ah! magnus ille Deus, qui omnium animarum nostrarum amorem sibi reservârat, idq; in recognitionem

ejus, quod ipse eas creârit, conservârit, & redemerit. Strictissimam certè fatuarum harum ineptiarum, quas agimus, rationem à nobis exposcet. Si enim tam exactè in verba otiosa inquisiturus est, quale eum examen otiosarum, impertinentium, fatuarum & perniciosarum amicitiarum facturum putamus?

Nux arbor vineis & agris, in quibus consita est, maximopere noxia ac perniciosa est, quòd enim tam vasta sit, omnem terræ succum ad sese attrahit, ut is deinde reliquis plantis, herbis, & fruticibus alendis minimè sufficiat: adhæc frondes ejus ita densæ, opacæ, imò taliter constipatæ sunt, ut ingentem & spissam umbram cieant: denique viatores ad se ipsa allicit, qui quò nuces ejus saxis decutiant, omnia circum secus multo labore consita destruunt & proterunt. Sic & amores hi animæ nostræ maximè obsunt, atque perniciosi sunt: etenim ita eam occupant, & motus ejus omnes tam potenter ad se attrahunt, ut postea nulli bono operi edendo operandoq; sufficiat: folia quoque, id est conversationes, nugacia commercia, & confabulatio-
nes

nes amorosæ tam sunt frequentes, ut omne propè tempus tollant & dissipent; denique tot tentationes, distractiones, suspiciones, & alia plura hinc consequi solita, secum hæ vehunt, ut universum cor ab iis obruatur & devastetur. Postremò amorculi hi non modò rerum cœlestium amorem, sed & omnem Dei timorem ab anima expellunt, spiritum enormant & evigorant, ac famam destruunt: verbo ut dicam, lusus & recreatio curialium est, sed pestis cordium.

CAPUT XIX.

De veris amicitiis.

VNumquemque in genere quidem Philothea, magno quodam amore charitativè prosequere. at cum nullis aliis particulariter amicitiam contrahe, quàm cum illis qui tecum de rebus bonis piisq; possunt communicare, & quò virtutes de quibus in commercio tuo tractabis, excellentiores & digniores sunt, eò & amicitia tua futura perfectior. Si de scientiis communicetis, valdè laudabilis sane amicitia vestra est, laudabilior certe futura, si de virtutibus, puta prudentia, discre-

tione, fortitudine, & justitia, communicatio ipsa sit. At, sit in mutua & reciproca vestra communicatione loquamini de charitate, devotione, perfectione Christiana, quam Deus bone, amicitia vestra erit pretiosa! Excellens certè ea erit, quod à Deo veniat, quod ad Deum tendat, quod vinculum ejus sit Deus, quod æternùm in Deo durabit. Quàm pulchrum & bonum est, ita in terra amare, sicut amatur in cœlo; & addiscere jam tum in hoc mundo invicem diligere & complecti, sicut in altero æternùm alter alterum diligemus. Non loquor hic de simplici amore charitatis (nam tali erga omnes omnino homines ferri debemus) sed de amicitia spirituali, quâ videlicet duæ, tres, aut plures animæ suam devotionem & affectus spirituales invicem communicant, unumq; inter sese cor & anima fiunt. Quàm igitur meritò beatæ hæ animæ illud canere Psalmistæ possunt, *Ecce quàm bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum*! Et verè; nam fragrans devotionis balsamũ, continuâ quadam participatione & communicatione, ab uno cordium in aliud defluit & destillatur, adeò ut dicere

cere possimus, Deum super hanc amicitiam benedictionem suam, & vitam in sæculum sæculi effudisse.

Omnes aliæ amicitiæ videntur mihi nonnisi umbræ quædam amicitiæ esse, cum hac comparatæ, earumq; vincula esse tantùm velut catenulæ vitreæ & gypseæ, si cum magno illo sanctæ devotionis vinculo, quod planè aureum est, conferantur.

Nullam itaq; amicitiam contrahas, quàm talem: loquor de amicitiis quas ipsa ultrò inis: neq; enim propterea deserere te aut contemnere oportet amicitias, quas aut natura, aut præcedentia merita te colere jubent: puta parentum, affinium, benefactorum, vicinorum, & aliorum. at de illis loquor quas ipsamet tibi deliges & assumes.

Multi fortasse tibi dicent, non debere te particularem aliquam amicitiam & affectum fovere aut habere, quod per hanc totaliter animus occupetur, spiritus distrahatur, & invidiarum hoc sit seminarium. Sed qui hoc tibi consulent, graviter sane errant. Quod enim in multorum sanctorum & piorum auctorum libris legerunt, particulares amicitias, & extraordinarios

affectus Religiosis admodum noxios esse, putant idem etiam in reliquis hominibus locum habere. Sed magnum inter utrosq; discrimen est. Nam cum in benè formato ac morato monasterio communis omnium Religiosorum intentio ad veram devotionem feratur, hinc ibi particulares has communicationes facere nefas est, ne, dum quod commune est, in particulari quæritur, quispiam à particularitatibus illis ad partialitates & factiones transitum faciat. Cæterùm eos qui inter sæculares homines agunt, & veræ virtutis studium complectuntur, sanctâ&piâ quadam amicitiâ sibi invicem uniri constringiq; opus est; illius enim adminiculo ad bonum invicem animantur, juvant, feruntur. Et sicuti eos qui in loco plano&æquo ambulāt, necesse non est sibi invicem manum auxiliarem porrigere, sed eos qui in via salebrosa & lubrica incedunt, se mutuò sustinere oportet, quò solidius tutiusq; gressum figant: sic qui in Religiosis domibus vivunt, particularibus amicitiis opus non habent, sed ii qui in mundo, quò sibi invicem subsidio & præsidio sint in tot salebris &
præ-

præcipitiis, quæ illos oportet perambulare. In mundo namq; non omnes in eundem collineant ſcopum, non omnes eundem habent ſpiritum, ergo ſegregari hic haud dubiè nos oportet, & in particulari intento & ſcopo noſtro conſentaneas amicitias inire, atq; licet hæc particularitas partialitatem aliquam faciat, ea tamen ſancta eſt, & non aliam diviſionem aut ſeparationem cauſans, quâm quæ eſt boni à malo, ovium ab hircis, apum à fucis: quæ certè ſeparatio neceſſaria eſt.

Negare certè nemo poteſt, quin ſuaviore & ſpecialiore quadam amicitiâ & amore Redemptor noſter dilexerit S. Ioannem, Lazarum, Martham, Mariam Magdalenam, quàm alios: cùm Evangeliſtæ deteſtentur. Notum eſt quoq; Apoſtolo Petro S. Marcum & S Petronellam cariſſimos fuiſſe, uti S. Paulo Timotheum & Theclam, S. Gregorius Nazianzenus ſingularem ſuam, quam cum Magno Baſilio habuit, amicitiam nullo penè non loco deprædicat, eamq; hoc modo deſcribit: *In utroq; noſtrû in nonniſi una videbatur eſſe anima, duo animans corpora.* Etſi

enim credendum non sit omnia in omnibus esse dicentibus, credendum tamen est, ambos nos in alterutro nostrûm, & alterum in altero exstitisse: Vnus & idem amborum scopus erat, virtutem exercere, & vitæ nostræ studia ac proposita futuris bonis applicare, terra hac mortali prius quodammodo egredientes, quàm moreremur. S. Augustinus testatur, S. Monicam S. Ambrosio, ob raras & singulares, quas in ea notabat, virtutes percaram exstitisse, & illam vicissim hunc tanquam Angelum Dei suspexisse.

Sed quid te, in re adeò liquida & manifesta tam multis verbis in cassum moror? cùm sancti Hieronymus, Augustinus, Gregorius, Bernardus, & primævi quiq; servi Dei, particulares quasdam amicitias, sine ullo perfectionis suæ dispendio habuerint. S. Paulus de Gentilibus loquens, ait eos fuisse homines omnis affectionis & benevolentiæ expertes, id est, nullam cum aliquo amicitiam habuisse. Ad hæc sanctus Thomas, uti & omnes Philosophi, amicitiam docet esse virtutem. Loquitur autem de amicitia quadam particulari, cùm perfecta amicitia, ex illius sententia, ad plurimos se nequeat

nequeat extendere, aut cum multis esse. Perfectio ergò sita est, non in eo ut nullam prorsus quis amicitiam habeat, sed, ut nonnisi bonam, sanctam & piam.

CAPVT XX.

Ecquod sit inter veras & vanas amicitias discrimen.

PRæclarum jam tibi & præstans documentum tradam, mea Philothea. Vt Heracleoticum mel quod adeò virulentum est, alteri quod adeò salutare & salubre, est persimile ; & periculum est, ne unum alterius loco sumatur, aut ambo simul (etenim bonitas hujus, noxam illius non impediret) ita etiam seriò videndum, ne his in amicitiis decipiamur, maxime cùm inter diversi sexûs homines contrahuntur, quocunq; demum prætextu & specie id fiat : sæpe namq; Satan eorum qui amant affectus immutat. Pio amore amare alium quis incipit ; at nisi seriò circumspiciat & caveat, paulatim se amor frivolus & nugax insinuabit : dein' sensualis, mox carnalis, quin & aliquod in ipso amore spirituali, nisi quis studiose advertat & advigilet,

periculum est, esto hic difficilius immutetur & degeneret, quod ejus puritas & mundities, eas quas Satan ei permiscere vult, sordes & inquinamẽta magis prodat & patefaciat: quocirca cùm tale quid aggredi vult & molitur, idipsum is facit quàm potest subtilissimè, & insensibiliter penè & imperceptibiliter impuritates suas ei immiscere & insinuare satagit.

Amicitiam porrò mundanam à sancta & virtuosa eo cognosces modo, quo mel Heracleoticum dignoscitur à communi. Etenim istud linguâ sapidius & dulcius est, quàm mel ordinarium, idq; ob aconitũ, quod dulcedinẽ ejus adauget & conduplicat. Sic & amicitia mundana, ut plurimum magnam sermonũ mellitorum faraginẽ, verbulorum amorosorum & affectum tentantium apparatum, & à pulchritudine corporali, gratia, & sensualibus dotibus mutuata præconia depromit: sed amicitia sancta linguam habet sinceram & candidam, & aliud laudare nequit quam virtutem & Dei gratiam, quæ unicum est super quod ipsa subsistit, fundamentum. Mel Heracleoticum jam in stomachum transmissum,

vertiginem capitis causat, ita falsa amicitia vertiginem provocat spiritûs, quæ in causa est ut in castitate quis & devotione vacillare incipiat, adeò ut ad aspectus affectatos, illecebrosos, amatorios & inordinatos, ad complexus & favores sensuales, suspiria inordinata, pravas quasdam expostulationes, quasi non ametur, ad parvas, sed affectatas, sed allicientes gesticulationes, elegantiæ consectationem, osculorum captationem, & alias familiaritates & favores indecentes, (quæ certa & indubitata proximè secuturæ ruinæ castitatis præsagia sunt) eum prosilire faciet, at sancta amicitia alios oculos non fugit, quàm sanctos & pudicos, non alia amoris habet indicia & significationes, quàm pura & candida; non alia suspiria, quàm propter cœlum, non alias familiaritates quàm quoad spiritum; non alias expostulationes, nisi cùm Deus nō amatur: quæ certa honestatis sunt argumenta.

Mel Heracleoticum visum præstringit & turbat: si hæc mundana amicitia judicium, adeò ut qui ab eadē capti sunt, tametsi malè faciant, bene se facere existiment, suasq; excusatio-

nes, prætextus & verba veras esse rationes. Lumen quoq; horrent, & tenebras diligunt. At sancta amicitia oculos habet acutum videntes, nec se subducit, imò ab hominibus probis videri gaudet.

Deniq; Heracleoticum mel magnã in ore amaritiem producit: sic falsæ amicitiæ in verba & petitiones carnales & impuras tandem transeunt & desinunt, & si forte repulsam hîc patiantur, in injurias, calumnias, imposturas, tristitias, confusiones, & zelotypias exeunt, quę non raro in stuporem brutalem & insaniam desinunt. At casta amicitia semper æqualiter honesta, civilis & amabilis est, & nonnisi in perfectionem & puriorem quandam spiritûs unionem transit, quæ viva amicitiæ beatæ, quâ cœli cives inter se uniti sunt, imago est.

Scribit S. Gregorius Nazianzenus, pavonem, dum pennarum suarum orbem & agmen explicat, voce suâ pavones fæminas quæ eam audiunt, ad libidinem quàm maxime excitare. Sic cùm aliquem videmus sese ostentare, adornare, & hoc in schemate ad confabulandum, garriendum & in mulieris aut

aut puellæ, sine ulla justi matrimonii prætensione & intensione auribus lenocinandum venire; aliud hoc ille apparatu, mihi crede: non spectat, quàm eam ad aliquam libidinem & lasciviam provocare & allicere. Mulier autem honesta aures suas obturabit, ne streperum pavonis hujus clamorem, & incantatoris, caute subdoleq; eam incantare conantis vocem audiat, si enim ei auscultet, quàm id malum futuræ & mox secuturæ perditionis animæ suæ augurium est!

Iuvenculi, qui eos gestus, gesticulationes, & amoris indicia edunt, aut alia verba proferunt, quę à parentibus, maritis, uxoribus, confessoribus videri audirive nollent, satis hoc ipso produnt, alia longe se dicere & facere, quàm quæ ad honestatem, aut conscientiam spectant. Deipara Virgo, cùm Angelum virili in forma coram se videret, turbabatur, eò quod sola esset, & inauditas & summas, esto cœlestes, is in ipsam laudes depromeret. Ipsamet puritas, Deus bone, Angelum virili schemate indutum timet, quidni ergò impuritas virum, esto in Angeli is forma appareat, dum sensuales & huma-

nas laudes in ipſam depromit, timeat & exhorreſcat.

CAPVT XXI.

Contra pravas amicitias monita & remedia.

AT quænam contra hanc fatuorum amorum, ineptiarum, & impuritatum matrem ac ſeminarium ſuppetũt remedia? Quamprimum ac primos illorum in te ſenſus perceperis, celeriter te in alteram partem converte, & perfecta quadam vanitatis hujus cum deteſtatione, ad crucem Salvatoris confugito, & coronam ejus ſpineam capiens, illâ cor tuum ſepi, & communi, ne illæ vulpeculæ ad illud propius accedant. Vide, ne ullatenus aut quoquo modo cum iſthoc inimico in tractationem venias aut paciſcaris, neq; dicito, auſcultabo quidem illi, ſed nihil eorum quæ mihi oggeret, exequar.

Aurem quidem illi præſtabo, ſed cor ei occludam. Eſto, per Deum te rogo, Philothea mea, his in rebus admodum rigida; cor enim & aures à ſe invicem dependent; & ut impoſſibi e, torrentem, qui per montis declive curſum ſuum inchoavit retinere aut impedire: ita

ita quoque perdifficile est impedire: ut amor, qui jam in aures sese insinuavit, non statim in cor devolvatur ac descendat. Capræ, prout quidem scribit Alcmæon, per aures, & non per nares halitum ducunt ac respirant. Sed, quia id negat Aristoteles, hinc quidnam hac in re certi statuendum sit nescio; hoc scio, animum & cor nostrum per aures respirare, & sicut per linguam aspirat & cogitationes suas exhalat, sic per aures respirat; adeò ut per eas aliorum concepta & cogitationes admittat. Aures ergò nostras sollicitè custodiamus, ne quis fatuorum & inanium verborum aër per easdem intret: id enim si fiat, cor nostrum ilico pestilente aliquo habitu & aurâ inficietur. Ad nullam penitus, quocunque etiam prætextu & occasione proferatur, propositionem inhonestam aures accommoda: hoc solo in casu malum non est, sed laudabile incivilem & agrestem esse.

Memento te cor tuum Deo obtulisse, & amorem tuum illi dedicatum esse: sacrilegium ergò foret, vel minimâ illius portiunculâ ipsum privare: imò potiùs, mille per proposita & protestatio-

ſtationes ipſum de novo ei ſacrifica, & intra illa te, velut cervus intra ſpelæi ſui munimina, continens, Dei opem implora; is tibi haud dubiè auxiliabitur, illiuſq; amor ſuo tuum clypeo teget, ut is ſoli illi vivat.

Quod ſi jam in fatuorum horum amorum retia te indueris, nõniſi quàm difficillimè te ab iis expedies & extricabis. Quapropter, coram divina Majeſtate te conſtitue, & in ipſius conſpectu miſeriæ tuæ magnitudinem & fragilitatem & vanitatem tuam agnoſce; & quàm poteris maximâ animi contentione, cœptos hoſce amores deteſtare, vanam eorum quam feciſti profeſſionem ejura, omnibus ſponſionibus & promiſſis tibi & in ſinum tuum factis renuntia, & generoſiſſimâ & abſolutiſſimâ quadam voluntate ac reſolutione animum tuum liga & contine, & firmum propoſitum concipe nunquam amplius ad hanc amoris recreationem & ludum revertendi.

Conſulerem quoq; quàm maximè (ſiquidem fieri poſſet) ut ipſum amoris objectum à te abdicares: nam ſicuti illi qui à ſerpentibus morſi ſunt, non facilè à morſu illo perſanari poſſe di-

cuntur

cuntur, præsentibus iis qui aliàs à serpentibus morsi fuère: sic qui ab amore sauciatus est, ægrè ab hac passione curabitur, quamdiu apud illum versabitur, qui eodem vulnere læsus erit.

Loci mutatio apprimè conducit ad ardores & inquietudines, tum doloris, tum amoris mitigandos & temperandos. Iuvenis ille vanus, de quo Sanctus Ambrosius lib. 2. de Pœnitentia, cùm longâ peregrinatione susceptâ diu patria abfuisset, à vanis amoribus, quos aliàs consectatus erat, liber planè domum rediit, & adeò immutatus, ut cùm priscam amasiam obviam habuisset, illaq; ex eo percontaretur num se nosset, & diceret: *Ego sum*, imò responderit, *Benè quidem, sed ego non sum ego*. Absentia quippe felicem hanc in eo mutationem causaverat. Sic S. Augustinus se scribit, quò dolorem ex amici sui morte conceptum aliquantulum mitigaret, Tagasta ubi is decesserat, ad tempus excessisse, & Carthaginem commigrasse.

At, qui se loco subducere aut alio migrare non potest, quid ei faciendum est? omnem particularem conversationem, omne colloquium clancularium, omne

omne oculorum lenocinium ac nutum, omnem arrisum, atq; adeò universum omne communicationum & illecebrarum, quæ putiscentem & fœtidum hunc ignem fovere natæ sunt, genus penitus & absolutè rescindat oportet, aut si complex & compar necessario alloquendus est, non aliâ id intentione & causâ fiat, quàm ut ei generosâ, succinctâ & gravi protestatione æternum illud, quod inire & facere cum ipso decrevit divortium, significet. Vnde omnibus qui in hosce amorculorum casses & pedicas inciderunt, palam & altâ voce inclamo, Abscindite, rescindite, abrumpite. Neq; enim inanes & fatuæ hæ amicitiæ paulatim & per otium sunt diffuendæ, sed dilacerandæ; vincula hæc non enodanda, sed abrumpenda & præsecanda: cùm hi funes & ligamenta nihil valeant: neque amori, qui Dei amori adeò contrarius est, tàm providè & evidenter consulendum est.

At dices, esto infamis hujus servitutis catenas & compedes jam abruperim, adhuc aliquis mihi ejus restabit & supererit sensus, & ferramentorum notæ, vestigia & vibices pedibus meis,

id est, affectibus, adhuc impressa manebunt. Non remanebunt certè, Philothea mea, si tantam mali tui detestationem & horrorem conceperis, quantam ipsum meretur, si enim ea talis sit, nullum amplius motum senties, præterquam summi cujusdam honoris, quo infamem hunc amorem, nec non omnia quæ illuc quoquo modo referuntur detestaberis, & ab omni alia erga objectum repudiatum propensione & affectu libera remanebis, & solum purissimæ cujusdam charitatis, idque propter Deum, affectum senties. At si fortè, ob doloris tui imperfectionem, pravæ quædam inclinationes adhuc in te remaneant, mentalem quandam solitudinem, prout jam supra te docui, animæ tuæ præpara, ac quàm poteris frequentissimè in eam te recipe, per sexcentas identidem renovatas spiritûs elibrationes omnibus inclinationibus tuis renuntia, atq; ex totis viribus tuis illas repudia & valedicito; sanctos libros solito frequentius legito, ac sæpius quàm consuesti peccatorũ confessionem institue, & sacram Synaxin suscipe: & cum directore tuo, si fieri potest, aut saltem cum fideli

fideli & prudenti aliquo homine humiliter & candidè, de omnibus, quæ tibi quoad hoc evenient, suggestionibus & tentationibus, communica. Et, mihi credas velim, Deus certò ab omnibus passionibus tuis te liberabit, dummodò hisce in exercitiis fideliter perseveres & pergas. Verùm an non ingratitudo erit, inquies, amicitiam contractam, tàm abruptè & inciviliter abrumpere? ô beatam & peroptandam ingratitudinem, quæ Deo nos gratos reddit! Nequaquam, ô Philothea, ingratitudo hoc erit, sed ingens beneficium, quod amanti præstabis, etenim tuarum pendo vincula, rumpes & illius, cum illa utriq; vestrûm fuerint communia: & licet, modo, & in præsens beatitudinem ille suam non percipiat, agnoscet eam non multò post, & in gratiarum actionem tecum cantabit: *Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen sanctum tuum invocabo.*

CAPUT XXII.

Alia quadam monita quoad materiam de amicitiis traduntur.

AMicitia magnam quandam inter amantes

mantes ipsos communicationem requirit; sine hac enim nec nasci, nec subsistere potest. Hinc sæpe fit, ut una cum amicitiæ communicatione plures aliæ communicationes insensibiliter, ex uno corde in aliud, idq; per mutuam & reciprocam affectuum, inclinationum & impressionum infusionem & effusionem commigrent ac sese insinuent. Hoc verò tunc potissimum fit, cùm eum quem diligimus plurimi facimus, tum quippe ita cor nostrum amicitiæ ejus pandimus, ut unà cum ipsa illius inclinationes & impressiones, facili negotio, totæ & penitus, sive eæ bonæ sint, sive malæ, eodem penetrent ac subingrediantur. Apes, quæ Heracleoticum mel conficiunt, nonnisi mel quidem quæritant, sed unà cum ipso imperceptibiliter virulentas aconiti, è quo illud colligunt, vires & qualitates, exsugunt. Quamobrem practicandum hic, Philothea, illud dictum Salvatoris nostri Christi, quod (uti quidem prisci nos docuêre) sæpius in ore habuit. *Estote boni collybistæ & monetarii*, id est, nolite falsam & adulterinam pecuniam bonæ permixtam, nec deterioris notæ aurum cum melioris recipere; sed separate

parate pretiosum à vili. Et benè quidem: vix enim quisquam est, qui non aliquam habeat imperfectionem. Cur autem labes & imperfectiones amici, unà cum amicitia ejus, mixtim & sine ullo discrimine admittimus.

Certè, quantumvis imperfectionē habeat, nihilominus, fateor, amandus est; ut imperfectio illa nec amanda, nec admittenda; amicitia quippè boni alicujus communicationem requirit, non mali. Sicuti ergò, qui auriferas Tagi arenas colligunt, aurum quod in eisdem reperiunt segregant, secum id asportaturi, at arenam in ripa relinquunt; pari modo qui bonæ alicujus amicitiæ communicationem habent, ipsas imperfectionum sordes & arenam ab ea separare debent, neq; eas in animam suam admittere. S. Gregorius Nazianzenus scribit, plurimos S. Basilii amatores & admiratores, ita ejus modum agendi æmulari conatos, ut exteriores ejus imperfectiones imitarentur, nimirum in lenta, quasi mens ejus esset abstracta & cogitabunda, locutione, in barbæ forma, quin & incessu. Sic videmus maritos, uxores, filios, amicos, dum amicos suos, paren-

tes,

tes, maritos, uxores magni faciunt, & diligunt, sexcentas imperfectiunculas, & pravas qualitatulas, in amicitiæ mutuæ commercio, vel è condescendentia quadam, vel ex zelo imitationis contrahere. Hoc porrò nullatenus faciendum: unusquisq; enim sat multas malas inclinationes habet, ut eum necesse non sit alienas assumere: & amicitia adeò hoc non requirit, ut etiam è contra nos obliget, ad mutuam in omnibus imperfectionibus à nobis invicem auferendis operam præstandam. Amicus ergo benignè & suaviter suis in imperfectionibus est supportandus, non verò in iisdem fovendus, multò verò minus eæ in nos transscribendæ.

Porrò loquor hic de solis imperfectionibus; nam peccata in amico nec fovenda, nec toleranda sunt. Quamobrem amicitia illius vel debilis, vel iniqua est, qui pereuntem amicum videt, & ei minimè succurrit; qui eum ex apostemate morientem videt, & illum correctionis novaculâ ferire non audet, quò sospes evadat. Vera & viva amicitia inter peccata manere non potest. Dicitur salamandra ignem cui incu-

incubat, exſtinguere: ſic peccatum amicitiam, in qua habitat, enecat, ſi tranſitorium ſolùm peccatum ſit, amicitia ipſum quamprimùm per correptionem eliminat & proſcribit; ſi verò firmam ibi ſedem figat & commoretur, mox amicitia tota diſperit: nam nonniſi in vera virtute ipſa poteſt ſubſiſtere, quanto ergò minùs propter amicitiam peccandum? Amicus ſit inimicus, cùm nos ad peccatum pertrahere vult, & amicitiam tunc perdere dignus eſt, cùm amicum perdere, & ad damnationem pertrahere vult. imò verò è certiſſimis falſæ amicitiæ ſignis eſt, cum homine vitioſo & peccatis obnoxio ipſa contrahitur, quodcunque demum id peccatum ſit, ſi is quem amamus, vitioſus ſit, amicitia noſtra haud dubiè vitioſa eſt: cùm enim veram illa virtutem reſpicere nequeat, falſam aliquam ac ſenſualem qualitatem reſpiciat neceſſe eſt.

Societas, lucri temporalis cauſa inter mercatores contracta, veræ amicitiæ tantùm imaginem habet, ipſa namque non ratione perſonarum, ſed tantùm lucri & quæſtûs, initur.

Deniq, duæ illæ divinæ ſententiæ duo

duo solida sunt ad vitam Christianam benè consolidandam fulcra & bases, una est Sapientis, cum ait, *qui timet Dominum, habebit amicitiam bonam,* altera S. Iacobi dicentis: *Amicitia hujus mundi inimica est Dei.*

CAPVT XXIII.

De mortificationis exterioris exercitiis.

QVi de rebus rusticis scribunt, dicunt, si amygdalo omni parte perfecto & integro, aliquod verbum inscribatur & ipsum dein' rursus nucleo suo inferatur, ita ut is scitè convolvatur & claudatur, itaq; plantetur, omnia quæ in illo jam arbore facto postea succrescent, amygdala, idem verbum inscriptum habitura & prælatura. Nũquam, Philothea, illorum approbare potui methodum, qui quò hominem reforment, ab exterioribus, à gestibus, vestitu & crinibus inquam initium ducunt.

Imò verò è contra, ab interioribus mihi videtur incipiendum. Dicit enim Dominus: *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Et, *fili proba mihi cor tuum.* Cùm enim cor actionum omnium sit origo &

 fons,

fons, quale illud est, tales erunt & hæ. Sponsus sacer animam ad amorem invitans, *Pone me*, inquit, *ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum.* Et verè: nam quicunque Iesum Christum intus in corde suo habet, statim eum etiam in omnibus actionibus suis exterioribus habet. Hac de causa, ô carissima Philothea, ante omnia cordi tuo sacrum & sanctum illud symbolum & verbum VIVAT IESVS, insculpere & inscribere volui, certus quippè sum, vitam tuam, quæ ex corde sicut amygdalus è suo nucleo, ortum habet & nascitur, exinde omnes actiones suas, quæ ejus quodammodo fructus sunt, hoc eodē verbo salutis inscriptas & insculptas producturam; & sicut dulcis hic Iesus in corde tuo vivet, ita & in omnibus gestibus ac moribus tuis victurum, & in oculis, ore, manibus, quin & in crinibus tuis, appariturum, ut sancto cum Apostolo Paulo dicere possis, *Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Iesus Christus.* Deniq; qui hominis cor lucratus est, totum jam hominem est lucratus. Sed hoc ipsū cor, à quo incipere volumus, simul etiam edocēdum, quomodo gestum,

ſtum, & modum agendi exteriorem componere & formare debeat; ut in eo non ſolùm ſanctam devotionem, ſed & inſignem ſapientiam & diſcretionem notare poſſimus. In quam rem breviter aliquot monita & præcepta tibi præſcribam.

Si ferre jejunium poſſis, conſulto facies, ſi præter indictos ab Eccleſia jejunii dies, etiam aliquoties jejunes. Nam præter ordinarium jejunii effectum, qui eſt quod per ipſum ſpiritus elevetur, caro reprimatur, virtus exerceatur, & major in cœlo gloria ac merces acquiratur; magnum certè bonum eſt, victoriam de gula relatam firmiter poſſidere, eamq; conſervare, & appetitum ſenſualem ac corpus legi ſpiritûs ſubjectum tenere. Et, licet non multùm jejunemus, nihilominus inimicus magis nos timet, dum nos jejunare poſſe novit. Feria quarta, ſexta, & ſabbatho veteres Chriſtiani olim pluſquam aliis diebus, abſtinentiam colebant. Ex illis ergò diebus aliquem tibi ſelige, quâ jejunes, prout tibi & devotio tua, & directoris tui diſcretio id conſulent.

Dicerem hic libenter id, quod

S. Hieronymus ad Lætam scribens: *Loga & immoderata jejunia plurimum mihi displicent, in iis præsertim qui juniores & teneriores sunt.* Didici per experientiam, asellum de via lassum, diverticula & subterfugia quæritare, id est, adolescentiores, contractis ob excessum in jejunando infirmitatibus, facile ad delicias & lautitias in cibis consectandas dilabi. Cervi duplici in casu cursui inepti sunt, primò quando æquo sunt pinguiores, dein', cùm plus nimio macilenti. Tentationibus tum maxime obnoxii sumus, cùm corpus nostrum & plus æquo suffartum & saginatum est, & dum nimis exhaustum, sagina namq; ipsum in commodis suis insolens, oppressio verò in incommodis suis desperabundum efficit. Et sicuti nos ipsum ferre non possumus cùm nimis pingue & saginatum est, sic ipsum vice versâ nos ferre nequit, cùm nimis macilentum est & attritum. Defectus hujus in jejuniis, ciliciis, disciplinis, & asperitatibus moderationis potiores & meliores ad operandum annos plurimorum, obsequio & officiis charitatis ineptos reddit: quemadmodum olim S. Bernardos factum est, qui deplo-

deplorat & plangit, quod in prima cō-versione nimis in corpus suum austerus fuerit:& quia ipsum initio male & dure habuêre, hinc ei postea blandiri, & mollius tractare compulsi sunt. An non meliùs fecissent, si congruenter & proportionate officiis & laboribus, quos conditionis & statûs sui ratione eos subire oportebat, ipsum tractassent?

Tam Iejunium, quàm labor carnem deprimunt & debilitant. Si ergò labor, quem subibis, ad Dei gloriam necessarius est, aut cumprimis utilis; malo laboris, quàm jejunii pœnam subeas. Atq; hic est communis Ecclesiæ sensus, quæ, ut labores Dei & proximi obsequio utiles subiri commode possint, illos qui eos suscipiunt, à jejunio etiam præcepto excusat. Vni laboriosum est & grave, jejunare; alteri, ægris inservire, captivos invisere, Confessiones excipere, concionari, afflictos consolari, orare, & similia exercitia obire, posterior certe labor utilior est, & majoris valoris & meriti, quàm prior ille jejunandi: nam præterquam, quod labor uterq; æqualiter debilitet, fructum tamen posterior habet multo desidera-

biliorem. Atq; idcircò in genere loquendo, satiùs est corporales vires impensius æquo conservare, quàm eas plus æquo destruere & exhaurire. Sẽper quippè cùm volumus, eas destruere possumus, sed non semper cùm volumus, reparare ac resarcire.

Magna in veneratione & honore habenda mihi videntur illa Redemptoris nostri Iesu Christi ad discipulos suos verba, dicentis: *Manducate quæ apponuntur vobis.* Majoris (uti mihi quid videtur) virtutis est indiscriminatim comedere quidquid tibi offertur, & eo quo id tibi apponitur ordine, sive id tuo sapiat palato, sive desipiat, quàm semper quod deterius est, seligere.

Licet enim hæc posterior agendi ratio videatur austerior, alia tamen plus continet resignationis; per hanc quippè homo non solùm gustui suo, sed & electioni suæ renuntiat; uti nec parva quædam austeritas est gustum suum ad omnia adaptare, & cum omnibus obviis subjicere. His accedit, quod hocce mortificationis genus nequaquam emineat, nulli noceat, & vitæ civili maximè conveniens & proprium sit. Cibum enim unum rejicere, quò alius

lius ſumatur; omnia delibare & guſta-
re , nihil autem invenire quod benè
coctum aut ſatis mundum appareat;
ad ſingulos morſus & buccellas my-
ſterioſum agere, mollis delicati, & lan-
cium ac catinorum perſtudioſi & at-
tenti hominis indicium eſt. Pluris fa-
cio , quod S. Bernardus aquæ aut vini
loco oleum biberit; quàm ſi dato ſtu-
dio & ultrò aquam abſinthiam bibiſ-
ſet: illud quippè ſignum erat, eum ad id
quod biberet, non reſpexiſſe. Et in hac
corū quæ aut comedenda aut bibenda
ſunt, non curantia & negligentia , per-
fecta verborū illorū, *Manducate quæcūq; apponuntur vobis*, praxis conſiſtit. Semper
tamen hic excipio cibos ſanitati & vale-
tudini noxios , atq; etiam qui ſpiritui
incōmodant, quemadmodū cibos ca-
lidos, aromatib. perfuſos, fumoſos, vē-
toſos permultis nocere certū eſt, exci-
pio quoq; certos quoſdam caſus, quib.
natura noſtra recreanda & adminicu-
landa eſt, ut aliquē pro Dei gloria labo-
rem ſuſtineat. Continua & moderata
ſobrietas melior eſt, quàm violenta &
intenſa quædam diverſis vicibus &
interruptim ſuſcepta, & magnis remiſ-
ſionibus intermixta abſtinentia,

Disciplina & flagellum mirabilem quandam vim habet ad appetitum devotionis excitandum, si cum moderatione accipiatur. Cilicium corpus quidem potenter edomat, at ejus usus communiter hominibus conjugatis, atq; iis qui delicatæ sunt complexionis, non convenit ex iis qui magnos subire labores debent. Quamquam in notabilioribus pœnitentiæ diebus, ipsum, accedente discreti confessarii consilio, usurpari possit.

Nox dormitioni est destinanda & impendenda, unicuiq; juxta suam complexionem; quantum scilicet ad utiliter per diem vigilandum requiritur. Et quoniam sacra Scriptura diversis in locis & modis, exemplum Sanctorum, & rationes naturales matutina crepuscula unicè & mirè nobis commendant, velut optimam & fructuosissimam diei totius partem, & quia Dominus ipse sol oriens, & B. Virgo aurora consurgens in Literis sacris vocatur, hinc probum & pium esse existimo, curare ut vesperi tempestivè cubitum concedamus, quò summo manè expergiscamur, & strato exsurgamus. Hoc certè tempus amabilissimum est,

est, dulcissimum, & minùs impeditissimum: in quo & ipsæ aviculæ nos ad expergiscendum, & Deum laudandum, excitant, adeò ut mane summo surgere, & sanitati & sanctitati mirè conducat.

Balaam conscensâ asinâ ad Balac Regem ibat, sed quia ejus intentio & propositum recta non erant, hinc eum Angelus Domini gladium manu vibrans in via exspectavit ut eum occideret, asina, quæ Angelum videbat, tertiò velut refractaria substitit. Interim Balaam fuste ejus latera acriter tundit, quò ulterius progrediatur: usque dum tertiâ vice ipsa sub insessore suo concidens, rarò quodam miraculo eum allocuta est, dicens: *Quid feci tibi? cur percutis me? ecce jam tertiò?* Et mox oculi Balaam adaperti fuêre, qui vidit Angelum sibi dicentem, *Cur tertiò verberas asinam tuam? nisi asina declinasset de via, dans locum resistenti, te occidissem, & illa viveret.* Vnde mox Balaam Angelo ait: *Peccavi, nesciens quod tu stares contra me.* Viden', Philothea, Balaam mali totius causa est, & interim miseram asinam cædit & verberat, ut exhausta concidat. Sæpè idem nobis, in rebus nostris

quotidianis, usu venit: hæc quippe mulier, v.g. videt maritum, aut filium suum, ægrotantem, & mox ad jejunium, cilicium, disciplinam confugit, uti David Rex simili in casu. Ah carissima, miserum asinum tuum tundis, & corpus affligis, & interim ipsi malum tuum imputandum non est, nec illius est causa, sed Deus iratus gladium suum in te vibravit. Corrige itaq; animum tuum, qui mariti hujus idololatra & stolidus amator est, quiq; sexcenta filio vitia indulgebat, ipsumq; superbiæ, vanitati & ambitioni destinabat. Videt alius, v.g. se sæpè turpiter in luxuriæ & carnalia peccata labi: interior exprobratio & sugillatio conscientiam perterrefacit, gladium velut stringens & vibrans, ut eum sancto quodam timore transfigat. Et ille mox in se revertens, Ah scelesta caro, inquit: ah perfidum corpus, tu in culpa es, tu me prodidisti! quare statim sævis verberibus, immodicis jejuniis, disciplinis immoderatis, & intolerabilibus ciliciis in miseram carnem sævit. O misella anima, si caro tua loqui adinstar asinæ Balaam posset, diceret haud dubiè tibi. Cur me scelesta cædis? in te, ó anima,

Deus

Deus gladium & vindictam suam, non in me, exerit: tu es rea: cur enim me ad malas & fœtidas conversationes adducis? cur oculos; manus labia mea lascivis applicas? cur me pravis imaginationibus turbas? Tu bona cogita, & ego pravis motibus non concitabor. Pudicos & honestos tu frequenta, & ego à concupiscentia mea non agitabor. Tu, eheu! me in hanc flammam conjicis, & non vis me uri; tu oculis meis fumum ingeris, & inflammari prohibes. Et Deus haud dubiè hisce in casibus dicit: Corda vestra potius percutite, frangite, scindite, conterite: in hæc enim ira mea desævit & animatur. Sanè ut quis scabiem & impetiginem tollat, non tam necesse est corpus lavet, aut balnea ingrediatur, quàm sanguinē expurget & hepar refocillet: ita ut à vitiis curemur bonum quidem est carnem mortificare, sed ante omnia affectus bene sunt expurgandi, & cor restaurandum & redintegrandum. Porrò austeritates corporales, nonnisi è consilio & suasu directoris nostri usurpare oportet.

CAPUT XXIV.

De conversationibus & solitudine

Conversationes & familiaritates hominum quærere, & ab iis se penitus avocare, duo sunt extrema, quæ in devotione civili, de qua potissimum hic tecum ago, reprehenduntur. Omnimoda earum fuga aversionem & contemptum proximi redolet, studiosa verò consectatio otiositatem & desidiam respirat. Proximum sicut nos ipsos diligere oportet. Ut autem ostendamus, nos illum diligere, illius conversationem ne fugiamus; ut verò nos ipsos amare ostendamus, apud nos cùm sumus, ibi maneamus. Tunc porrò apud nos ipsos sumus, cum soli sumus: *De teipso*, inquit Bernardus, *Primùm solicitus esto, dein' de aliis.* Si ergò nihil urgeat, ut in conversationem aliorum te des, aut aliorum admittas, apud teipsam maneto, & corde tuo te oblecta. At si conversatio tibi deforis adveniat, aut justa aliqua causa, ut in eam te des te provocet, in nomine Domini, Philothea, te in illam da, & benigno proxi-

proximum tuum animo & oculo intuere.

Malæ conversationes appellantur illæ, quæ malâ aliquâ intentione fiunt, aut dum qui in iisdem interveniunt, & pars illarum sunt, vitiosi, indiscreti & dissoluti sunt; unde hæ cuivis fugiendæ & declinandæ sunt, uti apes fucos & vespas fugiunt. Nam sicuti illorum qui à rabidis canibus morsi sunt, sudor, halitus, & saliva pestilens & noxia est præsertim pueris & iis qui tenerioris sunt complexionis; sic vitiosi & dissoluti nisi cum evidenti animi periculo & discrimine, ab iis præsertim quorum devotio adhuc tenera & delicata est, nequeunt frequentari.

Quædam adhæc sunt conversationes, quæ ad nihil omnino sunt utiles, præterquam ad recreationem, uti sunt quæ e sola à negotiis seriis diversione & relaxatione instituuntur. Et sicuti his se nemo studio addicere potest, ita otium recreationis destinatum dare iis fas est.

Aliarum verò conversationum finis honestus est, uti sunt, mutuæ visitationes, & certæ quædam congregationes, quæ nonnisi ad proximum honoran-

dum instituuntur. Et sicut hæ superstitiosè non sunt colendæ & practicandæ, ita nec in illis contemnendis se oportet incivilem ostendere, sed earum, quod habemus, debito & partibus cum modestia satisfacere, ut & rusticitatis & levitatis notam pariter evitemus.

Restat, ut de conversationibus utilibus & proficuis, quales sunt hominum devotorum & virtutis studiosorum, aliquid dicamus. Semper tibi, Philothea, perutile erit, sæpenumerò in tales incidere. Vinea in oliveto & inter oleas consita uvas unguinosas, & olivarum saporem referentes profert: sic anima, quæ sæpe inter, & cum hominibus piis conversatur, non potest eorum qualitates non participare. Fuci soli mel conficere nequeunt, apibus tamen in eo conficiendo adjumento sunt: sicut benè nos in devotione exerceamus, maximoperè conducit & prodest, ut cum devotis animabus conversemur.

In omnibus porrò conversationibus, candor, simplicitas, dulcedo, modestia semper laudem ferunt & commendantur, sunt qui nullum gestum aut

aut corporis motum formant, nisi ita affectatè & ineptè, ut omnibus sint & tædio & nauseæ. Et sicut qui non aliter ambulare vellet, quàm passus suos dinumerando, ac loqui nisi cantillando, reliquis hominibus quibuscum versatur, tædiosus & molestus esset; sic qui affectatum gestum habent, & nihil nisi ad numerum & cadentiam agunt, conversationem mirè importunam reddunt: & in hoc hominum genere semper aliqua præsumptionis species elucet. In conversatione ergò nostra ordinariè moderata quædam hilaritas prædominari debet. SS. Romualdus & Antonius mirè laudantur, quod, tametsi summis in austeritatibus viverent, facies tamen & sermo eorum hilaritatem, gaudium, & urbanitatem quandam insolitam præferrent. *Gaude cum gaudentibus.* Et iterum cum Apostolo tibi dico, *Semper gaudeto*, Sed *in Domino, & modestia tua nota sit omnibus hominibus.* Vt verò in Domino gaudeas, gaudii tui causa & occasio sit non licita modò, sed & honesta: quod ideò dico, quia sunt quædam licita, quæ tamen honesta non sunt. Vt verò modestia tua aliis nota sit, cave tibi ab insolen-

lentiis quibuslibet & ineptiis, quæ certè semper sunt reprehensibiles, nam huic offendiculum ponere ut labatur, alterum denigrare, tertium pungere, stulto injuriam facere, joci & gaudia sunt, sed stolida & insolentia.

Semper verò præter solitudinem mentalem, (intra quam te, etiam inter maxima conversationum impedimẽta, de quibus suprà actum est, recipere potes) amanda tibi est solitudo localis & realis, non quidem ut in eremum & desertum secedas, uti S. Maria Ægyptia, S. Paulus, Antonius, Arsenius, & alii prisci anachoretæ, sed ut aliquantisper in cubiculo tuo, horto, & alibi sola agas, ubi magis ex voto mentem & spiritum tuum in corde recolligere, ac bonis sanctisq; cogitationibus, vel modicâ in libro aliquo spirituali lectione animam tuam potes recreare, idq; exemplo magni illius Gregorii Episcopi Nazianzeni, qui de seipso loquens, *Ambulabam*, inquit, *ipse mecum ad solis occasum in littore maris, tempus ita fallens; hac quippè recreatione uti soleo ad animum meum à curis ordinariis nonnihil relaxandum & restaurandum.*

Atq; paulò post refert bonam illam cogi-

cogitationem & conceptum, quam ibidem formavit, quàm alio tibi loco retuli. Ad exemplum item S. Ambrosii, de quo scribit S. Augustinus, se sæpius in cubiculum ejus ingressum (nemini quippe aditus ad eum negabatur) oculis suis vidisse illum legentem, cumque aliquantisper ut ei loqueretur, exspectasset, se, ne quam fortè ipsi molestiam crearet, inde se nullo dicto verbo proripuisse, quod crederet, modicum illud temporis, quod magno huic Pastori ad animum nonnihil recreandum & restaurandum post tot peracta negotia superesset, minimè ei auferendum videri. Sic etiam, postquam Apostoli die quâdam Domino retulissent, se prædicasse, docuisse & multum operis fecisse, Dominus illis dixit, *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum.*

CAPVT XXV.

De modestia & decentia vestium.

APostolus Paulus mulieres pias (idem & de viris dicendum est) vult honestè & decenter vestiri, ornantes se pudicè & sobriè. Porrò ipsa vestium atq;

atq; aliorum ornamentorum decentia & honestas in materia, forma & munditie sita est. Mundities quidem penè semper in vestibus nostris sine exceptione servanda est, in quibus, quantū quidem possibile est, nullam nos habere maculam, nævum, sordesve oportet. Mundities exterior interiorem honestatem quodammodo repræsentat. Vnde etiam Deus Opt. Max. corporalem honestatem & compositionē in iis qui ad altare suum & ministerium accedunt, quibusq; devotio præ aliis curanda incumbit, requirit.

Quod autem ad materiam & formā vestium attinet, decentia & compositio illarum pluribus in circumstantiis consideratur, temporis videlicet, ætatis, qualitatum, sociorum, & occasionum. Plerumq; enim diebus festis melius & ornatius solito induuntur homines, pro celebritate festi quod agitur: ac tempore pœnitentiæ agendæ destinato, uti est quadragesima, de vestium cultu multum remittunt. In nuptiis nuptiales vestes induunt, in exequiis & conventibus funeralibus lugubres & funebres: apud Principes cultior habitus assumendus, quàm vulgò

vulgò gestari soleat, qui inter domesticos est remittendus. Mulier conjugata apud maritum, siquidem is velit, sese ornare & potest, & debet, at si ab eo absens nihilominus magnificè induatur, petam ex ea quibus oculis exquisito illo ornatu placere velit. Plus autem elegantiarum & ornatûs permittitur puellis, quod licitè possint pluribus placere velle, esto non aliâ id iis intentione faciendum, quàm ut unius animum per sanctum matrimonium subsequens sibi concilient. Similiter non vitupero, ut viduæ renubere volentes, aliquo modo sese ornent, dummodo nullam vanitatẽ suo in ornatu præferant, quod enim jam tum matresfamilias fuerint, & viduitatis desolationem & luctum sint expertæ, vulgò maturiores & magis compositæ creduntur. At iis quæ verè viduæ sunt, & non corpore solùm, sed & animo, nullus omninò ornatus convenit, sed sola humilitas, modestia & devotio. Si enim viris adhuc placere & eos in sui amorem pellicere velint, verè viduæ non sunt, si nulli placere nec ullum attrahere cupiant, cur lenocinia & illicia illa vestium assumũt? Qui nullos admit-

tere vult hospites intersignium à domo sua tollat necesse est. Porrò senes, cùm ornatu affectato juveniles ames mentiri volunt, semper exploduntur, & omnibus ludibrio sunt, etenim id stoliditas est, quę nonnisi in juvenibus toleratur.

Esto ergò munda & nitida, Philothea, nihilque in vestitu tuo lacerum, diffutum, aut malè compositum sit. Eorum quibuscum versaris contemptus quidam est, in schemate & veste incomposita inter ipsos comparere: cave tibi tamen ab affectationibus, vanitatibus, curiositatibus, & ineptiis. Semper (quantum quidem poteris) in vestitu tuo in simplicitatis & modestiæ partem potius propende, quæ & maximum pulchritudinis est honestamentum, & optima difformitatis excusatio. S. Petrus mulieres, juvenculas maximè monet, ne capillaturam plus æquo crispatam, intortam, annulatam & serpentis more in spiras collectam habeant. Viri, qui adeò effæminati sunt, ut hisce nugis & lenociniis sese applicent, ab omnibus passim ceu hermaphroditi sugillantur: fæminarum verò adeò comptarum castitas apud omnes

mnes malè audit, & ſuſpecta eſt, aut ſiquidem integra ſit, tot inter ornatus inanias & ineptias apparere ea nequit. Dicunt, ſe malam in eo intentionem non habere: ſed ad hoc reſpondeo, uti & alibi reſpondi, dæmonem ſemper hic malam intentionem habere. Vellem equidem, devotus & devota mea omnium optimè & ſcitiſſimè veſtiti eſſent, ſed quàm poſſunt minimè affectatè & pomposè, & ſicuti in Proverbiis dicitur, ornati eſſent gratiâ, decẽtiâ & dignitate. Benè verbo uno dixit S. Ludovicus Rex, unumquemq; juxta ſtatum ſuum veſtiri & indui debere, ita ut nec viri ſapientes & cordati de eo dicere queant, *Excedis*, nec juvenes, *Nimis infra ſtatum tuum veſtiris*. At ſi fortè juniores decenti & modeſto veſtitu contenti eſſe nolint, ſapientum ſaltem conſilio acquieſcendum eſt.

CAPVT XXVI.

De ſermone, & primò quomodo de Deo loquendum ſit.

MEdici ex linguæ inſpectione magnam ſanitatis morbiq; hominis notitiam & conjecturam capiunt: ſic vera ſtatûs animarum noſtrarum indicia &

cia & notæ sunt verba. *Ex verbis tuis*, ait Redemptor, *justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis*. Vt manum statim admovemus loco ubi dolor est, illâq; hunc velut indicamus, ita & lingua amoris quem habemus, nota & signum est.

Si ergò Deum insigniter diligas, Philothea, sæpè de Deo in familiari cum domesticis, amicis & vicinis tuis colloquio loquêris. Et verè: nam *os justi meditabitur sapientiam, & lingua ejus loquetur judicium*. Atq; ut apiculæ osculo suo nonnisi mel tractant & dispensant, sic & lingua tua semper Deo suo mellita & indulcorata erit, & majorem suavitatem non sentiet, quàm cum laudes & benedictiones nominis ejus inter labia tua natare & fluere videbit. Sic de S. Francisco fertur, quòd cùm sacrosanctum Salvatoris nostri nomen proferret, labia sua præ dulcedine exsugebat & lingebat, perinde ac si maximam inde dulcedinem hauriret.

At semper loquere de Deo, ut de Deo, id est reverenter & devotè, non quasi teipsam ostentando, aut concionatricem agendo, sed in spiritu dulcedinis, charitatis & humilitatis, deli-

cio-

ciosum & suave devotionis rerumq; divinarum mel (quemadmodum de Sponsa in Canticis dicitur) guttatim, modo in hujus, modò in illius aurem instillando, ac Deum in animæ tuæ secretis ac penetralibus rogando, ut sanctum hunc rorem in eorum qui se audiunt, animum descendere facere dignetur.

Ante omnia autem, angelicum hoc officium leniter & suaviter, & non per modum correctionis, sed inspirationis, obeas oportet, mirum namque, quàm potens, rei alicujus bonæ cum suavitate & amicabilitate facta propositio sit ad animos hominum attrahẽdos illicium.

De Deo & devotione nõ est perfunctoriè, & velut per modum recreativi colloquii, sed semper cum attentione & devotione loquendum, quòd moneo, ut notabilem quandam in re vanitatem corrigam, quâ multi devotionem professi laborant, dùm nullo non loco & tempore sancta & ferventia verba, sed non nisi perfunctoriè & leviter, & sine ulla reflexione loquuntur: quæ cùm iam protulêre, tales se de facto esse putant, quales verba eos

pro-

produnt, sed nimis quàm procul ab eo absunt.

CAPVT XXVII.

De verborum honestate, deq; reverentia hominibus debita.

SI *quis in verbo*, ait S. Iacobus, *non offendit, hic perfectus est vir.* Diligenter itaq; cave, ne quod verbum indecens aut inhonestum proferas: esto enim tutè malâ id intentione non proferas, tamen qui ipsum audiunt, sinistre & malam in partem id possunt accipere. Verbum inhonestum, in infirmum & fragilem animum incidens, ita se extendit & dilatat, sicut stilla olei quæ in pānum incidit, & aliquando taliter cor occupat, ut sexcentis ipsum cogitationibus & tentationibus inhonestis & turpibus adimpleat, sicut enim corporis venenum per os ingreditur; sic cordis virus per aurem & quæ ipsum depromit lingua, homicida est. Licet enim virus quod ipsa evibravit, nullum fortassis effectum ediderit, quod audientium animos potenti quodam antipharmaco communitos invenerit, per ejus tamen malitiam & nequitiam non stetit, quò minus eos occiderit & neca-

necarit. Nemo verò mihi oggerat, illud minimè se intendere: cùm Redemptor noster, qui corda hominum pervovit, disertè dixerit, *ex abundantia cordis os loqui*. Et posito, nos nullum hîc malum cogitare, diabolus tamen multum mali cogitat, & semper occultè inhonestis hisce verbis, ad cor alicujus transadigendum, ceu telis utitur. Ferunt eos, qui Angelicâ herbâ vescuntur, semper halitum dulcem & beneolentem habere; sic ii qui honestatem & castitatem quæ Angelica quædam virtus est, in corde habent, semper pura, civilia & pudica verba proferunt: indecentia namq; & scurrilia ne nominari quidem à nobis Apostolus vult, apertè denuntians, à nulla re adeò bonos mores destrui & corrumpi quàm à colloquiis pravis.

¶ Si verò verba inhonesta tectè, periphrasticè, acutè & subtiliter proferantur, multo sunt nocentiora: quò enim telum acutius est, eò in corpora nostra faciliùs ingreditur; ita quò verbum inhonestum acutius est, eò in animum nostrum penetrat profundius.

Qui verò tum se egregios & poli-

tes existimant cùm huiusmodi verba in conversatione proferunt, ignorant certè quam ob causam institutæ sint conversationes: esse namq; hæ debent sicut collectarum apum examina, ad suavis & sanctæ alicujus sermocinationis mel conficiendum, non verò sicut quædam vesparum & scarabæorum, ad putridum aliquod cadaver eviscerandum corrodendumq; convenientium colluvies, si quis fatuus indecentia & inhonesta quædam verba corā te proferat, illorum te auditu offendi ostende, vel inde quātocyùs te subducendo vel aliâ quapiam ratione, prout tua te prudentia edocebit.

Nihil esse in spiritu & ingenio alicujus magis vituperabile potest, quàm quod aliorū sit irrisor: & hoc Deus vitium maximè detestatur & odit ipsumque olim quàm acerrimè castigavit. Nihil quoq; adeò charitati, & magis etiam devotioni adversantur, quàm proximum despicere & contemnere. Porrò ipsa proximi derisio & illusio nunquam sine eiusdē fit contemptu: hinc ipsa maximū peccatū est, adeò ut Doctores non im̄eritò asserant, irrisionē pessimum esse offensæ & injuriæ, quæ proximo verbis quidem irrogari pos-

potest, genus: quod reliquæ offensæ cũ aliqua offensi æstimatione, hæc verò cùm ejusdẽ despectu & cõtemptu fiat.

Sed joci verbales, quos alter in alterum cum modesta quadam recreatione, hilaritate & delectatione profert, ad eam spectant virtutem, quã Græci εὐτραπέλειαν, nos bonam appellare possumus cõversationẽ; & per hos honesta & amica quædam è frivolis quibusdã occasionibus & causis, quas humanæ imperfectiones nobis suggerunt, capitur recreatio. Hoc solùm hic cavendum, ne ab honesta hac recreatione & delectatione ad irrisionem aliquam & scomma delabamur. Irrisio porrò risum è contemptu & despectu quodam proximi procedentem provocat: sed jocatio risum: qui è candida libertate, fiducia, & familiari rotunditate, quæ cum dicti alicujus elegantia & subtilitate coniuncta sit oritur. S. Ludovicus Rex, cũ Religiosi ei semel post prandium, de rebus & materiis quibusdam sublimibus loqui vellent, ajebant: *Non est jam tempus allegandi, fratres; sed honesto aliquo joci & quodlibeticâ propositione mentem oblectandi. Dicat ergò quisq; quod illi lubuerit, honestè tamen.* Quod dicebat in gratiam prin-

cipum & nobilium ipsum circumstantium, quò illos aliquo modo recrearet & oblectaret. Sed nos ita, mea Philothea, tempus recreationibus transigamus, ut sanctam æternitatem non amittamus, sed eam devotione conservemus.

CAPUT XXVIII.

De temerariis judiciis.

SAlvator animarum nostrarum in Evangelio ait: *Nolite judicare & non judicabimini: nolite condemnare & non condemnabimini.* Et Apostolus: *Nolite ante tempus judicare, quoad usq́; Dominus veniat, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Ah, quam temeraria judicia Deo displicent! Iudicia filiorum hominum ideò temeraria sunt, quod unus alterius judex non sit, & quod judicantes, munus & officium Domini usurpent. Temeraria quoq; sunt, quod præcipua peccati malitia ab intentione & consilio cordis, quod nobis absconditum quoddam tenebrarum est, dependeat. Temeraria item sunt, quod unusquisque in semetipso judicando satis quod agat habeat, ut proximum dijudica-

non

non sit recesse. Vt autem non judicemur, tam & æquè necessarium est, alios non judicare, quàm nosmetipsos judicare. Vt enim Redemptor noster prohibet unum, ita Apostolus nobis præcipit alterum, dicens: *Si nosmetipsos judicemus, non judicabimur.* Sed, ô Deus meus, planè aliter facimus, quod enim nobis prohibitum est, assiduè facimus, omni scilicet tempore & loco proximum dijudicantes, & quod præceptum est, nos ipsos scilicet judicare nunquam facimus.

Prout judiciorum temerariorum causæ sunt, ita illis remedium est adhibendum. Sunt enim qui naturâ acerbi, amari, & asperi sunt, atq; hi acerbant & amaricant quidquid vident, vel audiunt, & sicut Propheta de iis loquitur, vertunt judicium in absinthium, non aliter de proximo quàm in omni rigore & asperitate judicantes. Hos cumprimis oportet in boni alicujus medici spiritualis manus incidere; cùm enim hæc cordis amarities ipsis innata & naturalis sit, eam perdifficile est exsuperare; &, quamvis hæc in se peccatum non sit, sed imperfectio duntaxat, periculosa ta-

men est, quod temerarium iudiciũ & maledicentiam in animam introducat & vivere faciat. Nonnulli temerè iudicant, non tamè naturali aliqua acerbitate & amaritie, quàm è superbia, rati, suum se honorem tantùm extollere, quantum alienum deprimunt. Homines scilicet arrogãtes & præsumptuosi, qui seipsos mirè suscipiunt, adeòq; se sublimè in sui ipsorum æstimatione efferunt, ut reliquos omnes velut parvum & demissum quid despiciant. *Non sum*, ajebat stolidus ille Pharisæus, *sicut cæteri hominum.* Quidam verò apertã hanc superbiam nõ habent, sed parvam duntaxat in corde, ex alieni mali consideratione complacentiam sentiunt, quò oppositũ, quod se habere credunt bonum, dulcius degustent, & aliis gustandum exhibeant. Hæc autẽ complacentia adeò occulta & imperceptibilis est, ut nisi quis perspicacissimo sit oculo, eam videre nequeat, imò nec qui eadem laborant, eã agnoscant, nisi ipsis ad oculum demonstretur, & veluti palpanda detur. Alii, ut sibi blandiantur, & se apud seipsos excusent, ac conscientiarũ suarũ remorsũ aliquatenus mitigent, alios iis peccatis, quibus ipsi dediti sunt, aut alteri cui-

cupiã æquè enormi, obnoxios judicare gaudent; putãtq;, ob peccantium & reorũ multitudinẽ, peccatũ suum minus reprehensibile esse. Multi è sola, quã ex ipsa de moribus & conditionibus hominũ, idq; per modũ exercitii ingenii, philosophatione & divinatione, capiunt voluptate, ad temere iudicandum feruntur. Et si fortè infelici aliquo casu suis in iudiciis veritatẽ divinent, ita in ipsis ulterius in hisce progrediendi audacia crescit & appetitus, vix ut ab iis avelli queant. Alii iudicant è sola passione, ut semper bene censeãt & cogitẽt de eo quod amant, malè verò de eo quod oderunt: præterquã uno in casu mirabili quidẽ, vero tamen, in quo amoris excessꝰ in causa est ut malè iudicemus de eo quod diligimus. Monstrosus sanè effectus, at ex impuro, imperfecto, turbato, & ægro amore, zelotypia inquã, proveniens, quæ (uti unicuiq; notũ est) ob simplicẽ & nudũ oculorũ conjectũ, quin etiam ob minimã subrisionẽ, alios perfidiæ & adulterii accusat. Deniq; timor, ambitio, & aliæ id genus animi imbecillitates & morbi, ad temerariam suspicionẽ & iudiciũ eliciendũ permultum sæpe conferunt.

At quodnam malis his adhibendum remedium? ut qui Ophiusæ herbæ Æthiopicæ succum obbibunt, nullo non loco serpentes & horrenda monstra videre se putant: sic qui superbiam, invidiam, ambitionem, odium deglutiêre, nihil omninò vident, quod malum & reprehensione dignum non esse putent. Illi ut sanitati reddantur, vinum palmeum bibant necesse est: idem dico de his. Ergò quàm plurimum potes, de sacro charitatis vino bibas, & ipsa te à pravis hisce humoribus, qui te sinistra hæc iudicia ferre cogunt, immunem præstabit. Charitas metuit, ne quod malum videat, tantum abest ut ipsum ultrò quæsitum eat, & quando fortè in ipsum incidit & videt, faciem suam avertit ac dissimulat, imò & oculos occludit antè, quàm videat, ad primam scilicet eiusdem eminus perceptionẽ; ac deinde sanctâ quadam simplicitate credit, non sui esse hoc malum ipsum, sed duntaxat illius umbram aut phantasma, quod si violentis quibusdam indiciis, ipsummet esse fateri cogatur, illicò sese ab eo avertit, eiusq; imaginem è memoria sua, delere satagit.

Cha-

Charitas insigne est cōtra mala omnia remedium; at inprimis contra hoc de quo loquimur. Ictericis & aurugine morboq; regio laborantibus, omnia videntur esse flava & aurea: quos si quis ab hoc liberare malo velit, herbam chelidonium sub planta pedis iis alliget necesse est, ut eam ferant. Peccatum temerè de proximo iudicandi spiritualis quædam aurigo est, quod facit, ut quicunque eâdem laborant, omnia iis prava appareant & mala: at quisquis ab eo curari vult, remedia non oculis, non intellectui, sed affectibus, qui animæ pedes sunt, apponere debet. Si enim affectus tui placidi & benigni sint, etiā iudiciū tuū placidū erit; si charitate repleti, repletum quoq; erit iudicium tuum. Tria mirabilia tibi rei huius exempla hic adferam. Dixerat Isaac, Rebeccam suam esse sororem: Abimelech videns illum cum ea iocari, id est, benevolè & maritaliter eam habere, statim inde collegit ipsam eius esse uxorem, malignus & perversus aliquis, hoc videns, concubinam & scortum eius esse potius censuisset, aut si fortè soror exstitisset, incestis eos invicem amori-

moribus deti neri, at Abimelech ad sa-
niorem & benigniorem, hoc de facto
opinionem & iudicium potius inclina-
vit. Id ipsum & nos semper facere o-
portet, Philothea, de proximo, scilicet,
quantum facere poterimus, bene &
benigne iudicare, si centum facies &
intuitus opus & actio aliqua habere
posset, semper ipsa intuenda in ea quę
pulcherrima est. Erat Beata Virgo Ma-
ria prægnans, & uterum ferebat: san-
ctus Ioseph ipsum quidem notabat,
sed quia eam aliàs vitâ sanctissimam,
purissimam & plane angelicam vide-
bat, nũquã sibi persuadere aut credere
potuit, eã cõtra atq; oportebat aut cõ-
tra matrimonii fidem concepisse, unde
eam deserendo, statuit iudicium om-
ne Deo committere, ĕsto enim ad sini-
stre de hac Virgine sentiendum, for-
tissimo & violento quodammodo ar-
gumento niteretur, nunquam tamen
ad illam diiudicandam animum potu-
it inducere. Sed quare? quia, ut Spiritus
sãctus de eo testatur, erat iustꝰ, iustus
enim, cùm nec factum, nec intentionẽ
eius, quem aliunde hominem pro-
bum & honestum novit, excusare am-
plius potest, adhuc tamen non vult ad
ipsum judicandum prorumpere, sed
hoc

hoc ex animo debere & eradere conatus Deo iudicium omne committit. At Redemptor noster Christus, cum se cruci affigentium peccatũ plane excusare ut pote evidentissimum, non posset, eius saltem malitiam imminuit, ipsos quid facerent nescire asserens. Cum ergò proximi peccatum excusare nõ possumus, ipsum saltẽ dignũ cui alii cõpatiãtur, reddamꝰ causę quã possumus optimæ & tolerabilissimæ, puta ignorãtię, aut infirmitati id adscribentes. At dices, nunquã ergò proximum dijudicare licitũ est? nunquã penitus. Deus namq; est, Philothea, qui reos in iudicio & iustitia iudicat. Tametsi fatẽdũ sit illũ per Magistratuũ & iudicũ vocẽ loqui, quò nostris auribus se intelligibilẽ reddat, hi nãq; eius sunt legati & interpretes, nihilq; eos proferre oportet, quàm quod ante te ab illo didicêre, cũ illius sint oracula. At si secus faciant, propriorũ affectuũ & passionũ in iudicãdo instinctũ sequẽtes, tũc ipsi, & nõ Deus, iudicãt, unde etiam dijudicabũtur. Homines enim, in quãtũ homines, proximũ judicare nefas est;

Aliquid videre aut cognoscere, non est iudicare: iudiciũ enim, saltẽ iuxta modũ loquendi sacræ scripturę aliquã

difficultatem, parvam aut magnam, veram aut apparentem, quæ diluenda sit, præsupponit. Vnde ait, eos *qui non credunt, jam judicatos esse*, quòd nullum de illorum damnatione sit dubium, non est ergò malum de proximo dubitare, quia non est prohibitum dubitare, sed iudicare, dubitare tamen & suspicari non licet, nisi strictè admodum, & quantum rationes & argumenta ipsa nos dubitare cogunt; alioqui & dubitationes & suspiciones temerariæ sunt, si malignus quispiam Iacobum apud puteum Racheli osculum dantem, vel Rebeccam armillas & inaures ab Eliezer homine illis in locis incognito acceptantem vidisset, sinistrè haud dubiè de duobus illis honestatis & castitatis exemplis iudicasset, sed sine ulla ratione & fundamento. Nam cùm opus aliquod ex se; & per se, indifferens est, temeraria certè suspicio est, malam inde consequentiam elicere, nisi cum multæ circumstantiæ magnum argumento robur addunt. Ad hæc temerarium iudicium est, aliquo ex opere consequentiam elicere, ut qui ipsum fecit, dein sugilletur & carpatur. Sed de hoc ipso postea apertius loquar & pluribus.

Illi verò, qui magnam conſcientiarum ſuarum curam & rationem habent, temerariis iudiciis obnoxii non ſunt. Nam quemadmodum apes, dum nebulas aut tempus nubilum vident & præſagiunt, intra alvearia ſua ſe, ad mella ſua diſpenſanda, recipiunt: ſic piorum hominum cogitationes, ſi quid nebuloſum in proximi operibus & nubilum vident, foras non prodeunt, ſed, ne quid tale videre cogantur, intra cor ſuum ſe recolligunt, ut illic bona emendationis & correctionis propriæ propoſita diſpenſent.

Negligentis & deſidis animæ eſt, vitæ alienæ correctioni intendere illos excipio, quibus ex officio alios, tum in famlia privata, tum in republica, curare incumbit, bona namq; conſcientiæ ipſorum pars in alienæ curatione & inſpectione conſiſtit. Suo ergò officio cum amore & lenitate fungantur, & hoc ubi egerint, videant ne paſſim in aliena facta inquirant, ſed intra ſe maneant.

CAPVT XXIX.

De detractione.

ETemeratio judicio naſcitur inquietudo, proximi contemptus, ſuperbia,

bia, sui ipsius complacentia & alii plurimi perniciosi effectus, inter quos detractio & maledicentia primum facilè locum obtinent, quasi vera conversationum pestis. Vtinam è sancti Altaris carbonibus unum habeam, ad hominum labia tangenda, ut illius adminiculo ipsorum iniquitatem auferam, & peccatũ emundem, ad instar Seraphini illius, qui hac ratione labia & os Isaiæ mundavit! Si quis detractionem è mundo tolleret, magnam peccatorum & iniquitatis illius partem auferret.

Quisquis bonã proximi famam iniuste detractione violat, præter peccatum quod admittit, ad illam reparandam tenetur, tametsi pro detractionis diversitate, diversimodè nullus enim cœlum cum alterius bono ingredi potest: porro inter bona omnia externa, fama & bonum nomen primatum tenet. Detractio certè quædam homicidii est species, triplicem enim habemus vitam; spiritualẽ, quæ in Dei gratia sola est; corporale, quæ in anima; & civilem, quæ in bona fama. Primã nobis aufert peccatum, mors secundam, tertiam detractio. Porro detractor uno solummodò virulentæ linguæ suæ ictu tria plerũq; homicidia committit, etenim

nim suam, & ejus qui audit, animā homicidio enecat spirituali, civilem verò vitam aufert ei, cujus nomen ac famam lethali maledicæ linguæ suæ morsu dilacerat ac proscindit. Nam, ut sanctus Bernardus dicere solebat, tam is qui detrahit, quàm qui detrahentem audit, diabolum in se habent, is quidem in lingua, at hic in auribus. Regius Propheta de maledicis & detractoribus agens, *Acuerunt*, inquit, *linguas suas sicut serpentes*. Porrò serpens linguam bisulcam & bifidam habet, teste Aristotele; talis autem est detractoris lingua, quæ ictu uno & auscultantis aurem, & famam eius de quo malè loquitur, ferit, & intoxicat.

Cōiuro itaq; te, carissima Philothea, ut nulli unquā cùm directè, tū indirectè detrahas, cave, ne quod proximo falsū crimē aut peccatū imponas, ne ea quæ occulta sunt & cor tuū latent, palā ac in apertū proferas, ne ea quæ aperta ac manifesta sunt, verbis exaggeres, ne bonū enim opus sinistrā in partē interpreteris, ne bonū quod alteri inesse nosti, neges, aut malignè dissimules, aut verbis imminuas, omnibus enim hisce modis gravissimè Deū offēderes; at in primis falsū proximo crimē imponen-

ponendo, atq; in eius præiudicium veritatem quam nosti negando: etenim duplex id peccatum est, mentiris scilicet, & simul proximo noces.

Qui, quod detrahunt, quoddam honorationis proximi exordium præmittunt, & inter detrahendum jocos intermiscent & elegantias, omnium detractorum vaferrimi & virulentissimi sunt. Amo illum, inquiunt, fateor, & cæteroqui ipse egregius & scitus homo est; dicendum tamen quod res est, gravissimè haud dubiè peccavit talem perfidiam committendo. Pia probaq; est filia, sed impegit & deprehensa est, & aliæ id genus præmollitiones & præfationes. Artificium non vides? quemadmodum qui sagittam ex arcu eiaculari vult, eam prius quàm potest maximè ad se attrahit, sed non aliter, quàm violentius & majore cum impetu deinde eam emittat: sic hi maledicentiam ac detractionem ad se retrahere videntur, verùm nonnisi, ut eam violentius emittant, quò in audientium animos penetret profundius. Detractio per modum & speciem jocantis dicta, omnium est crudelissima & atrocissima, ut enim cicuta præ-

sens

sens per se venenum non est, sed satis lentum, & cui facilè adhiberi queat remedium, at unà cum vino sumpta, ita hominem intoxicat, nullum ut ab arte remedium affulgeat: sic detractio, quæ per se facilè unam ingressa aurem, per alteram egrederetur (uti communiter loqui solemus) firmam tunc in audientium mēte sedem figit, cùm acuto & subtili aliquo cum verbulo propinatur. *Venenum aspidum*, ait Psalmographus, *sub labiis eorum.* Aspis ita mordet, vix ut momordisse percipiatur, eiusq; venenum initio delectabilem quendam pruritum excitat, cuius adminiculo cor & viscera se dilatantia venenum recipiunt: cui nullâ postmodum arte subveniri queat.

Ne dicas, Talis est ebriosus, esto eum temulentum videris: Talis est adulter, esto eum in adulterio deprehenderis: Talis est incestuosus, tametsi incestum commisisse noris, unus enim actus rem non denominat: Sol semel stetit, ut Iosue suam posset victoriam prosequi, & semel obscuratus est, cùm suam de cacodæmone & mundo victoriam Redemptor retulit; non propterea dicendum, illum aut immo-

immobilem esse, aut obscurum. Noë semel inebriatus à vino est, uti & Loth, qui præter hoc etiam infamem incestum admisit, uterq; tamen ebriosus non fuit, nec ultimus incestuosus, uti nec sanctus Petrus sanguinarius, quod semel sanguinem effuderit: nec blasphemꝰ, quod semel sub anathemate dixerit sese hominē (Dominū suum) non nosse. Vt à vitio aut virtute aliqua quis nomen sortiatur, aliquē in utroq; progressum fecerit, habitūve contraxerit oportet. Mera ergò impostura est, dicere, hunc aut illum, cholericū aut furē esse, quòd semel eū iratū & furatū videris. Imò etiāsi quis etiā longo tēpore vitiosus fuerit, & vitiis indulserit, adhuc mentiendi se periculo exponit is qui eum vocat vitiosum. Simō Leprosus Mariam Magdalenam peccatricem appellabat, quod paulò antè peccatrix fuisset, nihilominus mentiebatur, neq; enim jam peccatrix erat, sed sanctissima pœnitens; unde etiam Dominus ejus patrocinium suscepit. Iactabundus ille Pharisæus publicanum ut infamem reputabat peccatorem, fortè etiam iniustum, adulterum, raptorem; sed gravissimè errabat, nam hic ipso in loco iustificatus est. Si ergò

ea Dei sit bonitas, ut vel unicum momentum satis sit, ad gratiam ejus impetrandam & recipiendam, quomodo certi esse possumus, ut quis, qui heri erat peccator, sit & hodie, & non iustificatus? Dies hesterna de præsenti ferre judicium non debet, uti nec præsens & hodierna de præcedente sola dies suprema & novissima de reliquis omnibus superioribus fert iudicium. Nunquam ergò sine mentiendi periculo, aliquem dicere possumus malum aut improbum. Hoc solum, si quid dicendúm est, dicere licet, talem actum malum eum aliàs fecisse, tali in tempore malè vixisse, hodie malè vivere: at ex eo quod elapsum est nulla de præsenti, nec de hesterno ex eo quod hodie videtur, multò verò minus de die crastina facienda consequentia est.

Quamquã diligentissimè & studiosissimè cavere nos oporteat, ne proximo detrahamus, videndũ tamen ne in aliam extremitatẽ, in quã plurimi incidunt, impingamus, qui quò detractionem vitent, ipsum vitium dilaudãt, & benè honorificèq; de eo loquãtur. Si quem verè maledicum & detractorẽ noris, noli, quò eum excuses, liberum & nõ simulatum dicere: si quẽ aper-

apertè vanum, noli eum generoſum & elegantem vocare: nec commercia & familiaritates periculoſas, candores nomina & ſinceritates: inobedientiæ noli nomen zeli indere, nec arrogantiæ libertatis, laſciviam deniq; noli amicitiam appellare. Non debes, Philothea, dùm unicum detractionis peccatum fugere coneris, alia peccata laudare, adulari, fovere; ſed rotundè & candidè malum, ut malum, carpere, & vituperabilia vituperare: quod dum facimus, Deum glorificamus, ſed his accedentibus conditionibus.

Vt ergò benè & utiliter vitia aliena carpantur, neceſſe eſt, ut utilitas aut eius de quo loquendum, aut eius apud quem loquendum, id exigat. Refert quis, verbi gratia, audiente me, apud puellas & virgines familiaria horum & harum commercia, quæ evidenti ſunt cum caſtitatis periculo cõiuncta; huius & illius, utroq; in ſexu, in verbis geſtibusq; notoriè lubricis laſciviam & diſſolutionem; niſi hoc ego malum apertè & planè ſugillem, ſed ipſum excuſare velim, teneræ illæ animæ occaſionem hinc ſumunt ad ſimili in caſu ſe effundendas & lu-

& lubricè agendum: illarum ergò utilitas exigit, ut illa ipso in loco fugillem & reprehendam; nisi occasionem commodam velim exspectare, ad salutare hoc officium oportunius, & cum minori eorũ de quibus agitur dispendio & offensione peragendum.

Præterea nonnunquam ex officio, propriè & privatim ad me spectat, de illa materia agere, quando, verbi causa, primum in aliquà congregatione & conventu locum obtineo, & quando, nisi loquar, vitium illud approbare videbor: si autem è minimis & posterioribus sim, non est meum, censorem & reprehensorem agere. Hoc autem inprimis videndum, ut in verbis non excedam, ne superfluum aut nimium aliquod verbum proferam. Si ergò, verbi gratia, nimiam adolescentis huius, & puellæ illius, familiaritatem, quòd æquo indiscretior & periculosior sit, fugillem, quàm, Deus bone, cavendum, & in statera & æquilibrio verba ponderanda sunt, ne in referendo rem vel verbo exaggerem? si nonnisi nuda sit mali apparentia, eaq; admodum incerta, aliud præter hoc non addam; si nonnisi simplex sit impruden-

dentia, nihil insuper adjungam; si nec imprudentia sit, nec vera mali apparētia, sed duntaxat quod fortè aliquam malignus aliquis detrahendi & male loquēdi hinc occasionem haurire possit, aut nihil omninò dicam, aut hoc tantùm: Lingua mea, quādiu de proximo loquor, nō aliter in ore meo est, quàm novacula in manu chirurgi, inter nervos & cartilagines carnē secare volentis. Necesse proinde est, ut quam dare volo incisionem, ita attemperata sit & in medio versetur, ut ad rē nihil addā, nihil de ea demam, sed simpliciter de ea dicam quod est. Deniq; hoc observandum, ut, cùm vitium fugillas, personam, in quâ ipsum habitat, quàm potes minime attingas.

De peccatoribus infamibus, publicis & notoriis liberè, fateor, loqui licet, dummodo id in spiritu charitatis & compassionis fiat, non verò ex arrogantia & præsumptione, aut in alieno malo complacentia; nam postremum hoc, vilis & abjecti animi nota est. Inter omnes excipio declaratos & denunciatos Dei & Ecclesiæ eius inimicos; in hos namq;, quàm fieri potest maxime, detonandum & debacchandum est, uti sunt hæreticorum & schis-

mati-

maticorum sectæ, earumq; capita & antesignani Caritatis est, lupum, dum inter oves versatur, exagitandum & opprimendum indicare, quocunque demum loco id fiat.

Nemo non eam sibi libertatem arrogat, ut Principes liberè carpat & censuret, imò & integram generaliter nationem, prout erga eam quisq; afficitur, carpere, scrupulo sibi multi non ducunt. Tu vide, Philothea, ne in hoc unquam impingas, nam præterquam quod id Deum offendat, mille tibi excitare lites & jurgia posset.

Si alios traduci & accusari audis, accusationem, siquidem juste id facere potes, dubiam reddere conare, si facere nequeas, accusati intentionem excusa; si ne hoc quidem potes, compassionem erga eum aliquam ostende; aut sermonem illum abrumpe, tibi, nec non omnibus audientibus, in memoriam reducens, eos, qui in nullos defectus incidunt, omnem illius laudem Deo ascribere debere.

Detrahens, blando aliquo sermone, ut ad se redeat, effice, & si quas ex opposito de eo cui detrahitur, virtutes & bona noris, in medium profer.

CAPVT XXX.

Alia quædam quo ad locutionem documenta.

Sit lingua nostra suavis, cãdida, sincera, simplex, nativa, & fidelis. Cave tibi à duplicitatibus, artificiis, & simulationibus, esto consultum & laudabile non sit, ubiq; & semper quamlibet veritatem proferre, nunquam tamen licitum aut permissum est veritati refragari. Assuesce, nunquam studio, aut datâ operâ, vel ad te excusandam, aut alia quacunq; de causa, mentiri, memor, Deum esse Deum veritatis. Si inadvertenter mendacium proferas, & ipso in loco id per aliquam explicationem aut reparationem corrigere possis, corrige: vera namque excusatio magnam ad mendacium excusandum gratiam & vim habet.

Tametsi interdum discretè & prudenter aliquo verborum artificio & colore veritatem palliare & tegere liceat, raiò tamen id faciendum, nisi in re magni momenti, quando nimirum gloria & obsequium Dei manifestè id exigit: hæc alioquin artificia periculosa sunt, nam uti in sacris litteris legimus,

gimus, sanctus spiritus in spiritu & animo ficto ac duplici minimè habitat. Nullum adeò bonum ac laudabile artificium & duplicitas est, quàm simplicitas prudentiæ mundanæ, & artificia carnalia ad filios huius sæculi spectant, at filii Dei rectè, & sine ullis ambulant ambagibus, & cor eorum duplicatum non est, *qui ambulat simpliciter*, ait Sapiens: *ambulat confidenter*. mendacium, duplicitas, & simulatio, imbecillem & vilem produnt animũ.

Scripserat Sanctus Augustinus libro 4. Confessionum, animam suam & amici ita inter se unitas fuisse, ut nonnisi una essent anima, & illo demortuo, vitam hanc sibi gravem & horrori fuisse, quòd nonnisi medius jam vivere nollet, & quod ipse etiam propterea fortasse mori timuerit, ne amicus ipsius omninò & totus moreretur. Verùm cum verba hæc illi postea nimis artificiosa & affectata viderentur, in Retractationum suarum libro ipsa revocat, & meram appellat ineptiam. Vides, Philothea, quàm sancta hæc anima circa verborum affectationem & artificium scrupulosa fuerit, & ne quam inde notam con-

traheret, caverit. Magnum profectò vitæ Christianæ ornamentum est, fidelitas, candor, & linguæ sinceritas. Vnde Psalmographus, *Dixi, custodiam vias meas, ne offendam in lingua mea. Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis.*

Monitum S. Ludovici Regis est, nunquam alicujus dictis aut verbis contraire, nisi ex iis assentiendo aliquod peccatum aut magnū damnum sequeretur: idq; suadebat, ut hac ratione omnibus concertationibus, contentionibus & litigiis aditus occluderetur. Porrò cùm alicui contradicendem erit, aut alterius opinioni nostra opponenda, magna id fieri debet cum benignitate ac dexteritate, ita ut alterius ingenium & animum ad nobis assentiendum, cogere nolimus, ut taceam, nihil lucrari nos cùm durè & asperè in hoc procedimus.

Pauca loqui (quod tantopere à priscis est Philosophis commēdatum) non ita intelligendum est, quasi paucis nos oporteat verbis uti, sed, ne multa inutilia & supervacanea proferamus, etenim in loquendo non tam quantitas quàm qualitas verborum spe-

spectanda est,& duæ sunt extremitates cavendæ,nam qui scientē & severum virum nimis se exhibet, & in familiaribus,quæ in conversationibus instituuntur, colloquiis symbolam suam verborum contribuere superciliose detrectat,ostendit, meo iudicio, se aut suis auditoribus non confidere, aut eos ex arrogantia contemnere, qui autem è contra perpetuò garrit, & iugiter verba effutit,ut aliis sua proferendi nec otium, nec tempus, nec commoditatem, prout vellent, concedat, levem se is & verbosum esse demonstrat.

Improbabat S. Ludovicus, ut dum plures adsunt, in secreto quis,& velut consulendo, loqueretur, præsertim in mensa, ne quam aliis occasionem dent, suspicandi mala de se à duobus illis capita conferentibus proferri. *Qui ad mensam*, inquit, *bonos inter viros sedet, & aliquid faceti & recreativi proferre vult, ipsum ita proferat, ut præsentes omnes intelligant: si alicuius momenti negotium sit, quod universos scire nolit, prorsus taceat, nec de eo verbum faciat.*

CAPVT XXXI.

De oblectamentis & recreationibus, & primum de licitis & laudabilibus.

ANimũ, quin & corpus, nonnunquã relaxemus necesse est, idque aliquâ recreatione. S. Iohannem Evangelistam, ut Cassianus de eo refert, quadam die venator reperit perdicem manu tenentem, & se cum eo oblectantem. Sciscitatur venator, cur cùm tanti vir esset nominis & sanctitatis, tam vili exercitii generi tempus impenderet? cui S. Iohannes, Cur tu arcum non semper tensum habes? Ne, inquit ille, si semper tensus & curvatus maneat, de rigore, dum adducere eum oportebit, multum remittat, minoriq; telum contensione emittat. Noli igitur mirari replicat Apostolus, si de animi mei rigore & attentione nonnihil remittam, recreationis aliquantulum captando, ut postea attentius & intensivè me contemplationi applicem. Vitium & peccatum haud dubiè est, si quis adeo austerus, agrestis & severus sit, nullam ut sibi, aut aliis, recreationem quamcunq; indulgere velit.

Foras

Foras prodire, ambulare, facetis & iucundis sermonibus tempus fallere, testudinem aut aliud quodcunq; musicum instrumentum pulsare, canere, venatum abire, recreationes adeò honestæ sunt, ut ad illis bene utendum nonnisi, quæ debitum omnibus rebus ordinem, tempus, locum, quantitatem modumq; præscribit, prudentiâ opus sit.

Lusus, in quibus ipsum lucrum habilitari & industriæ tum corporis tum animi in præmium aut compensationem est, uti sunt lusus pilæ tam minoris quàm majoris (quam follem vocant) clavæ, torneamentorum ad annuli signum, scachorum, fritilli, ex seipsis bonæ & laudabiles recreationes sunt, cavendum tantum, ne quis excessus committatur, tum in tempore, quod illis impenditur, tum in pecunia, quæ exponitur lucranda, si enim plus æquo temporis illis impendatur, non jam ampliùs recreatio, sed mera occupatio & studium est; neq; iis tam animus corpusve relaxatur, quàm è contra obstupescit & obruitur. Si enim quinq; aut sex horis continuis lusu scachorum luseris, ab eo sur-

gens exhaustus velut eris, & spiritu defatigatus. Diu pilâ in sphæristerio ludere, non tam corpus recreare est, quàm id obruere. Adhæc, si pretium, quod exponitur, plus nimio sit, ludentium affectus illuc extra regulam abripiuntur, ut addam, iniquum esse, tam enorme pretium, tam parvi momenti dexteritatibus & industriis, itaq; inutilibus, uti sunt artes & habilitates lusuum, impendere & applicare. Ante omnia verò cave, mea Philothea, ne affectum tuum his omnibus applices: quantumvis enim honesta sit recreatio, vitio certè non caret animum ei & affectum applicare. Non dico, non esse inter ludendum è lusu voluptatē capiendam (alioquin enim non foret recreatio,) sed animum & affectum illi non esse adjungendum, ut nimirum illum impensè desideres, totam te illi applices, & solicitè anxièq; erga ludendum feraris.

CAPVT XXXII.

De lusibus vetitis.

LVsus alearum, chartarum lusoriarum, & similes, in quibus lucrum à casu & sorte maximè depēdet, nō solū periculosæ sunt recreationes, uti tripudia,

pudia, verùm etiam simpliciter, & in se, malæ & vituperabiles: hinc legibus, tam civilibus, quàm Ecclesiasticis vetantur. Sed quid mali, inquies, in his subest? Dicam: Lucrum hisce in lusibus non pro eo atq; æquum & rationabile est, sequitur, sed prout sors & fortuna cadit, quæ sæpè favet ei qui habilitate suâ & industriâ id minimè promerebatur. Ergò ratio hic violatur. Sed, dices, Ita inter nos convenit, & stipulati sumus. Benè quidem, sed non aliter ea stipulatio juvat, quam ad declarandum, quod qui lucratur, nullam in ludendo fraudem aut dolum socius committat; inde tamen non sequitur, quod hæc conventio & stipulatio rationi dissentanea non sit, uti & lusus ipse: lucrum enim, quod solius industriæ esse præmium debet, sortis nullum omninò præmium merentis, eò quòd minimè à nobis dependeat, præmium factum est.

Ad hæc, lusus hi recreationis nomine vocantur: & ad hominē recreandū adinventi sunt; non tamē sunt recreatio, sed violentæ quædā animi occupationes, an nō enim violenta quædā occupatio est, quod animus continua quadam attentione intendatur &

extendatur, & perpetuis inquietudinibus, apprehensionibus, & angoribus agitetur? ecquæ enim attentio tristior, morosior, magis tetrica & melancholica dari potest, quàm lusorum & aleonum? Hinc est, quod inter ludendum loqui, ridere, tussire, nisi turbas & litigia excitari velis, nefas sit.

Deniq; nullum omninò lusus gaudium habet, nisi lucreris, & an non gaudium hoc iniquum est, cum id sine socii & collegæ damno & displicentia haberi nequeat? Infame autem & turpe id gaudium est. Ergo tribus hisce de causis lusus hi vetiti & illiciti sunt. Magnus & sanctus Francorum Rex Ludovicus, cognito Comitem Andegauensem fratrem suum, & Dom. Gualterum Nemoursium aleis in fritillo ludere, tametsi æger, lecto surrexit, & vix præ infirmitate in pedes consistens, usque in illorum conclave proserpsit, arreptumq; fritillum & aleas, & expositæ pecuniæ partem bonam, indignabundus & stomachabundus per fenestras in mare abjecit. Casta & sancta matrona Sara suam Deo innocentiam confitens: *Tu scis Domine*, inquit, *quia nunquam cum ludentibus miscui me*.

CA-

CAPVT XXXIII.

De tripudiis & aliis oblectamentis licitis quidem sed periculosis.

CHoreæ & tripudia naturâ suâ & ex se indifferentia sunt: sed hoc exercitium communiter usurpatum, valdè in partem mali propendet, & proinde periculi plenum est. Quia verò noctu, & in tenebris ac caligine plerumque instituuntur, hinc multa opera tenebrosa & vitiosa facilè se insinuant in rem quæ ex se ipsa mali admodum susceptibilis est. Illorum causa vigilatur in multam noctem, unde fit ut matutinum crastini diei tempus postea depereat, & Deo quis & pietatis exercitiis vacare non possit. Verbo ut dicam semper stultitia est, diem cum nocte, lucem cum tenebris, & opera sancta cum ineptiis commutare. Omnes, ad invidiam quodammodo & certatim, secum vanitatem ad tripudia ferunt: ipsa autem vanias tam evidens est, ad pravos effectus, & periculosos & illaudabiles amores colligendos dispositio, ut hæc omnia facilè sit è tripudiis oriri.

Hoc tibi, Philothea, de choreis

dico, quod de fungis medicorum filii, nam ut hi fungos optimos nihil valere ajunt, sic ego dico, optima tripudia nō admodum esse bona: si tamen fungis tibi vescendum sit, vide ut benè præparentur & condiantur, si aliqua ex causa, à qua te non facilè queas excusare, tripudia te adire oporteat, vide ut tripudia tua benè sint cōdita & præparata. At quomodo, petes, illa condiam? modestiâ, dignitate, & bonâ intentione. Comede parum & raro, ajunt medici loquentes de fungis, nam quãtumcunq; bene cocti sint, copia eorum venenum & virulenta est. Parum & raro tripudia, Philothea, aliter enim si feceris, periculo te expones, ut eisdem affectum applices. Fungi, teste Plinio, cum spongiosi & porosi sint, omnem quæ sibi proxima est, infectionem & virulentiam facilè attrahunt, ut, si serpentibus vicini sint, illorum venenum è vicinitate recipiant. Tripudia, choreæ, & id genus tenebrosa, & nocturna conventicula, plerumq; vitia & peccata aliquo in loco dominantia; puta, jurgia, invidias, irrisiones, & carnales vanosq; amores, ad se attrahunt. Et sic uti hæc exercitia, corporis illa exercentium poros aperiunt, ita etiam animi illo-

mi illorum, unde si virulentus, & pestilens aliquis serpens verbum aliquod lascivum, aliquam ineptiam, & sermonem impudicum auribus tunc afflet; vel basiliscus quispiam impudicos intuitus, & amorosos oculorum nutus conijciat, facili negotio animi occupantur & intoxicantur.

Impertinentes hæ recreationes, Philothea, ordinarie periculum includũt, devotionis spiritũ dissipant, vires spirituales enervant, charitatem frigidam reddunt, & sexcenta pravorum affectuum genera in anima excitant, quare valde circumspecte, & summa cum prudentia ipsæ adhibeantur oportet.

Ante omnia verò, suadent medici, ut post fungorum comestionem pretiosum & generosum vinum sumatur, sic post choreas bonis & sanctis quibusdam utendum est considerationibus, quæ periculosas imaginationes, quas inanis inde recepta voluptas animis nostris forsan imprimere posset, dissipent & impediant. Sed quibus?

Prima, eo ipso tempore quo tu tripudiis intereras, plurimæ animæ propter peccata in tripudiando, & propter choreas commissa, infernalibus ignibus torquebantur.

Secunda, permulti Religiosi & homines pii, eadem ipsa hora cum Deo loquebantur; illius laudes decantabant, & pulchritudinem contemplabantur, quàm eorum tempus melius & faciliùs impensum fuit, quàm tuũ!

Tertia, toto illo tempore, quo tu saltasti, permultæ animæ maximis in angustiis ex hac vita abierunt, multa tam virorum quàm feminarum millia intensissimos in lectis suis jacentia, in valetudinariis, in plateis & compitis, cruciatus, perpessa sunt, puta podagram, lithiasin, & febrim æstuantem. Multam hi interea, eheu, requiem ha buére: & nullâ tu eorum commiseratione tangéris? an non cogitas, fore aliquando ut tu illorum instar affligaris & angustieris tum, cùm alii tripudiabunt, sicut tu iam tripudiasti.

Quarta, Dominus Deus, Beata Virgo, Angeli & Sancti te tripudiantem & saltantem viderunt: quantum eheu! illis dolorem causasti, dum animum tuum hisce ineptiis occupatum, & tantæ inanitati intentum conspexerunt.

Quinta, interim dum ibi fuisti, tempus effluxit, mors propior tibi facta est

& vici-

& vicinior, vide, ut illa tibi insultet & explodat, teq; ad suam choream invitet, in qua proximorum tuorum gemitus loco sunt testudinis & citharæ, & in qua non nisi unum gyrum & transitũ facies, à vita nimirũ ad mortẽ: chorea hac verũ mortalium (alia insignificatione) pręsentẽ piũ est, (si fas sic loqui) id est temporis transitio, quod uno momento quis à tempore ad æternitatem vel bonorum, vel malorum transitum faciet. Has ego tibi considerationculas depromo, sed Deus ipse longè alias, si quidem ejus timorem habeas, hac in occasione tibi suggeret.

CAPUT XXXIV.

Quomodo ludere vel tripudiare licitum sit.

VT licitè ludas & choreas ducas, animi relaxandi causa solùm, & non ex affectu aliquo hæc exercitia suscipienda sunt, idq; ad parvum tempus, & non tamdiu ut defatigata & velut ad obruta & exhausta inde digrediaris, deniq; admodum raro, qui enim ordinariè ea suscipit, recreationem ipsam in occupationem commutabit, sed quan-

quando & qua in occasione ludere vel tripudiare licebit? Tripudii & lusûs indifferentis quidem occasiones & causæ legitimæ, plures sunt, at lusuum vetitorum, rariores, ad hæc, hi magis culpandi & periculosiores sunt. Paucis ut comprehendã, tunc demum tripudia & lude, idq; juxta cõditiones quas tibi præscripsi, cùm ad honestæ in qua ages conversationi acquiescendum & complacendum, prudẽtia & discretio, ut facias, tibi suadebunt: condescensio namq;, tanquam quidam charitatis surculus, res indifferentes reddit bonas, & periculosas, licitas; imò verò ab iis quæ aliquo modo malæ sunt, malitiam omnem aufert. Neq; hinc est, quod lusus sorti obnoxii, qui alioqui culpandi forent, tunc culpam non habeant, si justa condescensio ad eos suscipiendos nos interdum invitet. Volupe sane mihi fuit, in vita S. Caroli Borromæi legere, illum aliquibus in rebus, in quibus alioqui satis severus erat, cum Helvetiis condescendisse; & S. IGNATIVM de Loyola, cum ut luderet, invitatus ab alio esset, haud invitum petenti condescendisse. S. verò Elisabetha Hungara, subinde legitur, cùm congregationibus recreatio-

nis causa institutis interesset, lusisse, jocata esse, & tripudiasse, idq; sine ullo devotionis suæ detrimento, nam hæc tam profundas in corde eius jecerat radices, ut quemadmodum scopuli lacum Reatinum cingentes, à fluctibus identidem percussi, semper crescunt, sic devotio eius medias inter pompas & vanitates, quibus ratione status sui eam interesse oportebat, quotidie incrementum sumeret. Magni ignes ventorum flatu accenduntur & inflammantur, parvi verò exstinguuntur, nisi tecti per ventum ferantur.

CAPVT XXXV.

In magnis æquè & parvis occasionibus fidelem esse oportet.

SAcer ille Cantici Canticorũ sponsus ait, suum à sponsa sua cor, & in uno oculorum illius, & in uno crine, vulneratum fuisse. Porrò inter exteriores corporis humani partes & membra, nulla oculo tã quoad artificium, quàm quoad activitatẽ nobilior est, nulla quoq; viceversâ crinibus vilior & abjectior. Vnde innuere divinus sponsus vult, non solùm magna & eminentia hominum devotorũ opera sibi

sibi placere, sed etiam minima & abiectissima, & quò illi benè & prout oportet serviatur, operam dandam, nō modò ut permagna & præclara, sed etiam parva & vilia, bonum ei obsequium præstetur, cùm tam per hæc, quam per ista, cor illius amore attrahere & vulnerare possimus.

Dispone ergò te, Philothea, ad multas & ingentes pro Dei honore afflictiones, quin & martyrium & mortem tolerandam. Parata esto illi dare, quidquid hic carissimum & pretiosissimū habes, si id ei placeret à te tollere, patrem scilicet, matrem, fratrem, maritum, uxorem, filios, quin & oculos tuos & vitam ipsam, ad hæc omnia namque animum tuum præpares & resolvas oportet. Sed, quamdiu divina providentia tam sensibiles & notabiles afflictiones tibi non immittit, nec oculos tuos exigit, crines tuos saltem illi da, id est, parvi momenti parvas injurias, exigua incommoda, tracturas & exiles, quales quotidie obveniunt, patienter tolera: nam per parvas has occasiones, cum amore & dilectione toleratas fiet, ut cor ejus omninò sis victura, & tuas in partes planè pertra-

ctura:

ctura: hæc quotidiana parva charitatis exercitia, hic capitis dolor, hæc odontalgia, hic catarrhus, hæc mariti aut uxoris morositas, hæc vitri fractio, hæc irrisio, hæc chirothecarum, monilis, strophioli amissio, parva hæc incommoditas, quò orationi instetur, & sacra communio frequentetur surgendi, parva illa, quæ ex operibus quibusdam piis publicè faciendis sequitur infamia; deniq; quæcunq; parvæ molestiæ, & tolerandi materiæ, ex amore susceptæ & conditæ, divinæ bonitati quàm gratissimæ sunt, ut quæ etiam ob haustum unum frigidæ omnis felicitatis oceanum fidelibus suis promisit: & quoniam huiusmodi occasiones, singulis penè momentis occurrunt, optima plurimas spirituales divitias congregandi ratio est, eas benè ritèq; usurpare.

Quando in vita S. Catharinæ Senẽsis tot raptus lego, tot elevationes spiritûs, tot verba sapientiâ condita, nec non prædicationes quasdam ab ipsa institutas, certum mihi est, illam hoc contemplationis oculo sponsi sui cœlestis cor vulnerasse & attraxisse, simul etiam ex altera parte miræ mihi conſola-

solationi fuit, cùm legi eam in patris sui culina magna cum humilitate veru vertisse, ignem accendisse, cibos coxisse, panem pinsuisse, & vilissima quæque domûs ministeria insigni cum animositate, quæ magnum Dei amorẽ & dilectionẽ spirabat, obiisse, nec minoris facio parvam illam, quàm vilia & abjecta inter obsequia instituebat meditationem, quàm exstases & raptus, quos adeò frequentes habuit, quinq; fortassis & in humilitatis & abjectionis hujus compensationem dati sunt. Hæc autem illius erat meditatio: cum patri cibos præparabat, fingebat & imaginabatur, se eos Domino, ad instar sanctæ Marthæ, præparare, matrem suam, beatæ Virginis locum obtinere, & fratres vicem Apostolorum: itaque sese excitabat ad in spiritu omni curiæ cœlesti famulandum, & vilibus hisce obsequiis & ministeriis magna cum suavitate animi se applicabat, quod hãc Domini voluntatem esse nosset. Ideo verò hoc exemplum hic retuli, Philothea, ut noris, quanti referat, omnes actiones nostras, quantumlibet viles, ad divinæ illius Majestatis obsequium legitime debiteq; usurpari.

Quam-

Quamobrem tibi quàm possum maxime consulo, ut mulierem illam fortem, tantopere à magno Salomone deprædicatam, imiteris; quæ etsi manum, ut ipse ait, ad fortia, generosa & sublimia mitteret, nihilominus fila ducere & fusum versare se indignum nō reputabat. *Manum suam*, inquit, *misit ad fortia & digiti ejus apprehenderunt fusum.* Ad hujus ergò imitationem manum mitte ad fortia, in oratione, meditatione, sacramentorum frequentatione te exercendo, amorem Dei animabus proximi instillando, & bonas inspirationes, in corda aliorum inserendo, deniq; magna, heroica & magni momenti opera, juxta vocationem & statum tuum obeundo, sed noli fusi & coli tuæ oblivisci, item, parvas illas & humiles virtutes exerce, quæ flosculorum instar ad crucis pedem excrescunt; puta pauperum obsequia, ægrorum visitationes, familiæ curā nec non operam ab eadem dependentia, & proficuam diligentia, quæ te non sinet otiosam esse. Vt dum hæc obibis, id genus considerationes, quales S. Catharinam exercitiis suis intermiscuisse jam dixi, intermiscere non desinas.

Magnæ Deo serviendi occasiones rariùs occurrunt, sed parvæ ordinariæ sunt. Porrò qui *super modica & pauca fidelis est*, inquit Salvator, *super multa constituetur*. Omnia ergò in Dei nomine fac, & benè omnia facta erunt, sive ergo comedas, sive bibas, sive dormias, sive animum relaxes, sive veru vertas, dummodò rem tuam benè agere noris, multum apud Deum proficies, omnia scilicet ideò faciendo, quod Deus ea à te fieri velit.

CAPVT XXXVI.

Animum æquum & rationis ductum sequentem habendum esse.

Non nisi per rationem homines sumus: nihilominus nimis quàm rarum est invenire qui verè sint rationabiles, & rationis ductum sequantur, quod amor proprius ordinariè nos à rationis via & præscripto avocet, insensibiliter ad sexcenta parvarum, sed noxiarum, injustitiarum & iniquitatum genera conducens; quæ ad instar vulpecularum, de quibus in Canticis sermo est, vineas demoliuntur, quòd enim parvæ sint, vix ad eos reflectitur; quòd autem numero plurimæ,

hinc

hinc multum inferunt damni. Quæ ergo tibi hic referam, an non injustitiæ quædã sunt, & irrationabilitates?

Parva de causa proximũ accusamus & nos ipsos in magnis excusamus, carè nostra vendere volumus, & vilissimo aliena emere: aliena in domo justitiam exerceri volumus, at in nostra misericordiam & conniventiam verba nostra bonam in partem capi volumus, in alterius verò excipiendis morosi & nimis quàm delicati sumus, vellemus, proximus nobis sua cederet pretio recepto, an non multo æquius est ipsum ea servare, & nos nostram servare pecuniam? illi indignamur, quod nobis commodare nolit; an nõ æquius ille indignetur nobis, quod nos illi incommodare velimus? Si erga aliquod exercitium afficimur, reliqua exercitia contemnimus, & carpimus ac sugillamus quidquid nobis displicet. Si quis ex inferioribus nobis sit, qui non usque adeo gratiosus sit, aut erga quem semel odium conceperimus, quidquid demum is facit, malam in partem accipimus identidem illum tristitiá afficimus, & semper illius acta reprehendimus. E contra

tra si quis nobis ob gratiã aliquam sensualem & exteriorem gratus sit nihil omnino facit quin excusemus. Sunt pueri aliqui & virtute præditi, & probi quos tamẽ ob imperfectionem & defectum aliquem corporalem parentes nõ æquis oculis aspiciunt, e cõtra sunt vitiosi, quos ob dotem aliquam corporalem longe carissimos habẽt. Omnibus in rebus divites præferimus pauperibus, esto nec melioris sint conditionis, nec majore præditi virtute; quin imò eos qui splendidius vestiti sunt, semper aliis præponimus. Iura nostra exigimus exactissime, alios verò in exigẽdis suis cupimus esse remissos & humanos, nostrum ipsi ordinẽ, locum & statum ad amussim servamus, & alios in eo humiles & condescendẽtes esse cupimus, facile de proximo querimur, & neminem de nobis volumus conqueri: quod in aliorum facimus gratiam, semper nobis videtur esse multum & magnum; quod alii in nostri præstant, nullo in numero habemus; deniq; similes sumus perdicibus Paphlagoniæ duplex cor habentibus; habemus namq; cor benignum, lene & humanum, erga nos ipsos; & alterum durum, severum, austerum, erga

erga proximum. Duplex quoq; habemus pōdus, uno eorum commoda nostra quàm possumus maximâ ponderositate; altera proximi, quam maximâ possumus levitate, ponderamus, ut nimirum hæc nimium quantum deprimamus; ista immensum extollamus. Porrò, ut sacra scriptura loquitur, *labia dolosa in corde & corde locuta sunt*, id est, duplex habent cor: & habere *pondus & pondus*, id est, unum grave, ad emendum, & accipiendum, & alterum leve & debile, ad tradendum & vendendum, *abominatio est coram Domino*.

In actionibus igitur tuis esto æqua & justa, Philothea: colloca te semper in proximi loco, & illū in tuo, itaq; bene de illo senties: venditricem te fac dum emis, & emptricem dum vendis; ita fiet, ut juste & vendas & emas. Omnes hæ injustitiæ parvæ quidem sunt, quòd ad nullam nos restitutionem obligent, quod solùm exigimus id, quod nobis ex æquitate debitum est, & commodum nostrum, nec illius terminos excedimus; at non propterea nos obligare desi-

desinunt,ut eas in nobis corrigamus; sunt quippè notabiles rationis & charitatis defectus; adhæc meræ imposturæ; etenim generosè, nobiliter & humanè agendo,nihil omninò quis de suo jure & auctoritate deperdit,uti nec animo regifico, æquo & rationis ductum sequente.

Sæpe ergò cor tuum examina, Philothea,num tale id sit erga proximum, quale illius in te esse velles, si illius esses loco,in hoc enim vera rationabilitas consistit. Trajanus Imperator à suis reprehensus, quod imperialem Majestatem familiaritate nimiâ & facili accessu vilem redderet, respondit. An non talis esse debeo erga subditos Imperator,qualem ipse, si subditus essem habere Imperatorem vellem?

CAPVT XXXVII.

De desideriis.

NEmo ignorat,non esse ea quæ vitiosa & noxia sunt, desideranda: etenim mali desiderium reddit nos malos. Insuper tibi suadeo, Philothea, ne unquam ea quæ animæ periculosa sunt,desideres, uti sunt tripudia,

dia, lusus, & aliæ id genus recreationes, honores, dignitates, munia, visiones & exstases: hisce enim in rebus multum periculi, vanitatis, & fraudis latet. Ne desideres etiam, quæ procul absunt & distant, id est ea quæ nonnisi post multum temporis spatium eventura sunt, sic multi talia desiderando, suum nulla cum utilitate cor defatigant, torquent & dissipant, itaq; se in magnæ inquietudinis periculum conijciunt, si juvenis aliquis impensè, antequam legitimum & statum tempus advenerit, aliquod obtinere munus desideret, ad quid obsecro, ei hoc desiderium conducit? Si mulier conjugata Religiosum velit statum profiteri, an non frustraneè id desiderat? Si vicini mei possessionem emere desiderem antè, quàm ipse eam velit vendere, an non tempus meum inutiliter in hoc desiderium consumo? An non quoq; vana desideria sunt, si, dum æger sum concionari, sacrum celebrare, alios ægrotos invisere, & alia benè valentium exercitia obire desiderem, quod illo in tempore in potestate mea minimè sit, illa executioni mandare? Et intere

inutilia illa desideria, aliorũ meliorũ, quæ habere deberem, locũ occupant; quibus nimirũ desiderẽ valdè patiens, resignatus, mortificatus, obediens, & in ærumnis & adversitatibus meis admodum placidus esse. Atq; hoc est, quod me Deus tunc temporis, facere vult. Sed nos vice versâ desideria concipimus mulierum prægnantium, in autumno cerasa recentia, in vere uvas cupientium.

Vnde nullatenus consulere aut probare possum, ut, quisquis officio alicui aut statui se jam de facto applicavit, aliud vitæ genus cõsectari impense desideret, quàm quod conditioni & genio suo conveniat, aut exercitia, quæ cum statu & munere quò jam fungitur, incompatibilia sunt, hoc namq; cor dissipat, ipsumq; in necessariis exercitiis elanguidum & evigoratũ reddit. Si enim, v. g. Carthusianorum desiderem solitudinem, tempus meum inutiliter perdo; & hoc desiderium locum occupat ejus, quod habere debeo officii mei, quò iam fungor, debitè legitimèq; exequendi: imò ne quidem vellem ut quis meliùs habere ingenium, aut exactius judicium & crisim desideret, hæc namque desideria ina-

inania sunt, locumq; occupant ejus, quod habere quisq; debet, colendi suum ingenium qualecunq; demum id est. Nollem quoq; quis ea Deo serviendi media desideraret, quæ non habet, sed ea quæ habet fideliter exequeretur. Loquor hic autem de desideriis, quæ assiduè cor lancinant & divexãt: nam quantum ad simplices velleitates, & transitorias optationes, nullum eæ damnum creant, dummodo non sint frequentes.

Ne desideres etiam cruces, nisi in quantum eas quas habuisti hactenus, patienter tulisti: etenim abusus quidam est, desiderare martyrium, & ad injuriam aliquam sustinendam sat animi non habere. Sæpenumero inimicus absentia & quæ nunquam occurrent objecta & occasiones ardenter impenseq; desiderare nos facit, ut ab objectis præsentibus, è quibus quantumlibet parvis magna nobis provenire posset utilitas, animum nostrum divertat. In imaginatione cum Africæ monstris decertamus, & de facto nos à parvis serpentibus, in via nostra occurrentibus, præ defectu attentionis necari permittimus.

Ne desideres etiam tentationes, nã esset

esset temeritas: sed, ad eas exspe-ctandas usque dum veniant, & ex-pugnandas, cùm ingruent, animum præpara.

Ciborum varietas, præsertim si ma-gna in copia sumantur, stomachum semper gravat; & si is debilis sit, op-primit. Multis ergò desideriis ani-mam tuam adimplere noli: non mun-danis hæc namq; te penitus corrum-perent; non spiritualibus; hæc quip-pè te impedirent & anxiam redde-rent. Cùm anima nostra purgata est, tunc à pravis humoribus jam libera, ingenti res divinas ac spirituales ap-petitu desiderat, & velut famelica, sexcenta exercitiorum pietatis, mor-tificationis, pænitentiæ, humilitatis, charitatis, orationis genera subire cu-pit. Bonum certè signum est, Philo-thea, tam bonum appetitum habere: at vide, num omnia quæ comedere cupis, digerere poteris. Itaq; Patris tui spiritualis consilio & suasu, tot in-ter desideria ea selige, quæ practicari & executioni mandari possunt: illa continuare perge, & constans in illis esto. Hoc facto, immittet tibi dein' Deus alia, quæ etiam suo tempore ex-equê-

equeris: itaq; inutilib9 desideriis fruendis tempus non perdes. Non dico, aliquod bonum desiderium esse contemnendum aut negligendum, sed ea ordinatim producenda; & quæ in præsentiarum commodè executioni mandari nequeunt, in aliquo cordis angulo recludenda, usq; dum executionis eorum tempus advenerit, & interim executioni mandanda ea, quæ matura jam & opportuna sunt, quod non modò in spiritualibus, verùm etiam mundanis locum habet, alioqui perpetua in inquietudine & anxietate nobis vivendum esset.

CAPVT XXXVIII.

Consilia pro hominibus conjugatis.

Matrimonium sacramentum magnum est, ego dico in Christo, & in Ecclesia: honorabile est omnibus, in omnibus & per omnia, id est in omnibus sui partibus. Omnibus: nam & ipsæ virgines id cum humilitate honorare debent. In omnibus: æquè enim sanctum est in pauperibus, atq; divitibus. Per omnia: ejus namq; origo, finis, utilitates, forma, & ma-

teria sancta sunt. Est hoc, Christianissimi seminarium, quod terram replet fidelibus, ut in cœlo numerū compleat electorum, adeò ut bonum matrimonii conservari, sumopere rerum publicarum interfit: ipsum namq; omnium rivulorum eius fons & origo est.

Deus det, ut ad omnes omninò nuptias filius ejus unigenitus invitetur, uti ad nuptias in Cana Galilææ vocatus fuit: nunquam enim in illis consolationum & benedictionum vinum deesset. Nam quod, ut plurimum, nonnisi in principio earum modicum vinum habeatur, ideo est, quod Domini nostri IesuChristi loco invitetur Adonis, & Beatæ Virginis loco Venus. Quisquis pulchros & maculosos habere vult agnos, sicuti Iacob, ovinm, cum ad coeundum conveniunt, aspectui diversicolores virgas offerat necesse est: sic qui felicem matrimonio successum & eventum habere desiderat, sacramenti hujus sanctitatem & dignitatem suis in nuptiis præ oculis habere deberet: sed adeò non hodie ea præ oculis habetur, ut in iis mille dissolutiones, in recreationibus, conviviis & sermonibus, committantur, ut mi-

ut mirũ minimè sit, si affectus ejus deinde inordinati & dissoluti sint.

Ante omnia autem conjugatos adhortor, ut mutuũ amorem, quẽ Spiritus sãctꝰ in sacra Scriptura usq; adeò ipsis inculcat & commodat, colãt nihil est, ô conjuges, si quis vobis dicat, Naturali amore invicem diligite; nam & turtures cõjugati id faciunt: uti nec si quis diceret, humano quodam amore vos mutuò amate, cùm & Ethnici hũc amorem habuerint: sed, præeunte mihi magno Apostolo vobis dico. *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam*, & vice versâ, *Uxores diligite maritos vestros, sicut Ecclesia suum Salvatorem.* Deus fuit, qui Evam ad primum generis nostri parentem Adamum adduxit, eamq; illi in conjugem dedit. Deus quoq; est, carissimi, qui sacrum matrimonii vestri vinculum ac nodũ invisibili manu suâ convinxit, & unũ donavit alteri, cur ergò amore quodã sanctissimo, sacerrimo, ac divinissimo invicem non complectimini?

Primus amoris hujus effectus, est indissolubilis animorũ vestrorum nexus, si duo abietis frusta glutine conglutinentur, dummodo ipsum purum

sit, unio amborum adeò erit tenax, ut aliis in locis prius ea diffindas, quàm eo in loco in quo glutine combinata sunt, divellas. Deus, porrò virum fæminæ proprio suo sanguine conjungit, quare unio hæc illorum adeò indissolubilis est, ut prius anima à corpore alterutrius divellenda sit ac separanda, quàm vir à coniuge. Hæc autem unio non tā de corpore, quàm de animo, affectu, & amore intelligenda est.

Alter amoris hujus effectus est inviolabilis utrinq; fides, sigilla priscorum, annulis qui in digitis gestabantur, (uti etiam è sacra Scriptura eruere possumus) insculpta erant. Hanc autem ceremoniam vulgò in nuptiis adhiberi solitam, satis ostendit. Ecclesia, namq; per Sacerdotem annulum benedicit, eumq; viro primum tradens, cor illius hoc Sacramento se velut obsignare & sigillare declarat, ut nullius alterius fæminæ nomen, aut amor ipsum exinde ingredi possit, quamdiu nimirum vivet illa, quæ illi jam datur. Exinde sponsus annulum sponsæ digito inserit, ut illa quoq; discat, & intelligat, à nullius unquam

quam viri amore & affectu animum suum occupari debere, quamdiu is superstes erit, quem Dominus hîc illi maritum tradit.

Tertius matrimonii fructus, est legitima prolis procreatio & educatio. Magnus haud dubiè, conjuges, vobis est honor, quod Deus animas, quæ illi in omnem æternitatem benedicere & laudare queant, multiplicare volens, tam digni operis vos faciat cooperatores, dum nimirum corpora producitis, in quæ ille dein animas, easdem creando, velut guttas quasdam cœlestes infundit, uti eas revera creat, dum illas corporibus primum infundit.

Itaq;, ó conjuges, tenero, constante & cordiali quodam amore uxores vestras complectimini; hinc, prima fæmina è primi viri costa, quæ cordi proxima est, educta est, ut is cordialiter & tenerè ipsam diligeret. Vxorum ergò vestrarum defectus & infirmitates, tam corporales, quam spirituales, nullam in vobis aversionem aut despectum causare debent; at potius ad benignam & amorosam quandã compassionem vos provocare, quod Deus

eas fecerit tales, ut cùm à vobis depẽ-
dere debeant, majorem idcircò erga
vos honorem & venerationem conci-
piant, itàq; vos eas habeatis in socias,
ut tamen illarũ capita sitis & superio-
res. Vos quoq; fœminæ, viros, quos
Deus vobis consignavit, tenerè & cor-
dialiter, amore tamẽ quodam reveren-
tiali, quiq; veneratione plenus sit,
diligite, hinc profectò eos Deus crea-
vit sexûs animosioris & prædominan-
tioris, ac mulierem viri quandam esse
dependentiam, os de ossibus, & carnẽ
de carne ejus, necnon è quadam illius
costa produci, ac de sub brachiis ejus
educi voluit, ut ostenderet, illam sub
mariti manu, directione & imperio es-
se debere. Hanc porrò subjectionẽ sa-
cra Scriptura passim, quàm impensissi-
mè vobis commendat, nihilominus
suavẽ & tolerabilẽ eam vobis faciens,
dum nõ solùm cupit ut ex amore quo-
dam illis obediatis, & voluntati ipso-
rum vos accommodetis, sed maritis
vestris etiam injungit, ut magna cum
dilectione, teneritudine & benignita-
te eam exerceant. *Viri*, ait S. Petrus,
cohabitate secundum scientiam discretionis
uxoribus vestris, *quasi infirmiori vascu-
lo muliebri impartientes honorem.*

Sed

Sed dum vos ad reciprocum, quem alter alteri debetis, amorem adaugendum exhortor, cavete ne is in zelotypiam aliquam transeat, sæpè namq; fit, ut quemadmodum vermis delicatiori & maturiori pomo innascitur, ita & ardentiori & vehementiori conjugatorum amori innascatur zelotypia, cujus tamen substantiam destruit & corrumpit; etenim lites, iurgia, dissensiones, & divortia paulatim progenerat. Certè ibi zelotypia locum non habet, ubi amicitia super veram virtutem reciprocè & ab utraq; parte fundata est, unde ea certissimum amoris aliquomodo sensualis, crassi, & circa objectum in quo virtutem debilem, inconstantem, & diffidentiæ obnoxiam habitare vidit, versantis signum est. Etenim amicitiam & amorem per zelotypiam ostendere & magnificare velle, stolida amicitiæ ostentatio est; etenim zelotypia magnitudinis & quantitatis quidem amicitiæ signum & nota est, sed non bonitatis, puritatis & perfectionis eiusdem: cùm amicitiæ perfectio quandam de rei amatæ virtute certitudinem, zelotypia verò incertitudinem præsupponat.

Vultisne, viri, uxores vobis fideles esse, fidelitatis iis exemplo præluce-re. *Quanam*, ait Gregorius Nazianzenus, *fronte pudicitiam ab uxoribus vestris exigitis? si ipsimet impudicitiæ labe inquinati sitis, quomodo ab illis requiritis, quod ipsis non datis? Eas castas vultis, castos vos erga illas exhibete; & ut S. Paulus ait, ut sciat unusquisq; vas suum possidere in sanctificatione. At si vos contra dissolutionis exemplo eis præeatis, mirum non est, si ex illarum lascivia infamiam referatis, vos verò mulieres, quarum honor est cum pudicitia & honestate inseparabiliter conjunctus, honorem vestrum impensè custodite, nolite permittere, ut famæ vestræ nitori dissolutio quædam nebulas offundat.* Omnes & quilibet etiam minimè, insultus tibi suspecti sint, neq; ullam tibi procationem amorosamq; compellationem à quoquam fieri sinito, quisquis pulchritudinem, & dotes corporis tui laudaverit, suspectus tibi esse debet, nam qui mercem aliquam dilaudat, quàm emere sibi nequit, ut plurimum ad eam diripiendam maximè tentatur. At si quis dum te laudat, præterea de marito tuo sinistrè loquitur, eumq; deprimit, summopere te offen-

te offendit: certum quippè eſt, eum non ſolùm te velle perdere, ſed jam ut media ex parte perditam reputare: cùm media conventionis & ſtipulationis pars cum ſecundo negotiatore jam tum inita ſit, dum prioris nauſea concipitur. Mulieres nobiles tam priſcæ, quàm modernæ, auribus ſuis margaritas aliquot appendere ſolent, quod ex mutuæ illarum colliſionis ſenſu aliquam, ut ſcribit Plinius, voluptatem caperent. Ego verò novi, magnum Dei amicum Iſaac inaures aureas, ut primas amoris ſui arrhas & pignora, caſtæ Rebeccæ miſiſſe: unde mihi veriſimile ſit, ornamentum hoc myſticum eſſe, & declarare, primum quod ab uxore ſua habere maritus debet, & uxor ei fideliter indemne conſervare, eſſe aurem, ut nullus ſermo vel garritus ſtreperus eam ingrediatur, ſed ſolùm dulcis & amabilis caſtorum & pudicorum verborum, quæ orientales Evangelii Margaritæ ſunt, ſonitus & colliſio. Semper quippè meminerimus oportet, animas per aures, uti corpora per os, intoxicari.

Amor & fidelitas, cùm simul incedunt, semper familiaritatem & confidentiam progignunt: unde sanctos & sanctas coniuges, reciprocis benevolentiis & blandimentis suis in coniugiis usos legimus, benevolentiis amorosis quidem, sed castis; teneris, sed sinceris. Sic Isaac & Rebecca, castissimum priscorum coniugum par, visi sunt per fenestram ita invicem iocari & colludere, ut esto nihil inhonesti subesset, inde tamen Abimelech facilè perspexerit, non posse hunc lusum nisi coniugum esse. Magnus Rex Ludovicus, tam erga carnem suam rigidus, quàm in amore erga coniugem tener, penè reprehensionem quorundam incurrit; quod hisce in blanditiis coniugalibus nimius videretur; esto revera laudari potius mereatur: quod animum suum martialem & generosum, ad minuta hæc obsequia & officia ad conjugalis amoris conservationem necessaria, sciret demittere: esto enim parva hæc puræ & sinceræ amicitiæ signa animos invicem non colligent & vinciant, illos tamen propius accedere faciunt, & suavissimè ad mutuam conversationem colendam eosdem dispo-nunt.

S. Monica cùm filium suum Augustinum utero gestaret, sæpius renovatis oblationibus, eum religioni Christianæ, & gloriæ divinæ obsequio dedicabat; uti id ipsemet testatur, dicens: quod jam tum in utero matris agens, salē Dei degustarit. Discant hinc mulieres Christianæ, ventris sui fructus, etiam antequā in lucem edantur, divinæ Majestati offerre: Deus enim qui cordis humilis & voluntarii oblationes gratanter admittit, bonos maturum eo in tempore affectus ut plurimū exaudit, nec rejicit. Testes rei hujus habeo Samuelem Prophetam, Sanctum Thomam Aquinatem, Sanctum Andream Pesulensem, & plures alios. Sancti Bernardi mater, tali filio digna mater filios suos recens natos in manus accipiens, Christo Domino offerebat, indeq; eos aliquo cum respectu, veluti quid sacrosanctū, sibiq; à Deo concreditum, diligebat: quod adeò ei benè successit, ut septem quas habuit proles, ad unam omnes sanctæ fuerint. Postquam verò filii jam in lucē editi sunt, & uti ratione incipiunt, parentes curare quàm maximè debent, ut Dei timorem animis ipsorū instillent.

lent. Egregiè & ardenter munus hoc sancta illa Regina Blanca, erga filium suum Ludovicum, sanctum Francorum Regem exercuit, sæpè namq; ei dixit: *Malim te, fili carissimè, ante oculos meos animam agentem & exspirantem videre, quàm vel unum mortale peccatum committentem*; quod matris votum ità sancti hujus filii animo insculptum mansit, ut sicut ipse postea retulit, omnibus vitæ suæ diebus ipsum in mente habuerit, & nullà non die sibi repræsentarit, quàm maximam poterat, operam dans, ut divinum hoc documentum executioni mandaret. Stirpes & generationes vulgò domus vocantur, quin & Hebræi ipsam filiorum procreationem, domorum vocant ædificationem. Hoc quippè in sensu dictum est, obstetricibus Ægypti Dominum domos ædificasse: ut hinc pateat, bonam domum non tam fieri, dum multæ opes temporales & mundanæ in eam per fas & nefas inferuntur, quàm, dum proles in Dei timore & virtutibus instituuntur.

Quà in re nulli parcendum est molestiæ, nullis laboribus, cùm liberi parentum sint corona & honestamentum.

tum. Sic tanto fervore & constantiâ S. Monica pravas S. Augustini filii sui inclinationes & passiones oppugnavit, ut cùm illum terrâ mariq; consectata esset, multo illum felicius lacrymarum suarum filium per animæ illius conversionem effecerit, quàm is per corporis generationem, sanguinis sui filius exstitisset.

Mulieribus Apostolus curam rei domesticæ & domûs velut in sortem distribuit: unde multi, & non sine veritate, putant illarum virtutem familiæ utiliorem & fructuosiorem esse, quàm maritorum; qui cùm tam ordinariè domi & inter domesticos non agant, hinc non tam facilè eos ad virtutem queunt informare. Huc ergò respicere Salomonem suis in Proverbiis puto, dum universæ familiæ bonum & incolumitatem, à mulieris illius fortis, quàm depingit, cura & industria dependere ostendit.

Isaac, videns uxorem suam Rebeccam sterilem esse, Dominum pro illa oravit, ut in Genesi legimus; aut, juxta genuinam Hebraicorum verborum significationem ex opposito illius

Domi-

Dominum deprecatus est, quod hæc ex una ille ex alia oratorii parte orarēt, unde etiam oratio mariti hoc modo instituta, à Domino fuit exaudita. Illa ergò maxima & utilissima mariti & uxoris unio & communicatio est, quæ circa sanctam devotionē versatur, cui ad invidiam & certatim pro se quisq; incumbere debet. Quidam sunt fructus, ut mala cotonea, qui ob succi cruditatem & asperitatem palato desipiunt, nisi saccaro condiantur: alii è contra ob teneritudinem & mollitiem conservari nequeunt, nisi eodē modo saccaro quoque condiantur, uti cerasa & mala Armenia. Sic uxores velle debent, ut conjuges sui devotionis saccaro condiantur: etenim vir devotione carens, animal austerum, asperum & immite est: sic & mariti ex opposito optare, ut uxores suæ devotæ sint, mulier enim sine devotione, maximè fragilis, & evidenti à virtutis exercitio planè excidendi, aut saltem in eo elanguendi periculo obnoxia est, ait Apostolus, virum infidelem, per mulierem fidelem, & vice versâ uxorem infidelem, per fidelem virum sanctificari. Nam in arcto hoc matrimonii vinculo, alter alterum facilè ad virtutem colendam

lendam potest allicere. Ecquæ verò benedictio est, quando vir & fæmina fideles invicem in vero Domini timore sanctificant?

Cæterùm ita sese invicem tolerare, & imperfectiones mutuas sustinere debent, ut nunquam ambo simul pariter irasci debeant, ut nulla inter eos dissensio & jurgium appareat. Apes non mellificant in loco, in quo vocum & clamoris sit repercussio & reduplicatio, sic nec S. Spiritus habitare in domo, in quâ jurgia, concertationes, & clamorum altercationumq; reduplicationes audire est.

S. Gregorius Nazianzenus auctor est, conjugatos suo tempore, anniversario nuptiarum suarum die recurrente, eum festum egisse, vellem certè, idem mos & nostrâ ætate introduceretur, dummodo nullo cum mundanorum & sensualium recreationum apparatu; sed, ut coniuges confessione peccatorum eo die institutâ, & sacris Eucharistiæ epulis refecti, ferventius & impensius solito, matrimonii sui successum Deo commendarent, bona, ejus per reciprocum amorem & fidelitatem indies magis & magis sanctificandi, proposita renovando, &

do, & in Domino, ſpiritu novo velut accepto, reſpirando, ad vocationis & ſtatûs ſui onera ſupportanda.

CAPVT XXXIX.

De thori coniugalis honeſtate & puritate.

THorus conjugalis, ut Apoſtolus ait, immaculatus ſit oportet, id eſt, ab omni impudicitia & aliis profanis ſordibus liber. Vnde etiam, ſanctum matrimonium primò in terreſtri paradyſo, ubi uſque ad id tempus nulla unquam concupiſcentiæ fuerat diſſolutio, neu' quid inhoneſtum, fuit inſtitutum.

Eſt inter voluptates fœdas & infames, atq; eas quæ è cibo percipiuntur, quædam ſimilitudo, ambo namque reſpiciunt & ſpectant carnem, eſto primæ ob brutalem ſuam vehementiam, ſimpliciter carnales vocitentur. Quod ergò de illis dicere nefas eſt, intelligetur per id, quod dicam de his.

Primò, comeſtio ad corporum & hominum conſervationem eſt inſtituta. Porrò, ſicuti ad corpus nutriendum & conſervandum duntaxat

come-

comedere, res bona, sancta, & præcepta est: sic, quod in matrimonio ad sobolis procreationem & hominum multiplicationem requiritur, laudabile cumprimis & sanctum est, hic enim primarius nuptiarum finis est.

Secundò, summè justum & honestum est, comedere non solùm ad vitam conservandam, sed & ad mutuæ conversationis, amicitiæ, & condescendentiæ, quam alter alteri debemus, conservationem: ita reciproca & legitima partium in sancto matrimonio satisfactio à S. Paulo debitū vocatur, sed debitū ita prægnās, & magnū ut neutri parti licitū velit esse ab eo se excusare, aut id solvere recusare, sine libero & voluntario cōsensu alterius; imò non quidem propter ipsa devotionis exercitia (quò spectat id quod supra in Capite de sancta communione hujus occasione dixi:) quanto ergò minus fas est id recusare, ob cervicosas quasdam & imaginarias virtutum prætensiones, aut ob indignationem aliquam aut aversionem?

Tertiò, sicut qui ob mutuæ conversationis & societatis conservandæ debi-

debitum comedunt, liberè, & non velut coacti comedere debent, imò verò appetitum suum erga cibum testari etiam conari: ita quoq; debitum coniugale fideliter, liberèq; semper reddendum est, & perinde ac si certa sobolis procreandæ spes esset, esto certa quædam de causa talis spes non affulgeat.

Quartò, comedere non quidem ob duas illas quas dixi rationes, sed duntaxat ad appetitui satisfaciendum, tolerabile quidem est & permissum, non tamē laudabile, etenim sola appetitûs sensualis delectatio sufficiens obiectū non est ad opus aliquod faciendum laudabile, sufficit, si sit tolerabile.

Quintò, comedere non è solo appetitu, sed per excessum, inordinatè & immoderatè, in se eo magis aut minus vituperabile est, quo excessus major aut minor est.

Sextò, excessus qui in comedendo committitur, non solùm in nimia ciborum consistit copia & quantitate, verùm etiam in comedendi modo & methodo. Mirum certè est, carissima Philothea, mel, quod apibus adeò proprium & salutare est, iis tamen tam noxium esse posse, ut eas subinde etiam

iam morbidas reddat, quando nimirum in vere plus æquo ex eo comedunt. Siquidem hinc alui fluxum contrahunt, & aliquando etiam sine ulla evadendi spe, moriuntur: quando, verbi gratia, antrorsum capiti & alis mel adhærescit. Certè coniugale commercium quod in se ita sanctum, iustum, laudabile, & reipublicæ adeò salutare est, aliquo tamen in casu perniciosum est ipsum exercentibus: interdum enim animas ipsorum valdè ægras per peccatũ aliquod veniale reddit; quod per excessum aliquem contingit: aliquando verò per mortale planè eas emori facit, quod fit, cùm, qui ad sobolis productionem constitutus est ordo, violatur & pervertitur, quo in casu, prout magis aut minus ab hoc ordine receditur, peccata magis aut minꝰ execrabilia sunt; at, semper mortalia. Nam quoniam liberorum procreatio primus & proprius matrimonii finis est; hinc nunquam licitè quis ab eo quē illa requirit ordine recedere potest, esto ob alium quempiã casum & accidens, tum quidē illa effectũ habere nequeat; uti fit, dum aut
steri-

ſterilitas, aut quæ jam facta eſt prægnatio productionem aut generationem impediunt. His enim in caſibus ipſa corporum commixtio nihilominus poteſt eſſe juſta & ſancta; dummodo debitas generationis regulas ſequatur; cùm nullum accidens aut caſus legi, quâm principalis matrimonii finis impoſuit, præjudicare poſſit. Sanè infame & execrandum factum Onan in ſuo matrimonio, (uti Geneſeos capit. XXXVIII. narratur) in oculis Domini abominabile fuit. Et licet quidam ætatis noſtræ hæretici, Cynicis (de quibus ſanctus Hieronymus commentario in Epiſtolam D. Pauli ad Epheſios loquitur) longè impudentiores & magis culpandi, docere tentarint, Onan ſolùm ob perverſam, quam eo in actu habebat, intentionem Domino diſplicuiſſe, longè tamen aliter ſacra Scriptura loquitur, diſertèq; aſſerit, ipſum quod faciebat opus coram Deo abominabile & deteſtabile fuiſſe.

Septimò paraſitici, vilis, abjecti, & infamis animi indicium eſt, ante prandii tempus de cibo & eſcis cogitare, majus etiam, ſumpto jam cibo delectatio-

ctatione illâ, quæ ex ejus comestione percepta est, minutim se oblectare, videlicet de ea aut loquendo aut cogitando, & spiritum suum in memoria & recordatione voluptatis ejus quæ è buccellarum singularum in stomachum trajectione habita est, volutando, quemadmodum faciunt, qui ante prandium animum defigunt in veru, & à prandio jugiter lancibus affigunt: digni certè, qui in famulos culinarios assumantur, & *quorum*, ut ait Apostolus, *Deus venter est*. Viri verò cordati & honesti non antè de mensa cogitant, quàm dum ei assident, & post cibum sumptum manus simul & os abluunt, ut eorum quæ comederunt, nullum exinde amplius gustum, saporem aut odorem habeant. Elephantus vastum quidem animal est, sed inter omnia vivere in terra dignissimum, & prudentissimum. Honestatis illius quoddam hic tibi argumentum & signum commemorare volo, fæminam suam nunquam mutat ut aliam assumat, & quam delegit tenerrimè diligit, cum qua tamen nonnisi singulis trienniis copulatur, idq; nonnisi quinq; diebus,

& tunc tam occultè, nunquam ut ab ullo eo in actu sit deprehensus. Sed sexto die sæpè visus est, quo ante omnia profluentem aliquam adit, in eaq; toto corpore abluto, non ante ad socios elephantes redire vult, quàm sit aqua purificatus & velut lustratus. An non hæ egregiæ & honestæ belluæ huius conditionis sunt? quibus coniugatos docet, affectus suos sensualitatibus & voluptatibus, quas pro ratione statûs sui exercuerint, non affigere; sed post eas animum, cor & affectum ab iis abluere, seq; quam citissimè expurgare, ut deinde cum omni spiritûs libertate alia puriora & sublimiora opera exerceant. Hoc porrò in consilio perfecta excellentis illius doctrinę, quàm sanctus Paulus Corinthiis tradit, praxis consistit: *Tempus*, inquit, *breve est reliquum, est, ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint.* Nam is, secundum S. Gregorii mentem, uxorem habet tanquam non habens, qui ita consolationes corporale & voluptates ex illa percipit, ut propterea nullum in spiritualibus suis exercitiis impedimentum sentiat. Quod autem de viro dicitur, de uxore pariter venit intelligendum.

dum. *Et qui utuntur hoc mundo*, ait idem Apostolus, sint *tanquam non utantur*. Omnes ergò mundo, pro vocatione sua quisq; utantur, sed ita ut affectum suum ei non affigant, sed tam liberi & expediti ad Deo seruiendum sint, tanquam si eo penitus non uterentur. Errat, inquit S. Augustinus, homo grauissimè, dum rebus iis frui vult, quibus solummodò debet uti, & iis vice versâ uti, quibus debet frui. Rebus spiritualibus debemus frui, corporalibus verò tantum uti, quarum cum usum in meram fruitionem convertimus, anima nostra rationabilis in brutalem quoq; & bestialem convertitur. Credo autem omnia quæ dicere decreveram me dixisse, & ea quæ dicere nolebā, non dicendo satis exposuisse.

CAPVT XI.

Monita pro viduis.

APostolus Paulus in Timothei sui persona omnes Episcopos docet, quomodo cum viduis agere debeant, dicens: *Viduas honora, quæ verè viduæ sunt*. Vt autem verè vidua quæpiam sit, hæ conditiones necessariæ sunt.

Prima, ut vidua non solùm sit corpore, sed & animo, scilicet ut inviolabile propositum conceperit, in castæ viduitatis statione ad finem usq; vitæ perseverandi. Viduæ enim, quæ in viduitate sua aliquam renubendi occasionem exspectant, non aliter à viris sunt, quàm quod carnali commercio de facto careant, separatæ; at, quantùm ad voluntatem & animum, jam tum cum iis conjunctæ sunt; si verò verè vidua, ut se in viduitatis suæ statu confirmet, voto concepto suum Deo corpus & castitatem offerre velit, insigne viduitati suæ addet decus & ornamentum, suumq; propositum & resolutionem quàm maximè assecurabit, videns namq; , emisso jam voto, illicitum sibi esse castitatem violare, nisi cœlo velit excidere, ita sui propositi exequendi studiosa erit & avida, ut ne ipsius quidē matrimonii ineundi cogitationes, ad momentum, suo in corde sedem figere permissura sit; adeò ut sacrum hoc votū validū quoddā inter animā ipsius, & omnes proposito ipsius, adversantes machinationes & molimina, obje-

objectum sit propugnaculum. Sanè votum hoc viduæ Christianæ, cumprimis consulit S. Augustinus, atq; adeò vetus ille Doctor Origenes etiã longius progreditur: etenim mulierib9 conjugatis consulit, ut si fortè mariti ante ipsos demoriantur, ad vidualem castitatem voto se obligent & destinent, quò medias inter sensuales delectationes, quibus in matrimonio suo gaudebunt, nihilominus castæ viduitatis meritum, per anticipatam hanc promissionem & votum, percipere valeant. Votum, actiones quaslibet intuitu & causa illius factas, Deo longè reddit acceptiores, animum ad eas exequendas corroborat, & non solùm opera, quæ bonæ nostræ voluntatis velut fructus sunt, Deo dat, sed ipsam etiam voluntatem, quæ operum nostrorum quodammodo arbor est, eidem offert & dedicat. Per simplicem castitatem corpus nostrum Deo quodammodo commodatò damus, quod libertatem ipsi nobis retineamus, ipsum aliquando cùm lubuerit sensualibus delectationibus subjiciendi: at per castitatis votum,

absolutè & irrevocabiliter ei ipsum dedicamus, nullam penitus nobis promissionis illius revocandæ potestatem & libertatẽ retinentes; itaque quàm felicissimè servos nos facimus illius, cui servire melius est, quàm universa mundi regna possidere. Porrò sicuti duorum horum illustrium virorũ consilia maximoperè probo, ita quoq; desiderarem, ut animæ quæ tam erunt beatæ, ut ea velint sequi, prudenter, sanctè, solidè id faciant, postquam scilicet animi sui potentiam & vires benè examinârint, divinam opem per preces implorârint, & cordatum devotumq; aliquem directorem consuluerint, ita namq; maiore cum utilitate & fructu omnia peragentur.

Secunda, requiritur præterea, ut hæc secundarum nuptiarum repudiatio fiat purè & sincerè, quò omnes affectus suos maiore cum puritate in Deum transferat, & cor suum omni ex parte cum divinæ Maiestatis corde cõiungat, si enim ideò solùm in viduitate vidua manere velit, ut liberos opulentos reddat; aut ex alio quopiam mundano intuitu, laudem forsan hinc apud homines habebit, sed non apud

Dominum: cum apud eum nihil veram habere laudem possit, quàm quod propter Deum suscipitur.

Tertia, præterea necesse est, ut vidua, quò verè vidua sit, à delectationibus profanis sit sequestrata, & voluntariè iis careat. Nam *quæ in deliciis est*, inquit Apostolus, *vivens mortua est*. Velle esse viduam, & gaudere ab aliis amari, procari & compellari per illecebrosas ineptias: choreis, tripudiis, epulis interesse; odoramenta, ornamẽta, & elegantias affectatas consectari; est esse viduam, corpore quidem viventem, sed mortuam quoad animam. Quid interest, obsecro, an intersignium domûs Adonidis & amoris profani sit ex amiculis albis in modum pennarum perforatis, anè velo crispato, retis ad instar, circum vultum extenso compositum? cùm sæpè niger color, maiori cum vanitate albo supperaddatur, quò hic magis appareat. Vidua ergò, quod experta aliàs quo fœminæ viris modo placere possint, eò periculosiores in animos illorum illecebras & illicia iacit. Quę ergò in vanis & stolidis hisce deliciis vivit vidua, *vivens mortua est*, & aliud si propriè loqui velimus, non est, quàm quoddã viduitatis idolum,

Dicitur in Canticis, *Tempus putationis advenit, vox turturis audita est in terra nostra.* Mundanas superfluitates rescindat oportet is, qui piè in Christo vivere desiderat, sed inprimis resciffio & amputatio hæc necessaria est ei quæ verè vidua est, quæ castæ turturis ritu, mariti sui amissionem & mortem adhuc deflet, gemit & plorat. Cum Noëmi è Moab in Bethlehem rediret, fæminæ civitatis, quæ eam initio cùm primùm matrimonio juncta fuerat, cognoverant, eâ visâ dicebant ad invicem: *Haccine est illa Noemi?* quibus illa respondit: *Ne vocetis me Noemi* (*id est pulchram*) (hoc enim vox Noëmi significat:) *sed vocate me Mara* (*id est amaram*) *quia amaritudine valdè replevit me Omnipotens*, quod dicebat ideò, quod conjux & compar ipsius jam demortuus esset. Sic quoq; vidua devota, nunquam aut pulchra, aut gratiosa vocari haberive vult, id esse contenta quod Deus ipsam esse vult, id est humilis & abjecta in oculis suis.

Lampades, quarum oleum aromaticum est, dum exstinguitur earum flamma, longè gratiorem naribus hali-

halitum emittunt: sic viduæ, quarum amor in conjugio purus fuit, suaviorem virtutis castimoniæ fragrantiam tum exhalant, cùm ipsarum lumen, id est, conjux, per mortem exstinctum est. Maritum, dum in vivis est, amare, satis commune est inter fæminas, sed eum ita amare, ut illo demortuo, nullum alium quærant aut sectentur amor est, qui nonnisi veras viduas concernat. In Deo sperare, quamdiu maritus familiam humero suo sustentat, non adeò rarum est, at hoc adminiculo & fulcro sublato, tunc in Deo sperare, summis dignum est laudibus. Hinc est quod in statu viduali evidentius & facilius virtutū, quas quis in matrimonio suo habuit, perfectio cognoscatur.

Vidua quæ liberos habet, qui auxilio, directione & conductione aliquâ opus habent, in iis præsertim quæ ad animam & illorum sustentationē spectant, nullatenus eos potest, nec debet deserere: disertè namq; Apostolus ait eas ad hanc curam & officium teneri, ut *mutuam vicem reddant parentibus*: quod *qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, infideli fit deterior*, at si liberi jam sint id ætatis,

& eo in statu, ut nullâ directione & inspectione opus habeant, tunc vidua omnes suos affectus & cogitationes in se recolligat, ut sic eos purios suo in amore Dei progressui applicet & adiungat.

Si nulla vis & necessitas veram viduam in conscientia obliget, ad sese turbis & impedimentis exterioribus, uti sunt lites, implicandam, planè ei consulo, ut iis abstineat, & quàm potest quietissimam & tranquilissimam, rerum suarum dirigendarum tuendarumq; viam admodū, esto alioqui ea compendiosissima & utilissima non videatur, sequatur. Etenim fructus strepituum ac turbarum benè magni sint oportet, ut sanctæ tranquillitatis bono æquiparentur, ut taceam, lites, & id genus contentiones & perturbationes, animum distrahere, ac non raro hostibus & adversariis castitatis ostium reserare, uti dum iis, quorum ope & favore opus habet, complacere quis satagit, ea agit quæ cum devotione usquequaq; non quadrant, & Deo displicent.

Continuum porrò viduæ exercitium sit oratio: nam cum nullum posthac habere amorē debeat, quàm propter

pter Deum: sic vix aliud loqui iam debet, quàm propter & de Deo: & sicuti ferrum, quod propter adamantis alicuius præsentiam, magnetis attractionem sequi prohibetur, statim atq; adamas amovetur, ad ipsum magnetem accedit & rapitur, sic cor viduæ, quod vivente marito, totum in Deum ferri non poterat, nec divini illius amoris impetum & raptum sequi, eo iam demortuo, quàm ardētissimè in odorem unguentorum cœlestium currere debet, cum sponsa sacra quodammodo dicens: Quoniam Domine iam tota mea sum, me ut totam tuam iam suscipe, trahe me post te, & curremus in odorem unguentorum tuorum.

Virtutes autem, quas sancta vidua propriè exercere debet, sunt perfecta modestia, honorū, graduum, conventiculorum, titulorū ac nominum aliarumq; hujusmodi vanitatum repudium, pauperibus & ægrotis impensum obsequium, afflictorū consolatio, puellarum ad vitam devotam invitatio, utq; iunioribus fæminis omnium virtutum exemplo præluceant. Duo vestium eius ornamenta sunt, necessitas & simplicitas; duo actionū & operum

ejus ornamenta sunt, humilitas & charitas; duo linguæ illius insignia sunt, honestas & verborum benignitas, oculorum decus, modestia & pudicitia, & unicus cordis illius amor, Iesus Christus crucifixus.

Summa, vera vidua in Ecclesia est velut viola verna, quæ præ devotionis suæ fragrantia incomparabilem suavitatem diffundit, & sub amplis abjectionis suæ foliis propè semper delitescit, & colore subobscuro & minus fulgido mortificationem testatur: in locis humidis, umbrosis, & incultis solet & gaudet inveniri, nolens à mundanorum conversatione conculcari & opprimi, quò cordis sui virorem & integritatem, adversus omnes calores, quos opum, honorum, vel etiam amorum desiderium ac cupiditas afflare ei possent, melius conservet. *Beatior*, inquit Apostolus, *erit, si sic permanserit.*

Permulta alia de hac materia mihi dicenda essent, sed omnia mihi dixisse videbor, cùm dixero, viduam, quæ status & conditionis suæ honorem cordi habet, attentè legere debere egregias illas epistolas, quas S. Hieronymus

mus ad Furiam, Salviam, & alias illas Romanas matronas perſcripſit; quibus ea felicitas obtigit, quod viri tam docti & ſancti filiæ ſpirituales eſſe meruerint. Nihil quippè addi queat iis quæ ipſe illis perſcripſit, præterquam quod vera vidua nunquam carpere aut culpare debeat eas, quæ ad ſecundas, tertias, aut etiam quartas nuptias tranſeunt: quibusdam enim in caſibus ita id Deus optimus maximus ad majorem ſui gloriam fieri permittit. Et hanc veterum doctrinam & ſententiam ſemper ante oculos habeat, nec viduitatem, nec virginitatem alium in cœlo habere locum, quàm quem humilitas ipſis aſſignavit.

CAPVT XLI.

Paucis virgines compellantur.

SI temporale matrimonium ſpectatis, ô virgines, primum amorem veſtrum primo marito integrum magno cum zelo conſervate. Inſignem certè eſſe abuſum exiſtimo, loco integri & ſinceri cordis, aliud detritum & a-

moribus consumptum & exhaustum illi offerre. At si ea vestra felicitas est, ut ad castas & spirituales nuptias evocemini, & virginitatem vestram integram illibatamq; semper conservare velitis, amorem vestrum divino huic sponso quàm potestis integerrimum & mundissimum custodite; qui, cùm ipsamet puritas sit, nihil usq; adeò amat, quàm puritatem, & cui rerum omnium, & præsertim amoris, primitiæ iure debentur. Epistolæ S. Hieronymi quæcunq; vobis servanda & cavenda sunt, quàm abundantissimè vobis suppeditabunt: cùmq; status & conditio vestra vos ad obedientiam obliget, directorem & conductorem aliquem deligite, quo dirigente, animum & corpus vestrum sanctius divinæ illius Maiestati dedicare & offerre possitis.

IN-

INTRODVCTIONIS PARS QVARTA.

In qua necessaria contra communiores tentationes documenta & consilia traduntur.

CAPVT I.

Filiorum huius sæculi sermones & obloquia curanda non sunt.

STatim ac mundani homines percipient, te vitæ devotæ velle insistere, mille in te calumniarum & obloquiorum tela evibrabunt, qui inter eos pessimi erunt, tuam vitæ morumque mutationem hypocriseos, superstitionis & simulationis insimulabunt dicent, malè te à mundo exceptum fuisse, ideòque indignabundam te, quasi ab eo repulsam passam & vilipensam, ad Deum recurrere, amici verò tui multas tibi admonitiones prudentes & ex charitate depromptas, (prout quidem ipsis apparebit) facere satagent: Incides (inquient) in humorem aliquem melancholicum, tuæ apud homines auctoritati multùm dece-

decedet, aliis te exosam & intolerabilem reddes, ante tempus consenesces & canesces, negotia tua domestica aliquod hinc detrimentum accipient, in mundo vivendum est, sicut in eo vulgò vivitur, suam quis salutem sine tot mysteriis & cæremoniis operari potest: & aliæ sexcentæ hujusmodi næniæ aniles.

Omnia hæc cara mea Philothea, meræ sunt inaniæ & offutiæ: nullam hi aut sanitatis, aut rerum tuarum curam (ut præferunt) habent. *Si de mundo fuissetis*, inquit Redemptor, *mundus quod suum est diligeret: sed quia de mundo non estis, propterea odit vos mundus.* Vidimus plures utriusq; sexûs nobiles sæpè integram noctem, quin & multas continuò noctes lusui scachorum aut chartarum incumbere: darine tamen attentio & occupatio aliqua magis melancholica & morosa potest, quàm hæc? mundani tamen verbum contra hanc non loquebantur, amici se propterea non torquebant: quod verò hora una meditationi insistamus, quod paulò nos maturius solito lecto surgentes videant, quò ad sacram nos communionem præparemus, ad medicum

dicum curritur, ab humore hypochō-driaco, & aurugine nos curari volunt. Triginta quis noctes tripudiando & choreas ducendo insumpserit, & de labore non quæritur: quod semel noctem natalis Domini insomnem duxerit, postridiè præ raucedine & cruditate tussit, & ventrem sibi dolere queritur. Quis non videat, mundum iniquum esse judicem, suis faventem & propitium; at erga filios Dei immitem & rigidum?

Benè nobis cum mundo non conveniet, nisi unà cum ipso nos perdamus. Satis illi facere aut placere per omnia non possumus, nimis enim varius & inconstans est. *Venit Ioannes*, ait Dominus, *neq; manducans, neque bibens, & dicunt, Dæmonium habet: venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt, Ecce homo vorans & potator vini.* Sanè, Philothea, si ex condescendentia & accommodatione quadam unà cum mundo rideamus, ludamus, choreas ducamus, offendetur & scandalizabitur; si renuamus, hypocriseos nos insimulabit vel melancholiæ; si corpus paulò elegantius ornemus, ad aliquem id finem & intentionem

fieri

fieri existimabit; si de ornatu nonnihil remittamus, è vilitate animi id proficisci dicet hilaritates nostras dissolutionum censebit nomine; mortificationes, tristitiarum & morositatis. Itaque cùm tam maligno & livido nos oculo semper aspiciat, nunquā ei complacere possumus. Imperfectiones quoq; nostras nunquā non exaggerat, & eas iactat peccata esse; peccata nostra venialia ait esse mortalia, & quæ ex infirmitate comittimus, è malitiâ facta. Cumq;, teste Apostolo, *charitas benigna sit*, mundus vice versâ malignus est, cum illa *non cogitet malum*, hic è contrario semper malum cogitat, &, dum nihil habet quod in actionibus nostris carpat, nostras carpit intentiones. Sive oves cornua habeant, sive non habeant; sive albæ eæ sint, sive nigræ, non idcircò ab iis vorādis lupꝰ abstinebit.

Quicquid demum facimus, semper nos mundus infestabit & carpet; si diu confiteamur, petet ecquidnam ei tam diu dicendū habeamus; si statim confessionē absolverimus, dicet nos eam rectè non instituisse, sed peccata nonnulla confiteri neglexisse. Omnes nostros explorabit motus, & vel ob unū ver-

verbum ex iracundia acerbius prolatum, dicet nos in conversatione intolerabiles esse: rerum nostrarum cura & diligentia, illi videbitur cupiditas, benignitas nostra, stultitia: filiorum verò sæculi huius iræ, ipsis sunt generosi animi indicia; illorum avaritiæ, gnavitates; liberæ conversationes cum diverso sexu, honesta colloquia & familiaritates. Sic semper araneæ apum opera destruunt.

Sinamus hunc cæcum clamare, Philothea, tantùm quantum volet, occlamet noctuæ ad instar, ad avium de die volitantium quietem interturbandã; nos in nostro proposito solidi & constantes simus, in resolutionibus nostris invariabiles: perseverentia enim ostendet, nũ verè & sincerè Deo nos & vitæ devotæ applicuerimus. Cometæ & planetæ pene æque luminosi sunt, ut quidem apparet; sed cometæ paulò pòst evanescunt, cùm nonnisi ignes quidam transitorii sint; planetæ verò perpetuâ claritate collucent. Eodem modo hypocrisis & vera virtus valde inter se quoad exteriora, similes sunt: sed facilè est unam ab alia dignoscere; eò quod hypocrisis non durat, & fumi

fumi instar sursum evaporantis dissipatur; at vera virtus semper firma & constans est. Optima ratio, ad devotionis nostræ principium benè confirmandum & tutum reddendum, est exprobrantium & calumniantium linguis proscindi: hac ratione namque extra vanitatis & superbiendi periculum sumus; hæ quippè sunt velut obstetrices Ægypti, quibus tartareus Pharao præcepit, ut masculas Israelitis proles, eo ipso quo nascerentur die, occiderent & suffocarent. Nos mundo crucifixi sumus, & nobis mundus vicissim crucifigi debet: ipse nos ut stultos reputat, nos vicissim eum ut insipientem reputemus.

CAPVT II.

Non est ob parva quædam adversa animus abijciendus.

LVmen, quantumvis pulchrum, oculis pergratum & optabile, eosdem tamen aliquando perstringit, præsertim cùm diu tenebroso in loco egimus. Sicuti etiam antequam cum incolis loci alicujus, quantumlibet ii huma-

humani & affabiles sint, assueverimus & familiaritatem contraxerimus, nescio quam alterationem in nobis ipsis sentimus. Ad eundem modum fieri, mea Philothea, potest, ut, cùmprimum vitam tuam mutare incipies, multi in anima tua turbines & inquietudines exoriantur, & magna illa & generalis repudiatio quâ universis mundi inanitiis & ineptiis simul & semel valedixisti, aliquo te modo contristet animumq; deijcere faciat. Quod si tibi contingat, habe, quæso, patientiam, nihil enim hoc erit, non est nisi modica quædam alteratio & consternatio, quam ipsa tibi novitas adfert; hæc ubi pertransierit, mille consolationibus perfunderis. Principio forsan grave tibi erit, gloriam illam repudiare & relinquere, quàm à fatuis & vanis in tua vanitate adulatoribus percipiebas, sed quid? æternamne velles perdere, quam tibi Deus dabit in veritate? Vanæ recreationes & oblectamenta, quibus præteritos vitæ tuæ annos impendisti & dedicâsti, animo tuo adhuc occurrent, ad ipsum alliciendum & suas in partes pertrahendum; sed quid, audebisne beatam illam relinquere æternitatem,

tatem, ut fallacibus hisce levitatibus te oblectes? crede mihi, si modò perseveres, mox cordiales quasdā dulcedines & gaudia senties, adeò deliciosas & jucundas, ut dictura sis, mundum, mellis hujus comparatione & intuitu, nonnisi merum fel habere, & unam devotionis diem, millenis vitæ mundanæ, annis meliorem & optabiliorem esse.

Sed perfectionis Christianæ montē valde altum esse vides: quomodo, Deus bone, inquis, illum potero conscendere? Sume animum, Philothea, cùm apum fœtus primùm formari incipiunt, vocantur nymphæ, & tum adeò exiguæ sunt, ut nec ad flores, nec montes, nec colles vicinos volare possint, sed paulatim melle, quod matres ipsarum confecêre, enutritæ, nymphulæ hæ acquirunt alas, itaq; corroborantur, ut postea per loca vicina ad mella colligenda una cum matribus evolent. In devotione fateor, adhuc ceu parvæ apiculæ sumus, & prout quidē desiderium nostrum est (quod certe non est minus, quàm ad ipsum perfectionis Christianæ apicem & culmē pertingere) ascendere & evolare non possemꝰ, at si per bona desideria & proposita nostra formā quandā capere incipiamus,

mus, penna & alæ nobis excrescere incipiunt. Speremus itaq; spirituales nos aliquando apes fore, nosq; evolaturas, interim verò, melle spiritualium consiliorum & documentorum quæ prisci devoti & Ascetæ nobis tradidêre, victitemus, Deumq; rogemus, det nobis pennas sicut columbæ, ut non solùm in vitæ huius tempore volemus, verùm etiam in futura æternitate requiescamus.

CAPVT III.

De tentationum natura; & quod sit inter tentationem sentire, & ei consentire discrimen.

COgitatione tibi finge, Philothea, iuvenculam aliquam Principem, sponso suo & marito Principi percaram; & simul imaginare, scelestum aliquem, quò eam ad secum adulterandum, thorumq; nuptialem violandū invitet, infamem aliquem amoris internuntium, qui fœdam illius intentionē novæ nuptæ communicet, mittere. Primò itaq; pararius & nuntius hic domini sui amorē Principi aperit.

Se-

Secundò, in illa petitione propositio-neque sibi complacet; aut displicet. Tertiò, consensum ei præbet, aut prorsus dissentit. Consimili ratione, diabolus, mundus, caro, viso animā quandam filio Dei desponsatam esse, varias ei tentationes & suggestiones ingerunt: quibus primò, peccatum ei proponitur. Secundò, illa in eo delectationem sentit aut displicentiam. Tertiò, consentit eidem aut dissentit: qui sunt tres illi gradus, quibus ad peccandum descenditur, tentatio videlicet, delectatio, & consensus. Et licet tres hæ actiones non tam apertè in omnibus peccatis percipiantur & usu veniant, palpabiliter tamen & manifestè in magnis atq; enormibus peccatis eas videre est.

Tametsi tentatio ad aliquod peccatum quodcunq; id sit, committendū, toto vitæ nostræ duraret tempore, non ipsa propterea nos divinæ Majestati invisos displicentesq; redderet, dummodo ipsa nobis non placeat, nec consensum in eam ullum præstemus. Ratio est, quod in tentatione non tam agamus quàm patiamur, cumq; nullam in ea delectationem sentiamus, hinc

nullam

nullam ex ea contrahere culpam aut reatum possumus, S. Paulus diuturnas admodum tentationes & stimulos carnis passus est, sed adeò propter eas Domino non displicuit, ut Deus è contra etiam inde fuerit glorificatus. Beata Angela de Fulgino tam atroces & acres libidinis tentationes experta est, ut, dum eas describit, legentibus commiserationem sui moveat. Ingentes quoq; fuêre tentationes, quas olim SS. Benedictus & Franciscus sensêre, cùm ad eas effugandas aut superandas, ille se in spinetum, hic in densissimam nivem abiecit, neque propter illas vel minimum divinæ gratiæ punctum amisêre, quin imò multum eam inde adauxerunt.

In tentationibus ergò animus non est despondendus, Philothea, neque arma tibi ut victæ abijcienda, quamdiu illæ tibi displicebunt: sed nôris magnam esse differentiam inter tentationes sentire, & iis consentire. Etenim sentire eas possumus, esto nobis displiceant, sed consentire non possumus, nisi placuerint: cùm placentia & delectatio velut gradus sit ad iis cōsentiendum. Tot ergò salutis nostræ

inimici nobis illicia, escas & illecebras oggerant, quot cupient; semper ad cordis nostri januam, quò aditum in ipsum inveniant, vigilent; quascunque volent nobis propositiones suggerant; quamdiu eius animi sumus, & nullam ex omnibus illis haurire oblectationem velimus, Deum nullatenus offendere possumus: sicuti Princeps, Principis illius quàm dixi maritus, indignari & succensere ei ob missum ei nuntium nequit, si nullam omninò ex eo ipsa oblectationem vel complacentiam sensit. Hoc tamen inter animam, & Principem illam quoad hanc materiam interest, quod Princeps, inhonestâ illâ propositione auditâ, nuntium, si velit, abigere, & non amplius ei auscultare possit: at, non semper in animæ potestate situm sit, tentationem non sentire, esto semper sit, non consentire. Quamobrem tametsi tentatio diu duret & perseveret, nullam ea nobis inferre noxam potest, quamdiu nobis displicet.

Sed quod ad delectationem, quæ post tentationem sequi potest, attinet, quod duas anima nostra partes habeat, inferiorem unam, alteram superiorem,

rem, & inferior non semper superioris arbitrium impulsumq; sequatur, sed proprium; hinc sæpè contingit, ut pars inferior in tentatione se oblectet, superiore invitâ & refragante. hæc est illa pugna & digladiatio, quam Apostolus Paulus describit, dum carnem suam ait concupiscere adversus spiritũ, & spiritum adversus carnem; & esse legem quandam membrorũ, & legẽ aliam spiritûs, & alia huiusmodi.

Vidistine aliquando, Philothea, multas favillas & carbones cineribus coopertos: si quis post decem aut duodecim horas veniat ignem inde habiturus, nonnisi paucas aliquas in medio loci, & quidem ægrè admodum, scintillas reperiet. Sunt tamen, quia inveniuntur; & per eas reliqui carbones jam exstincti reaccendi possunt. Eodem modo se res habet in charitate, quæ inter ingentes & vehementes tentationes ignis noster spiritualis est: tentatio quippè in partem animæ inferiorem delectationem suam immittens, animam quanta quanta est, cineribus obtegere videtur, divinumq; amorem satis exiguum reddit: neq; enim is usquam quam in cordis meo, & in intimo mentis penetrali apparet:

paret: imò nequidem ibi videtur esse, adeòq; vix inveniri potest. Verè tamen ibi est, cùm, tametsi omnia in anima & corpore nostro turbata sint, propositum firmum habeamus nec peccato, nec tentationi consentiendi, & delectatio, quæ homini nostro exteriori placet, interiori displiceat, quæ licet circum voluntatem nostram oberret & versetur, in ea tamen non est. Vnde liquet, delectationem hanc involuntariam esse, & cùm talis sit, nullum peccatum involucre.

CAPVT IV.

Duo insignia, quoad hoc, referuntur exempla.

TAnti tua refert, Philothea, hoc pro ut oportet intelligere, ut in eo explicando uberior esse, meq; diffundere, grave non sim ducturus. An non Adolescens ille, cujus sanctus Hieronymus meminit, dum sericis vinculis quàm mollissimè molli in lectulo supinus constrictus, diversis lascivis cõtactibus & illiciis, à procaci quadam muliercula, eodem secum in lecto dũtaxat ad illius constantiam & castitatem

tem labefactandam, cubante, ad libidinem & nefas provocaretur, horrendos quosdam carnis stimulos sentire debebat? non sensus illius miro quodam modo à delectatione titillari, & imaginatio illius à præsenti hac voluptatum materia & illecebra impeti ac occupari? Haud dubiè nihilominus tot inter insultus, in tam horrenda tentationum procella, & tot inter voluptates, à quibus undiquaque obsidebatur & premebatur, ostendit cor suum nullatenus subactum esse, nec voluntatem iis consentire; nam carnem rebellantem prœlium sibi movere, nulliusque omninò membri corporis sui, præterquam linguæ, liberum usum sibi videns relictum esse, dentibus suis sibi eam præsecat, & in faciem eius exspuit, à qua anima ipsius longè violentius per voluptatum illecebras oppugnabatur, quàm suis carnifices tormentis eam unquam impetere potuissent: unde etiam tyrannus, qui suis illam suppliciis ac cruciatibus expugnari posse diffidebat, his eam credebat voluptatibus haud dubiè cessuram.

Conſimili in materia admirabile ſanè fuit certamen ſanctæ Catharinæ Senenſis: quod hic tibi paucis deſcribam. Spiritus nequam diabolus poteſtatem à Deo accepit ſanctæ huius Virginis pudicitiam, quàm poterat intenſiſſimè acerrimeq; oppugnandi, eâ tamen cõditione ne ipſam contingeret. Itaq; omnes, quas potuit, impudicas ſuggeſtiones & cogitationes cordi illius immiſit; quoq; eam magis ad laſciviam commoveret, multis ſecum ſociis aſſumptis, qui virorum iuxta ac fœminarum formam induerant, varia operum carnalium & lubricitatum genera & geſtus illius ante oculos edebat; addebat præterea inhoneſtiſſima verba & compellationes ac provocationes, quæ omnia licet exteriora eſſent, tamen mediantibus ſenſibus profundè ſe in cor & animum virginis puriſſimæ inſinuabant, quod, uti ipſamet confitebatur, iis pleniſſimum erat, nulla ut in ea, unica excepta pura voluntate ſuperiore, eſſet pars, quæ ab hac turpitudinis & delectationis carnalis tempeſtate non exagitaretur. Quod certè ſatis diu durabat: usq; dum quodam die Redem-

ptor

ptor Iesus illi se spectandum dedit. Cui illa, ubi eras, inquit, dulcissimè Domine, cùm cor meum tot tenebris & sordibus obsitum erat? Tum Dominus, intra cor tuum etiam, filia. Et illa, Quomodo, inquiebat, in corde meo habitas, quod tot spurcitiis & fœditatibus scatebat? habitasne ergò in locis adeò turpibus & impuris? Petiit tum ab ea Dominus, Dic mihi, spurcæ illæ cordis tui cogitationes placebantne tibi, an displicebant? tædiũne tibi pariebant, an delectationem? Respondit Catharina, summam quandam amaritudinem & tristitiam. Rogat tum Dominus, quis magnam hanc amaritudinem & tristitiam cordi tuo indebat, nisi ego, qui in animæ tuæ medio absconditus latebam? crede mihi, filia, nisi ego fuissem præsens, certè cogitationes illæ quæ circum voluntatem tuam errabant, eam expugnare poterant; ipsamq; indubiè expugnassent, se introrsum insinuassent cum delectatione quadam à libero tuo arbitrio admissæ fuissent, itaq; animæ tuæ mortem intulissent, sed quia ego intus agebam, hinc illam displicentiã & resistentiam in corde tuo excitabã,

quâ fiebat, ut, quàm poterat intensissimè, tentationi resisteret: quod verò non posset tantum quantum volebat, hinc maiorem displicentiam & odium tam contra illam, quàm contra seipsum cōcipiebat, undè molestiæ illæ, magni tibi meriti & lucri spiritualis fuêre materia, & insigne virtutis & roboris tui incrementum.

Viden' Philothea, quomodo ignis hic sub cineribus latuerit, & tentatio ac delectatio ipsum cor eius occupassent, & voluntatem etiam obsedissent, quæ sola à Salvatore suo adiuta, per tristitias, & mali sibi suggesti detestationes resistebat, assiduè peccato, â quo circumdabatur, consentire detrectans. Ah, quantam Deum diligens anima amaritudinem & tædium sentit, quod vel nesciat num Deus intra se sit, an non: & num amor divinus, pro quo illa decertat, planè in se exstinctus sit, nec ne? sed norit, purissimum perfectionis amoris cœlestis fontem esse, quod amantem ex solo amore pati & pugnare faciat, ita ut nesciat utrum amorem habeat, pro quo & per quem pugnat.

CA-

CAPUT V.

Anima in tentationibus constituta animatur.

EXtravagantes has impugnationes, & vehementes has tentationes, nullis Deus animabus immitti permittit, Philothea, quàm iis quas ad purum & excellentem amorem suum sustollere vult; at non propterea sequitur, quod postea certa sint ad illum se perventuras. Sæpenumero enim factum, ut, qui in tam atrocibus impugnationibus constantes & insuperabiles fuerant, postea divinæ gratiæ & favori eâ quâ oportebat fidelitate non respondentes, in admodum parvis tentationibus succubuerint. Quod ideò dico, ut, si fortè te contingat à magna & atroce tentatione impeti noris, extraordinariam quandam tibi tunc à Deo gratiam & favorem exhiberi, quò ostendat: te velle se in oculis suis illustrem & eminentem facere: & ipsa nihilominus humilis & meticulosa semper maneas, non ideo te parvas tentationes superare posse certò tibi persuadens, quod jam ante magnas superâris; sed ideo tantùm; quod fide-

lem te semper erga Maiestatem ipsius præbueris.

Quæcunq; ergo tibi tentationes adveniunt, & quæcunq; inde delectatio oriatur, nolito turbari, dummodo nullum voluntas tua tam in tentationem, quàm in delectationem consensum præstet; Deus quippè nullatenus propterea offenditur. Quando quis in animi deliquium incidit, nullumque vitæ deforis signum dat, adstantes manum cordis eius admovent, cuius si vel minimum signum percipiant, statim eum vivere iudicant, & alicuius aquæ pretiosæ aut epithematis adminiculo vigori & sensibus illum posse restitui: ita nobis nonnunquam contingit, ut nimirum anima nostra tentationum violentia in totale virium suarum deliquium incidisse, ipsaquè veluti defecta nullum amplius motum aut vitam spiritualem habere videatur: at si nosse volumus quid à parte rei subsit, cordi manum admoveamus; videamus, inquam, num cor ac voluntas suum motum spiritualem adhuc habeant, id est, num ita prout oportet tentationibus consensum præstare, & tentationem simul ac delectationem sequi renuant: quamdiu enim
dissen-

dissensus huius motûs adhuc in corde viget, certi esse possumus charitatem animæ nostræ vitam in nobis superesse, & Salvatorem nostrum IEsum Christum, tametsi rectè & absconditè, in anima nostra agere: adeò ut per cõtinuum orationis, Sacramentorum & in Deum fiduciæ exercitium viribus paulatim restituendi simus, & integrâ ac delectabili vitâ victuri.

CAPVT VI.

Quomodo tentatio ac delectatio possint esse peccatum.

PRinceps, cuius supra meminimus ad inhonestam lascivi illius amatoris sollicitationem nihil de suo contulit, quandoquidẽ, ut præsupposuimus illi in vitæ eadem facta est: at, si illa è contra per illecebras & lenocinia quędam sollicitationis hujus occasionem dedisset, ad amorem pellicere illum à quo sollicitatur, volẽdo, ipsamet sollicitationis huius & causa & rea esset; & quantũvis obluctaretur, indignariq; se ostenderet, nõ idcircò minus & culpanda & castiganda foret. Ad eundem quoq; modũ aliquando contingit, ut sola nobis tentatio peccatum sit, eò

quod causa ipsius simus. Exempli causa, si iam ante novi, me, dum ludo, ad iram concitari, & blasphemare solere, & lusum ut ad ea tenter, occasionem mihi esse, toties pecco, quoties ad ludendum me applico. Pari modo, si nôrim, conversationem aliquam mihi semper tentationis & lapsus occasionem esse, & nihilominus libenter & spontè me in illam dem, omnium quæ inde mihi orientur tentationum causa sum & occasio.

Quando quæ è tentatione sequitur delectatio, evitari potest, semper cum peccato coniunctum est illam admittere, prout quæ inde capitur, delectatio & consensus qui in illam datur, magna aut parva est, longa aut brevis. Princeps illa, de qua locuti sumus, æquè reprehendi meretur, si non modo inhonestæ & fœdæ propositioni aurē præbeat, verùm etiā, postquā eam iā audit, in eadē sese oblectet: cū recreatione quadam animi illam mente volvens & revolvens, licet enim consentire nolit in realem eius quod sibi propositum est executionem, per delectationem tamen quàm inde percipit, in spiri-

ſpiritualem cordis ſui applicationem conſenſum præſtat: porrò ſemper inhoneſtum & turpe eſt, rei turpi aut animum, aut corpus applicare: inhoneſtas verò ita in animi & cordis applicatione conſiſtit, ut ſi ea deſit, ipſa corporis applicatio peccatum eſſe nequeat.

Quando ergò ad aliquod peccatum tentaberis, conſidera & vide, num ſtudio & ultrò occaſionē ut ad hoc tentareris, dederis, & tunc ipſamet tentatio peccati te ream facit, ob periculum videlicet in quod te ſponte conjeciſti: hoc autem ita intelligendum, ſi commodè occaſionem evitare potueris, aut te tentandā præviderìs, aut prævidere potueris: at, ſi nullam tentationi occaſionem dederis, nullatenus tibi illa ad peccatum imputari poteſt.

Quando quæ tentationem ſequitur, delectatio evitari potuit, & tamen evitata non fuit, ſemper aliquod in eo peccatum admiſſum eſt, magnum aut parvum, prout multum aut parvum in ea hæſimus, & prout habitæ inde delectationis cauſa eſt. Mulier, quæ nullam compellationis amoroſæ cauſam dedit, compellari tamen gaudet, re-

prehendenda haud dubiè est, si delectatio, quam hinc capit, aliam causam non habet, quàm ipsam amorosam compellationem. Verbi gratia, si compellator ipsam ad amorem pellicere gestiens, scitè testudinem etiam pulsaret, & ipsa non tam sollicitatione illâ ad amorem, quàm testudinis illius harmonia & dulcedine delectaretur, nullum hic peccatum subesset, non tamen diu in illa delectatione illi hærendum est, ne fortè ab illa ad aliam quæ ex amorosa sollicitatione sequitur, fiat transitus.

Similiter, si quis mihi stratagema scitis admodum adinventionibus & artificio plenum, quò me de adversario meo ulciscar, proponat, ego verò non tam è vindicta quæ mihi poponitur, quàm ex sola subtilitate inventionis & artificii delectationem sentiam, aut consensum dem; nullum hic peccatum committo: esto consultum non sit diu me huic delectationi inhærere, ne il'a me paulatim ad aliam quæ è vindicta sequeretur, abripiat.

Subindè contingit hominem à quadam delectationis, quæ tentationem immediatè sequitur, titillatione occupari prius, quàm benè advertat & reflectat;

flectat; & hoc, ad summum, nonnisi leve admodum peccatum veniale esse potest, quod inde maius fit, si, postquam malum, in quo versatur, advertit, è negligentia quadam aliquantisper cum delectatione ipsa, eàne vel admittenda vel rejicienda sit, velut paciscitur; multò verò maius, si, dum advertit, è mera quadam negligentia per aliquantum temporis in ea hæret, nullo eius rejiciendæ proposito concepto: at, cum voluntariè & animo deliberato in huiusmodi delectationibus nobis complacere volumus & statuimus, hæc ipsa deliberata Voluntas magnum est peccatum, si obiectum, circa quod delectatio versatur, notabiliter malum sit. Insigne in muliere vitium est, inhonestos & illicitos amores identidem fovere velle, esto ipsa de facto amanti nunquam se dare vellet.

CAPVT VII.

In magnis tentationibus remedia suggeruntur.

MOx ut aliquam in te tentationem senties, pueros imitare lupum aut ursum in agro videntes; statim enim hi in-

hi intra parentum brachia se recipiunt, aut saltem illorum opem & auxilium implorant. Ita tu tentata statim ad Deum confuge, illiusq; misericordiam & opem inclama. Hoc porrò remedium Dominus in tentationibus, tanquam præsentissimum, nobis præscribit dum ait: *Orate, ut non intretis in tentationem.*

Si nihilominus tentationem adeò non recedere videas, ut etiam increscat, in spiritu magno cum ardore sanctam Domini crucem amplectere, tanquam si Redemptorem nostrum Iesum Christum crucifixum ante oculos tuos cerneres, & protestare, te tentationi nunquam assensuram, eiusque opem contra eandem invoca, & protestari semper perge, nunquam te tentationi quamdiu durabit, consensum præbere velle.

Verùm dum hasce protestationes facies, & consentire renues, non debes tentationem, sed Dominum Iesum solùm intueri: si enim tentationem, præsertim cùm vehemens est, intuearis, tuum illa animum concutere & vacillantem reddere posset.

Per bonas & laudabiles quasdam occupationes ſpiritum tuum aliquo modo diverte: ubi enim hæ animum tuum ingreſſæ fuerint, tentationes omnes ac ſuggeſtiones malignas à te repellent & effugabunt.

Præſentiſſimum contra quaslibet tentationes, magnas æquè ac parvas, remedium eſt, animum & cor noſtrum aperire, & quas habemus & patimur ſuggeſtiones, ſenſus & affectus cum directore noſtro communicare. Nam primùm, quod cacodæmon cum anima, quam circumvenire & ſeducere vult, init pactum, eſt, ut ipſa ſileat, & nihil ſuggeſtorum cuipiam aperiat, ſicuti illi qui mulieres aut puellas decipere geſtiunt, hoc ante omnia inhibent, ne, quæ ipſis proponunt, maritis aut patribus patefaciant. Deus verò è contra ſuis in inſpirationibus hoc ante omnia requirit, ut eas ſuperioribus & conductoribus noſtris declaremus.

Quod ſi nihilominus poſt hæc omnia tentatio perſeveret, nosq; oppugnare pergat, noſtrum quoq; eſt à parte noſtra in proteſtatione ei conſentire nolendi progredi: nam quem-

admodum virgines maritum non invenient, quamdiu dicunt se nolle; sic anima tametsi oppugnata & turbata, nullam detrimentum capiet, quamdiu se consentire nolle dicet.

Noli cum adversario & hoste tuo verbis contendere, imò nullo eum verbo dignare, præterquam illis quæ Salvator illi olim dixit, quibusq; eum confudit, dicens: *Vade Satana, scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Et sicuti casta matrona ne verbum quidem respondere, aut in facie intueri debet illum, à quo pudicitia illius tentatur aut sollicitatur: sed, quàmprimùm se ab eo proripiendo, statim animum suum marito applicare, & versus illum convertere, quamq; ei spopondit fidelitatem novo iuramento renovare, nec multum cum ipso altercari aut contendere; sic anima devota ab aliqua se tentatione impetitam & oppugnatam cernens, non multùm in contendendo respondendove se detinere debet, sed solummodo versus Iesum Christum sponsum suum se convertens, de novo ei fidelitatem jurare; & quod tanta quantaquanta est, illius solius semper & in perpetuum esse velit.

CAPVT VIII.

Parvis tentationibus resistendum est.

ESto, gravibus & magnis tentationibus invicto & insuperabili quodam animo resistendum sit, & ea quam de iis referimus, victoria nobis summè sit utilis: forsan tamen longè fructuosius & utilius est parvis resistere. Nam quemadmodum maiores minoribus in qualitate præstant, sic in numero usq; adeò superant, ut, quæ ex iis refertur victoria, illi quæ è maximis sequitur, possit æquiparari. Lupi & ursi haud dubiè periculosiores sunt quàm muscæ, non sunt tamen tam importuni & molesti nobis, neq; adeò nostram exercent patientiam. Facilè est ab homicidio sibi cavere; at difficile est, à parva iracundia, cuius singulis prope momentis occasiones occurrunt. Facilè est viro æquè ac mulieri, evitare adulterium; at non tam facilè est oculorum nutus & coniectus, reciprocam amoris admissionem, gratiarum & levium benevolentiarum procurationem, amatoriorũ & nugacium verborum locutionem auditionemve exclu-

excludere. Facilè est marito aut uxori corrivalem de facto & quoad corpus, non superinducere: at non tam facilè, eum ab animo & corde proscribere: facile est lectum conjugalem non inquinare; at difficile, in amorem reciprocum non delinquere: facilè est, bona aliena non diripere; at difficile iis non inhiare, non concupiscere: facilè est, falsum in tribunalibus testimonium non proferre; at difficillimũ, in mutua conversatione non mentiri: facilè est vino non inebriari; at difficilè sobrium esse: facilè mortem alienam non desiderare; at difficilè, damnum aut incommodum cuiuspiam non optare: facilè est proximi famæ aut nomini non detrahere; sed difficilè, illum non vituperare. Itaq; parvæ hæ tentationes ad choleram, suspiciones, zelotypiam, invidiam, amorculos, nugacitatem, vanitates, duplicitates, affectionem, artificia, simulationes, cogitationes inhonestas, continua sunt etiam maximè devotorum & generosissimorum exercitia. Quamobrem summa cum cura & diligentia ad hunc nos conflictum præparemus oportet, carissima Philothea: tibi-

tibique persuadeas velim, quot de parvis illis inimicis victorias referimus, tot ad coronam gloriæ, quam nobis Deus in cœlesti suo domicilio præparavit, margaritas & gemmas addendas. Ergò, quousq; occasio, benè & generosè cum magnis ac gravibus tentationibus certandi occurrat, contra parvos & debiles hos insultus magnâ contentione & studio depugnemus oportet.

CAPVT. IX.

Quomodo parvæ tentationes superandæ sint.

QVod autem ad parvas has tentationes, ad vanitatem, suspicionem, morositatem, zelotypiam, invidiam, amorculos, & similes inanias spectat, quæ velut muscæ & culices nos identidem circumvolitant, & modo genas, modo nasum compungunt; cum ab ipsarum importunitate & molestia prorsus liberi esse non possimus, optima iis resistendi & vincendi ratio est, ob ipsas minimè turbari. Etenim nocere hæc non queunt, esto molestiam inferre, dummodò firmum & soli-

solidum Deo serviendi propositum habeamus.

Itaq; parvas has tentationes & insultus contemne, imò ne quidem ad id quod tibi oggerere gestiunt, reflectere dignare, sed tantùm, quantùm volent, illas circum aures tuas ad instar muscarum volitare, bombizare, teq; oberrare sine; cumq; te pungere volent, ipsas in corde tuo aliquo modo habitare, & sedem figere velle videbis, à te tantummodo eas abige, non tam contra ipsas contendendo, ipsisve respondendo, quam contrarios iis, prout quidem ipsæ erunt & in primis amoris Dei actus exercendo. Etenim si mihi credas, non debes tentationi, quam senties: contrariam & directè oppositam virtutem pertinaciter & expressè opponere: hoc namq; perinde foret ac si cum ea contendere & decertare velles, at, postquam unum virtutis illius, directè ei contrariæ actum exercuisti, si otium tibi fuerit, ad, qualis tentatio tua sit, agnoscendum: cor tuum Iesum Christum crucifixum versus simpliciter convertes, & per quendam amoris erga eundem actum, sacros illius pedes exosculaberis.

ris. Est hæc optima inimici tam in parvis, quàm magnis tentationibus superandi ratio: etenim Dei amor cùm cæterarum virtutum omnium imperfectiones in se contineat, & quidem multò eminentius & excellentius, quàm ipsemet virtutes, hinc optimum est contra vitia omnia remedium. Et animus tuus, ubi in omnibus tentationibus suis, ad generale hoc asylum confugere assueverit, non est quod respiciat aut examinet, quales tentationes suæ sint; sed simpliciter se turbatum sentiens, in hoc singulari remedio solùm acquiescet, & opem inveniet. Præterea spiritui nequam & maligno ipsum ita exosum & terribile est, ut, ubi per tentationes suas nos ad divinum hunc amorem provocari videt, eas nobis cesset immittere.

Et hæc quidem, quoad parvas & frequenter obvias tentationes, quas qui singillatim excutere & curare vellet, seipse conficeret, & nihil proficeret.

C A-

CAPVT X.

Quomodo animus contra tentationes sit corroborandus.

COnsidera de tempore in tempus, quales passiones potissimùm & maximè in anima tua dominentur: ubi inveneris quænam illæ sint, eam vivendi rationem tibi delige, quæ ipsis directè in cogitationibus, verbis & operibus sit contraria. Exempli gratiâ, si ad vanitatis passionem te propendere & inclinare sentias, sæpè de vitæ huius mortalis & humanæ miseriis cogita, quàm hæ vanitates in die mortis conscientiæ futuræ sint molestæ & graves, quàm animo generoso sint indignæ, non eas esse aliud quàm puerorum crepundia & ludicra; & aliaid genus: sæpè quoq; in vanitatem invehere, & esto id non ex animo, sed eo reluctante facere videaris eam tamen quàm potes maximè sugilla & contemne: hâc namq; ratione, etiam apud eos qui aliter sentiunt, & eam sectantur, magnũ tibi nomen comparabis. Cum enim sæpè & identidem in rem aliquam verbis invehimur, eam odio prosequi assuescimus

ſcimus & addiſcimus, eſto initio ſummoperè erga eandem afficeremur. Abjectionis & humilitatis opera quã potes plurima exerce, licet ab iis aliena eſſe & abhorrere videaris: hoc namque modo humilitatis tibi habitum comparas, tuamq; vanitatem minorem & debiliorem reddis, adeo ut cùm eius tentatio veniet, tanto in eam affectu inclinatura non ſis, ad eam verò oppugnandam longè potentior futura. Si verò in avaritiam feraris, identidem peccati hujus fatuitatem & ſtultitiam animo volvas, utpote quod eius rei nos ſervos reddit, quæ nonniſi ad nobis ſerviendum & famulandum creata eſt: & in morte omnia deſerenda & relinquenda illi, qui illa fortè diſſipabit, abligurier, aut cui ruinæ & ſempiternæ damnationis futura ſunt occaſio, & alias eius generis cogitationes. Avaritiam identidem inſectare & ſugilla, & è contra mundi contemptum deprædica. Sæpe tibi, ad eleemoſynas erogandas, & charitatem in pauperes exercendam, & ad aliquas lucrandi, opesque coacervandi occaſiones elabi ſinendum, vim inferas.

Si verò ad amorem dandum, recipiendumve propendeas, frequenter tecum perpende, quàm inane hoc studium & occupatio tum tibi, tum aliis periculosum sit: quàm item indignum, nobilissimum animæ nostræ affectum inanibus oblectationibus profanare & impendere: quàm meritò hoc maximæ cuiusdam levitatis animi signum ab omnibus haberi debeat. Loquere dein' sæpè in laudem puritatis & animi candoris, & quàm potes plurimos ei conformes actus exerce, omnes vanitates & illecebrosas procationes compellationesq; à te abdicans.

Denique tempore pacis, id est, cùm à tentationibus ad peccatum cui obnoxia es, libera eris, permultos contrariæ virtutis actus exerce; & si quidem eiusdem exercendæ occasiones non se offerant, eas capta & ultrò velut iis occurre. Hâc namque ratione animum contra futuram tentationem obfirmabis & communies.

CAPUT XI.

De inquietudine.

INquietudo simplex & unica tentatio non est, sed fons & origo, è qua & per quam, permultæ tentationes proveniunt, aliquid ergò de eadem dicturus sum. Tristitia nihil est aliud, quàm quidam animi dolor de malo, quod nobis, invitis nobis, inest; sive ipsum externum sit, uti paupertas, morbus, contemptus; sive internum, uti ignorantia, ariditas, repugnantia, tentatio. Cùm ergò aliquod se malum habere percipit, hoc ipsum ei displicet, & sic in ea nascitur tristitia; statimq; ab eo liberari cupit, & illius à se abdicandi modum mediaquè conquirit. Et hactenus quidem ex ratione procedit, naturaliter namq; bonum quisq; desiderat, & quod malum esse cogitat, detestatur & fugit.

Si, ut à malo suo anima liberetur ex solo Dei intuitu media conquirit, conquiret ea, cum patientia, suavitate, humilitate, & tranquillitate; liberationem suam magis à Dei bonitate & providentia, quàm à labore, industria ac diligentia propria exspectās.

Si verò ex amore proprio suam liberationem procuret, admodum anxie in mediis conquirendis laborabit & sollicita erit, tanquam si bonum id ab ipsa potius, quàm à Deo dependeret: non dico, ipsam id de facto cogitare, sed ita sollicitam esse tanquam si cogitaret. Quod si interdum quod desiderat, non inveniat, in magnas incidit inquietudines, & impatientiam, quæ præcedens malum adeò non auferunt aut leniunt, ut etiam faciant ingravescere & adaugeant: unde anima in immoderatam quandam anxietatem, pressuram & mœrorem incidit, & ita penitus animo & viribus cadit, ut nullo malum suum modo curari posse putet. Vides ergò tristitiam quæ initio æqua & iusta erat, inquietudinem progignere; ab hac verò pejorem tristitiam inaugeri quod certe nimis quam periculosum est.

Inquietudine nullum, unico excepto peccato, accidere gravius malum potest. Nam quemadmodum reip. seditiones & intestini tumultus prorsus eam destruunt & evertunt, atque impedimento ei sunt, ut externis hostibus resistere non valeat; sic ubi ani-

animus noster in seipso turbatus & inquietus est, vires ad virtutes, quas iam sibi compararat, conservandas, nec non inimici tui omni ope, at in aqua turbida (uti proverbio dicitur) piscandum connitentis, tentationibus resistendum necessarias amittit.

Nascitur autem inquietudo ex inordinato quodā, ut à malo quod quis sentit, liberetur, aut ut bonum, quod sperat consequatur, desiderio: nihil tamē est quod magis prius malum adaugeat, aut bonum speratum magis recedere faciat, quàm inquietudo & sollicita illa anxietas. Aviculæ ideò retibus & laqueis captæ manent, quod, cùm iisdem se implicatas sentiunt, nimio quodam corporis motu & agitatione sese explicare & extricare gestiant; quod cùm faciunt, semper magis magisq; iis se induunt. Cùm ergò ardenter aliquo liberari malo, aut bonum aliquod habere, desiderabis, ante omnia operam da, ut animum serenes & tranquilles: iudicium & voluntatem tuam ad moderationē componas, ac deinde suaviter & leniter desiderium tuum executioni mandare satagas, convenientia ad hoc media modos-

modosq; idq; certo quodam ordine, adhibendo. Cùm autem dico, leniter, non id ita intelligo, quasi negligenter in eo te gerere debeas, sed, ut id sine anxietate, turbela, & inquietudine animi fiat: alioquin adeò optatum desiderii tui effectum & finem non consequêris, ut potius omnia destructura, tequè magis & magis sis intricatura.

Dixit olim Psaltes: *Anima mea in manibus meis semper, Domine, & legem tuam non sum oblitus.* Sæpius per diem, saltem vesperi & manè, examina, num animam in manibus tuis habeas, an non verò aliqua eam passio & inquietudo tibi abstulerit. Considera, num cor morigerum tibi & obediens habeas: an verò tuis id manibus sese subducendo effugerit, quò se inordinato alicui affectui amoris, odii, invidiæ, cupiditatis, timoris, tædii, gaudii applicaret: si ergò à debita via deflexerit, ante omnia ipsum quære, & suaviter ad Dei præsentiam reducere conare omnes affectus, voluntates, & desideria tua sub divinæ eius voluntatis & beneplaciti obedientiam directionēque redigens. Nam sicuti qui rem sibi caram & pretiosam amittere verentur, suis eam manibus arctè conclusam tenent;

tenent; ita nobis, ad magni illius Regis imitationem, & exemplum semper dicendum est, anima mea præsentâ periculo exposita est Domine: hinc eam semper in manibus meis gesto itaque legem sanctam tuam non sum oblita.

Ne permittas unquam, ut desideria tua, quantumvis parva, & parvi momenti sint, te inquietent: nam post parva illa, ea quæ maiora & maioris momenti sunt, animum tuum perturbationibus & inordinationi admittẽdis magis dispositum inveniunt. Vbi ergò inquietudinem aliquam in corde tuo senties, Deo te commenda, & firmiter tecum statue, nihil penitus exequi eorum quæ ut facias desiderium tuum à te requirit, priusquam inquietudo tua prorsus evanuerit, nisi fortè res huiusmodi foret, quæ commodè differri non posset; tunc quippe suavi & tranquillâ quadam violentiâ desiderii tui impetus & cursus tibi inhibendus est, ita ut tantùm ipsum temperes & modereris, quantùm tibi erit possibile. Ac dein' rem non pro desiderii tui impulsu, sed ex rationis præscripto ductuq; exequâris.

Si inquietudinem tuam animæ directori, aut saltem alicui fido ac devoto amico detegere possis, certa esto te quam primum serenandam ac tranquillandam: etenim dolorum cordis communicatio eosdem in anima effectus operatur, quos sanguinis emissio & venæ incisio in corpore illius qui continuâ febri æstuat. Hoc namque omnium est remediorum præstantissimum. Vnde S. Ludovicus Rex inter alia multa documenta etiam hoc filio suo præscripsit: *Si quam in corde pressuram aut inquietudinem sentias, confessario tuo aut alteri cuipiam viro bono quamprimùm eam detege, ita fiet, ut per illud quod ille tibi suggeret consilium, malum tuum æquanimius & levius portes.*

CAPVT XII.

De Tristitia.

Tristitia quæ secundum Deum est, inquit Apostolus: *pœnitentiam in salutem operatur: sæculi autem tristitia mortem operatur.* Tristitia ergò potest esse & bona, & mala, pro varietate affectuum & motuum, quos in nobis causatur: quamquam fatendum sit, plures

eam

eam malos quàm bonos effectus producere: nam duos tantùm bonos producit, misericordiam videlicet & pœnitentiam; sex autem malos, anxietatem, acediam, indignationem, zelotypiam, invidiam & impatientiam, unde dicit Sapiens: *Multos occidit tristitia, & non est utilitas in illa*; nam, cùm nonnisi duo boni à tristitiæ fonte manent rivuli, sex ex eo malos enasci videmus.

Tristitiâ velut instrumento cacodæmon utitur ad tentandos & exagitandos bonos: sicut enim omni ope conititur, ut improbos suo in peccato exultare & gaudere faciat: sic bonos ut in bonis operibus suis contristentur animumq; dejiciant, inducere allaborat, & sicuti malum non aliter procurare & causare potest, quàm suggerendo ipsum dulce & suave esse: sic nec à bono aliquem potest divertere aut retrahere, quàm ipsum insipidum, & injucundum esse ostendendo. Cacodæmon tristitiâ & melancholiâ delectatur, quod tristis ipse ac melancholicus & modo sit, & æternùm futurus sit: unde neminem non sibi similem esse vellet.

Triſtitia mala animam turbat & inquietat, inordinatos ei injicit timores, orationē inſipidam reddit, cerebrum conſopit & obruit, animam privat cōſilio, reſolutione, judicio, animo, & vires ac robur illius eripit; eſt denique ceu rigens quædam bruma, omnem terræ pulchritudinem demetens & animalia omnia torpida reddens: omnem namq; animæ ſanitatem tollit, eamq; impotentem facit.

Si ergò te contingat, Philothea, à mala hac triſtitia occupari, hæc remedia adhibe. *Triſtatur aliquis veſtrûm*, inquit S. Iacobus, *oret.* Oratio quippe præſentiſſimum illius curandæ remedium eſt, ſpiritum namq; ſuſtollit in Deum, qui unicum noſtrum gaudium & conſolatio eſt. Sed vide, ut inter orandum iis affectibus & verbis, tā mētalibus, quàm exterioribus utaris, qui fiduciam quandam & Dei amorem ſpirent; uti ſunt, ô Deus miſericordiæ, clementiſſime Deus, benigniſſime Redemptor, Deus cordis mei, gaudium & ſpes mea, ſponſe dulciſſime, animæ meæ dilecte, & alia eius notæ.

Inclinationibus ad triſtitiam magnâ animi cōtentione te objicito & quamvis omnia quæ illo in tempore facies, tibi

tibi frigidè cū tristitia, & negligenter fieri videantur, noli tamen ab iis faciendis deterreri. Etenim inimicus, qui per tristitiam languidos nos & torpidos bonis in operibus reddere conatur, ubi nos nihilominus illa peragere viderit, & quod illa aliqua cum resistentia & animi aversione peracta, longè majoris sunt meriti, ulterius nos vexare & affligere cessabit.

Ad hæc cantica cane spiritualia: per hæc quinq; factum non rarò, ut quod intendebat cacodæmon, perficere intermiserit: ut videre est in spiritu, qui Saulem possidebat, cuius violentia per psalmodiam fuit repressa.

Consultum præterea, exterioribus operibus bonis intendere, eaq; quàm potes diversissima obire: ut hâc ratione anima à tristi illo objecto divertatur, spiritus potentiales purificentur & incalescant, cùm ipsa tristitiæ passio frigidæ & aridæ sit complexionis.

Exteriora illa opera ferventer perage, esto nullum in iis gustum sentias, crucifixi Domini imaginem complectendo, & pectori applicando, pedes manusq; ei exosculādo, oculos manusquè tuas in cœlum sustollendo, & Dominū verbis amorem & fiduciam in-

signem spirantibus identidem compellando, qualia sunt: *Dilectus meus mihi, & ego illi. Fasciculus myrrhæ, Dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur: Oculi mei semper ad te Domine, dicentes: quando consolaberis me?* O Iesu! esto mihi Iesus: veniat Iesus, & anima mea vivet. *Quis me separabit à charitate Dei?* & alia id genus.

Moderata flagellatio bonum in tristitia remedium est; quod voluntaria illa afflictio exterior, interiorem impetret cõsolationem, & anima dolores sentiens exteriores, internos quàm minimùm curet.

Ad hæc, sanctæ Communionis frequentatio huc quàm maxime condducit: hic quippe cœlestis panis animum corroborat, & spiritum exhilarat.

Omnes tristitiæ suæ sensus, affectus & suggestiones humiliter, & fideliter Confessario aut animæ tuæ directori communica: hominum spiritualium consortia quære, eosque tunc temporis potissimùm, & quàm potes maxime, frequenta.

Deniq; resigna te in manus Dei, disponens te ad molestam & tædiosam hanc

hanc tristitiam magna cum patientia, ceu justam vanorum tuorum gaudiorum punitionem, tolerandam. Et noli dubitare, quin Deus, postquam aliquantisper te probaverit, ab hoc sit malo te liberaturus.

CAPVT XIII.

De spiritualibus & sensibilibus consolationibus, & quomodo se in iis gerere homo debeat.

MAgni huius mundi esse Deus in perpetua quadam conservat vicissitudine; ita fit, ut dies semper in noctem transeat, & hyems in ver perpetuâ quadam alternatione convertatur, & dies unus alteri per omnia nunquam sit similis: hos enim videre est nebulosos, illos pluvios, alios aridos, alios demiq; ventosos: quæ certe varietas & vicissitudo insigne huic universo addit ornamentum. Idem omninò in homine, qui iuxta veterum sententiam, quoddam mundi compendium est, videre licet: nunquam enim is in eodem statu permanet, & vita eius super terram, velut aqua fluit, in perpetua quadam motuum varietate & di-

versitate fluctuans & refluctuans: modo namq; spe sustollitur, modo timore dejicitur; modo per consolationes in dextram, modo per afflictionem in sinistram vergit: & nunquam vel unus vitæ illius dies, imò nec hora quidem, per omnia & totaliter priori & alteri similis est.

Egregium hoc documentū est: demus ergò operam, ut continuam & inviolabilem quandam, in tanta accidentium & casuum inæqualitate, æquabilitatē cordis habeamus; & esto omnia diversimodè circa nos vertantur & volvantur, nos nihilominus cōstanter immobiles maneamus in Deo semper intuendo, spectando, & ad eum tendendo. Navis eum cursum teneat quem voluerit in Orientem & Occidentem, Meridiem aut Septentrionem, aut quocunq; libuerit, feratur; nunquam tamen nautica eius acus aliud spectabit quàm polum suum & cynosuram. Esto omnia, non dico circa nos, sed intra nos, id est, anima nostra contristetur aut gaudeat; dulcedine repleta sit, vel amaritudine, in pace agat, aut bello, claritas eam illustret, vel tenebræ obnubilent, tentationibus exageretur, aut quieta sit; conso-

lationibus perfundatur, aut desolationibus dejiciatur; in ariditate vivat, vel teneros quosdam sentiat affectus, sol eam exurat, vel ros refrigeret; semper tamen & incessanter cordis, spiritus, & voluntatis nostræ superioris (quæ nostra velut acus nautica est) cuspis, ad Dei Creatoris, Salvatoris, atq; unici & supremi boni sui amorem respiciat, & perpetuò tendat, *sive morimur, sive vivimus*, inquit Apostolus, *semper Domini sumus & quis nos separabit à charitate Dei?* nihil certè nos unquam ab hac charitate separabit; non tribulatio, non angustiæ; non mors, non vita: non dolor præsentium, non futurorum accidentium timor: non consolationum altitudo, non afflictionum profunditas, non teneritudo, non ariditas poterit, nos separare à charitate, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

Solida & infracta hæc nunquã Deum deserendi, aut dulcem eius amorẽ repudiãdi resolutio, animabus nostris velut cõtrapondium est, ad eas in sancta æquabilitate & iusto pondere, in tanta diversorum motuum, quos vitæ huius cõditio, in ipsis causatur, inæqua litate,

ſtate, conſervandas. Sicut enim apes, cum ventus ipſas derepentè occupat, lapillos & calculos quosdam velut libramentum quoddam arripiunt, ut per aëra volantes, non tam citò & facilè huc & illuc à ventorum turbine abripiantur. Sic anima noſtra poſtquam per reſolutionem generoſam pretioſum Dei amorem apprehendit, inter conſolationum ac deſolationum, tam ſpiritualium, quàm corporalium, tam exteriorum, quàm interiorum, inconſtantiam ac viciſſitudinem conſtans & firma manet.

Sed præter doctrinam hanc generalem, particularibus quibusdam documentis & præceptis opus habemus.

Dico ergo primò, devotionem non inſenſibili quâdam cordis dulcedine, ſuavitate, conſolatione & teneritudine, quæ nimirum lacrymas & gemitus elicit, & neſcio quem gratum & ſapidum in exercitiis quibusdam ſpiritualibus guſtum nobis det, conſiſtere. Neq; enim hæc, & devotio, cariſſima Philothea, unum quid ſunt. Siquidem multæ ſunt animæ, quæ has quidem teneritudines & conſolationes habent, interim tamen valdè vitioſæ ſunt,

sunt, ac proinde verum Dei amorem, multò etiam minùs veram aliquam devotionem, non habent. Saul miserum Davidem quo eum neci daret, qui proinde per deserta Engaddi à facie eius fugiebat, persequens, solus in eam speluncam, in quâ David cum sociis suis latebant, ingressus est. David, qui millies eum hic interficere potuisset, eius vitæ pepercit, imò ne timorem quidem ullum ei incussit: sed eum liberum abire passus, postea ei inclamavit, quo suam ei sinceritatem ostenderet, & sua vitam ipsius in potestate fuisse declararet. Quid non deindè fecit Saul, quò animum suum erga Davidem iam mitiorem esse, & molliorem se factum ostenderet? filium eum vocat, in lachrymas & fletum elatiorem prorumpit, eum deprædicat, illius clementiam & mansuetudinem celebrat, Deum pro ipso rogat, futuram ipsius magnitudinem præsagit & auguratur, deniq; quos post se relicturus erat filios & nepotes, ei commendat. Majoremne Saul dulcedinem & animi affectum ac teneritudinem testari poterat? attamen animum & mentem suam non mutaverat, tam infensè

fensè & atrociter postea Davidem illũ persequens, quàm persecutus erat prius. Consimili modo quidam sunt, qui cùm Dei bonitatem, & Passionem Domini considerant, insignem animi teneritudinem sentiunt, quæ ipsos suspirare, lachrymari, orare, & in valdè sensibiles gratiarum actiones prorumpere facit; adeò & magnâ cor eorum devotione æstuare quis diceret. At cum aliquod rei huius sit periculũ, videre est, sicut transitorius æstatis cuiusdam æstuantissimæ imber, magnis guttis in terram decidens, ipsam non penetrat, & nonnisi ad fungos producendos conducit; sic hasce lachrymas & teneritudines, in animum vitiosum delabentes, nec ipsum penetrantes, prorsus ei inutiles esse, nec ad aliquid conducere, ne qua enim propter eas hi vel obolum restituerent eorum quæ iniquè possident, ne vel uni parvo suo affectui renunciarent, ne vel minimũ propter Dominum Iesum, cuius causa ante paulò lachrymati sunt, subire incommodum vellent, adeò ut boni illi, quos habuêre, motus nonnisi velut fungi quidam spirituales sunt qui non solùm vera non sunt devotio, sed sæpe insignis cacodæmonis impostura: hic enim

enim animas parvis hisce consolatiun-culis demulcens & illiciens, facit, ut iis prorsus contentæ maneant, maximeq; sibi in iis complaceant; idq;, ne veræ & solidæ devotioni, quæ in constante, resoluta, prompta & activa faciendi, quicquid Deo placere novimus, voluntate consistit, quærendæ insistant.

Puer tenerrimè & affectuosissimè plorabit, si matri suo scalpro & phlebotomo venam à chirurgo incidi videat; at si mater, cuius causa flebat, eo ipso tempore, pomum aut cucullum saccareum, quem ipse manibus tenet, ab illo petat, nullatenus ei cedet. Tales ut plurimum sunt teneræ nostræ devotiunculæ: viso namque à lancea Iesu Christi crucifixi cor transadigi & trajici, amarissimè flemus. Benè, quidem se habet, Philothea, quod ob dolorosam patris & Redemptoris nostri mortem ac passionem ploremus; sed, cur non cedimus ei libenter pomum, quod in manu habemus, quodque ipse tam instanter à nobis postulat; cor inquam nostrum, unicum pomum amoris quod amantissimus ille Redemptor à nobis requirit? quin ei cedimus

dimus & tradimus tot parvas affectiunculas & complacentias, quas ille nobis è manibus eripere quidem vellet, at non poteſt, quod noſtrum illæ ſint ſaccarum, quarum avidiores & amantiores ſumus, quàm gratiæ illius cœleſtis ſunt hæ, nonniſi puerorum amicitiæ, teneræ quidem ſed debiles, ſed vanæ, ſed nullius omninò effectûs. Non ergò in hiſce teneritudinibus & ſenſibilibus affectibus, (qui ſæpe ab ipſa naturali complexione, quæ adeò mollis, & impreſſionis, quam quis ei imprimere vult, valdè ſuſceptibilis eſt, aliquando etiam ab ipſo cacodæmone cauſantur & ortum habent, qui quo nos in his parvis pueriliter detineat, imaginationem noſtram convenienter ad huiuſmodi effectûs hæc apprehendere facit) devotio conſiſtit.

Secundò hæ tamen affectus dulcedines & teneritudines aliquando & optimæ, & utiliſſimæ ſunt: quod animæ appetitum excitent, animum corroborent, & ad ipsā devotionis promptitudinē ſanctā quādā addant hilaritatem & gaudiū, quæ actiones noſtras & decorat, & gratos, etiam quoad exteriora reddit. Atq; hic eſt ille re-

rum divinarum gustus & sapor, quem David vates, sentiens exclamabat, *Quã dulcia faucibus meis eloquia tua super mel & favum ori meo.* Et sanè, vel minima devotionis consolatio quâ perfundimur, per omnia exquisitissimis mundi consolationibus & recreationibus præponderat & potior est. *Vbera & lac*, id est, sponsi cœlestis recreationes, *meliora sunt* animæ pretiosissimo voluptatum terrenarum *vino*, illa enim qui gustavit, reliquas omnes consolationes fellis & absynthii instar reputat. Et quemadmodum qui herbam Scythicam ore continent, tam singularem ex ea dulcedinem sentiunt; ut nullam aut famem aut sitim sentiant: sic ii quibus Deus cœleste hoc dulcedinum & consolationum internarum manna impertivit, nullas omninò mũdi huius consolationes desiderare aut admittere possunt, saltem ad gustum aliquem ex iis percipiendum, aut affectu illis adhærendum. Sunt hæc quippe prægustus & promulsides quædam dulcedinum & voluptatum illarum immortalium, quas Deus dat animabus quærentibus se: sunt item saccarum, quod parvulis suis dat, ad

illos

illos alliciendum & attrahendũ, sunt ad hæc aquæ cardiacæ, quas ad ipsos confortandos Deus propinat & dat, subinde quoque sunt quædam divinarum retributionũ arrhæ. Dicitur Alexander Macedo, eminus & in mari adhuc navigans, primus felicem Arabiam, ex odorum suavium quos aura ei afflabat, olfactu detexisse & percepisse; unde & seipsum & suos omnes, ad eam abeundã animavit: pari modo & nos, in hoc vitæ mortalis & ærumnosæ pelago, subinde quasdam dulcedines & suavitates sentimus, quæ patriæ illius cœlestis, ad quam omnes tendimus, aspiramus, & navigamus, delicias & recreationẽ haud dubiè prælibare & præsentire nos faciunt. Tertiò, sed inquies, cùm quædam sensibiles consolationes bonæ sint, & à Deo provenīant; & aliæ vice versâ inutiles, periculosæ, imò & perniciosæ sint, aut à natura, aut ab ipso salutis nostræ adversario causatę, quomodo has ab illis discernere potero, & malas inutilesve à bonis distinguere? Generalis doctrina est, carissima Philothea, animarum nostrarum affectus & passiones è fructibꝰ suis nobis esse cognoscendos. Animi nostri velut arbores sunt, affectus & paſ-

& passiones eorum sunt rami; eorum deniq; opera & actiones fructus. Animus ille bonus est, qui bonos habet affectus, affectus illi & passiones boni sunt qui bonos in nobis effectus & sanctas actiones producunt. Si ergò suavitates, teneritudines & consolationes nos faciant humiliores, patientiores, benigniores affabiliores, & rebus proximi cōpatiētiores in concupiscentiis & pravis inclinationibus nostris mortificandis ferventiores, in exercitiis nostris spiritualibus constantiores, erga eos quibus obedientiā debemus, parentiores, & flexibiliores, deniq; in omni vitæ nostræ ratione sinceriores, certissimum signū id est, Philothea, eas à Deo provenire.

At si suavitatum illarum dulcedo omnisi circa nos versatur, si nos curiosos, morosos, asperos, impatientes, pervicaces, arrogantes, præsumptuosos, erga proximum immites faciat, deniq; si nos ob easdem velut parvos quosdā sanctos circumspicientes amplius aliorum directioni & correctioni subesse nolimus; falsæ & perniciosæ consolationes indubiè sunt. Arbor bona namquè non nisi bonos profert fructus.

Primò

Primò ergò, quando id genus dulcedines & consolationes sentiemus, insigniter nos coram Deo humiliemus, caveamusquè ne propter illas dicamus: Hem quàm sum bonus! Nequaquam, Philothea; bona quippe ea sunt, quæ nos non faciunt meliores, sicut enim dixi, in hoc devotio sita non est. Sed dicamus: Quàm bonus Israel Deus iis qui sperant in illum, animæ quærenti illum! qui saccarum in ore habet, dicere nequit os suum dulce esse, sed saccarum: pari modo, esto hæc spiritualis dulcedo valdè bona sit, & Deus eam dans sit optimus; inde tamen non sequitur, eum qui ipsam sentit, bonum esse.

Secundò, agnoscamus nos ad huc velut infantes esse, qui lacte habeamus opus; & ideò nobis saccarum hoc datum, quod spiritum adhuc tenerum habeamus & delicatum, qui illiciis & adescationibus quibusdam opus habet, quod ad Deum amandum emoveamur.

Tertiò, sed (ut generaliter & prout ordinariè contingit, loquamur) deinde gratias has & favores magna cum animi humilitate recipiamus, easquè pluri-

plurimi faciamus, non tam ob id quod in se sunt, quàm quod à manu Dei nobis suppeditentur: tanquam si mater, quò infantem suum placaret & leniret, suamet manu saccarea tragemata, unum post aliud, ori illius ingereret: si enim infans sensu & ratione uteretur, pluris certè dulcedinem blanditiarum & amorum quos sibi mater ostendit, faceret, quàm ipsam saccari aut tragematum. Eodem modo, multùm quidem est, Philothea, consolationes & dulcedines habere ac sentire; verùm dulcedo dulcedinum est, considerare Deum ipsum amorosâ & paternâ suâ manu eas nobis in os, in cor, in animam, in spiritum ingerere.

Quartò, postquam jam eas hac cum animi demissione admiserimus, solicitè & debitè iuxta intentionem eius à quo eas recepimus; illas usurpemus. Ad quid enim putamus has nobis Deum dulcedines immittere? ut nimirum per eas erga unumquemq; nos benignos reddat, & simul in sui amorem rapiat. Ideo mater filio suo saccarum dat, ut ipsi det osculum, illum ergò Salvatorem osculemur, qui tot nobis suavitates delicias & tragemata

elargitur. Salvatorem verò osculari, est illi obedire, mandata eius servare, voluntatem eius exequi, desideriis illius per omnia acquiescere, deniq; tenerè cum obedientia & fidelitate eum amplecti. Vbi ergò consolationem aliquam spiritualem recepimus, danda eo die opera est, ut in bonis operibus faciēdis, nosq; humiliando, solito simus diligentiores.

Quintò, prætereà id genus suavitatibus, teneritudinibus, & consolationibus subinde renuntiare nos oportet, cor nostrum ab illis avocando, & affirmando, quod, quamvis illas cum humilitate recipiamus, & adeo illas caras habeamus quod à Deo veniant, & ad eum amandum nos provocent; tamen non tam eas, quam Deum & sanctum amorem eius quæramus; non tam consolationem; quàm consolatorem ambiamus, non tam dulcedinem, quàm dulcem Salvatorem, non tam teneritudinem, quàm eum qui cœli simul & terræ delicium est. Et hoc in affectu, statuamus firmi & constantes in sancto Dei amore perseverare, nec eum unquam dimittere; esto, quamdiu vivimus, nullam unquam sentire consolationem & dulce-

dulcedinem deberemus; & æquè, tam in monte Calvariæ, quàm in Thabor, dicere: Bonum est me esse tecum Domine, sive in cruce moriaris, sive gloriâ refulgeas.

Sextò, hoc demum te monitam volo, ut, si notabilis quædam huiusmodi consolationum, teneritudinum, lachrymarum & suavitatum abundantia te circumflueret, aut extraordinarium quid in illis tibi accideret, fideliter id directori & conductori tuo aperias, ut discas & intelligas, quo in iis modo te gerere, & quàm moderatè procedere debeas. Scriptũ est enim: *Invenisti mel! quantum tibi satis est, ex eo comede.*

CAPVT XIV.

De spiritualibus ariditatibus & sterilitatibus.

Cvm ergo consolationibus perfunderis, Philothea, id quod jamjam consului & præscripsi, tibi erit observãdũ: at amica & optabilis illa serenitas non diu durabit, quin è contra ita te continget nonnunquã omni devotionis sensu privari, & destitui, ut animã tuam ceu desertum inferas, sterile

quoddam ericetum esse putatura sis, in qua nulla vel semita, vel via ad Deum inveniendum appareat, neque ulla gratiæ aqua à qua irrigetur, idq; ob nimias ariditates, quæ eam totaliter silvescentem & incultam reddituræ videntur. Eheu! quàm anima hæc hoc in statu versatur, digna compassione est, & maximè, cùm malum hoc vehemens & intensum est! tunc quippe ei, ad imitationem Davidis, lachrymæ sunt panis die ac nocte; interim dum inimicus sexcentas per suggestiones, quò eam ad desperationem adigat, ei insultat, dicens: misella, ubi est Deus tuus? quâ eum viâ invenies? quis reddet tibi sanctæ illius gratiæ lætitiam?

Quid ergò illo in tempore facies, Philothea mea? Nota & vide, undenam malum ortum suum habeat? sæpè namquè ipsimet nostrarum sterilitatum & ariditatum causa sumus.

Primò, sicut mater tum puello suo saccarum dare renuit, dum eum lumbricis & vermibus obnoxium novit: sic sæpe tunc nobis Deus consolationes aufert, cùm vanè in iis nobis complacemus, & arrogantiæ ac vanæ glo-

riæ

riæ vermes ex illis excrescunt. Bonum, Domine, quia humilias me verè, nam antequam humiliarer, te offenderam.

Secundò, cùm suo in tempore amoris divini suavitates colligere negligimus, tunc ipse, in negligentiæ nostræ castigationem, à nobis recedit ac se subducit. Israëlitæ, qui summo manè colligere manna negligebant, sole jam exorto, ipsum colligere non poterant; tunc quippe liquefactum velut cera diffluxerat.

Tertiò, nonnunquam in sensualium deliciarum, & periturarum consolationum lecto molliter recumbimus, uti sacra illa Canticorum sponsa; & ecce, animarum nostrarum sponsus, ad cordis nostri januam pulsat, nobis inspirans, ut spiritualia exercitia nostra resumamus: nos verò ei aperire tergiversamur, quod permolestum nobis sit vanas illas recreationes amittere, & falsis illis delectationibus nūtium remittere, unde ipse, velut indignabūdus, pertrāsit, nosq; in nostra miseria agere & repere sinit: hinc cùm dein' rursum quærere eum volumus, nonnisi post summam difficultatem

eum invenire possumus. Et certè non immeritò; quod in illius amore ita infidi & perfidi fuerimus, ut, quò rebus mundanis frueremur, illum exercere noluerimus. Habes itaq; farinam Ægyptiam, quamobrem manna cœlicum non habebis. Odores compositos & artificiales apiculæ fugiunt & abhorrent: sic Spiritus sancti suavitates cum adulterinis mundi deliciis simul nequeunt consistere.

Quartò, ipsa duplicitas spiritûs, & subdola in confessionibus & communicationibus spiritualibus cum animæ directore factis procedendi ratio ariditates & sterilitates causatur: cùm enim Spiritui sancto mentiaris, mirum certè non est suam illum tibi denegare consolationem, non vis esse simplex & sincerus ad instar parvuli, parvulorum ergo saccarum tibi non dabitur.

Quintò, mundanis ad os usq; recreationibus & voluptatibus repleta es; minimè ergò mirum spirituales tibi delicias desipere. Asinus satur, ut proverbio dicitur, non est carduos; & ventri pleno desipiunt tragemata. *Esurientes*, ait B. Virgo, *replevit bonis & divites dimisit inanes*, & qui voluptatibus mun-

mundanis pleni & saturi sunt, spiritualium minimè sunt capaces.

Sextò, si receptarum consolationū fructum sedulò conservaris, novas mereberis recipere. Habenti enim omni dabitur, ab eo autem qui quod recepit, non habet, sed suâ id culpâ amisit, etiam id auferetur quod nō habet; id est, gratiis quæ ei præparatæ erant privabitur. Pluvia, uti videmus, plantas adhuc virentes vivificat, at non virentibus & virorem non habentibus, illā quoq; vitam aufert quam non habent, etenim per illius humorem penitus computrescunt.

Ob tales, & alias id genus causas, non paucas internas mentis consolationes amittimus, & in spiritûs ariditatem & sterilitatē incidimus. Examinemus itaq; conscientiam, num huiusmodi in nobis defectum aliquē notemus. At nôris, carissima Philothea, non esse hoc examē aliqua cū inquietudine & nimia curiositate instituendum, at, postquam omnes nostros nutus & actus, quò ad hoc, fideliter excusserimus, si mali huius causam in nobis ipsis consistere deprehenderimus, gratias Deo agamus; tunc quippe

malum nostrum media est ex parte curatum, cùm eius causa deprehensa est & patuit: At si è contra nihil in particulari notas ac deprehendis, quod huius ariditatis tibi causa fuisse videatur, ulterius in ea curiosius inquirenda progredi noli; sed, omni cum candore & sinceritate, sine ulteriori particularitatis alicuius indagine, facito quod tibi hîc præscribam.

Primò, quàm potes maximè coram Deo de te, in nihili & miseriæ tuæ cognitione humilia. Ah, quid sum, Domine, cùm ea sum? non aliud certè, quàm terra arida quæ omni ex parte rimas agens, satis ostendit quam pluvia cœlesti opus habeat, eamve sitiat, & interea ventus eam dissipat, & in pulverem redigit.

Secundò, Dei opem invoca, eiusque lætitiam exposce. *Redde mihi lætitiam,* Domine, *salutaris tui. Pater si possibile est, transfer à me calicem istum.* Surge aquilo infructuose, qui animam meam arefacis; & veni suavissime cōsolationum Zephyre, persla hortum meum, & boni affectus eius odorem suavitatis efflabunt.

Tertiò,

Tertiò, Confessarium tuum adi, & animum tuum planè ei aperi, omnes illius recessus & sinus illi detegendo; ea quæ tibi suggeret consilia, gratanter admitte, idq; quàm maximâ potes sinceritate & humilitate. Deus quippe qui obedientiam sumoperè diligit, & caram cumprimis habet, sæpè facit: ut quæ ab aliis suggeruntur consilia, & inprimis ab animarum directoribus, esto alias non magnoperè in se utilia videantur, fructuosa evadant; sicuti Naaman Syro aquas Iordanis salutares, ô salubres reddidit, quarum ei Helisæus, esto ratio humana reclamare & aliud suadere videretur, usum præscripserat.

Quartò, nihil porro in huiusmodi ariditatibus & sterilitatibus utilius, fructuosius nihil, quàm contentiosè & efflictim non desiderare, ut ab iis liberemur: non quasi non possimus simpliciter desiderare, ab iis liberari, sed non perditè & magnâ contentione: quod in specialem Dei providentiam nos resignare debeamus, ut, quamdiu placuerit, nostrâ ille operâ has inter spinas & intensa desideria utatur. Illi ergò in tempore dicamus:

Pater mi, si possibile est transfer calicē hunc à me; sed, simul magna cum generositate & resignatione addamus: *Verùm tamen non mea, sed tua voluntas fiat*: & quàm possumus maximâ animi quiete in hoc nos detineamus. Deus quippe sanctam hanc nostram indifferentiam videns, per plurimas nos gratias & favores consolabitur: sicuti, dum Abrahamum Patriarcham iam paratum & resolutum ad filium suum Isaac immolandum vidit, satis ei fuit puram hanc in ipso resignationem & indifferentiam vidisse; unde, suavissimâ deinde visione, & dulcissimis benedictionib9 eum est consolatus. Itaq; in omni afflictionum tam corporalium quàm spiritualium genere, & in ipsis sensibilis devotionis substractionibus & distractionibus, quæ nobis subinde contingent, & ex toto nos corde, & profundâ quâdam cum nostri ipsorū submissione dicere oportet; *Dominus dedit mihi consolationes, Dominus easdem mihi abstulit, sit sanctum eius nomen benedictum*: si enim in sancta hac humilitate perseveremus, consolatorias suas gratias nobis reddet; sicuti olim Iobo, qui in omnibus afflictionibus suis id ge-

nus

nus verba assiduè constanterq; repetebat, eas restituit.

Quintò, in omnibus ariditatibus & sterilitatibus nostris animum non despondeamus, Philothea, sed patienter exspectantes, usq; quo consolationes redeant, solitum nostrum agendi modum semper retineamus, neq; ullum illarum causâ devotionis exercitium omittamus; imò, si fieri potest, bona opera nostra inaugeamus & multiplicemus, & cùm tragemata & salgama liquida carissimo sponso nostro dare nequeamus, demus arida, perinde enim id ei est, dummodo cor, à quo hæc illi offeruntur, perfectè sit ad illum amandum paratum & resolutum. Si quando amœnum & gratum est ver, plus apes mellis progignunt, & apiculas pauciores: nam sereniore illa aura illectæ, usq; adeò mellis per flores collectioni incumbunt, ut nymphularum suarum productionis propemodum obliviscantur: at, ubi ver immite & acre est, nymphulas plures, & mellis minùs conficiunt: quod enim ad mellilegiũ foras provolare nequeant, sui ipsarũ multiplicationi, stirpisquè conservationi sese applicant. Sic

sæpe fieri videmus, Philothea; ut, cùm anima se in amœno consolationum spiritualium vere agere videt, ita eisdem colligendis & exsugendis incumbat, ut in suavium deliciarum suarum abundantia pauciora multò bona opera faciat; & è contrario, mediis in ariditatibus & sterilitatibus spiritualibus, cùm se suavibus devotionis sensibus privatam videt, solida pietatis opera eò magis multiplicat, & in interiore verarum virtutum, puta patientiæ, humilitatis, suiipsius abiectionis, resignationis, & amoris proprii abnegationis, generatione, productioneq; abundantior est.

Errant ergò multi, & præsertim fœminæ gravissimè, dum putant, id quod Deo sine ullo gustu interiori, sine cordis teneritudine & sensu, impendimus obsequium, divinæ illius Majestati minus gratum esse: cùm è contrario, actiones nostræ sint ad instar rosarum, quæ cùm recentes sunt, plus quidem præferunt elegantiæ & nitoris, at cùm arefactæ, plus odoris & virium exerunt: pari modo, esto opera nostra in sensuali cordis teneritudine facta nobis sint gratiora

magis-

magisque placeant (nobis inquam, qui nonnisi propriam delectationem & recreationem spectamus) in ariditate tamen & sterilitate obita plus in Dei conspectu odoris & valoris continent. Verè, Philothea, cùm in tempore ariditatis nostræ nos voluntas velut vi quadam compulsos abripiat ad Deo serviendum; necesse proinde est magis ea hinc vigoris & constantiæ præferat, quàm in tempore teneritudinis & consolationum. Multùm certè is non præstat qui tempore tranquillo & medias inter aulæ oblectationes Principi famulatur; at verè is se constantem & fidelem erga eum ostendit, qui durissimo belli tempore, medios inter tumultus & persecutiones ab eius obsequio non recedit. Vnde B. Angela de Fulgino, illam Deo orationem dicebat acceptissimam esse, quæ vi & coacta fit, id est ad quam nos non tam propter gustum aliquẽ quẽ inde habere speramus neve ex affectu & inclinatione erga eandem, sed purè ad Deo placendum applicamus; quò nostra nos voluntas velut invitos & coactos impellit, ariditates & impugnantias in hoc occurrentes fortiter perfrin-

gens & superans. Idem de reliquis omnibus bonis operibus censeo: quò enim maiores in iis obeundis contradictiones ac repugnantias, tam exteriores quàm interiores, sentimus, eò illa pluris à Deo fiunt, maioremque mercedem habebunt. Quod in virtutum prosecutione & exercitio minùs proprii commodi à parte nostra apparet, eò divini amoris puritas magis in ipsa relucet, tunc matrem puellus nullo negotio osculatur, cùm hæc illi saccarum dedit, sed, si post datum absinthium & amarulentiam, nihilominus eam osculetur, signũ est, magno hunc in illam amore ferri.

CAPVT XV.

Superiora illustri quodam exemplo confirmantur & illustrantur.

VErùm ut omnis hæc doctrina fiat evidentior & manifestior, quandã hic è vita S. Bernardi historiæ partem visum est ascribere, quam in docto æquè ac prudenti scriptore reperi, sic igitur ea habet: omnibus propè Deo primùm servire incipientibus, & qui nondum per experientiam edidicerunt, quid sint illæ gratiæ subtractiones,

nes, ac vicissitudines spirituales, ordinarium & solenne est, ut, sensibilis devotionis sapore & gustu, nec non iucundo illo lumine, quod ut in via Domini festinent ipsos invitat & allicit, ipsis deficiente, statim animo penitus cadant, pusillanimes fiant, & quandam cordis tristitiam sentiant. Cuius rei hæc à peritis spiritualium redditur ratio, quod natura ratione prædita diu famem pati, & diu sine aliqua delectatione cœlesti æquè ac terrena, vivere nequeat. Porrò sicut animæ, quæ per superiorum delectationum experimentum & sensū super se evectæ sunt, visibilia objecta nullo negotio contemnunt; ita, dum, divina providentia sic disponente, gaudium spirituale ab illis aufertur; hinc, quod ex una parte nullas consolationes terrenas habeant, ex alia verò nondum longo usu didicerint, veri solis reditū in patientia exspectare ipsis, videtur quod nec in cœlo nec in terra agant, & perpetua quadā in nocte, velut sepultæ, mansuræ sint: unde ad instar parvulorū ablactatorum, à suis uberibus avulsæ, languent, dolent, gemunt, molestæ & importunæ redduntur, ac maximè

erga

erga ſeipſas. Hoc ergo, eo in itinere de quo hic loquor, contigit cuidam è comitibus nomine Ganfredo Peronenſi, qui non ita pridem Dei ſeſe obſequio manciparat. Hic ergo derepentè redditus aridus, conſolatione ſpirituali deſtitutus, & tenebris interioribus obſeptus, in memoriam ſibi reducere incœpit, amicos quos in mundo habuerat, conſanguineos item, & facultates, quas jam nuper repudiarat, unde tam gravis eum tentatio cœpit invadere, ut, cùm eam exteriori vultûs & corporis compoſitione celare non poſſet, amicorum eius intimus illam facilè perceperit, unde blando ſermone & compellatione, in eius ſe colloquium inſinuans, in aurem ei inſuſurravit. Quid hoc eſt Ganfrede frater? cur præterquam ſoles, ita cogitabundus & contriſtatus es? Cui Ganfredus, alto ex animo ductis ſuſpiriis nunquã, inquit, quoad vivam, perfectè lætabor frater. Alter hæc audiens ſortem eius miſeratus, & fraterno motus zelo, communem utriusq; patrẽ adiit S. Bernardum, rem omnem ex ordine ei referens. Bernardus Ganfredi viſo diſcri-

discrimine, proximam est Ecclesiam ingressus, quò Deum pro ipso deprecaretur. Interea Ganfredus tristitiâ cor ejus premente & obsidente, caput in lapidem reclinans, obdormivit. Non multò post uterq; surrexerunt, ille ab oratione votorum factus compos: hic à somno, sed facie adeò hilari & ad lætitiam composito, ut amicus ille ipsius tam evidentem & repentinam in eo mutationem miratus, non potuerit eum non amicè reprehēdere ob ea quæ paulò ante ibi dixerat. Tum Ganfredus, si ante paulò nunquam me quoad vivam gavisurum dixi, jam è contra assero, nullam me unquam post hac tristitiam sensurum.

Is fuit tentationis pii huius viri eventus: qua in historia notare te velim, Philothea mea, primò Deum, ut plurimum iis qui obsequio suo primùm se dedicant, quendam cœlestium deliciarum prægustum & promulsidem dare solere, quo eos & à terrestribus voluptatibus avocet, & ad divinum amorem consectandum exstimulet; sicuti mater, quò parvulum suum ad ubera sugenda pelliciat, papil-

papillas illice melle illinere consuevit. Secundò, hunc ipsum bonum Deum subinde pro sapienti dispositione & providentia sua, consolationum nobis lac & mel auferre, ut hâc ratione velut ablactati aridum & solidiorem virilis cuiusdam devotionis, quæ spirituales desipientias & tentationes ferre didicerit, panem comedere assuescamus. Tertiò, nonnunquam vehementes quasdam tentationum tempestates, medias inter ariditates & sterilitates exoriri solere: ac tum viriliter contra has ipsas decertandum esse; neque à Deo eæ proveniunt ariditates: tamen magna sunt cum constantia & generosè ferendæ, quod ad nostri exercitium Deus nobis eas immittere soleat. Quartò, non debere nos unquam, quantumvis interna tædia & pressuræ intensa sint, prorsus animum abjicere, nec cum Ganfredo illo dicere: *Nunquam exinde ullam amplius lætitiam sentiam*: siquidē tenebrosa durante nocte exspectanda lux est, & vice versâ quātumlibet purâ serenitate spiritus gaudeat, nunquam dicere debere, *Nunquam contristabor, nec animum contraham*, quia, ut monet Sapiens, in die bono-

bonorũ nõ debemus immemores esse malorum; in adversis & laboribus semper speranda meliora; in prosperis verò timendum, unde tam in illis, quàm in his, nos coram Deo humiliare debemus. Quintò, singulare cùmprimis remedium esse, amico cuipiam spirituali à quo solatium & subsidium exspectemus, morbum & malum quo premimur, detegere.

Deniq; ut huic doctrinæ adeo necessariæ finem imponam, hoc animadverti, quemadmodum omnibus in rebus, ita & in his, Deum Opt. Max. & cacodæmonem inimicum nostrum diversa prorsus spectare, & discrepantes intentiones habere. Deus quippe per has ad insignẽ cordis puritatẽ, ad totalem proprii nostri commodi, quantum ad obsequium ipsius attinet, abnegationem, ad perfectam nostri ipsorum renuntiationem nos conatur perducere; at diabolus ad hoc connititur, ut animum nos despondere, & ad sensuales delectationes propendere & inclinare faciat, denique tam nobis ipsis, quàm aliis molesti & tædiosi simus: ut hâc ratione sancta devotio traducatur & infametur.

At,

At, si quæ tibi tradidi documenta, observes, perfectionem tuam, in eo quod durantibus hisce afflictionibus internis facies, exercitio maximopere inaugebis. Antequam vero huic tractatui finem imponam, unum hoc addam, nimirum, ipsas ariditates, sterilitates & tædia spiritualia interdum ab ipsa corporis indispositione locum habere, uti dum quis ob nimias vigilias, labores, jeiunia exhaustus, defatigatione, languido corpore, capitis gravedine, & aliis id genus infirmitatibus oppressus gemit; quæ licet propriè à corpore dependeant, spiritui tamen & animo, quod summa sit inter utrumq; coniunctio & vinculum, etiam nocent. Hoc ubi contingit, meminerimus semper plurimos virtutum actus, spiritûs & voluntatis superioris adminiculo exercere: nam esto universa anima nostra dormire, & sopore & lassitudine penitus oppressa videatur, non tamen ideo spiritûs nostri actiones Deo quàm maximè placere desinunt. Ideoque tunc temporis cum sponsa sacra dicere possumus: *Ego dormio, sed cor meum vigilat.* Et quemadmodum su-

pra

pra monui, licet hoc in exercitio, & sic faciendo, minus saporis & gustûs sentiamus, plus tamen in eo meriti est, & virtutis maioris occasio. Sed optimum tum remedium est legitimâ aliquâ recreatione & oblectatione honestâ corpus revigorare & sibi quodammodo restituere. Quapropter S. Franciscus ita fratres suos laboribus & austeritatibus corporalibus voluit incumbere, & talem in iis moderationem adhibere, ut per easdem spiritûs fervorem & vigorem non adobruerent.

Et hinc ipse generosus Pater Franciscus, (quod optime huic meo proposito quadrat) tempore quodam tam gravi fuit spiritûs tristitiâ, tædio & melancholia obrutus, ut non posset illam exterius non prodere: si enim cum Religiosis suis conversari volebat, minimè ad hoc se inducere poterat; si ab iis se subducebat, malum suum & tædium tunc sentiebat inaugeri: abstinentia & carnis maceratio spiritum obruebant, nullum denique oratio ei dabat alleviamentum. Biennio toto hoc in statu egit, adeò ut planè à Deo suo derelictus videretur: sed

sed tandem postquam magnâ animi humilitate gravem hanc concussionẽ & vexationem pertulisset, optatam animi serenitatem & quietem in momento ei Dominus restituit. Quod ideo retuli, ut hinc appareat, etiam maximos & singulares Dei famulos id genus vexationibus & afflictionibus interdum exagitari, ac proinde minores mirari non debere, si subinde in huiusmodi amaritudines & desolationes spiritûs incidant.

INTRODVCTIONIS PARS QVINTA.

Ea complectens exercitia & monita, quæ ad animam renovandam, & in devotione confirmandam conducunt.

CAPVT I.

Bona proposita per sequentia exercitia singulis annis sunt renovanda.

PRimum exercitiorũ horum punctum circa hoc versatur, ut cognoscamus & noverimus quanti illa sint

sint momenti. Etenim natura nostra humana, ob carnis nostræ fragilitatem, & in malum inclinationem, quæ nimirum animam aggravat & illam semper ad inferiora vergere facit, nisi illa quâdam bonorum quæ concipit propositorum violentiâ sæpè se in altum efferre conetur, facili negotio bonos suos affectus obliviscitur, & ab iisdē decidit; quēadmodū & aves statim in terram delabuntur, nisi alarum suarum libramenta & motus, ut hâc ratione volare pergant, identidem iterent ac multiplicent. Quapropter necesse est, carissima Philothea, bona quæ ad Deo serviendum fecisti proposita, sæpè repetere, & subinde renovare; ne fortè, si id facere negligas, ad priorem statum tuum, aut alium etiam multò pejorē, relabaris: nam spirituales lapsus, ut plurimùm, ad inferiorem ac profundiorē ejus locum dejiciunt, quàm erat is ex quo ad devotionem aliàs ascendimus. Nullum est horologium quantumvis benè libratū, quod non bis quotidiè, manè nimirum & vesperi, intendi & restitui ponderibus suis debeat: necesse præter hoc est, ut ad minimum semel in anno ipsum penitus

nitus

nitus & per omnia membra dissolvatur, ad rubiginem si quam contraxit; auferendam, ferramenta si laxata cōfractaque, restituēda, & ea quæ continuo usu detrita sunt, restauranda. Pari modo quisquis sedulò carum suum cor curare vult, & vere de eo sollicitus est, mane & vesperi in Deum illud per ea quæ supra notavi exercitia debet intendere, præterea statum illius sæpius examinare, ipsum restituere ac resarcire; deniq; saltem semel in anno illud quodammodo per partes diffuere ac dissolvere & eas singulas accuratius inspicere, omnes inquam illius affectiones & passiones, ut, quotquot in eas irrepsêre, defectus restauret ac reparet. Et sicuti horologus unguine quodam tenuissimo & mollissimo omnes horologii sui rotas, foramina, vertebras & mobilia inungit; ut motus illius fiat suavius, & minùs rubiginem ferramenta contrahant; sic devotus, postquam cor suum hoc pacto per partes excusserit & inspexerit, quò bene ipsum renovet, sacramentis Confessionis & divinissimæ Eucharistiæ illud oportet inungat. Hoc quippe exercitium vires

tuas diuturnitate temporis nonnihil collapſas reſtituet & revigorabit, animum calefaciet, ac bona tua propoſita revireſcere, & ſpiritûs tui vires faciet refloreſcere.

Priſci Chriſtiani ipſo quo Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti baptiſmus, anniverſariâ celebritate in Eccleſia recolitur, die hoc facere quàm diligentiſſime ſolebant: tum quippe, ut ſanctus Gregorius Nazianzenus teſtatur, profeſſionem & proteſtationes hoc in Sacramento fieri ſolitas ſolenni ritu renovabant. Idem & nos faciamus, cariſſima Philothea, quàm lubentiſſime ad hoc nos prius diſponentes, & dein quàm diligentiſſime hoc exercitium obeuntes.

Poſtquam ergo, ex patris tui ſpiritualis præſcripto, conveniens & idoneum ad hoc tempus delegeris, ac ſolitudinem, ſive ſpiritualem, ſive etiam realem, majorem ſolito colere jam decreveris, ſuper ſequentia puncta, juxta modum & methodum, quam in ſecundi Libri parte tibi præſcripſi, unam, duas, ſive etiam tres meditationes inſtitues.

CAPVT II.

Expenditur quantum Dei sit beneficium, quòd nos ad suum servitium vocârit, iuxta protestationem superius positam.

CONsidera primò protestationis tuæ puncta. Primum est, quòd peccatum mortale in perpetuum deserueris, rejeceris, detestata sis, & renuntiaris. Secundum, quod animam, cor, corpus tuum, & quidquid ad illa ullo modo pertinet, Dei amori & obsequio dedicâris & consecrâris. Tertiùm, quod si fortè in aliquod opus malum te contingeret labi, mediante Dei gratiâ quamprimùm resurgeres. An non hæ pulchræ, iustæ, dignæ, & generosæ sunt resolutiones & proposita? Intra temetipsam ergo cogita, quàm hæc protestatio sancta, rationi consentanea & optabilis sit.

Secundò considera, cuinam hanc sponsionem & protestationem feceris. Deo, inquam; si enim sponsio æqua & cum ratione coincidens homini facta ad fidem præstandā & liberandā nos obligat, quantò magis illa quæ facta est Deo. Dicebat David: *Tibi dixit cor meum;*

meum; eructavit cor meum verbum bonum tibi, non obliviscar tui in æternum.

Tertiò perpende, corā quibus sponsionem hanc feceris: videlicet coram universa curia cœlesti, etenim Beatissima Virgo, sanctus Ioseph, Angelus tuus Custos, S. Ludovicus Rex, omnis illa Beatorum multitudo te intuebantur, & super verba tua spiritum gaudii & approbationis aspirabant, & ineffabilis cuiusdam amoris oculis, cor tuum carum Salvatoris Iesu pedibus prostratum, quod illius sese obsequio mancipabat respiciebant. Vnde peculiari quodam gaudio omnes cœlestis Ierusalem cives tunc plaudebant & exultabant; cuius ipsi hodie etiam commemorationem & memoriam facient, si sincerè & ex corde bona tua proposita renoves.

Quartò, considera, quibus protestationem tuam modis feceris. Quam ergo tibi Deus Opt. Max. illo in tempore benignus fuit! sed dic mihi in veritate, an non dulcibus Spiritus S. provocationibus & invitationibus ad hoc faciendum pellecta fuisti; an non funes, quibus cymbulam tuam Deus ad salutarem hunc portum attraxit, fuêre amoris & charitatis? quomodo

divino saccaro suo, sacramentis inquam, piâ lectione, & oratione, ipse te adescavit & allexit? Dormiebas, ah! Philothea mea, & Dominus super te excubabat, cogitationes pacis super cor tuũ cogitabat, & meditationes amoris propter te meditabatur.

Quintò considera, quo te Deus tempore ad singulares has resolutiones faciendas attraxerit, scilicet in ætatis tuæ flore. Hem! quanta felicitas tempestive & citò addiscere id, quod non possumus scire nisi nimis serò! S. August. cùm anno ætatis trigesimo à Deo vocatus esset, hoc modo exclamabat: *O antiqua pulchritudo, quàm te serò cognovi? Eheu! videbam te, & tamen non considerabam te.* Tu verò meritò dicere poteris: O antiqua dulcedo, cur te citius non gustavi aut cognovi? Et tamen, ne tum quidem fortè eam nosse promerebaris, ac proinde agnoscens, quantam tibi Deus gratiam, te à juventute tua ad se trahendo fecerit, dicito cum Davide: *Deus docuisti* & illustrasti *me à iuventute mea, & usque nunc pronunciabo* misericordiam tuam. Sin autem in senectute tua te vocaverit, Philothea, gratia Dei est, quod post-

postquam annos tuos priores ita perperam & pravè traduxisti, nihilominus ante mortem tuam te vocaverit, & miseriæ tuæ cursum inhibuerit: tunc, cùm si in eodem ulterius perrexisses, in æternum perjisses misera & miserabilis.

Sextò considera vocationis huius effectus, & reperies haud dubiè egregias & salutares in te mutationes, si quod modò es, cum eo quod olim fuisti, compares. An non felicitatis cuiusdam in numero reponis, quod per orationem cum Deo jam colloqui nôris, quod eum amandi desiderium ac propensionem habeas, quod multas à quibus oppugnabaris & inquietabaris, passiones edomueris, & ad quietem composueris, quod per multa peccata & conscientiæ turbam ita evitaveris, quod deniq; toties sacræ sis communionis facta particeps, & ad suprêmum æternarum gratiarum fontem, unione quâdam intimâ cum eo factâ, accesseris? quod antea toties non fecisses. An non hæ eximiæ & singulares quædam gratiæ sunt! quæ pondere sunt sanctuarii ponderandæ, Philothea: etenim manus Domini

fecit hæc omnia. *Dextera Domini*, ait Psaltes: *fecit virtutem*, *dextera Domini exaltavit me non moriar*, *sed vivam*, *&* *narrabo* corde, ore & operibus mirabilia bonitatis eius.

Post omnes has considerationes, quæ, uti vides, plurimos bonos & pios affectus suggerunt, cum gratiarum actione & ferventi quâdam oratione, quâ profectum nostrũ inaugeri petamus, finiendum est, & sum̃a cum humilitate & in Deum fiducia inde surgendũ; hoc observando ut propositorum renovationem & vim post secundum exercitii huius punctũ faciamus.

CAPVT III.

Animæ nostræ status examinandus, & videndum quem in vita devota progressum fecerit.

SEcundum hoc exercitii punctum paulò longius est. Non autem id totum simul, & continuato actu peragendum, sed per partes & divisim; ut nimirum primò examines quomodo te gesseris erga Deum; secundò, quomodo erga teipsam; tertiò, quomodo erga proximum; quartò denique, quomodo sese habeant passiones & affectus

affectus, Opus præterea non est, uti nec expediens, ut flexo genu examen hoc instituas, nisi fortè sub eius initium, & in fine, cùm de affectibus agitur. Alia eius puncta utiliter facere potes obambulando, quin etiam utilius, in lecto decumbendo, si aliquantisper ibi insomnis agere & vigilare possis: sed ut prout oportet id facias ea antè diligenter prælegeris necesse est. Requiritur tamen, ut totum hoc secundum punctum, ad summum tribus diebus & duabus noctibus absolvas, ex unaquaque die & nocte horam aliquam, id est, aliquantum temporis, prout tibi commodum erit & expediens, tibi seligendo. Si enim hoc exercitium non nisi temporibus valdè disjunctis, & à se nimiùm remotis fieret, robur suum amitteret & nimiùm languidas operationes ederet. Post singula examinis puncta notabis quain re te defecisse deprehendes, & ubinam erres & impingas, & quæ præcipuè impedimenta hactenus senseris, quo te deinde, ad consilium capiendum, propositum bonum faciendum, & spiritum tuum corroborandum, alteri declarare possis. Esto necesse non sit ut quibus diebus hoc exercitium &

alia obibis, penitus & absolutè te ab omni hominum conversatione sequestres; aliquo modo tamen ab illa te avoces oportet, maximè circa vesperam, quò & tempestiviùs cubitum concedere, & corporis æquè ac spiritûs quietem, considerationi pernecessariam captare queas. Per diem verò frequentes ad Deum, Beatam Virginem, Angelos & universos cœli cives aspirationes identidem faciendæ sunt. Necesse deniq; est, ut omnia ex corde, Dei & perfectionis propriæ amante fiant. Vt autem examen hoc benè debitoq; modo instituatur.

Constitue te primò coram Deo. Secundò, Spiritus sancti opem invoca, lumen & claritatem ab eo, ad te ipsam cognoscendam, postulans, unà cum sancto Augustino, qui in spiritu humilitatis sæpè ad Deum clamabat: *Domine noverim te, noverim me*, & cum sancto Francisco, qui Dominum interrogabat dicens: *Quis es tu Domine? & quis sum ego?*

Protestare quoq; ideo te profectum tuum inquirere & notare nolle, ut intra temetipsam ob eum stolidè tibi complaceas & gaudeas, sed tantùm ut in Deo

in Deo exultes; neq; ut inde glorieris, sed gloriam omnem Deo ascribas, eiq; propterea gratias agas.

Protestare te, si (uti præsumis) parùm te profecisse, aut potius defecisse & recessisse, deprehendas, propterea animum nullatenus abjicere, vel per aliquam pusillanimitatem aut inertiam nolle refrigescere, imò è contra, animum maiorem te capere, magis te animare teque humiliare, & mediante Dei gratiâ defectibus mederi velle.

Hoc facto, suaviter & tranquillè considera & examina, quomodo usque in præsentem horam, erga Deum, proximum, & temetipsam te gesseris.

CAPVT. IV.

Animæ status examinatur, quomodo se erga Deum gesserit,

QVomodo est cor tuum erga peccatum mortale animatum? firmumne & solidum propositum fecisti ad nunquam ipsum, quacunque demum de causa admittendum? Hoccine propositum duravit jam inde à prima protestatione tua usq; ad tem-

pus præſens? In hoc autem propoſito vitæ ſpiritualis fundamentum cõſiſtit.

Secundò, quo eſt cor tuum modo erga Dei mandata affectum? eàne tibi videntur bona, ſuavia, grata? Cuius, ô filia, guſtus bonus eſt, & ſtomachus ſalubris, bonos is cibos quærit, & noxios reijcit.

Tertiò, quo eſt cor tuum modo erga peccata venialia affectum? non poſſumus quidem planè iis carere: ſed eſtne aliquod erga quod ſpeciali modo inclines? quod autem longè foret deterius, eſtne aliquod erga quod affectu & amore feraris?

Quartò, qualiter eſt cor tuum erga exercitia ſpiritualia diſpoſitum? eàne amas & magnifacis? an non illa tibi tædioſa & gravia ſunt? non alienior ab iis es animo? Erga quod magis aut minùs propendes? Verbum Dei audire vel legere, de Deo loqui, meditari, & ad eum aſpirare, peccata confiteri, ad ſacram ſe communionem diſponere, & eam adire, affectus reprimere; quidnam ex illis eſt, quod animo & affectui tuo repugnet? Et, ſi quid deprehẽdas, erga quod cor tuum minorem

rem inclinationem ſentiat, examina, undè prava illa inclinatio & averſio veniat? & quænam illius ſit cauſa.

Quintò, quale eſt cor tuum erga ipſum Deum? anne gratum ei eſt, Dei ſui recordari? an ex eiusdem recordatione ſingularem quandam percipit dulcedinem? *memor*, inquit Propheta, *fui Dei mei, & delectatus ſum.* Sentisne in corde tuo quandam ad Deum diligendum facilitatem, nec non peculiarem quendam guſtum in amore hoc deguſtando? An non gaudet cor tuum & exultat, dum de Dei bonitate, immenſitate & dulcedine recogitat? num etiam medias inter mundi occupationes & vanitates, Dei tibi memoria nonnunquam occurrat, & an tunc reliquæ cogitationes ei non cedant? num cor tuum ipſa occupet? num cor tuum in partem illius tibi videatur propendere, & ei quodammodo obviam procedat? ſunt quippe animæ, quibus hoc ſolenne & commune eſt.

Si cuiuspiam uxoris maritus è longa peregrinatione domum redeat, mox ut illa illius reditũ percipit & vocem audit, eſto variis tunc occupationibus diſti-

 diſti-

distineatur, atq; etiam vehemens aliqua earum cogitatio & reflexio mentem illius tum occupet; cor tamen eius liberum retineri nequit, sed reliquas omnes cogitationes à se excludit, quod de marito cogitet. Simili modo animæ Deum perfectè amantes, esto, dum Dei recordatio illis incidit, impeditissimæ per alia negotia sint, nihilominus ad reliqua omnia vix advertunt, & eorum sensum propè omnem amittunt, idq; præ gaudio quod ex eo quod amicam illam recordationem sibi rediisse vident, in animo sentiunt. Et est hoc valdè bonum signum.

Sextò, quale est cor tuum erga Iesum Christum Deum & hominem? anne jucundum tibi est apud illum versari? Apes libenter apud & circa mel agunt, & circa putiscentia corpora crabrones: ad eundem modum sanctæ piæq; animæ gaudent apud Dominum Iesum versari, tenerrimoque quodam erga eundem amorem feruntur at improbæ & negligentes, vanitatibus interesse.

Septimò, qualiter erga Beatam Virginem, Sanctos & Angelum tuum custodem

ſtodem affecta es? valdene eos diligis? peculiaremne in favore illorum fiduciam ponis? placentne tibi eorum imagines, vitæ, & præconia?

Octavò, quod ad linguam attinet, quò de Deo tuo modo loqueris? annetibi iucundum & placet benè de eo, pro conditione & talento tuo loqui? volupéne tibi eſt hymnos & cantica ſpiritualia canere?

Nonò, quod ad opera, cogita, num exteriorem Dei gloriam cordi habeas, & gaudio tibi ſit aliquid ad honorem ipſius facere: qui enim Deum amant, unà cum Deo domûs illius decorem diligunt.

Vide, an notare poſſis, aliquem te propter Deum affectum reliquiſſe, & rei alicui renunciâſſe: etenim bonum amoris ſignum eſt, aliqua ſe re in gratiam illius quem diligimus privare, quid ergo propter Deum hactenus deſeruiſti & renunciaſti?

CAPVT V.

Examinatur animæ status erga seipsam.

PRimò, quomodo amas teipsam? an non plus æquo propter hunc mundum te amas? Id si fiat, semper in eo remanere desideras, & summâ contentione conniteris, ut hac in terra rem tuam constabilias: at si te ames propter cœlum, desiderabis aut saltem facilè annues, nec abnues hinc excedere eo tempore & horâ quo Deo te videbitur ex hac vita & mũdo educere.

Secundo, rectumne in amore tui ordinem servas? nam per solum inordinatum nostri ipsorum amorem destruimur. Porro ordinatus amor exiget, ut plus animã diligamus quàm corpus, plus virtutibus, quam alteri rei cuipiam comparandæ insistamus, majorem denique honoris cœlestis, quàm terreni & caduci rationem habeamus. Cor benè rectéque ordinatum sæpius intra semetipsum dicit. Quid dicent Angeli si tali de re cogitent; quàm, quid de eo dicent homines?

Tertiò, quomodo cor tuum diligis? annon grave tibi est illi in suis ægritudinib9 inservire? illi succurrere, eheu! & ut ei succurratur curare teneris, quã do ipsum suis à passionibus exagitatur & opprimitur, & propterea cætera omnia negligere.

Quartò, quàm te coram Deo facis? nihil certè, neque enim magna est in musca humilitas, quod sese intuitu montis nihili faciat; uti nec in aquæ guttula, quod parvi se ducat cum oceano comparata; uti nec in scintilla, quod pro nihilo se reputet cum sole collata. Verùm in hoc sita humilitas est, quod aliis nos minimè anteponamus, aut digniores æstimemus, imò nec aliis anteferri velimus, quomodo verò hac in re te gessisti?

Quintò, quoad linguam: an non hac re te jactas, aut alia? an non, dum de teipsa sermo incidit, tibimet adularis & plaudis?

Sextò, quoad opera: an non recreationes eas consectaris quæ valetudini tuæ contrariæ sunt, & noxiæ? recreationes, inquam, vanas & inutiles; item nimias vigilias sine causa & alia id genus.

CAPVT VI.

Examinatur animæ nostræ status erga proximum.

AMore dulci, tranquillo forti, constanti & continuo, & quidem ante & super omnia, amandus est maritus & uxor, quod hunc Deus amorem præcipiat & id fieri iubeat. Idem de prolibus, cognatis, & consanguineis, quin & amicis, pro graduum & ordinum proximitate, dicendum est.

Sed ut in genere loquar, qualiter cor tuum, erga proximum dispositum & affectum est? amasne illum toto ex corde, & quidem propter Deum? Quod ut benè internoscas, tibi proponas oportet quosdam valdè tetricos, morosos & molestos. Erga hos namq; ipse in proximum amor exercetur; & magis adhuc erga eos qui malum nobis faciunt & inferunt, sive facto id fiat, sive verbis. Vide & examina, num cor tuum quoad illos nullius sit culpæ conscium, & num magnam in illis diligendis intra te ipsam repugnantiã & contradictionẽ sentias.

Esne

Esne proclivis & facilis ad sinistrè de proximo loquendum, atque inprimis de iis qui te non diligunt? num proximo, sive directè, sive indirectè, damnum aut injuriam ullam infers? dummodò vel parum rationis & judicii habeas; statim id advertes.

CAPUT VII.

Examinantur animæ nostræ affectus.

PUncta hæc, in quorum examinatione spiritualis quem fecimus profectus cognitio sita est, sic explicando diffusius extendi: nam quod ad examen peccatorum spectat, id proprium est eorum qui de progressu in spiritu non admodum solliciti sunt, dum cōfessionem instituere volunt.

Non est porro necesse, ut anxiè in singulis his articulis disquirendis nos torqueamus; sed suaviter hoc examen fiat; considerando quo in statu cor nostrum quoad illa, iaminde à postrema nostra resolutione & proposito fuerit: & quosnam notabiles defectus in ipsis commiserimus.

Sed

Sed ut omnia illa velut in compendium redigantur, examen hoc solùm circa passionum nostrarum statum institui potest. Et si fortè grave & molestum nobis sit, ita singillatim omnia (uti dictum est) excutere & considerare, sic nos examinare possumus; quales fuerimus, & qualiter nos gesserimus.

In amore nostro, erga Deum, proximum, & erga nos ipsos.

In odio nostro, erga peccatum quod in nobis deprehendimus, & erga id quod in aliis apparet: nam tam huius quàm illius exterminationem velle debemus.

In desideriis nostris, quibus aut facultates & opes, aut voluptates, aut honores habere desideramus.

In timore periculorum peccati, & jacturarum bonorum huius mundi, si nimirum plus æquo huius jacturam timuerimus, & illius æquò minùs.

In spe, fortasse plus æquò in hoc mundo & in creaturis, & minùs in Deo ac rebus æternis collocata.

In tristitia, si ea nimia fuerit propter res vanas & transitorias.

In gaudio, si nimiũ id fuerit, & pro rebus indignis ob quas gaudeamus.

Quales demum affectus cor nostrũ præpediant, quæ ipsum passiones occupent: in qua potissimum defecerit aut impegerit.

Ex animæ namq; passionibus de illius statu optima fieri potest conjectura, unam post aliam inquirendo & excutiendo. Nam sicuti fidicen omnes testudinis suæ chordas digitis explorans, eas quas dissonas & discrepantes reperit, reliquis attemperat, illas vel intendendo, vel remittendo; sic si postquam amorem, odium, desiderium, spem, tristitiam, gaudium animæ nostræ exploravimus, eas pro carmine quod modulari volumus gloriæ inquam Dei, dissonantes comperiemus, mediante illius gratiâ, & bono Patris nostri spiritualis accedente cõsilio, ad concordiam & harmoniam eas adducere poterimus.

CAPUT VIII.

Affectus quidam sunt post examen hoc excitandi.

VBi ergo leniter & suaviter unumquodq; examinis punctũ jam examina-

animaveris, & quomodo in singulis constituta fueris deprehenderis, affectus hoc modo excitabis.

Gratias age Deo de aliquantula illa emendatione, quam in vitæ tuæ statu jam inde ab ultimo tuo proposito deprehendisti, & fatere, solum misericordiæ illius eam ascribendam esse, qua in te, & pro te, eam est operata.

Valde te coram Deo humilia; & agnosce, quod si forte non multùm progressa fueris, ex tuo id defectu, accidisse; eò quod nec fideliter, nec generosè, nec constanter, iis quas tibi tum in oratione, tum alibi, dedit inspirationibus, illustrationibus & nutibus responderis.

Promitte te in perpetuùm, illum ob præstitas tibi gratias ac misericordias, ut te ex inclinationibus tuis ad aliquantulam hanc emendationem perduceret, deprædicaturam.

Veniam illum roga, quod tam infidam & perfidam te in illius inspirationibus respondendo exhibueris.

Offer illi cor tuum, ut plenũ ipsum in id sibi ius & imperium vendicet.

Illum ora, ut exinde te per omnia fidelem faciat.

Sanctorum, Beatæ Virginis, Angeli Custodis, Patroni tui, B. Ioseph, & aliorum patrocinium implora.

CAPVT IX.

Considerationes quædam ad bona nostra proposita renovanda accommodæ proponuntur.

POstquam examen hoc debitè peregisti, & cum perito prudentiq; consultore de defectibus tuis, deque eorum remediis consuluisti, sequentes considerationes usurpabis, & quidem singulis diebus unam, per modum meditationis, dedicatum orationi tuæ tempus ei impēdendo & dedicando, & quidem eandem semper methodum, quoad præludia & affectus servando, quam in primæ partis meditationibus adhibuisti & secuta es. Ante omnia porro in Dei præsentia te constituendo, illius gratiam implorabis, quod te in sancto eius amore & obsequio constabilias & solides.

CAPVT X.

Consideratio prima de animarum nostrarum dignitate.

PErpende animæ tuæ dignitatem & eminentiam, utpote quæ intellectum habet, qui non solùm mundum hunc visibilem, quantus, quantus est, cognoscit, verum etiam novit & intelligit, & Angelos, & cœlum, adhæc & Deum esse, eumque supremum, optimum ac ineffabilem; item æternitatem esse; insuper quidnam ad benè invisibili hoc mundo vivendum, ad Angelorum in cœlo contubernium acquirendum, Deoquè in æternùm fruendum necessarium est.

Habet præterea anima tua voluntatem planè liberam & nobilem, utpote quæ Deum amare potest, & eum in seipso non odisse. Vide, quàm cor tuum sit generosum, & quod sicut apes in nulla re putrida pedem figunt, at solos flores cōsectantur; ita cor tuum nullam nisi in solo Deo habere requiem possit, & nulla creatura ipsum satiare queat.

Repete tecum ipsa audacter cogitatione çarissimas & dulcissimas recreationes

tiones & oblectationes, quibus aliquando perfusa es, & in quibus cor tuum requiem invenit: & sincerè veréque iudica, an non hæ molestissimam quandã inquietudinem, solicitas cogitationes, & importunas anxietates & curas in se continuerint; quibus cor tuum undiq; angustiatum & lancinatum verè miserabile erat.

Cor nostrum, eheu! dum creaturas impensè, & avidè consectatur, efflictim & anxiè in illas ruit, dum suo in illis desiderio & appetitui planè satisfieri posse putat: sed, mox ut eas iam habet & fruitur, videt omnia velut frustra esse, ac nullâ omninò re sese posse satiari, Deo minimè permittente ut ullum cor nostrum locum inveniat in quo securè requiescat; uti columbæ ex arca Noë egressæ olim contigit, quoad Deum suum, à quo egressum est, denuò revertatur. Ah, quàm naturalis & nativa cordis nostri pulchritudo est; cur ergo ipsum invitum & reluctans creaturis famulari compellimus?

Sic ergo animam tuam compellare poteris: Potes, ô anima mea, Deum intelligere & velle, cur ergo rei alicui quæ eo minor sit, consectando & appetendo

tendo incumbes? æternis, & æternitati intendere: cur ergo momenta & momentanea avidè, adeò captabis? unde hoc inter alia filius prodigus deplorabat, quod, cùm in domo & mensa paterna afflueret, deliciis & regifice refici posset, siliquas comederet cum suibus. Tu es, anima mea Dei capax, eumq; comprehendere & habere potes; væ ergo tibi, si quâre, quæ eo minor sit contenta sis. Animam tuam in hac consideratione quàm maxime exsuscita & æstimula, ostende illi, quod æterna & æternitate digna sit, ac proinde huius occasione ei animum addito.

CAPVT XI.

Consideratio secunda, de virtutum præstantia.

Considera, virtutes & devotionem solas, plenum & perfectum, hoc quidem in mundo, animæ tuæ afferre gaudium posse, & ipsam satiare. Vide, quàm eæ sint pulchræ: Virtutes ergo cum vitiis, quæ ipsis contraria sunt, velut in bilance appende & compara: quanta est in patientia suavitas, intuitu

intuitu & respectu vindictæ, quanta in benignitate, si cum ira & indignatione comparetur; quanta in humilitate, si arrogantiam & ambitionem intuearis; quanta in liberalitate, avaritiam si inspicias; quanta in charitate, injuriæ collata; quanta in sobrietate deniq;, si luxum & crapulam & opponas.

Hoc quippe virtutes admirabile & consideratione dignum habent, quod incredibili quâdam suavitate animã, jam exercitæ; delectent & repleant, cum vitia è contra eam tristem & malè habitam relinquant, cur ergo hanc nobis dulcedinem comparare non studebimus.

Quisquis è vitiis nonnisi parùm habet, quietus ac contentus non est; qui verò multùm etiam inquietus: at è virtutibus qui vel modicum habet, quietem etiam ac recreationem habet, & quò longius progreditur, semper sentit majorem. Quam, ô vita devota pulchra, jucunda, grata & suavis es! Tu tribulationes dulcoras, & desolationes etiam suaves, sapidas & optabiles reddis: sine te bonum sit malum, & voluptates plenæ inquie-

tudine, molestia ac defectibus. Quis te nosset, dicere cum Samaritano posset: *Domine da mihi hanc aquam*; quàm aspirationem S. Mater Teresa de Iesu, & sancta Catharina Genuensis, diverso licet intuitu ac occasione sæpius in ore habebant.

CAPVT XII.

Consideratio tertia ab exemplo Sanctorum.

Considera sanctorum omni in genere hominum & vitæ exemplum, quid hi non fecêre quo Deum diligerent; eiusquè clientes & amici fierent? Considera illos Martyres suis in propositis ac resolutionibus insuperabiles quos hi non, ad eadem constanter exequenda, cruciatus ac tormenta subière? atq; inprimis illustres & inclytas illas virgunculas super lilia puritate candidas, super rosas charitate rubicundas; quarum hæ duodecimo, tertiodecimo, & quintodecimo, illæ vigesimo quinto ætatis anno sexcenta suppliciorum genera perpeti maluêre, quàm à suo non fidei modo profitendæ, sed devotionis etiam suæ exercendæ proposito, vel latum unguem deflectere: dum hæ quidem, ne vir-

ne virginitatis florem amitterent, illæ, quod ab afflictis Christianis obsequium præstando, suppliciis affectos consolando, & vita defunctos sepulturæ tradendo cessare nollent, mortem non dubitarunt oppetere. Quantam, Deus bone! sexûs hic fragilis similibus in rebus & occasionibus constantiam & generositatem prætulit?

Intuere tot Confessorum millia, quanta illi constantia & robore mundum hunc contempsere! quàm suis in resolutionibus & propositis invincibiles extitere! nihil quidem eos ab iisdē divertere aut avocare potuit, sine ulla restrictione & limitatione eadem sunt amplexi, ac sine ulla exceptione ad finē usq; in iisdem perseverârunt. Quid non sanctus Augustinus de matre sua Monica scribit? qua illa constantia & intensione, suum Deo in coniugali æquè ac viduali statu serviendi propositum est prosecuta? quid non sanctus Hieronymus de carissima filia sua Paula, idque tot inter casus, tot adversitates, & rerum humanarum vicissitudines? Quid autem ipsi, tam præclara ante oculos ha-

bentes exempla, non præstemus? Erant id quod sumus, eiusdem Dei causâ id faciebant, & easdem propter virtutes: quid ergo idem in nostro statu, & juxta vocationem nostram; quo propositum & sanctam protestationem nostram constanter urgeamus, præstamus?

CAPVT XIII.

Consideratio quarta, de amore quo Redemptor noster Iesus nos est prosecutus.

CONsidera amorem, quo Dominus noster Iesus Christus, tam multa & varia in hoc mundo pertulit, & monte Caluariæ. Amor hic te unam respiciebat, & omnibus illis cruciatibus & laboribus bona à Deo patre cordi tuo obtinebat proposita & protestationes, simul quoq; quidquid tibi est ad proposita illa conservanda, fovenda, corroboranda, & perficienda necessarium. Quàm, ô resolutio & propositum, res es pretiosa, cùm tali sis matre, passione inquam Domini mei Iesu Christi progenita! quàm te anima mea charam habere debet & com-

complecti, cùm Iesu meo tam chara exstiteris. Tu, ô Salvator animæ meæ mortuus es, quò mihi resolutiones & proposita mea comparares, gratiam ergo mihi præsta, ante ut moriar quàm eisdem excidam aut amittam.

Vides, Philothea mea? certum est, Domini nostri Iesu Christi, cor, jam inde ab arbore crucis tuum intuitum esse & dilexisse: & per hanc dilectionem omnia illi bona obtinuisse, quæ unquam es habitura, atq; inter cætera nostra proposita & resolutiones. Vnde, quotquot sumus, dicere cum Ieremia Propheta, Philothea, possumus: *Antequam essem, Domine, videbas me, & nomine meo compellabas me.* quod divina illius bonitas, in amore & misericordia sua, verè omnia tam generalia, quàm particularia salutis nostræ media & consequenter proposita nostra disponeret & præpararet. Verè quidem, nam quemadmodum mulier prægnans, cunas, fascias, lineam puerperii supellectilem, quin & nutricem proli quam sperat, præparat, esto ea nondum in lucem edita sit: ad eundem modum Redemptor noster Iesus, cùm bonitas illius te velut in

utero haberet, & te imprægnata esset, & ipse saluti te parere, ac filiam suam facere vellet, jam inde in arbore crucis præparabat, quidquid tibi & cunis tuis spiritualibus necessarium erat, linteamina & fascias tuas; nutricem quoque tuam & quidquid ad beatitudinem & felicitatem tuam ullo modo expediebat; omnia inquam media, invitationes, & gratias, quibus animam tuam allicit, provocat, conducit, & ad perfectionem suam attrahere conatur.

Quàm hoc, Deus bone, profundè memoriæ nostræ deberemus insculpere? Fierine potest, me à Domino meo Iesu derelictam fuisse & quidem tam suaviter, ut mei particulatim, & in omnibus illis modis & casibus quibus me ad se invitavit & allexit, recordari non sit dignatus? quàm ergò & quomodo omnia illa diligere, complecti, & in nostram nos utilitatem convertere oportet? Est hoc certè cogitatu quàm suavissimum, benignissimum & amantissimum Dei mei cor Philotheæ recordabatur, eam diligebat, milleq; ei salutis media & vias procurabat, tanquam si nulla in mundo anima extitisset, cuius is memo-

riam

riam haberet & curam, perinde ac sol unam terræ partem illustrando non minus illam illustrat, quàm si nullam aliam, & non nisi illam solam illustrare: eodem modo Redemptor noster Iesus ita omnium filiorum suorum curam habebat, deq; iis solicitus erat, ut de unoquoq; nostrûm ita cogitaret, tanquam si de reliquis omnibus non cogitasset, sed eos neglexisset. *Dilexit me*, inquit Apostolus, *& tradidit semetipsum pro me:* quasi dicat, pro me solo ita impensè, tanquam si pro reliquis omnib9 nihil penitus præstitisset. Hoc animæ tuæ insculptum esse debet, Philothea, ut, quod fecisti propositum, utpote quod Salvatoris nostri cordi adeo carum exstitit & pretiosum, diligas; carum habeas, & foveas.

CAPVT XIV.

Consideratio quinta, de æterno Dei erga nos amore.

CONsidera æternum, quo te Deus Opt. Max. prosecutus est amorem, nam etiam antequam Dominus noster Iesus Christus, in quantum homo, in cruce pateretur, divina illius Majestas in suprema sua bonitate te sibi proponebat, & sumo te amore proseq; batur.

At quando primùm te amare incœpit? Tum, cùm cœpit esse Deus, quando autem incœpit esse Deus? nunquam: semper quippe fuit, sine principio, & sine fine, proinde etiam semper, ab omni æternitate te dilexit. Hinc jam inde ab eo tempore quas tibi præstitit, gratias & favores, præparabat. Quamobrem per Prophetam ait: *Charitate perpetuâ dilexi te, & ideo attraxi te miserans*, quod tam tibi in particulari quàm aliis omnibus, in genere ait. Ergo inter alia, cogitavit & præparavit, ut quæ ad illi serviendum concepisti proposita, te concipere faceret.

Qualia ergo, Deus bone; sunt hæc proposita, ut quæ Deus jam inde à sua æternitate decrevit, præmeditatus est, & sibi objecit! quàm ergò nobis illa debent esse chara & pretiosa? quid nô subire nos oporteat potiùs, quàm vel latum ab illis unguem recedere? imò ne quidem, esto etiam totum terrarũ orbem intercidere oporteret, nam ne totus quidem orbis quantus quãtus est, cum animæ unius valore & pretio potest æquiparari, anima porro sine nostris resolutionibus & pro-

positis

positis nihil omninò est, & nullius momenti.

CAPUT XV.

Generales super præcedentibus considerationibus affectus, ac simul exercitii huius conclusio.

VOs, ô illustria & chara proposita, estis præstãs illa vitæ arbor, quam suâ Deus meus manu in cordis medio plantavit, quamq; suo Redemptor meus sanguine, quò fructum aliquem producat, irritare cupit. Sexcentas potius perferam mortes, quàm ut ab ullo vos turbine ventove eradicari sinam. Certè neque vanitas, neq; deliciæ, non divitiæ, non tribulationes à meo me proposito facient recedere.

Sed tu, ô Domine, arborem hanc pulchram plantasti, & in paterno sinu tuo pro horto meo reservasti. Ah quã multæ sunt animæ quibus hanc tu benevolentiam & beneficium non exhibuisti? quomodo me ergo unquam satis coram tua misericordia humiliem?

Si vos, ô illustria & sancta proposita, ego conservem; vos me conserva-

bitis; si in anima mea vivatis, anima vivet in vobis. Æternum ergo vivite, ô sancta proposita, quæ in Dei mei misericordia fuistis æterna: æternum in me manete & vivite, & nunquam ego vos deseram.

Post hos affectus excitatos, disquire & dispone in particulari apud te ipsam media, quæ ad cara hæc proposita cōservanda requiruntur, & coram Deo protestare & propone, fideliter te iis uti velle, uti sunt frequens orationis, sacramentorum, bonorum operum usurpatio, defectuum in secundo puncto perspectorum emendatio, pravarum occasionum evitatio, eorum, quæ tibi quo ad hoc suggerentur bona cōsilia, amplexatio.

Hoc peracto, tanquam si novum spiritum jam attraxisses, novumq; robur collegisses millies protestare te in propositis & resolutionibus tuis remanere velle? & tanquam si cor, animam, & voluntatem tuam in manibus haberes, Deo illam dedica, consecra, sacrifica & immola, nunquam exinde amplius eam te repetituram protestans, sed in divinæ ipsius Majestatis manu eam relicturam, quo illius præcepta & volun-

voluntatem in omnibus & per omnia exequaris. Deum roga, ut te planè innovet & totam renovet, tuæq; novæ protestationi benedictionem suam addat, ipsamq; corroboret. Invoca quoque patrocinium & opem B. Mariæ Virginis, Angeli Custodis, S. Ludovici, & aliorum Sanctorum.

Corde sic excitato & inflammato, ad Patris tui spiritualis pedes te abjice, & primaria, gravissimaq; quæ te jam inde ab ultima confessione tua commisisse deprehendes, peccata confitere, & eodem modo eorundem absolutionem admitte, quo priorem protestationem quoq; tuam coram eo pronuntia, & manu tuâ signa. Deniq; cor tuum jam renovatum principio & Salvatori suo, sanctissimo inquam Eucharistiæ Sacramento, fac unias.

CAPUT XVI.

Quales post hoc exercitium peractum in anima sensus sint & motus conservandi.

Eo, quo hanc spiritûs renovationem fecisti, die, nec non aliis sequentibus, sæpius tum animo, tum etiam ore

ardentia illa S. Pauli, S. Augustini, S. Catharinæ Genuensis, & aliorum verba repetas oportet: jam non sum amplius mea, sive vivam, sive moriar. Salvatoris mei sum. Non habeo amplius Ego vel Meum. Meum Ego est Iesus: Meum Meum est, quod ipsius sim. Tu, ô munde semper es tu, & ego semper fui ego; at post hac non amplius ero ego, non, non amplius erimus nostri, habebimus quippe cor aliud & immutatum, & mundus qui usque adeò nos decepit, jam decipietur & falletur: in nobis etenim mutationem nostram non nisi paulatim percipiens, putabit nos semper esse Esau, & nos comperiemus nos esse Iacobos.

Necesse autem est, ut omnia exercitia in corde requiescant & maneant, ut, jam à consideratione & meditatione, surgentes, paulatim sensimq; in negotia & conversationes cum hominibus nos ingeramus, ne fortè collectus propositorum nostrorum liquor subitò effundatur; etenim per omnes animæ partes benè is penetret & se diffundat oportet, attamen sine ulla

id violentia aut spiritûs, aut corporis fiat necesse est.

CAPVT XVII.

Respondetur ad duas, quæ contra hanc Introductionem objici queant, objectiones.

DIcet tibi mundus, charissima Philothea, hæc exercitia & consilia tam multa numero esse, ut, quisquis illa observare vult, vix aliis rebus commodè vacare & intendere possit. Ah, mea Philothea, esto nihil aliud faceremus quàm hæc satis haud dubiè faceremus eo quod faceremus id quod hoc in mundo nos facere oportet, sed, an technam & imposturam illius non vides? Siquidem omnia hæc exercitia quotidie nos obire oporteret, totos fateor, nos occuparent, sed non nisi tempore & loco suo illa, prout unumquodq; necesse est & occurret, sunt usurpanda. Quàm multæ sunt in digestis & codice leges civiles, quæ omnes sunt exactè observandæ: sed non nisi cum earum usus & necessitas eas observari requirit, non autem quasi omnes quotidie & singulæ sint ad

praxim redigendæ. Cæterum David Rex gravissimis negotiis impeditissimus, etiam plura obibat exercitia quam hic tibi præscripsi S. Ludovicus Rex, bello juxta ac pace admirabilis, quiq; incomparabili quâdam curâ & justitiam administrabat, & negotia regia tractabat, quotidie duas audiebat Missas, vespertinas & Completorium cum suo recitabat sacellano, meditationem quotidianam instituebat, valetudinaria obibat, singulis feriis sextis confessionem instituebat, & corpus flagellabat? verbi divini prædicationi sæpè intererat, frequenter de rebus spiritualibus cum aliis conferebat; interim tamen ne vel minimam boni exterioris & publici curandi, cui impensè vacabat, occasionem negligebat, eiusq; aula longè erat speciosior & florentior, quàm prædecessorum eius omnium fuerat hactenus. Audacter igitur exercitia hæc prout illa tibi præscripsi, suscipito, & satis tibi Deus otii & roboris, ad reliqua exercitia tua obeunda, suppeditabit: imò etiamsi in tui gratiam solis motum deberet sistere, uti olim factum tempore Iosue, semper

autē

aut satis superq; facimus, cùm Deus nobiscum operatur & collaborat.

Dicet præterea mundus, ubiq; pene me præsupponere Philotheam meam orationis mentalis donum habere; & tamen in omnibus passim dari non solere: ac proinde hanc introductionem non fore omnium, nec omnibus profuturam. Hoc, fateor, præsupposui, uti etiam fatendum est, omnes orationis mentalis donum non habere, at simul hoc verum est, ferè omnes id habere posse, etiam stupidissimos quosque dummodo bonos & peritos conductores habeant, & si prout res ipsa meretur, ad eam comparandam velint conniti & elaborare: si quem verò invenire sit qui nullo in gradu donum hoc habeat (quod non nisi quàm rarissimè contingere posse existimo) prudens & peritus pater spiritualis defectum hunc facili negotio in illo corriget & supplebit per attentionem, quam illum ex earum considerationum quas in meditationibus præscripsi, lectione auditioneque habere faciet.

CAPVT XVIII.

Tria ultima & primaria Introductionis huius monita ac præcepta.

PRoteſtationem, quæ in prima libri parte poſt meditationes collocata eſt, primo quoque menſis die reitera & repete, & ad ſingula momenta illam te obſervare velle, proteſtare, dicens cum Pſalmographo: *In æternum non obliviſcar iuſtificationes tuas, Domine quia in ipſis vivificaſti me.* Vnde etiam ubi aliquo te modo deficere & collabaſcere ſenties proteſtationem hanc tuam in manus ſumito, & in ſpiritu humilitatis proſtrata, ex toto corde tuo eam pronuntia, & haud dubiè ſingulare quoddam animi ſolatium ac alleviamentum perſentiſces.

Palàm & apertè profitere, te devotam eſſe velle; non dico, te devotam eſſe, ſed, eſſe velle; neque probro & dedecori tibi ſit, communia & neceſſaria opera obire, quæ ad Dei nos amorem conducant. Audacter quoque profitere & dicito, te conari meditari, & malle mori, quàm mortale peccatum committere; velle te Sacramenta frequentare, & directoris tui (eſto

ſæpè

sæpè eum necesse non sit nominare, idque ob plurimas rationes) consilium sequi: hæc libertas profitendi, quod Deo servire velimus, quodque amori eius, è speciali quedam affectu nos dedicaverimus, divinæ eius Majestati longè gratissima est, quæ nos aut tui, aut crucis suæ nullatenus pudere vult. Deinde multis ea invitationibus & illecebris, quas in contrarium mundus objicere vellet viam præsecat, nosque ad eam opere exequendam etiam, ne quod fama detrimentum capiat, obligat. Philosophi ideò se Philosophos profitebantur, ut Philosophorum ritu & modo vivere permitterentur: nos verò ideò nos devotionis amantes & φίλους profiteri debemus, ut devotè vivere sinamur. Si quis tibi dicat, etiam sine horum exercitiorum & præceptorum praxi devotè quem posse vivere, concede fieri id posse, sed dic eam tuam infirmitatem esse, ut pluribus juvari subsidiis & adminiculis debeat, quàm alii opus habeant.

Denique, adiuro te, charissima Philothea, per quiquid in cœlo simul & ter-

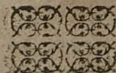
& terra sacrum est, per Baptismum, quem olim recepisti, per ubera quæ Redemptor noster Iesus suxit, per flagrans charitate cor eius quo te dilexit, & per viscera misericordiæ illius in quam speras, ut infelici & beato hoc vitæ devotæ quam iniuisti, proposito constanter pergas & perseveres. Dies nostri prætereunt, mors ante fores est: *Tuba*, inquit sanctus Gregorius Nazianzenus, *canit receptui, ut quisque se ad abeundum præparet: quia iudicium instat.* S. Symphoriani mater, videns filium ad mortem & martyrium abduci, illi iugiter inclamabat: Memento fili mi, vitæ cœlestis & æternæ: cœlum intuere, & illic regnantem ante oculos habe: finis proximus brevem vitæ huius cursum brevi in momento terminabit. Idem tibi inclamabo, Philothea mea, & dicam: Cœlum respice; neve ipsum cum terra commuta: infernum respice; nec propter momentanea in illum te præcipitem dato: Iesum respice, nec propter mundum eum abnega; & cùm vitæ devotæ labor tibi videbitur, durus & gravis, dicito cum sancto Francisco: *Labor omnis voluptati mihi*

est,

est; cùm quæ exspecto gaudia considero: &, Tanta est gloria quam exspecto, ut omnis me pœna delectet.

VIvat, IEsus; cui cum Patre, & Spiritu sancto sit honor & gloria, nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

F I N I S.

INSTRVCTIO PRO CONFESSARIIS.

Reverendis Pastoribus & Confessariis pacem & dilectionem in Domino; apprecatur,

FRANCISCVS DE SALES, Episcopus Genevensis.

Dilectissimi in Christo fratres, officium, quod exercetis, cum primis excellens est, quod à Deo ad animas judicandas constituti sitis, idq; eo majore cum auctoritate, quod quas rectè profertis in terra sententia rata in cœlo habeantur. Ora vestra canales & tubi sunt, per quos è cœlo in terram super homines bonæ voluntatis pax defluit: voces vestræ magni Iesu sunt tubæ, à quibus iniquitatis, quæ mystica Iericho est, muri ad terram concidunt

dunt & deiiciuntur. Magna certè & incomparabilis hominum excellentia est, quod ad hanc dignitatem evehantur ad quam ne Angeli quidem vocantur & assumuntur. Cui enim ordini & choro Angelorum dictum est aliquando, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis? *Hoc tamen dictum est Apostolis, & in ipsorum persona omnibus, qui per legitimam successionem eandem authoritatem & potestatem accipient. Cùm ergo ad admirabile & eximium hoc officium assumpti sitis, noctes & dies eidem intendere, & ipsum curare debetis, & ego non modicam muneris mei partem ei curando applicare. Vnde cùm abhinc aliquot mensibus non paucas observationes & considerationes, quas vobis, ad hoc exercitium benè & prout oportet obeundum perutiles, & commodas fore arbitror,*

tror, collegissem: visum mihi fuit ex iis nonnullas vobis hic obiter proponere, quod non modicum hinc vos sperem fructum collecturos.

INSTRVCTIO PRO CONFESSARIIS.

CAPVT I.

De Confessarii dispositione.

SIngularem conſcientiæ puritatem & munditiem habete, quod aliorum emundare & purgare conſcientias ſtudeatis; ne vetus illud Proverbium, vos comprehendat, & in vos quadret, *Medice cura teipſum*; & illud Apoſtoli, *In quo alios diiudicas, teipſum condemnas.* Ergo vocati ad aliorum confeſſiones excipiendas, ſi in peccati mortalis ſtatu agatis (quod avertat Deus) prius ipſi veſtrum confiteri peccatum debetis, & ab eo abſolvi, aut ſi fortè præ Confeſſarii defectu, commodè id facere non poſſitis; ſanctam ſaltem in animo veſtro contritionem excitare debetis.

Ardens animarum juvandarum deſiderium & zelum habetote, & illarum præſertim quæ reſipiſcere volunt, & poenitentiam vitæ prioris, agere, Deumque rogate, ut illarum Converſioni & profectui ſpirituali cooperari dignetur & promovere.

Memi-

Memineritis, ipsos pœnitentes, cùm primum confiteri incipiunt, vos patres nominare ac proinde paternū erga eos animū & affectū vos habere debere, summo cū amore eos excipiendo, eorum stupiditatem, ignorantiam, imbecillitatem, tergiversationem, & alias imperfectiones patienter & æquo animo supportando, & nunquam ab ipsis juvandis instruendisque præ defatigatione cessando; quamdiu aliqua emendationis spes in illis apparet; juxta illud S. Bernardi dicentis: Onus Pastorum non circa animas fortes & valentes, sed debiles versari: fortes enim satis per se sine ullius subsidio incedunt, at imbecilliores oves ferendæ sunt. Sic, tametsi filius prodigus nudus planè, sordidus, & fœtidus jam inde ab hara porcorum rediret, benignus tamen pater eum complectitur, amanter exosculatur, & super collum eius ruens lacrimatur, quod illius esset pater, & cor paternum erga filios teneriori soleat affectu commoveri.

Habetote præterea prudentiam medicorum (nam & peccata morbi sunt & plagæ spirituales) & pœnitentis vestri

stri dispositionem & statum accuratè dispicite, ut pro illius necessitate & qualitate remedium ei adhibeatis. Si ergo, ve bi gratia, pudore & verecundia eum laborare perspiciatis, animum illi & fiduciam addite, dicendo & ostendendo, non magis, quam illum, vos Angelum esse: minimè videri vobis mirum homines peccare: confessionem & pœnitentiam infinito majorem homini honorem adferre, quàm peccatum attulerat confusionem: Deum primò, ac dein Confessarios, non æstimare homines juxta id quod olim fuêre, sed iuxta id quod sunt modò: peccata deniquè in Confessione declarata, apud Deum & Confessarium, velut sepulta esse, adeô ut nulla ipsorum memoria supersit.

Sin pœnitentem impudentem & omnis apprehensionis expertem videatis, declarate & ostendite, ipsum coram Deo ipso hic sese prosternere & versari: hac in actione & opere de æterna illius salute controverti; de nulla re in mortis hora tam exactam eum rationem redditurum quàm de confessionibus malè institutis: denique in absolutione, mortis ac passio-

nis Dominicæ pretium ac meritum pœnitentibus applicari & impendi.

Si illum timidum, deiectum, & de peccatorum suorum venia aliquomodo desperantem videatis, jacentem erigite, & corroborate, dicendo, quàm Deo sit gratum & volupe, magnos peccatores pœnitentiam agentes videre: deinde, quò nostra miseria & iniquitas maior est, eò id in majorem divinæ misericordiæ gloriam tendere: Dominum Iesum in crucem actum, Deum patrem pro sui crucifixoribus orasse, ut hâc ratione nos edoceret, tametsi illum propriis manibus cruci affixissemus, ipsum hanc nobis noxam nihilominus libentissimè condonaturum. Deum tanti pœnitentiam facere, ut etiam minima, dummodo vera sit, omnia peccatorum genera illum faciat oblivisci, adeò ut, si damnati & cacodæmones illam habere possent, universa illorum peccata condonarentur: illustrissimos idem, sanctos insignes & notabiles fuisse peccatores, puto S. Petrum, Matthæum, Magdalenam, Davidem, & alios innumeros. Postremò maiorem divinæ bonitati, & Domini nostri Iesu Christi morti & passioni, in-

iuriam fieri non posse, quàm si quis de venia peccatorũ suorum consequenda desperet. ad hæc iuxta quendam fidei articulum teneri nos credere, esse in Ecclesia remissionem peccatorum, ut certi simus, ac minime dubitemus, illam tunc nos consecuturos, cùm ad Sacramentum illud confugimus, quod hac de causa in Ecclesia sua Dominus instituit.

Si deniquè peccatorem perplexum & anxium esse deprehendaris, quod aut peccata sua planè plenèq; declarare nequeat, aut conscientiam suam benè examinare non potuerit, opem vestram illi offerte, eumq; certũ reddite, vos, mediante Dei gratia, effecturos, ut nihilominus bonã sanctãq; Confessionem instituat. Ante omnia vero, erga quoslibet peccatores, benignos, benevolos & discretos vos exhibete, & inprimis erga mulieres, ut in peccatis infamibus apperiendis & confitendis ipsis auxilio sitis. Nam.

Primò. si seipsi sponte accusent & culpent, quascunque demum inhonestates proferant, nullo modo eas vobis molestas accidere, aut miras vobis insolentesve videri ostendite, quoadusque confessio absoluta sit: nam tum

demum placidè amicabiliterque eos edocere, quâ honestiori phrasi & verbis, id genus materias posthac possint exprimere.

Secundò si in his peccatis inhonestis exponendis suam accusationem variis excusationibus, prætextibus & exemplis colorent & implicent, patienter illos ferte, non turbate, usque dum omnia exposuerint, tum demum eos quoad hoc peccatum, interrogare incipite, quò posthac perfectiùs & distinctiùs peccata sua declarent, benignè eis ostendendo & aperiendo, quasnam sese excusando commiserint superfluitates, impertinentias & imperfectiones, dum accusationem suam palliabant & colorabant: ita tamen ut nullatenus eos reprehendatis aut obiurgetis.

Tertiò, si quam eos difficultatem sētire videatis in peccatis illis inhonestis per se aperiendis, vos illos circa leviora interrogare incipite; uti sunt, an voluptatem aliquam è rerum inhonestarum auditu perceperint, inhonestas cogitationes habuerint: itáque paulatim ex uno ad aliud gradu facto, ex auditu inquam ad cogitationes, à cogita-

gitationibus ad desideria, voluntates, opera ipsa, prout quidem ipsi sese patefacient, descendendo, animabis & adhortaberis eos ad semper ulterius procedendum, his aut aliis id genus verbis eos subinde compellando: quàm tu felix es, quod benè ritéque confitearis! credas ve im, Deum magnam tibi gratiam facere; vides Spiritum sanctum mentem tibi propius tangere, ut bonam confessionem instituere te faciat; animosè fili, intrepidè & liberè peccata tua aperi, noli proptérea tristis esse aut distorqueri; non multo post ingens gaudium senties, quod sic ritè confessus sis, nec ob ullam omninò rem voles, quin conscientiam tuam tam liquidè & sincerè aperuisses, in mortis hora magnæ tibi consolationi erit, quòd humilem hanc confessionem feceris. Benedicat Dominus cor tuum, quod ad sese accusandum tam benè dispositum est. itáque paulatim & suaviter animas eorum compelletis ad perfectè peccata sua detegenda.

Quartò si quando in eos pœnitentes incidetis, qui ob enormia, quæ admisêre peccata, uti sunt, incanta-

tiones, veneficia, concubitus cum diabolo, bestialitates, homicidia sangvinaria, & aliæ hujusmodi abominationes, mirùm in modum suis in conscientiis percelluntur, agitantur, & consternuntur; omnimodo eos relevare & cōsolari debetis, magnam Dei misericordiam apud eos deprædicando, utpote quæ ad ipsis ignoscendum infinities maior est, quàm universa mundi peccata ad illos damnandos, opemq; vestram & auxilium illis addicite, quacunque in re & quoties illâ opus habebunt ad animæ suæ salutem operandam.

CAPVT II.

De dispositione exteriore.

SI quod sit sacramentum, in cuiꝰ administratione proferenda sit ab administrante gravitas & maiestas, certè ipsum Pœnitentiæ summam exigit, cùm in eo à parte Dei Iudices deputati & constituti simus. Hoc ergo administrabitis induti & togam & superpelliceum, stolam habentes in collo, & pileum in capite, in apparenti & conspicuo Ecclesiæ loco considentes, facie amicabili simul & gravi, quam per nullos novos gestus aut signa exteriora,

teriora, quæ aliquam aversionem, indignationem aut demonstrationem animi indicent, unquam debetis invitare, ne quam iis qui eos videbunt, occasionem detis suspicandi, pœnitentem aliquid displicens aut execrabile vobis referre.

Dabitis operam, ut pœnitens faciem suam ita convertat, ut vestram ad latus habeat; ita ut ne vos videat, nec vobis recta in aurem, sed ad latus illius, loquatur.

CAPUT III.

De interrogationibus, quæ pœnitenti proponendæ antè, quam sese accuset.

POEnitens ergo ubi accesserit, antè omnia rogandus est, cuius sit statûs & conditionis, videlicet an coniugatus sit, nec ne, Ecclesiasticus, an non, Religiosus aut sæcularis, advocatus an causidicus, opifex mechanicus an operarius mercenarius; nam pro diversitate statûs diversimodè cum eo procedendum erit.

Sciendum præterea, num intentionē habeat hanc bene se & ritè de omnibus peccatis suis accusandi, nihil eo-

rum ut studio & volenter celet, item, peccatum penitus deserendi ex animo & detestandi, denique faciendi quod sibi salutis suæ procurandæ causa injungetur. Quod si illam intentionem & voluntatem non habeat, in hoc manere, dum est, & eam ut habeat, si modo fieri potest, allaborandum; si verò eam habere nolit, dimittendus est, prius illi declarato, quàm periculoso & misero in statu agat.

CAPUT IV.

Quarum se rerum pœnitens accusare debeat.

Intollerabilis certè abusus est, peccatores nullum omnino peccatum in confessione per se declarare, nisi in quantum à Confessariis interrogantur. Docendi ergo sunt, ut se ipsi primo accusent in iis in quibus poterunt, ac deinde per interrogationes & sciscitationes adjuvandi ulterius erunt.

Non satis est pœnitentem peccati sui genus tantum aperire, dicendo, verbi gratia, quod homicidium, luxuriæ peccatum, aut furtum commiserit; sed

ſed neceſſe præterea, ut illius ſpeciem explicet, exempli cauſa; an patrem, aut matrem interfecerit, & hoc dicitur parricidium, an in templo aliquem necarit, hoc namq; ſacrilegium eſt, an Eccleſiaſticum aliquem de medio ſuſtulerit, hoc namq; parricidium ſpirituale eſt, & quiſquis hoc commiſit, ipſo facto eſt excommunicatus. Idem & in peccato fornicationis locum habet: ſi enim virginem quis deflorarit, ſtuprum eſt; ſi conjugatam aliquam cognoverit adulterium eſt; & ita de reliquis peccatis.

Nec ſolum ipſa peccati ſpecies inquirenda, verum etiam quoties peccatum ipſum commiſſum ſit, ut nimirum pœnitens ſe accuſet, dicendo quoties tale aut tale peccatum admiſerit, aut quoties plus minus, quàm poterit proximè, prout illius recordabitur, aut ſaltem dicendo, quamdiu in peccatis ſuis hæſerit & perſeveraverit, & quàm valde ei deditus & addictus ſit. Etenim multum intereſt inter eum qui non niſi ſemel blaſphemare ſolet. Examinandus præterea pœnitens eſt circa varios peccati alicuius gradus; exempli gratia, magna certè

differentia est inter irasci & calumnias proferre, pugnos infringere, baculo ferire, aut gladio, quæ varii peccati iracundiæ sunt gradus. Magnum quoque discrimen est inter carnalem intuitum & inhonestum contactum, & copulam carnalem quanquam necesse non sit, eum qui aliquod opus malum absolutum confessus est, confiteri & alia, quæ ad prius illud faciendum necessaria requiruntur, & prævia sunt. Vnde qui sese accusavit, quod puellam semel violavit, non tenetur aperire facta & actus, quos interea dum alterum illud opus fieret, aut disponeretur, intermiscuit: satis ea quippe intelliguntur & præsupponuntur, etiamsi non exprimantur, & illarum rerum accusatio in actionis finalis & ultimata peccati confessione continetur.

Idem dico de peccatis, quorum malitia in una & eadē actione duplicari & multiplicari potest. v. g. qui aureum furatur, peccatum unum facit, qui duos, etiam non nisi unum facit, & quidem eiusdem speciei: tamen secundi huius peccati malitia duplex est, respectu prioris. pari modo fieri potest, ut pravo quod datur exemplo

unus

unus duntaxat scandalizetur, & alio malo exemplo eiusdem speciei triginta aut quadraginta scandalizentur, cùm tamē nulla sit inter utrumq; peccatum proportio. Quapropter, quàm fieri proximè potest, facti quantitas particulariter est exprimenda, item quàm multi unâ solâ actione scandalizati sint, & ita consequenter de aliis peccatis, quorum malitia crescit aut minuitur pro obiecti aut materiæ quantitate.

Quin etiam profundius penetrandum, & pœnitens examinandus circa desideria & voluntates purè interiores, qualia, verbi gratia, forent desiderium & voluntas vindictæ, alicuius libidinis, & similium operum committendorum, etenim mali hi affectus peccatum sunt.

Etiam longius progrediendum, & excutiendæ inquirendæq; ipsæ malæ cogitationes, esto nulla desideria nec voluntas peccandi post eas secuta sint. Exempli causa, qui intra semetipsum de adversarii & inimici sui morte, ruina & infortunio cogitare gaudet, & inde voluptatem aliquam haurit, esto huiusmodi ei defacto contingere nolit, si tamen voluntariè & datâ operâ

aliquam ex huiusmodi imaginationibus & cogitationibus delectationem & voluptatem capit, contra charitatem delinquit, & illius se rei debet accusare. Idem iudicium est de eo qui voluntariè, utque aliquo modo sese recreet, in cogitationibus & imaginationibus circa voluptates carnales diutius sese detinet, iisque oblectatur: internè namq; contra castitatem peccat, cuius peccati se reum fateri debet, & ipsum confiteri. Nam esto corpus peccato applicare noluerit, cor tamen & animam ei applicuit: porrò peccatum magis in cordis applicatione, quàm corporis consistit, ac nullo modo licitum est studio sese in peccato oblectare, tam per actiones corporis; quàm cordis. Dixi studio & datâ operâ, eò quod malæ cogitationes, quæ nobis inuitis, illubentibus, & non totaliter advertentibus & reflectentibus adveniunt, nequaquam sunt peccatum, aut saltem non sunt mortale.

Denique requiritur quoquè, ut pœnitens alienorum se peccatorum accuset, idque ad exemplum Davidis: Si enim malo suo exemplo, aut aliter, quempiam ad peccandum pellexerit, culpæ

culpæ reus est, & hoc ipsum propriè appellatur scandalum: attamen è contrà pœnitens inhibendus & impediendus est, ne suos in peccato complices, socios & cooperatores nominet aut detegat, quantum quidem fieri potest,

CAPVT V.

Confessarius sollicitè advertat, ne quem absolvat qui gratiæ Dei sit incapax.

VIdeat deinde Confessarius; num pœnitens absolutionis accipiendæ sit capax; nam hæc certis quibusdam hominibus impertienda non est, quorum hic aliquot vobis genera recensebo, è quibus reliqua, quæ eiusdem moræ sunt, facili negotio colligetis. Tales sunt:

Primò, qui excõmunicatione maiore & reservatâ innodati sunt: quos sine auctoritate superioris Confessario illicitum est absolvere; nisi fortè illa huic reservata non esset.

Secundò, qui aliquod habent peccatum Pontifici aut Episcopo reservatum, sine illorum nequeunt auctori-

tate absolvi: remittendi ergo sunt ad eos, qui absolvendi potestatem habent, aut exspectare iubendi, quoad usque (si facilè fieri id potest) ea sit impetrata.

Tertiò, falsarii, falsi testes, fures, usurarii, bonorum, titulorum, iurium, & honorum alienorum usurpatores ac detentores; detentores item legatorum piorum, eleemosynarum, primitiarum, decimarum, litium falsarum patroni aut intentatores, iniqui calumniatores, detractores, & in genere, quotquot in proximum noxii & iniurii sunt, absolvi nequeunt, nisi quàm fieri potest optimè iniuriam & noxam reparent, aut saltem reipsa se reparaturos promittant.

Quartò, coniugati, qui ob dissensionem aliquam à se invicem disjuncti vivunt aut coniugii debitum reddere detrectant absolvi nequeunt, quamdiu in maligna hac adhuc voluntate & intentione perseverant.

Quintò, Ecclesiastici qui malis artibus aut viis sua beneficia adepti sunt, aut qui plura incomparabilia sacerdotia sine dispensatione legitima possident,

dent, aut qui sine sufficienti & legitima causa in Ecclesia sua non resident, aut quibus solenne est Horas Canonicas non recitare, nec Sacerdotum ritu vestiri, absolvi prorsus non debent, nisi remedium se adhibituros, & omnes hos defectus emendaturos promittant.

Sextò, cõcubinarii, adulteri, ebriosi absolvi nõ debent, nisi summũ concipiant & faciant propositum, non solùm peccata sua relinquendi, verùm etiam occasiones eorundem: concubinarii quidem ac adulteri suas focarias & pellices, quas à se removere & ablegare debent; ebriosi verò cauponas; blasphemi lusum; quod intellige de iis qui quandam horum peccatorum admittendorum usum ac consuetudinem iam assumpsêre: itàque sæpius in illa recidunt.

Septimò denique, dessidentes ab invicem inimici, qui aliquo odio, rancore inimicitiâ æmulum prosequuntur, absolutionis non sunt capaces, nisi ex sua parte velint ignoscere, & cum inimicis suis in gratiam redire.

CA-

CAPUT VI.

Quomodo restitutio & reparatio bonorum & honoris alieni pœnitentibus persolvenda sit.

VBi ergò Confeſſarius conſcientiæ pœnitentis ſui ſtatum probè perſpectum habuerit, id conſtituere ac diſponere ipſe à parte ſua debet, quod ad illum gratiæ divinæ capacem reddendum requiri, ac neceſſarium eſſe videt, tam circa ea quæ ad honorum alienorum reſtitutionem, & gravaminum, damnorum & injuriarum, quæ commiſit, reparationem ſpectant, quàm ea quæ ad vitæ eius emendationem & peccandi occaſionum fugam ablegationemq; requiruntur.

Quod autem ad reparationes & reſtitutiones proximo faciendas ſpectat, inquirenda ratio eſt (ſiquidem fieri poteſt) ut illæ ita clanculò & ſecreto fiant, ut pœnitens nullam inde infamiam contrahat. Vnde ſi res ſit furto ſublata, ipſa eſt aut propria reſtituenda, aut aliud ei æquivalens, idq; per aliquem diſcretum virum, qui reſtituentem nec nominet, nec aliquo

modo

modo indicet. si falsi sit criminis accusatio aut simulatio, magnâ dexteritate procurandum est, ut pœnitens quasi aliud agens, & commodâ quæsitâ oportunitate, eos apud quos de proximo malè locutus fuerat, ad aliter de eo sentiendum inducat, dicens contrarium eius quod ante dixerat, nullâ superioris sermonis mentione factâ, vel eum simulando.

Sed quod ad usuras, iniquas lites, & alia id genus intricatoria conscientiæ gravamina pertinet singulari & magnâ quâdam opus est prudentiâ, ad illorum restitutionem procurandam aut pœnitenti suadendam. Vndè si hanc Confessarius prudentiam non habeat, magna cum suavitate pœnitentem roget, ut aliquod sibi tempus ad maturius & per otium de ea re cogitandum concedat, atque interim ipse alios doctiores consulat, uti sunt territorii cuiusq; commissarii, qui, si quidem res requirat & promereatur, nos aut Vicarium nostrum Generalem super ea re consulent. Verum super omnia conandum, ne qui consuluntur, aliquo modo aut ex indagine, aut certis signis & verbis cognoscant

vel

vel conjiciant quis ille sit de quo agitur, nisi ipse expressam Confessario ad hoc facultatem aut copiam prius fecerit, imò, ne tum quidem, videlicet illo consentiente, id faciendum est, nisi summâ necessitate exigente & pœnitente extra & post confessionem id à Confessario requirente.

CAPVT VII.

De Casibus reservatis, deq; confessione eorum, qui in evidenti mortis periculo & articulo versantur.

Porrò casus Pontifici summo reservati satis multi sunt; at horum plerique sunt huiusmodi, ut trans montes & Alpes nisi quàm rarissimè, aut ferè nunquam adveniant: qui autem hic contingere & habere locū possunt, non adeò multi sunt. Sunt enim tantùm quinque, præter eos qui in Bulla cœnæ Domini continentur.

Primus est, Ecclesiasticum & Clericum è malitia ac voluntariè occidere, aut graviter etiam percutere. Dixi, *graviter:* nam cùm læsio aut percussio levis est, & iniuria non tanti momenti, ab Episcopo percutiens poterit absolvi: nisi percussio, tametsi in se levis, valdè

valdè scandalosa fuerit, quando, verbi gratia, percussus est Sacerdos celebrans, aut in loco & conventu hominū honorabili, frequenti, & admodum conspicuo.

Secundus est Simonia & condescendentia realis.

Tertius. peccatum duelli, quo tenentur tam ad ipsum provocantes, invitantes, quàm ipsi duellantes & certantes.

Quartus claustri monasteriorū Religiosarum reclusarum effractio & violatio, quando malâ intentione & fine hæc violatio fit.

Quintus, violatio immunitatū Ecclesiæ, qui casus quintus cùm ad discernendum & distinguendum difficilis sit, & non sæpius contingat, & nonnisi per actiones publicas, vix in confessione privata deciditur, quin prius extra illam ab Episcopis eorumve Vicariis sit decisus.

Casus Bullæ cœnæ Domini, qui trans Alpes habere locum possunt, sunt etiam paucissimi.

Primus est hæresis, schisma, librorum hæreticorum lectio, Bullarum & litterarum Apostolicarum falsatio.

Secun-

Secundus, libertatum, immunitatum & privilegiorum Ecclesiæ, bonorum & hominum Ecclesiasticorum, & Clericorum, quæ voluntariè fit, violatio; bonorum Ecclesiasticorum, in quantum talia sunt, iniqua usurpatio.

Casus, quos nobis privatim reservavimus, sunt item numero pauci.

Primò, quod ad primum Decalogi præceptum spectat, reservavimus nobis magiam, veneficia, incantationes, ligularum (ut vocant) constrictiones, quæ ad matrimonii effectum impediendum, fieri solent.

Secundò, quod ad quartum, reservavimus nobis parricidium, quod fit, dum aut pater aut mater, aut socer, aut socrus occiditur aut percutitur.

Tertiò, quod ad quintum, reservavimus nobis homicidum voluntariè & deliberatè commissum.

Quartò, quod ad sextum, reservavimus nobis bestialitatem, Sodomiam, incestum in primo & secundo gradu, sacrilegium quod cum Monialibus & Religiosis virginibus rem habendo committitur, filiarum ac fœminarum raptum & violationem.

Quin-

Quintò, & quantum ad septimum præceptum spectat, reservavimus nobis voluntariam domuum alienarum incensionem, ac rerum sacrarum direptionem, expilationem ac furtum.

Porrò in casibus reservatis duas vos regulas observare oportet.

Prima est, pœnitentes qui eosdem commiserint consolari, nec illos ad desperationem adigere. Sed modestè ad eos quibus potestatem à reservatis absolvendi dedimus, quales per omnes diœceseos partes & loca satis frequentes constituimus, remittere: nam tametsi à Casibus Papæ Romano reservatis absolvere hi nequeant, semper tamen modum & rationem ipsis suggerent, quâ absolutionem ab iisdem consequi valeant.

Secunda est, in casu extremæ necessitatis, & in articulo mortis, omnes & quilibet Sacerdotes, esto ad audiendas confessiones admissi non sint, cuiuscunque demum generis aut qualitatis sint, ab omnibus omninò peccatis qualiacunque ea sint absolvere & possunt, & debent. Imò qui in sua ægritudine Confessarium evocari jussit, si dein paulo post loquendi facul-

tate

tate privetur, nullum doloris aut contritionis dare signum potest; ob simplex hoc confitendi desiderium quod habuit, absolvendus est. Imò, quod amplius est, absolutione item donandus is est, qui tametsi Sacerdotem evocari non iusserit, eum tamen aut videns, aut audiens, aliquod quo se absolutionem obtinere velle ostendat, indicium signumve dat.

CAPUT VIII.

Quomodo pœnitentiæ Confitentibus sint imponendæ, & qualia pœnitentibus consilia danda sint.

Confessarius lenibus, placidis & cõsolatoriis verbis pœnitenti pœnitentiam imponat oportet, & tum maximè, cùm eum contritum & de commissis extremè dolentem conspicit; semper quoq; eum interroget, num eam libenter sit executurus. Etenim si illum ab ea aversionem, & idcircò nonnihil turbatum videat, satius longè foret aliam faciliorem ei imponere: cùm plerumq; multò sit melius ac consultius pœnitentes placidè ac leniter (ita tamen ut peccatis ipsorum Confessarius nõ aduletur) quàm durè & asperè habere. Nihilòminus

pœni-

pœnitenti Confessarius indicare non omittat, ipsum pro peccatorum & scelerum suorum gravitate, longè graviorem quidem pœnitentiam promereri: sed eam mitigatam, ut, quæ illi jam iniungitur, eo maiore cum humilitate & devotione exequatur.

Pœnitentiæ non sint intricatæ, id est, è variis precum & orationum generibus compositæ & conflatæ, verbi gratia, non iniungentur tria *Pater noster*, Hymnus unus, variæ orationes & Collectæ, antiphona, & psalmi: nec per varias debent actiones & opera diffundi, verbi gratia, non iniungantur tres dies quibus eleemosyna erogetur, ut tribus feriis sextis jejunetur, sacrum unū celebrari jubeatur, quinquies flagellis in corpus animadvertatur. Duo namq; ex hac operum & orationū diversitate sequuntur incommoda; primum, quod pœnitens eorundem oblivifcatur, unde ei postea scrupuli subnascuntur, alterum, quod magis attendat aut cogitet, ad quidnā dicere aut facere debeat, quàm ad id quod dicit aut facit: & interim, dum in memoria recogitat & investigat quid-

nam

nam sibi faciendum sit, aut in Officio suo quærit, quidnam recitandum, devotio omnis refrigescit. Satiùs ergò & meliùs est, iniungere orationes, quæ omnes eiusdem generis sunt, verbi gratia, omnes sint *Pater noster*, aut omnes psalmi, & quidem se mutuo consequentes, quos hic inde sparsos conquirere unum post alium non oportet.

Adhæc non inutile erit, pœnitenti aliqua ex his quæ sequuntur in pœnitentiam præscribere; verbi causa, ut hunc vel illum librum legat, quem ad pœnitentem juvandum Confessarius maximè expedire judicaverit; ut anno uno durante singulis mensibus confessionem instituat; ut in aliquam Sodalitatem se faciat inscribi: & huiusmodi opera non modò ad præteritorum peccatorum punitionem ac castigationem faciunt, verùm etiam præservant, ne post hac in similia aliave incidat.

Hæc autem sunt consilia quæ Confessarius in genere præscribere & iniungere debet: inter quæ hæc existimo præ aliis utiliora magisque proficua, ut videlicet sæpissimè Confessionis & sacratissimæ Eucharistiæ Sacra-

menta

menta usurpet; bonum probatumque sibi Confessarium ordinarium deligat; concionibus & verbi divini prædicationi frequens intersit, libros pios & spirituales habeat ac legat (atque inter cæteros eos quos Lud. Granatensis composuit) malorum improborumque fugiat consortia, bonorum verò consectetur, Deum sœpe per orationem alloquatur, vesperi cùm cubitum concedit, examen conscientiæ faciat, sœpè quoque de morte, extremo judicio, cœlesti gloria, & inferni suppliciis cogitet, sanctas imagines (uti Domini in crucem fixi, & alias) & habeat, & sæpissimè exosculetur.

CAP. IX.

Quomodo danda sit Absolutio.

HOc iam facto, antequam pœnitenti sanctam absolutionem conferatis, eum rogabitis, num humiliter postulet peccata sibi sua remittti, & quum gratiam hanc à merito mortis & passionis Domini nostri IESV Christi exspectet, num etiam voluntatem habeat & proposuerit posthac in timore & ex obedientia Dei sui vivere. Deinde ei significare poteritis,

absolutionis suæ sententiam, quam hic in terra super eum pronuntiabitis, in cœlo approbandam & pro rata habendam. Angelos & universos cœli cives eructaturos & jubilaturos, dum eum in gratiam Dei restitutum videbunt: proindè aliter posthac vitam instituere procuret, ut in mortis suæ hora Confessionis hujus fructum recolligere valeat, cumq; conscientiam suam jam in sanguine Agni immaculati Iesu Christi laverit, operam det, ne eam posthac amplius ullo flagitio commaculet.

His aut aliis ejus generis verbis cõsolatoriis prolatis, pileo sublato caput aperietis ad preces quæ absolutioni præmittuntur recitandas. Quamquam (ut doctè prudenterq; advertit Doctor Emmanuel Sà) in confessionib⁹ eorum qui confessionem sæpius instituunt, omnes quæ absolutionem præcurrunt aut subsequuntur, orationes deprecationesq; licitè possint omitti, & simpliciter sufficiat dicendo: *Ego te absolvo ab omnibus peccatis tuis in nomine Patris & Filii, & Spiritus S.* Idem quoq; observandum erit, quando multi sunt audiendi. Tunc quippe prudenter ab-

solutio

solutio abbreviabitur, dicendo solũ: *Dominus noster Iesus Christus te absolvat, & ego auctoritate ipsius, absolvo te ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Pari modo cùm magna pœnitentiũ qui sœpius confessiones faciunt, adest multitudo, moneri possunt, ut suum *Confiteor* separatim & sibi dicant, antequam se Confessario sistant, ut immediatècùm ad Confessarium venerint, & signum crucis efformârint, statim à sui accusatione incipiant. Hâc quippe ratione nihil amittitur essentiale, & magnum fit temporis compendium.

R. P. Valerius Reginaldus, Soc. Iesu, SS. Theolog. in Dolano Collegio Professor, jam recenter evulgavit librum de *prudentia Confessariorum*, qui non contemnendam legentibus utilitatem pariet.

Hos viginti quinque articulos dignos censui, fratres, quos quia aliis pluribus occupationib9 impeditus fui melius componere atq; explicare non

potui uti nec reliqua quæ huc faciunt, scripto committere. Interim animam meam divinæ misericordiæ commendate, quemadmodum ipse à parte mea sanctam illius vobis benedictionem ex corde exopto.

FINIS.

INDEX RERUM PRÆCIPUARUM in hoc libello contentarum.

A

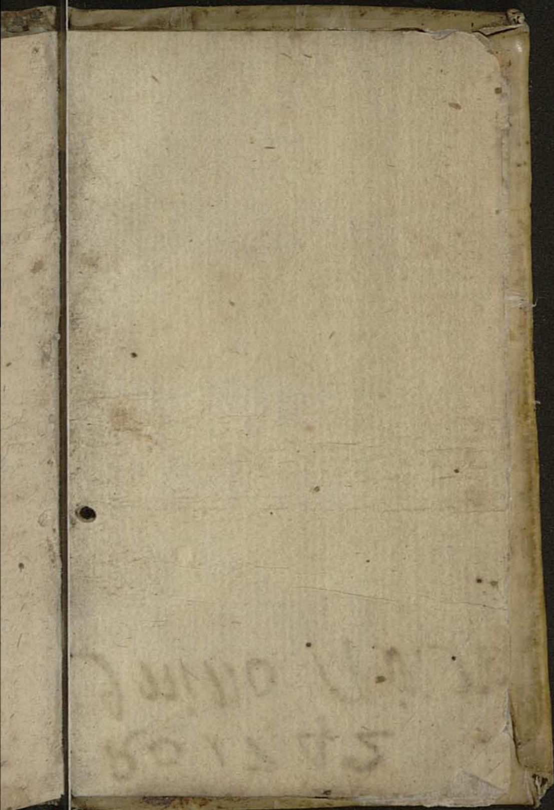
 Affli-

B.

eidem

FINIS.

Ro 1742
Inino Minne

